DIARIUSZE

SEIMOWE

1582

1

Zebrał

Eligi Korwin Piotrowski

Prezes Sądu Głównego Wołyńskiego

w Motowidłówce.

Własność córki Stanisławy

z Piotrowskich Malinowskiej.

I

1410.

Dyaryusz Seymu

1552.
1563.
1573.
1587.
1596.
1606.
1628.
1633.

3

Expostulatio Nuntiorum Terrestrium cum Rege nōie totius Ordinis Equestris per L. Podlodowski, in conventu generali Regni Cracoviae facta 1552o.

Potrzeba nasza Nayjaśnieyszy Miłosciwy Królu, y te czasy, ktore miawam non patiuntur, do tego nas ciśna, abyśmy ku Waszey Krolewskiey Mości wołali gdyż z WK. Mości po Panu Bogu dobre i złe nasze dependet, A gdyżeśmy WK. Mość, w młodych leciech WK. Mości, tylko z samey miłości WK. M. domu, WK. Mość sobie za Pana dobrowolnie obrali, nadzieię te maiąc, że pod panowaniem i rządzeniem WK. Mości mielismy być tak chowani, jakobysmy od Przodków WK. M. sprawowani y rządzeni byli, czemu byśmy też wolnie przed WK. Mością naszym miłościwym Panem doległości swoich opowiedzieć nie mieli, Maiąc tę zupełną nadzieię, że nas WK. Mość łaskawie chować będziesz raczył, jako należy Chrześciańskiemu y Polskiemu Królowi, Poddanych takich, ktorzy Cnotą y miłością, a nie bojaznią Panu swemu, zwykli zawsze służyć.

Nayjaśnieyszy miłosciwy Królu nic w tym nie wątpiemy, że Wasza Krolewska Mość o tem dobrze wiedzieć raczysz, jakoż i wiedzieć słusznie WK. Mość masz, jakiemy prawa, wolności, swobody, jakie każdego stanu i urzędu powinowactwa, opisane mamy w Statuciech naszych, wedle których gdyśmy od Przodków WK. Mości sprawowani byli i rządzeni, dochowała się ta korona dotąd WK. Mości etc jako iż WK. Mość kwitnącą zastał, póki nieszczęsnemi laty Oyciec WK. Mości świętey pamięci N. Miłościwy Pan, obciążony nie był. Zastałeś WK. Mość Senat mądry i poważny, zastałeś WK. Mość Hetmany, mądre i ćwiczone, zastałeś WK. Mość Rotmistrzów i ludzi służebnych w rzeczach Rycerskich biegłych bardzo wiele, zastałeś WK. Mość wielką gotowość boiową w domach szlacheckich, zastałeś WK. Mość w każdym urzędzie ziemskim pilne wypełnianie powinności swey, zastałeś WK. Mość wielką miłość i zgodę we wszystkich stanach koronnych. A gdy już JeyoK. Mość Oyciec WK. Mości poczoł schodzić na zdrowiu, przez lata i częste swe choroby, poczęły też te wszystkie rzeczy które on na wiekiey

pieczy

pieczy, na silney pamięci miał, pospołu z nim schodzić, Poczęli ludzie bez defektu do rady zasiadać, nauka i ćwiczenia boiowe, poczęło gasnąć, sprawiedliwość poczęła się tradnić i wyrzucać, a z tąd to urosło, że każdy stan, a mam li rzec każdy człowiek z powinności i urzędu swego począł wykraczać, stąd się ięły mnożyć niezgody, różnie prokuratorowie process długie y potworne, mordy, gwałty, naiazdy a krótko mówiąc wszystko złe za tym następować poczęło My widząc żeby to nic innego z sobą przynieść nie mogło, gdybyśmy się wczas nie zahamowało, iedno niechybny a wieczny upad Korony patrząc na zeszłe lata Oyca W.K. Mości, baczyliśmy że się za panowania Iego Królewskiey Mości to zastanowić nie mogło. Rozumieiąc tedy, że gdyby się było to złe dłużey krzewiło a mnożyło, staraliśmy się ieszcze za panowania Jego K. Mości aby nam W.K. Mość ctte dobrowolnie a zwykłą nadzieią Koronowanego y obranego Pana na mieyscu swoym postanowić raczył. Bośmy w tym zupełną nadzieię mieli, że się te wszystkie błędy za panowania W.K. Mości łatwie wykorzenić miały, y to wszystko co z stanu swego wykroczyło, albo wystąpiło, łacno się na swe mieysce, y w starą klubę wstawić mogło.

A gdyśmy iuż byli za wielkim y pożądliwym oczekiwaniem naszym panowania i rządzenia nad W.K. Mości doczekali, zaraz za oną nadzieią naszą, którąśmy sobie o Waszey K. Mości obiecywali, prosiliśmy na seymie, aby W.K. Mość ctte. defekty et vulnera Reipublicae uleczyć raczył, wypisaliśmy i podaliśmy W.K. Mości wszystkie abusus statutorum, iako temu od któregośmy się wszystkiemu temu nierządowi lekarstwa pewnego spodziewali. Ukazowaliśmy tam naypierzód wczem osoba królewska z powinności swey pańskiey wystąpiła, ukazywaliśmy wczem urzędnicy ziemscy, woiewodowie, kasztelani, marszałkowie, Kanclerze, podskarbie, starostowie, i insi urzędnicy koronni, z powinności swey wykroczyli, ukazaliśmy tam wczem duchowny stan uciąża Rempublicam nostram, między którem podaniem naszym było też i to, że około imienia królewskiego iest wielki abusus.

Raczyłeś.

Raczyłeś WKMość po nas mieć, abyśmy osoby te któreby się nam widziały wopaczno prawu pospolitemu dzierżeć, mianowicie przed WKMością powiedzieli, y tośmy uczynili aż tego z Kancellaryi swey dostatecznie się WKMość dowiedzieć możesz, ale i w tem niechcieliśmy de esse Reipublicae mianowaliśmy, takie osoby przed WKMością, acześmy w tem niewątpili, żeśmy u wielu ich niełaskę sobie zjednać mieli y niechęć. Ale iżeśmy się pewnie spodziewali, żeśmy w tey mierze Reipublicae posłużyć mieli, który każdy z nas żywotem swoim służyć gotowy, uczyniliśmy to raczey, co się za tym stało, mamy za to, że WKMość taino pamiętać raczysz, my z wielkiem swym złem żałościwie pamiętamy. Jedne rzeczy z podania naszego, WKMości odrzucić, drugie WKMość na przyszły seym odłożyć raczył, nie któreż też WKMość przyjął, które aż by ły potrzebne, ale iednak takie, żeby ich była nostra Respublica, dłuższy przez szkody pocierpieć mogła, a wszakże y z tych rzadki artykuł, któryby dostateczną Exekucyą wziął; ale z tych które WKMość odrzucić i odłożyć raczył, czuie korona Polska wielkie szkody, a tak iestli się na mieysce swe nie wrocą, pewnie a rychło rerum confusionem a ostatniego upadku spodziewać się możemy.

Na drugie raczyłeś nam WKMość listy podać, czyniąc nam nadzieię o pewney Exekucyi, o którey tam siła napisano. My aczwiemy, że mamy pewne, przywileja, nasze, do którechesmy WKMość za pana a stróża przyięli, y któreś nam we wszystkim trzymać y pełnić WKMość poprzysiądz raczył, iednak y ten list od WKMości z niektórych Panów Woiewodów namowy wdzięcznie przyięły z nadzieią pewną, że to wszystko w rzeczy wolności nasze poprawy, potrzebowały na przyszłym seymie opatrzyć y postanowić się miało.

Przyszedł czas na liście WKMości opisany, przypatrywaliśmy się w takiego wczemby od WKMości, dowiedzieć mogło. Widzieliśmy że y Seym nie na ten czas ani na tem mieyscu, ani z Litwą ani z innemi Xięstwy pospoły położon był. Widzieliśmy iże omieszkanie wielkie sądów WKMości o sprawiedliwości naszey, widzieliśmy oszafunek tak dostoynosci jako też i skarbów Reipublicae nie wedle przywileiów naszych. Co quantum turbam malorum za sobą naciąga,

widziemy

widziemy to wszyscy przyiechaliśmy iednak z nadzieią na seym, że się wżdy naprawiać miało, tam z tąd wśmy odnieśli tak na pamięć, nic innego nie wygrawszy iaky początek postanowiwszy, iechaliśmy do domów, a tego kiedy byśmy byli stanowie a postępować niepowinni, ale folgując czasom a woli WKMości, daliśmy się nato wyciągnąć wszakże my i wtenczas sub conditione byli postępowali zaś WKMość woynę podnieść miał, y jakośmy byli tam podatek iuż odjeżdżaiąc WKMości zalecili, także się pamiętać może, Była też i ta kondycya iż panowie duchowni, z tegoż tak, z którego swe dziesięciny biorą, tenże podatek dać mieli, co y nam był WKMość obiecać raczył, wszystkiemu temu jakosię zadosyć stało z żałością swą widzimy.

Odnieśliśmy też z tego seymu, żeś WKMość przywilejem naywać raczył ten list ktoryś WKMość duchownym panom przeciw prawom i wolnościom naszym dać raczył, a naprawach naszych tak stoi iż cobykolwiek niedziało i napisało przeciw prawom i wolnościom naszym Reipublicae żeto mabyć irritum et inane et quasi contra praestitutum a nobis juramentum faceremus.

O podatku którym dogadzaiąc tak WKMości postąpili, odnieśliśmy z tego seymu uniwersał taki, wktorym siła napisano, przypisano i wiele nawymyślano, czego nietylko niestanowiono ale i niewspomniono co wszystko przeciw wolnościom naszym należy, baczcie my, że się WKMość jako opiekun i stróż ich nato oglądać raczył.

A tak zatem wszelkiemi a złemi postępki secuturum est hoc, iż nienawiści nieprzyiaźni wielkie siedzali sobie posłowie ziemscy i swey braci bo tę winę daią, patrząc naprzywiley wolności swey, iakobyśmy się my nad czem innym niepotrzebnym zabawiali, y nieprosili tego u WKMości czego prawa i wolności nasze potrzebuią, i jakobyśmy też WKMość z powinności iego upominać niemieli. Bo tak powiadaią iżbyśmy wten niewątpili, aby libertates nostrae całe et in robore suo zostać niemiały, gdyby panowie posłowie bracia nasi kredytowie, ktoryśmy nasię zwołali dosyć uczynili, a Krola Jegomości Pana naszego z powinności iego serio upominali, a z tego mniemania urosło przeciw posłowi, wielkie bunty gotuiąc się nato jakoby iem nałajać. posłowie też

strzegąc

strzegąc szczęśliwości swojej, stąd pantur servis et amicis z tąd
jako odium intestinum et bellum civile urość może.
WK. Mość racz uważyć.

Najjaśniejszy Miłościwy Królu in dies siła z tego
w państwach WK. Mości przybywać, przodkiem cum plorata
est justitia; gdyż to ciest prawda że justitia et pietas ca-
rdinales sunt principis arces, co jako wiele z tego mnożyło
y sam WK. Mość raczył przez Pana Kanclerza wspomi-
nać, widziemy, że żaden urząd powinności swey nie wy-
konywa, żaden stan powołaniu swemu dosyć nie czyni.
widzimy ze stany rycerskie niszczeją, widzimy że
hetmanów niemasz, widziemy że w domach szlache-
ckich żadney gotowości ku bojowi nie masz, widziemy
że tu na seymie rad Stanych świeckich niemasz, zwłasz-
cza tych z których pospołu król Jmść nasz, miłości Pan
ojciec WK. Mości, do samego choroby złożenia feliciter ad-
ministravit Rempublicam nostram, jako Cycero des-
perował de Republica Romana gdy w kole starszy Se-
natorskiey, Lentulos Crassos Scipiones ettc, niedostawało,
z tąd baczmy się abyśmy i my desperować nie musieli,

Widziemy że ludzie godni et de republicae bene
meriti negliguntur, a źli zasłuc nie mogą i uczynki
zapłaty nie bierą. A gdzie tych cardines Res publica
niema upaść i rychło może, Widzimy że wielkie rzeczy
zadany, a jako mówią mówią zapoczęty idą, tak żeśmy
tego obawiamy, żeby nie było tak jako o Rzymie napisano
omnia venalia, a czego Panie Boże uchoway, aby tak
o nas nie mówiono boiemy się jako ieden napisał o Rzy-
mie, O venalem urbem si emptorem invenerit,

A tak z tą potrzebą naszą ostateczną przyszli-
śmy, ku WK. Mości ettc jako do tego któremuśmy się w o-
piekę zwierzyli, boiąc się aby nie zginęła przez te nierządy
na ten czas przed WK. Mością przez nas pomienione, A gdyż
widzimy że naszym staraniem nic otrzymać nie może-
my, czasu trawić niechcemy, zawadzać też inszym rzeczom
niechcemy, bo i WK. Mość nam około tego dosyć rozkazać
raczył i bracia nasi upomnieli się. A tak prosiemy WK. Mo-
ści powtórnemi prośbami, iako naszego miłościwego Pana
aby iuż tandem wszystkim potrzebom, Rzeczy pospolitey
ultimam manum imponere raczył.

Rozmyślaiąc to WK. Mość że korony i państwa
wszelakie niezgodne upadaią, a Respublicae żadna nie może

być

bydz rzadna in qua Magistratus in officio suo negli-
gens est, Bo za prawdę, tan iest miłosierny Krolu, ja-
ko żaden człowiek mądry napisał. Quales in republica
essent principes, tales reliquos cives esse solere. Zmiłuy
się WK.Mość nasz miłościwy Pan nakoniec sam nad so-
bą boiesli upadniesz, i my też, Krolować WK.Mość nie
możesz. Weyrzy WK.Mość do Węgier y Czech y daley iako tam
przyiacioły WK.Mość masz. Uchoway Panie Boże upadku
nie masz ktoby podparł. Rozmyślay WK.Mość przygody
wielu Krolow wielkich, y bogatych, ktoray przez niedbałe
Rzeczypospolitey rozszerzenie, i opatrzenie czasu pokoiu, u-
bogiemi, nędznemi wzgardzonemi ludzmi, zostawali;
Straili państwa i korony możne, masz was K.Mość świe-
żych przykładow dosyć, iadawnieysze powienie Croesa kro-
la Solon iego poddany, wierny wspominał, wiedząc go być
in administrationae Reipublicae, negligentiorem
aby wielkości skarbow nieufał, aby zabespieczeniem
przymierza nieopatrzny i nierządny wpaństwie swym
niebył, aby się nieposytecznemi rzeczami niebawił, ale o
tym czasu pokoju, y przymierza myślił, iako spra-
wiedliwość w ziemi swey y gotowość przeciw nieprzyiaciel-
wi pokazać, y zachować mogł, zaniechawszy tańców, my-
śliwstwa i innszych niezczemnych rozkoszy. Rada podda-
nego iego Solona była nieczenna i nieważna, y pochle-
bcom bez ktorych tacy ludzie rzadko bywaią niesmaczna
Wszystko poleni y państwo iego y sam w nieprzyiaciel-
skie ręce przyszedł, y na więzsza wzgardę, y zelżywość ie-
go Hostes suos, tanquam scabello na konia wsiadał
leżąc pod nogami nieprzyiaciela swego wołał o Solon So
lon daiąc znać ale pozno, że mogł do takiey przygody
nieprzyiść słuchaiąc zdrowey poddanego swego rady i u-
pomnienia.

Przeto gdyżesmy niesą bez wielkiego strachu, pro-
simy, abyś nas WK.Mość y sam siebie dobrowolnie
na upad niedawał. Nietak się Nayjaśnieyszy Krolu
boiemy nieprzyiaciela, iako się oglądamy na nierządy
wnętrzne, bo gdzie byśmy byli w dobrym rządzie i w
sprawie dobrej, mamy nadzieję w Panu Bogu, żebyśmy
się obronić mogli, ale gdzie w tym nierządzie trwać będziemy, tedy
nic pewnieyszego ieno certus interitus, bo frustra
sunt arma foris, nisi sint recta consilia domi
ukazuiemy WK.Mości, iako potrzebuiemy bydz rządne-
mi naprzod gdy WK.Mość sam od Siebie zacznieysz czy-
nić poczniesz. A kto niebędzie musiał bydz praw
Rzeczypltey. gdy WK.Mość swego rządu pilen być po-

czniesz

czniesz, kiedy WKMośċ granice obieżdżać, będzie oglądować, wszczach Rycerskich kochać się będziesz raczył, a to gdy będzie w WKMości, że będzie obaczą że WKMość dochody swe krotkoście, naszczury potrzebne na obronie, a umocnieniu rzeczy pospolitey wydawać będziesz raczył; A ktotaki będzie aby nieużęcy na zbroje na konie nałożyć miał, a niż na prożne wymyślne szaty, stroje, picia etc. My opowiadamy się WKMości, iż już dalej tracić czasow nie możemy, niechcemy teraz nic nowego stanowić, tylko o stare prosiemy powinności, ktore dotąd wypełnione mieć niebędziemy dotąd wątpić musiemy, a naostatek pospołu myśleć o tym, jakobyśmy przy wolnościach y prawach swoich zostać ięnych swobodnie, jako i przodkowie nasi w dobrey sprawie używać mogli, Da iest na ten czas prozba nasza, i wszego stanu Rycerskiego Nayjaśnieyszy Miłościwy Krolu prosimy y bracia nasi proszą jako swego miłościwego Pana, aby ią WKMość, jako chrześciański król u siebie z łaską a miłościwie przyjąć raczył, jako od takich poddanych swoich, ktorzy obyczajem przodków od ktorych to rzeku prawie wzięli z miłości chcąc życzą WKMości zdrowia dobrego, długiego panowania wszego y sławy pomnożenia jako Panu swemu Miłościwemu.

Dyaryusz Seymu
1563go r.

1563 d. 11 9bris Ex MS Arh. Sto. Aug. Regii

Dyaryusz Seimu 1563.

Sprawa posłów Wojewodztwa Ruskiego, Pana Jana Siemienskiego z Pomorzan, Pana Trzebinskiego z Lwowskiey Ziemi, Pana Walentego Orzechowskiego Sędziego Przemyskiego, Pana Aleksandra Krasickiego z Przemyskiey Ziemi, Pana Andrzeja Wapowskiego, Stolnika Sanockiego, Pana Czarnockiego Sędziego Sanockiego z Ziemi Sanockiey, Pana Grzegorza Maniowskiego Chorążego Halickiego, Pana Stawskiego Dabaniowskiego, i Pana Dubrawskiego z Halickiey Ziemi, na Seymie Walnym Warszawskim Roku panskiego 1563. złożony nadzień Marcina Swiętego z tym poselstwem Panów Rad Województwa Ruskiego od Rycerstwa posłani aby na ten Artykuł Exekucyi, który konstytucyami postanowili, na Piotrkowskim Seymie blisko przeszłym nie przyzwalali; to iest aby Alexandra Króla statutem miały bydz rycerskie wysługi brane, które jeno oddane ludziom, rycerskim potym to statucie, Króla Alexandra zaś porzeczne służby z temu prosić rozkazali, aby Król Jegomość nie zawierał ręki swey Królewskiey zasłużonym ludziom.

Na początku tedy Seimu tego który się zaczął w Poniedziałek pierwszy, po S. Marcinie w Warszawie A. D. 1563. zeszli się posłowie wszyscy do rady, tam Marszałka obrali Mikołaja Sienickiego z Chełmskiey Ziemi, temuż witać Króla Jegomości poruczyli, temu gdy rozkazali panowie posłowie, witanie, dołożyli to aby Króla prosił Marszałek w witaniu, aby poczynał Król Jegomość ten Seym od końca piotrkowskiego Sejmu, to iest od rewizyi listów, wnet ci panowie Posłowie Województwa Ruskiego powiedzieli, abyś tego Panie Marszałku nie mówił w witaniu swym, bo my mamy nakaz konstytucyi ganić ich, y z tym nas nasi bracia posłali, abyśmy na nie nieprzyzwalali, A gdybyś to mówił Panie Marszałku, mowielibyśmy się zaraz przed Króla wytoczyć a zwłaszcza gdy nam dadzą propozycyą od Króla Jegomości i na którą się rozmawiać będziemy, niepotrzeba nam tedy Króla upominać co nam maią dać za propozycyą. Pan Marszałek w witaniu swym niedołożył tego, a Panowie Posłowie Województwa Ruskiego też tam przed Królem zamilczeli; po witaniu we Wtorek podana iest tak propozycya od Króla Jegomości, która w Wil-

ni

w Wilnie, była to uist o Exekucyi, o Unyi, o Spustsiech, y o Jnflanciech, zeszli się posłowie nad ... mówili po Województwach, nie zdało im się radzić, o wszystkich Artykułach jeno o Exekucyi to uist abyśmy innemi rzeczami niezatrudniali się rewizyi, Ałan Krola prosić aby Krol Jegomość zaczął od rewizyi ... ten Seym. Posłowie Ruscy wnet się oświadczyli, że nam bracia nasi dołożowy rewizyi, nie ukazali, co by w niey merita nasze były skazone, też y Rzeka Pańska by zawarta miała być, jeśli wy odtąd pozmienie, u Krola na gorze, musiemy wystąpić przed Krola Jegomością, Panowie Posłowie Ruscy wszyscy generaliter pośrzodkieli, niechcemy inak czynić Pójdziemy do Krola na gorę iśli i prosili Krola aby Krol Jmć. począł Seym od Rewizyi, Panowie Posłowie, Ruscy poruczyli Panu Siemieńskiemu aby mowił do Krola od wszystkich, czym ich posłali rycerstwo z Województwa Ruskiego co gdy na gorze przyszło, iął Krola prosić, aby Krol Jegomość raczył zostawić ludzie zasłużone przy ich wysługach, ktora mowa Pana Siemieńskiego niezdała się Panom Posłom drugim Ruskim Ładosyć, ale ieli mowić ku Panu Sędziemu Przemyslskiemu, aby go ratował gdy Pan Siemieński przestał mowy swey, wystąpił Pan Sędzia Przemyski te rzecz uczynił do Krola Jegomości a to była nay pierwsza mowa.

Nayiaśnieyszy a Miłościwy Krolu, raczyłeś nam był WKMość posłać uniwersał, swoy na Seym Wileński przed Seymem Piotrkowskim, na ktorym Uniwersale dołożyłeś WKMość raczył, iż WKMość chcieć raczyłeś Exekucyą począć od Statutu Krola Kazimierza de incompatibilibus, a od Krola Alexandra de Bonis mensae Regalis, a od Krola Władysława de procuratione magna, wsmy na to posłom swym rozkazali byli do Piotrkowa aby oni Exekucyi się domagali, u WKMości, od osoby WKMości aby się poczęła tocest obrona, Sądy, Unia, z Litwą ... Litewskim. Na Krola Kazimierza Statut lidysmy zwolili a na Krola Alexandra Statut tak rozkazali, aby zasłużonym ludziom ten Statut imion niebrał y owssem aby wsze płacił zasługi ich, przeto na tym Seymie Wileńskim ktory był złożon przez WKMość na dzień S. Jadwigi Roku Pańskiego 1563. tedy gdy z tego Posłom upominali, tym ktorzy byli, w Piotrkowie przez by Konstytucye inaksze były nisli oni mieli poselstwo, to odniesli iż

oni

oni na tę Konstytucyą nie zwalali, i owszem się oświadczyli
a tak Najjaśniejszy a miłościwy Królu prosiemy gdyż posło-
wie nasi na to nie zwalali; ani nam tego przynieśli, aby te
Konstytucye, niebyły za Statut Koronny miane, Gdyż Kon-
stytucye nie są universaliter, od wszystkich Województw usta-
wione, ani od wszech na nie pozwolenie, J oświadczymy się
my że na takowe konstytucye nie zwalamy aby daniny
darowizny, miały być brane ludziom poczciwym, zasłużo-
nym, y ręka zawarta aby WKMości być miała a przy
temsię panowie posłowie podolscy prędko odpowiedzieli że my
w niczem nieodstępujemy braci swych posłów Wojewódz-
twa Ruskiego i ukazali Panowie Posłowie Ruscy Królowi
JEgomości napisane poruczenie braci swej, a Król JEgomość u-
czynił radę o nich iakoby ich karać i chciał aby byli ka-
rani, ale kilka Panów się o to oparli; król JEgomość tę odpo-
wiedź dał Panom posłom Ruskim przez P. Piotra Myszkowskie-
go Podkanclerzego Koronnego że Król JEgomość niewdzięcznie
to przyjmuje od was Panowie wielkie. Posłowie Województwa
Ruskiego, nierozumie tego JEgoKMość o uporstwie swym Woje-
wództwa Ruskiego aby to tak mieli rozkazać. Panowie Po-
słowie zamilczeli na tenczas, niebyli Posłowie wszyscy u Kró-
la JEgomości aż we trzy dni a gdy przyszli do Króla JEgo-
mości posłowie wszyscy tam Pan Walenty Orzechowski, Sę-
dzia Przemyski od Panów Posłów Województwa Ruskiego
na onę Króla JEgomości odpowiedź tę dał.

Odpowiedź Pana Walentego Orzechowskiego Sędziego Prze-
myskiego Królowi JEgomości od Panów Posłów Ruskich.

Najjaśniejszy a Miłości Królu przodkowie nasi zaw-
żdy tę wolność u Przodków St. WKMości mieli, iż nie przez
osoby one same ale przez Posły swe dolegliwości, swe i prośby
w potrzebach swych czynili, a gdy przodków WKMości co nie
miłego przynieśli, nigdy tych nie winili. O takowych wol-
nościach braci nasi u WKMości rozumieli, że nas z tym
poselstwem ku Waszej KMości naszemu Miłościwemu Panu
posłali; My Najjaśniejszy a miłościwy Królu nie tylko przed
zacny majestat WKMości y przed sławny Senat WKMości co
innego byśmy mieli, niż nam rozkazano przynieść ale y
w domiech naszych y na każdym miejscu tak się zachowa-
my i to czynimy co się godzi czynić, dobrym a uczciwym
ludziom a wiernym podданym, WKMości; prosiemy WKMości;
jako Króla a Pana swego abyś WKMość o nas rozumieć jako o do-
brych a poczciwych posłach, a wiernych poddanych WKMości
Na tęż mowę P. Posłów Król JEgomość przez P. Podkanclerzego

odpowiedź

odpowiedz tę dał.

JegoKrolewska Mość Nasz Miłosciwy Pan rozumieć Was Panowie mili Posłowie Województwa Ruskiego raczy, jako o wiernych poddanych swych y rozumie że Wiłkomości to sprawiecie co wam Panowie bracia poruczyli; a w tenczas kazano listy rozesłać, zsadzono po Województwach, naypierwey Krakowskie, Województwo Pan Walenty Dzbiński, Podskarbi natenczas koronny położył listy na wierność Natkowica y Matkowica, w Województwie Ruskim a ziemi przemyślskiey y zkądy wszakoż na nich Dekretow nie czynili."

Rzecz albo prozba Urodz. Pana Walentego Orzechowskiego, z ziemi Przemyślskiego ku Nayjaśnieyszemu Panu i Krolowi Zygmuntowi Augustowi w Warszawie czyniona a.D. 1563 d. 8 Xbris. aby Krol JegoMość zostawił zasłużone rycerstwo Polskie przy ich zasługach, od Panow Posłow Województwa Ruskiego i Podolskiego poruczona.

Nie bez przyczyny nayjaśnieyszy a miłościwy Krolu, Posłowie Województwa Ruskiego y Podolskiego ku WKMości rzeczonemi prośbami y opowiedaniem przychodzą, bo jako są wiernemi Poddanemi WKMości, tak też są życzliwemi rzeczy. Widzą to dobrze iż rzecz pospolita stać nie może sławnie, mocnie, pożytecznie, okrom Rycerstwa WKMości Nayjaśnieyszego Miłościwego Pana, Rycerstwo też być dzielne nie może bez opatrzenia osobnego względu WKMości, nadgradzaniem onym, a jako y wszelkie rzeczy sławne y mocne niczem innym nasuwie się nie stały, a tak też i przodkowie ś.p. WKMości niczem innym jeno sławnym rycerstwem swym Państwa swe rozszerzali, czego nam pisane prawa na wieczną pamięć zostawili, których prosiemy abyś WKMość nasz miłościwy Pan łaskawie a miłościwie słuchać raczył, Vladislaus Jagello prope Czerwinsko 1442 ad fidem eximia et obsequia semper fidelia continuata studio attendimus, quibus praelati Barones, Proceres, nobiles, ac universa Regni nostri militia, nunc suis nos dirigendo consiliis nunc in bello, nunc in aliis casibus et contingentiis nostris infatigabili virtute nobis adhaerendo gratos se nobis reddi desiunt, et quotidie reddunt incessanter, et aucta fidelitatis prostantia ad hoc magis reddere student, in futurum propter quae Regalis munificentiae nostrae dona merentur a nobis recipere, hoc statuto perpetuo, declaramus observandum, quod donationes fixi et firmae debent permanere etsi si privilegium super eisdem donationibus conceptum non fuerit dum modo saltem mo-to donatoris vel ejus cujus donatio facta fuerit confirment. Praesertim autem his qui nobis cum seu cum nostris suc

cessoribus

successoribus viriliter in bello pugnandi fuerit interfecti; donatio ejusq; accipiat perpetuam firmitatem, oprócz to są Nayiasnieyszy a Miłościwy Królu prawa, przez Króle przodki WKMości ustawione, poprzysiężone i przez WKMość przysięgą swą konfirmowane, prosiemy abyś WKMość nasz Pan Miłościwy rycerstwo swe przy zasługach ich zostawić raczył, nieskażone tak zasługi żadnym statutem, statut Króla Alexandra przeciw któremu byłoby co mówić y ten nieiest tym prawom, którymym przeciwny, bo nie zawarta iest WKMości ręka ku daniu pro necessitate Reiplcae in consiliaris a necessitas być większa Rpltey który większa nie może iedno rycerstwo WKMości konstytucya Piotrkowskiego seymu, to też nie ponieść tego statutu bo WKMość na początku tych Konstytucyi mówić tak raczysz, Przebytnie upraszanie Dobrotu naszego Krolewskiego, znać to Nayiasnieyszy a Miłościwy Królu każden musi że zbytek iest zły w każdey rzeczy a tym szkodliwszy Rpltey ale modus cum optima virtus do czego my chcemy, raczyłeś też WKMość złożyć rewizyą y rewizyi sądowne uznanie, sądowne uznanie insze być nie może ieno kto dobrze dziedziczy, albo źle, źle tedy dzierżeć nie może ten kto to dobrze sławnie zasługiem WKMości y Rzpltey. Przypatrowaliśmy się Nayiasnieyszy a Miłościwy Królu na początku rewizyi listów Panów Baronów, iż summa została wcale propter necessitatem Rplblcae dana a iesli pieniądze res muta dlatey potrzeby nie zginęły quanto magis ma się zginąć wysługa stałego zasłużonego rycerstwa WKMości które nie pieniędzmi ale krwią y zdrowiem Rplta a mądrym swym opatrzeniem zawżdy sprawowali, nieiesteśmy od tego Nayiasnieyszy a Miłościwy Królu, y znać to musiemy aby nas kto nierozumiał abyśmy do rządu niechcieli, a seym ten rozrywali, znać to musiemy że in aequalitas distributivae iustitiae iest w każdey Rpltey pożyteczna, bo mnoży miłość zgody, przyiaźń, między ludźmi tak in aequalitas mnoży nieprzyiaźń nienawiść rosterki, owi Nayiasnieyszy a Miłościwy Królu mądrzy ludzie, którzy Rzpltą chcieli mieć rządną tak napisali, in bene constituta Reipla certa divitiarum honor debet esse aequalitas et proporcio, potrzeba tedy iest ku dobremu rządu aequalitas distributive iustitiae, ale Nayiasnieyszy a Miłościwy Królu iako iest zła in aequalitas iustitiae, silnać to nayiasnieyszy a Miłościwy Królu będzie niesprawiedliwość gdy poczciwy człowiek i zasłużony pod iedno karanie zadwie podciwe dzielne sprawy z tym, który iako żyw niesłużył ani WKMości

ani

ani Rzpltey niesłuzył przyydzie podekret WKMosci ow winny ten zasłuzony. rozznie to oba pospołu nie mogą stać a tak rozni jako dzień od nocy, prosiemy WKMosci Nayiasnieyszy a Miłościwy Krolu aby WKMość nasz miłościwy Pan zasłuzone ludzie WKMosci i Rzpltey przy ich wysługach zostawić raczył i ręki swey szczodrobliwey Pańskiey nie zamykać raczył, a my to WKMosci naszemu Miłościwemu Panu wiernemi naszemi posługami zasługować chcemy, y Pana Boga prosić chcemy aby nam Pan Bog Wszechmogący WKMosci naszego Miłościwego Pana w łasce swey i dobrem zdrowiu, długo chować raczył.

We czwartek przed Bozym Narodzeniem, ktory był 23 Decbr. Walenty Orzechowski Sędzia Przemyski przełozył krzywdy stanu z Ziemi Sanockiey y podciwych szlachcianek zwłaszcza Pani Stanowey, i Pani Bobolinej Chieronimowey, ktora tam natenczas była przed posły że to rzeczy są haniebne, pod Krolem, łotrostwo z Węgier naszło na Dom Pani Stanowey połupili Dom i one Szlacheckie a uczciwe Panie aby Panowie posłowie Krola Jegomosci prosili, aby to opatrzył, co Pan Marszałek Poselski powiedział, Panie Orzechowski przełoz tę rzecz WKMość przed Krolem, powiedzieli inni posłowie niech i Orzechowski sędzia Przemyski, niech nie mowi, bo król wnet rzecze że chce Seym rozerwać, przeto Panowie posłowie Ruscy prosili Filipowskiego ktory mowił temi słowy.

Załosna sam nowina przyszła do Posłow ze Węgrzy naszli na Domy Szlacheckie w Ziemi Sanockiey Stanowo y wybrali mu wszystko, już to nieraz, ani tylko dom wybrali, ale i Szlachcianki połupili, a tak prosiemy WKMości aby WKMość to opatrzyć raczył, zeszli się Panowie do Krola te odpowiedz od Krola dano iż poślemy do Starosty Sanockiego Komornika i do Cesarza posłe Krol JMć

Wilia Narodzenia Bożego.

Kazał Krol JegoMość Panom namawiać o Unji i Litwom Posłom tak że zeszli się posłowie byli, iedni radzili aby nic nie poczynać aż się ta Exekucya brania skończy, Drudzy jako Kujawscy i innych nie mało z Ruskiemi Posły abyśmy poczęli Unią, bo to potrzebnieysza Panowie Litewscy przyjechali czekaią na to, czas mamy na nie, nigdy lepszy nie był, a też się im mieszka, to branie może się potem odprawić, bo też ten Seym złozon iest dla potrzeb Litewskiego Państwa nie dla tego brania, bo to branie może być w Piotrkowie, ani smy tu do Warszawy byli powinni iechać, dlaczego

innego

innego iedno dla Litwy wtymsą niezgodzili odłożyli do przyszłego Poniedziałku.

W sobotę pierwszą po trzech Krolach to iest dnia 8° stycznia 1564 Roku.

Na tymże Seymie Warszawskim dla prędszey odprawy JKMości obrał deputatów 6ᵘ zRad Koronnych, ktorzy by rewidowali listy a Król JMość i z Innemi Pany traktowali około Unii z Litewskim Xięstwem, Panów posłów wezwano do tego koronnych i to im od Krola JMości powiedziano, JKMość nasz Miły Pan obaczywaiąc czasu krotkość, iż się tu na ten seym wiele rzeczy potrzebnych przytoczyło, ktore by się przedłużyć musiały a tak JKMość obrał zrad raczył sześć osób z Poselskiego koła ktorzy będą listy rewidować też sześć abyście dali rozkazanie, a Krol JMość z Innemi radami, będzie inne rzeczy sprawować y z Inszemi posły Panowie Posłowie koronni wzięli sobie na rozmowę do swey Izby, ale iż się czas skrocił do poniedziałku się odwlokł czas tak w sobotę powiedzieli w Poniedziałek namowiwszy się u Krola JMości damy odpowiedź w poniedziałek.

W Poniedziałek 10° d. Januar.

Proponował Sieniński Marszałek Poselski czyli zezwolić na Deputaty albo nie y kazał z Woiewodztwa Krakowskiego wotować, y wotował Sędzia Zatorski, iż się mu nie zdało aby kto inszy rewidował listy, aniż osoba JKMości, potem Poznańskie Woiewodztwo zwoliło Sandomirskie to bardzo z uszczypkiem mowili przeciw posłom Woiewodztwa Ruskiego, Woiewodztwo Ruskie żadnym sposobem nie zwoliło, ani Podolskie daiąc to racye za sobą, że nikomu nie przyszło przywileiów oglądować ieno Krolewskiey Mości, y Konstytucya Piotrkowska nie o innego mowi, iedno że tu rok iest każdemu na tym Seymie ku ukazowaniu listow, aby to sądownie Krol JMość z radami z łaski uznać raczył, kto w dobrze dzierży albo źle dokładali też tego, że każdy sąd ktory ma być authenticum judicium, te trzy rzeczy ma mieć w sobie, Boby ku sądu należące. czas, miesce, tu iest Personae osoby, mia by się odmienić nie byłoby Autenticum judicium, ani też tego prawa nasze uczą, aby posłowie Koronni mieli sądzić to ieno, Pan z Radami, aż Konstytucya przypuściła ich być przy rewizyi, ale nie dosyć a tak z tych przyczyn nie możemy zwolić na te Deputaty bo też nam bra-

cia

brania tego nierozrazali i ponieybyśi in contrarium stało, a Wy Krolowi Jgomości oświadczyli się uradzić, nie chcemy bywać i pojedziemy, potem inne wszystkie woje wodztwa zwoliły na Deputaty, a gdy się vota dokończy ły Rafał Leszczyński Starosta Radziejowski, ku Sędziemu Przemyślskiemu, uprosiwszy sobie audyencyą u Posłow te rzecz uczynili, nierozumiey Mości Panie Sędzio Przemyśl ski, aby tu miał być sąd iakowy, bo się już w Piotrkowie stał i Dekret Konstytucyą, tą że cokolwiek było danin po Alexandrowym Statucie tym zapisem nadrobach Krola Jgomości, wszystkie iuż są Piotrkowską Konsty tucyą są odsądzone, a tu ieno patrzać iesli dobry lub zły list, a tak tu nie iest żaden sąd ale rewidowanie z Sądu Piotrkowskiego, a gdy nie iest sąd mogą tedy Panowie Posłowie do tego być deputowani, gdyż w konstytucyi stoi, iż maią być przy rewizyi i doglądać iey, na to odpo wiedział Sędzia Przemyślski nie możesz M. Panie Staroście zwać tey konstytucyi, Piotrkowskiey Dekretem boprzeciw żadna niebyła, a gdzie przy niemasz iakowyż Dekret być może bo powiada juris consult. ex duobus contra vertentibus nascitur sententia judicis, a tak też ta konstytucya nie iest Dekretem, żadnym iedno iest signifi catis, legis hujus Alexandri, bo statut ten Krola Alexan dra iedni jako i my go rozumiemy, że mogł Krol dawać nie obracaiąc statutu tego WMościowie na prze szłym Seymie inaczey ten statut rozumieli, iż potem statucie nie mogł Krol dawać nie obracaiąc statutu ani zapisować, nikomu, czego się oto konstytucyą uczynili na to iakoście rozumieli go a tak z tego dopie ro statutu albo konstytucyi ktory iest Privilegium pu blicum, tedy się każdy sprawuie iesli nie ustąpił przeciw przywilejowi temu a ten przywiley ukazuie sąd komu? Krolowi Radom i wzyniąsię dopiero Decreta na każdy list nie na przywiley juxta privilegii przeto słusznie to iest sąd na ktorym sądzie ma też każdy rok rygore, cognitu tionis Petricoviene a gdy rok tu iest nie może za den roku mieć, nisi inter competendi in judicio a toto sąd iest, a my do sądow Seymowych nie do iurysdykcyi nie maią, zaś się Przyiemski pisarz Kaliski Marszałek Poselski na tegoż Sędziego Kaliskie go Brzechowskiego wyzwał, Panie Sędzio widzi mi się że WMć. chcecie trudnić rzeczy, ale możesz tego sądem zwać, bo to już res judicata w Piotrkowie, a tu też nie może się nikomu nic stać dziać bez prawnie bo in du biis rebus może każdy do Krola Jgomości oppelować a sąd to nie iest ieno rewizya na to Sędzia Przemyślski

odpowiedział

odpowiedział Panie miły Pisarzu, trudnić nie chcę, ale się prawa pospolitego dzierżę, bo nie należy komu inszemu de Juribus interpraetari, ieno Krolowi Jegomości y Radom Stanowme ato sam WMciTość powiadasz, że może być do Krola Jmci appelacya, appelacya żadna niebywa iedno ab ordynario judicae a sędzia nie może być zwan iedno z sądu y to iest iedeń gradus juris appelacya nie możesz tedy mnie tu odwieść legitimis rationibus et legibus, ieno że tu będzie sąd y uczynić go chcą erga leges nostras, na ktore my niezwalamy ani zwolić chcemy, zaczym Starosta Radziejowski stojący podam ja medium między was a Pany Województwa Ruskiego.

Mowa Pana Starosty Radziejowskiego.

Dołożył tego Sędzia Przemyślski iż to wolno każdemu na Województwo swe uchwalać wedle czasu y miejsca w wotum swym niechayże tedy Województwo Ruskie będzie się suppowato y idą do Krola Jegomości i opowiedzą się będzieli Krol Jmć raczył ich sam sądzić, Boże day to ia nie bacze Przyiemski powiedział, nie iest to wolno iednemu Województwu odrywać się od prawo koromu gdy się wprzód inne Województwa zwolili; na to sędzia Przemyślski bywało to od ejectatione Palatinatus inaksze Konstytucye albo rożne Województwa Dzierżawały to u nim w Polszcze wszelakiey zapisy idą w grodzie urzędne u nas w małey Polszcze nie, a czemu to zwolili na to wasze Województwa a nasza Polska nie, u nas w Rusi we Lwowie w Przemyślu, indzie trzy kroć do roku roki sądzą, w Chełmskiey ziemi w iednym Województwie sześć kroć, ale iako ktore nietylko województwa, ale y powiaty sobie dzierżą to maią; Obrali tedy sześć Deputatow od revisionem literarae do Panow sesium koromu iednostajnie wszystko koło posłskie, oprocz Województwa Ruskiego, a Podolskiego i posłali posłowie do krola Jmci opowiadaiąc się iż Deputaci obrani, wedle rozkazania Krola Jmci y posłali te posty Lukomskiego Sędzigo Sandomirskiego, a Gołochowskiego z Województwa Sendomierskiego z Ruskiego Województwa i Podolskiego posłali z pośrodku siebie dwoch posłow Do krola Jmci iż na to niezwalaią walenta go Orzechowskiego Sędziego przemyślskiego z Przemyślskiey ziemi a Skotnickiego z Halickiey ziemi, gdy przyszli

do króla

do Krola Jmci. Krol Jmc zachorzał, wszakoż do izdebki do posłow wyszedł sam z pokoju, tam Sędzia Sandomirski Suromski tę mowę uczynił:
Nayiaśnieyszy a miłościwy Krolu, dzyś uczyniąc rozkazowi a woli WK. Mości obralismy Deputaty spośrodku siebie i mianowali ie każdego imieniem chyba nie wiem co sądzić że Posłowie Województwa Ruskiego, a Podolskiego nie zwolili nato. Orzechowski Sędzia Przemyski powiedział Sędziemu Sandomirskiemu, nie racz Wmć mowić od nas awa sami my tu ustawamy przed Krolem Jmcią a potem Orzechowski Sędzia Przemyslski iął ku Krolowi Jmści mowić.
Nayiaśnieyszy a miłościwy Krolu, województwo nasze Ruskie, y Podolskie przez słuszne przyczyny zwolić nie chce nato deputaty, przyczyny tego iż prawa te mamy iż my nigdzie nie powinni się pokazywać iedno WK. Mości naszym miłościwym Panem, a iż ta rzecz przypadł z Piotrkowskiego Seimu ku rewizyi, ni do kogo innego iedno do WK. Mci osoby, bo nie należy komu innemu przywiley rewidować, i wykładać iedno WK. Mości z radą swoią, atak Nayiaśnieyszy a Miłościwy Krolu prosiemy aby to u Krola Jegomości nam nie tasli nie niosło, że nato zezwolić nie możemy przeciw prawom naszym. Wszakoż to będzie wolno Privatum kto będzie chciał ukazać może, dla prędszey odprawy y u Deputatów ale my na zwolić putentiae iako posłowie nie możemy ani chcemy Krol Jegomość sam usty swemi tę odpowiedź dał, Posłom Sandomirskim, co się tycze Deputatow dobrze niech zasiędą iutro, Posłowie chcieli aby zarazem, ale Krol Jegomość sam powiedział że dziś poźno, wszakoż niebędzie tu nikomu bezprawia, bo nie da tego być może do mnie kto chce appelować, a do Ruskich Posłow ta mowa była Krola Jegomości, co się tycze was posłowie Rusey gdy niezwalacie, niecisnę was do tego a ia was sam z osobą swą będę rewidował, a nie tylko województwo Ruskie i Podolskie ale i inne województwa będę rewidował sam gdy insszemi sprawami koronnemi nie będę zatrudnion zatym odeszli posłowie;
We czwartek Deputaci zasiedli nareszcie potem o Unii traktat był y Panowie Koronni i posłowie koronni, a Deputaty rewidowali były, D. 15 Januar. do Czwartku Województwo Ruskie rewidować, że Krol Jegomość rewidować.

rewidować, będzie sam raczył, Ruskie województwo, Posło-
wie Województwa Ruskiego iuż około tych rewizorów
milczeli; zwłaszcza gdy król Jegomość obiecał sam sądzić,
gdy było we Czwartek który był dzień 21 Stycznia kazano
wołać województwa Ruskiego, do deputatów, posłowie woje-
wództwa Ruskiego te rzecz uczynili do Posłów przez Wa-
lentego Orzechowskiego Sędziego Przemyskiego WMciom iest
rzecz wiadoma gdy się WMość obierali Deputaty że my
na nie między WaMcio nie zwalali; ale nie tylko między
WMPanami tu w kole ale y do Krola Jegomości chodzili-
śmy opowiadaiąc się y prosząc aby JKMość nas do tego ci-
snąć nie raczył, Co JKMość łaskawie tego pozwolić raczył
że sam osobą swą z radami swemi obiecał nas rewidować
a tak teraz wołają do Deputatów żeby listy kładli my
musiemy iść do Krola Jmci a w ten czas iuż położył li-
sty Pan Wojewoda Sieradzki na ołtarzu Jmieniem Sukcesso-
rów swych, Panów Kamienieckich, Posłowie Województ-
wa Ruskiego uradzili to między sobą, iesli do Krola iść,
czyli do Panów na górę, bo JmciPanowie Koronni bez Kro-
la radzili na gorze o unii i zdało im się społnie wło-
żyć to pierwey na Pany, iesli Posłowie Ruscy to do rad
koronnych i przez Walentego Orzechowskiego Sędziego Prze-
myskiego teraz uczynili:

Mowa Pana Walentego Orzechowskiego Sędzie-
go Przemyskiego do rad koronnych.

Mości Panowie! Rzecz WmćP. nie iest tajna że
my na te deputaty nie zwalaliśmy na które WmćP. zwolili;
i innych województw Posłowie i tam między Posły y u
Krola Jegomości opowiadzieliśmy się z prosbą naszą, że
my Deputatów tych niechcemy, bo to iest rzecz niewinnym
nie należąca iedno samemu Krolowi Jegomości y wasz-
Mciom radom listy przywileje rewidować, też i interpreto-
wać prawa nasze te nam wolność zostawiły, y Krol Jego-
mość to nam obiecać raczył, przeto prosiemy aby WaszMość
raczyli się ku Krolowi przyczynić aby JKMość sam listy re-
widował y z WMPanami raczył, w ten czas gdy posłowie
Ruscy byli u Panów Panowie Koronni posłali dwoch z po-
między siebie do Krola Jegomości aby Krol Jegomość kazał
iść województwu Ruskiemu, do rewizyi z listy ku Depu-
tatom, aby WKMość ale exceptye niedbał, gdyż na to
wszystka korona zwoliła Panowie Radzili się na to, ie-
śli za Posły Ruskiemi przyczynić się albo nie? pusił to.

Pan

Pan Marszałek per bota, Pan wojewoda Ruski wstał
uwiadz Podolski woyniski nate rzecz ku Panom uczynił.
<u>Mowa</u> JWWana Wojewody Ruskiego Mikołaja Sie
niawskiego Hetmana Koronnego – JWWana Wdy, Po-
dolskiego y JWWana Woyniskiego ku Panom Radom ko-
ronnym.,

Miłościwi Panowie! Prosiemy aby wmć raczyli się przy-
czynić do Krola Jmści za ziemiany tamtemi. Dołożył tego
pan wojewoda Ruski, niebędzie li Krol Jmość rewidował Sam
ia listow swych przed wielgotowskim ukazować nie
będę Panowie poczęwszy od X Arcybiskupa Gnieznienskie
go zwolili wszyscy postać do Krola Jmc. przyczyniaiąc się
za Posty, okrom tych Panów, naypierwd X Biskup Kujawski
Wolski to mowił, niewiem poco mamy stać, iedno iz
ci tu są, co tu stoją z Rusi, ia też mam maiętność w
Rusi a zwołam na Deputaty.
<u>Mowa</u>. Pana Sandomirskiego Pana Myszkowskiego.
Coż to iest, czemu nie maią rewidować, czym się lepszym
czynicie, niż inne województwa Boże uchoway, wszy-
stko to zatrudnienie, iest Seymu nie masz poco stać
kładzie losty,
<u>Mowa</u>. X. Podkanclerzego Myszkowskiego.
Czeto Waszmość powiadasz Panie Orzechowski wszakeś był
u Krola Jgomości onegday gdym wam tę odpowiedź od
Krola Jgomości dawał, że wam Krol Jgomość nie obiecał,
gdy onegday Posłowie chodzili do Krola Jgomości od wmć.
Wszech a Posłowie bez woli Panow Ruskich stali do Krola
prosząc, aby Krol Jgomość kazał do Deputatów wojewódz
twu Ruskiemu, trzy dni przedtem oczem Panowie Rusacy nie
widzieli;
<u>Mowa</u>. Sędziego Przemyskiego do tych trzech Panów
Mościwi Panowie co się dzieje że bronicie nam praw na-
szych, wolności chcemy do rewizyi Krola Jgomości y
Ichmościów ale nie do deputatów, prawa naszi bronią nam
tego atoż na tey rewizyi więcey nam województwu Ru-
skiemu y Podolskiemu niż innym województwom na-
leży, bo tam niedawno śmy czyli bracia nasi nie kaza
li, nam do tych Deputatów zatym Mazowiecki Chorą-
ży Stabicki tę rzecz uczynił:–
<u>Mowa</u>. Mazowieckiego. Mościwi Panowie, na przeszłym
Seymie Piotrkowskim zganiliśmy Apesory niechcieli

śmy

niechcielismy ich miec, a niema aby nas kto inny nie Krol Jegomosc Sędzic miał o insze rzeczy, ateraz mamy zwolic na Deputaty, ktory maią Sędzic i maiętnosci ludzką y poczciwość żadnym sposobem na to nie zwalamy, prosiemy wtem pomocy WMow. boi to będzie sic volo, sic jubeo.

Mowa X. Podkanclerzego. Sam mowił do Pana Orzechowskiego, że się Panie Orzechowski zwolili na Deputaty, a Krol Jegomość wam obiecał, na to Walenty Orzechowski Sędzia Przemyslski, powiedział, miłosciwy Xiędze nie racz WMość mię tym potykać, boś WMć nie był, Gdy nam to Krol Jmc obiecał, y sam nie przez WMc Krol Jmc nam odpowiedz dał, WMc na ten czas przy Krolu Jmc niebył, azebysmy mieli stać do Krola Jmć i jabym, na to zwalał, nietylkom nie zwalał, ani otem wiem, zatym posłowie postali zposrodku siebie, te Pany do Krola Jegomości z posły Ruskiemi szli do Krola Jegomości na dół na pokoy nayprzod X. Biskupa Chełmskiego, X Starozrebskiego, Kosieleckiego, Pana Woiewodę Sieradzkiego, Pana Jana Tarnoskiego, Pana Woynickiego, Panowie Posłowie Ruscy, szyli wszyscy ztemi Pany tam Gdy do Krola Jegomości przyszli X. Biskup tę rzecz uczynił, do Krola Jegoć temi słowy od wszystkich Panow Koronnych,

Mowa X. Biskupa Chełmskiego ku Krolowi Jgmć.

Nayjaśnieyszy a miłosciwy Krolu, Jmć Panowie rady Koronne co nas tu postali, do WKMć prosząc za Pany posły Woiewodztwa Ruskiego, y Podolskiego aby WK. Moć nasz Miłosciwy Pan, to woiewodztwo rewidować raczył, sam osobą swoią, Gdyż oni na to niezwolili i owszem ku WKMości osobami swemi chodzili i im to WK. Mość pozwolic raczył tego, prosiemy wszyscy za niemi Krol Jegmoc tę odpowiedz dał, nie potrzeba tych przyczyn co po nich, albowiem ieśli to tak będzie, co się raz postanowi na Seymie, a zaś się ma odmienić, nigdy temu konca niebędzie, pozwolił wszystek Senat na te Deputaty a onegday Posłowie przychodzili od wszystkich ze zgwałaią na nie, ale to wszystko wykręty, obracaiąc się do

Posłow.

Posłow ruskich, chcecie aby Seymu nie było, nie będzie to, chcecie aby Exekucyja, niedoszła cowam natem, wszak może każdy do mnie appelować. Panie Orzechowski, wszakeś tyło mnie powiedział, że kto będzie chciał niech idzie, do Deputatów, wolno mu to będzie, nato Walenty Orzechowski Krolowi Jgomości odpowiedział.

Nayiaśnieyszy a Miłościwy Krolu mowiłem to ia y teraz mowię, że ia za żadnym nie chcę chodzić, aby on ich nie kład, ale my iako Posłowie nie możemy zwolić, ale WKMość obiecałeś to nam sam raczył, sam nas rewidować y żadami, wszakeśmy WKMości ukazali Instrukcyą napisaną, oktorąśmy niełaskę WKMości odnieśli, Krol Jgomość odpowiedział, mam iey przepis, natey Instrukcyi stoi aby WKMość rewidował żadami swemi osobą swą, jakoż my mamy (gdyż nas ztym posłali) na co innego zwolić, prosiemy aby nam to niełaski w WKMci nie niosło, Mowa Krola, Jgomości Pan Orzechowski wziął natem wszystko to zaiedno możesz do mnie appelować.

Mowa Walentego Orzechowskiego do Krola Jgomości.

Cóż mamy ku WKMości naszemu Miłościwemu Panu gdy WKMość sam zaiąść będziesz raczył.

Mowa. Krola Jgomości ku Panu Orzechowskiemu

Bo wszystkość to prożno niechcieć oto.

Pan Sędzia Przemyski rzekł. Nayiaśnieyszy a Miłościwy Krolu, niechcemy to Pan Bóg wie, ani też ia nic nie położę przed WKMością bo nie mam co, a ieśli nie położę, oco się mam starać by mi porucono,

A wtenczas Mazowiecki Chorąży Małki, ku Krolowi JMci rzekł:

Nayiaśnieyszy a Miłościwy Krolu! Prosiemy aby WKMość onas rozumieć raczył, jako o wiernych poddanych swych, a nieraczył WKMość tego mniemania mieć onas Pan Bog zna żeś nie chcieimy, ani chcemy. Jedno tego ludziom potrzeba, aby iuż w ma stracić, aby przed WKMości majestatem stracił a nie gdzie indziey.

Mowa Krola JJmci. Bo iuż idzcie, niebożec to był abyście mieli być od inszych lepszemi a dayciesię wpisać. Nato Walenty Orzechowski Sędzia Przemyski.

Przemyski rzekł ku Królowi Jegomości.
Nayiaśnieyszy a Miłościwy Królu nie możemy tego uczynić, bo nam siła, na tym należy, aby WKMość rewidować raczył, a iuż się musiemy odkryć WKMości; mamy ku WKMości prosby uczynić nie które ieszcze aby WKMość raczył bydź łaskaw, Król Jegomość rzekł, to zgadnę o mężta nie starayciesię ale miech ieno idzie tak iakso poczęto, a Dzie wpiszeciesię.
Mowa Walentego Orzechowskiego ku Królowi Jegomości.
Wpisywać się nie będziemy ale WKMości prosić ile będziemy że WKMość nad nami miłosierną łaskę swą będziesz raczył okazać, a od łaski swey Pańskiey nasz miłościwy Pan odepchnąć nie będziesz raczył.
Mowa. Mazowieckiego sędziego chorążego Haliciego ku Królowi JKMości - Potrzeba nam tego Nayiaśnieyszy a Miłościwy Królu, aby WKMość nasz Miłościwy Pan osobą swą zawiesić raczył pro Trybunali, oco prosiemy, jako Pana naszego Miłościwego, zatym Posłowie Ruscy, szli do Króla Jegomości do izby poselskiey, a gdy tam przyszli dowiedzielisię posłowie Ruscy, że Posłowie inni szali do Króla Jegomości aby nie zwalał narzeczyę swą osobą ieno na Deputaty. Sędzia Przemyski tę rzecz uczynił.
Gdy nań przyszło o Unij z mieysca Jego, mowić, on, co za lekkie uważenie wmiu nas Posłów Województwa Ruskiego, że nam te despekty wyrządzaie, do Króla JMo szlecie aby to nam nie szło, co nam słusznie według Praw naszych iść ma, y wolności naszych, ktemu Król Jegomość obiecał nas rewidować, Pan Bóg się tego na WKMość pozał, że my będąc braią waszmościów Cierpiemy te dolegliwości, lekkości od WKMości, Braci naszych, mowię o Unyi na ten czas przed załosciąę nie mogę, porwana diabłu swa Unyia, majores enim ex motus expellivit minores, nam o Unij z Litwą mowić a mnie w Polszcze drą z mey sprawiedliwości, wolności i maiętności, z matczy rzeczy poiadę precz.
Pan Jan Sumieński Poseł z Lwowskiey Ziemi tę Rzecz. uczynił do Posłów.

Mowa.

Mowa. Pana Jana Siemienskiego Posła ze Lwowskiey Ziemi — Pan Bog się pozał na WMćiów że się nam to dzieje od WMościów, że y szteim imieniem naszym sekności nam wyrządzaćie, despekty, boli nas to bardzo tey chwili, tey nieprzyiaźni, będziemy się starać żeto wam odniosszy Braci swey oddamy. potem Manowiecki, uczynił tę rzecz.

Mowa: Manowieckiego Posła z Haliczkiey Ziemie. Nie wiem wto za ciężkie uważenie nas osób z WMćiow każdy z nas powien we wszem W.M.m Jan się i inni posłowie Ruscy, każdy tego doskładał, iako Pan Trzebinski, dosyć surowie, mowił, Panowie posłowie koronni, ięli się sprawowaić że nic WMćiom nie uczyniemy ale i owszem poślemy do Krola Jmći prosząc aby sam rewidował, Woiewodztwo wasze, y posłali Przyiemskiego Pisarza kaliskiego, a Byszkowskiego Kasztelana Połanieckiego, do Krola Jmći aby Krol Jegomość sam wedle obietnice swey rewidował listy Woiewodztwa Ruskiego, Panowie Posłowie oni dway, szli, do Krola Jmći, a przyszedłszy od Krola Jmći tę odpowiedź przynieśli że Krol Jegomość z niedzieli obiecał zasiąść sam aw piątek do deputatów przed się kazano.

W Sobotę 22 Stycznia była mowa około Unij. Około tey Unij zgodzili się panowie koronni, z posły koronnemi, iako we Czwartek, a potem posłowie się między sobą sie nie zgodzili, iedni chcieli wedle scryptu, ktory panowie koronni spisali, a Unij dziecie stare przywileje niektore przydaiąc, iako urzędy, pieczęci, Hetmanstwo, łaskę, drudzy niechcieli tylko wedle starych przywilejow, y kazał Marszałek Seymowy notować po Woiewodztwach, większa część posłow zgodziła się na Jnstrukcyę, a ta my albo na terminacyą gdy Posły przyszło Ruskie Pan Jan Siemieński te rzecz uczynił, żem iaku przyiechał aby o Unij radził, a o niey mowił, mowiąc, abym ią dobrze postanowił, postanowiwszy oczym pewnym dobrać przyiechał, bo iesli lepioną Unią mam przywieść braci swey, wolę z nią nie iezdzić, potem Trzebinski w toż uczynił rzecz, poprawiaiąc dobrey

rzeczy.

rzeczy Scienienskiego, i dotozył tego ktoźby kolwiek z WMu chciał inną uczynić inaksza, y nizby nam się podobała ja z mieysca swego oswiadczyiowszy się podaię przez Walenty Orzechowski Sędzia Przemyslski rzekł: iesli ia mam mieć tę unią iako cień ustawiczny, tedy iakze zbraią swą nato niezwalam, bo iesli na Unią zwolić co mnie potka wiem to, miecze litewskie gardłem stalkiem juz swym pomoc, iesli będzie Unia jako dawno, niechciałbym się na to tegoważyć. ale na dobrą Unią zwolę, a iesli nas potka taka jako smy się już byli namowili, tedy nic to braci niebędzie naszey, te onera przyiąć, gdy będą wiedzieć y iuż tak iednostaine państwo koronne rozszerzone iedno tego odstępuie, aby już ex nunc unii było taki&[illegible] unum regnum, et deleatur funditus nomen Ducale vocetur Regnum, tak ini Posłowie Ruscy zwolili się, Sokolnicki dotozył więcey przykładaiąc iako unia od Koroty nia potrzebna, Unij albo sąsiedztwo maią złe z Litwą grunta koronne gwałtem posiadaią, chłopi pod nie uciekaią, ich nie wydaią y owszem oni chłopi zas swe Pany kradną, pola łupią, bydło zabieraią, na naszych koniach wiedniemy ich iezdząc, w suknach naszych chodzą, znoszą, nas z maiętnosci naszych z gniazd naszych jako młode wilki, a tak mamy mieć z nie mi ladajaką Uniją, za ktorą my nie będziemy mieli sprawiedliwosci, tedy na nią nie zwalamy, chyba na taką zwalamy iako inni posłowie zwalaią, Krol Jmć kazał zas wysadzić Deputaty, ku namawianiu Unij oco się posłowie oparli niechcieli, chyba wilka ich zwalało a wolumsię rozeszli;

W poniedziałek dnia Dwudziestego Czwartego Styczn.

Kazał Krol Jmć przyiść do rewizyi iuż i Ruskim ziemiom, sam zasiadł z stany, a Panowie ciągż Biskup Krakowski, Pan Krakowski, Pan wojewoda Krakowski Pan Sendomirski, X. Podkanclerzy traktowali o Unij z stany Litewskiemi, w pierwszey Izbie, a gdy do Krola Jmci przyszli posłowie do rewizyi, juz się rewizya poczęła prosili Panowie posłowie Województwa Ruskiego, przez Marszałka Koronnego Pana Jana Firleja Wojewodę Lubelskiego, aby mogli mieć u Krola Jegomosci słyszenie, ktore on powiedział Krol Jmć kazał Pan Marszałek pomilczeć a posłom Ruskim mowić, tedy rzecz Posłowie Województwa Ruskiego uczynili ku Krolowi Jemu przez Walentego Orzechowskiego Sędziego Przemyslskiego.

Przemyslskiego, iemu od nich zlecono„
Acz znasz Nayiasnieyszy a Miłosciwy Krolu ze WK.Mosć naszego Miłosciwego Pana naszemi częstemi prosbami, y opowiadaniem naszym zatrudniamy, ytrasuiemy wszakoz iżto powinnosć nassa niesie, prosiemy abyś WK.Mosć miłosciwie a łaskawie od nas przyimowaić raczył, napoczątku Seymu tego opowiedzielismy się WK.Mosći ziszem nas tubraciai nasi Ku WK.Mosc posłali, że oni niechcą podlec pod tanową Exekucyą, gdzilby porzcinych a zasłużonych ludzi nie miały być od WK.Mosći nabaiznosći, tez gdzieby ręka WK.Mosć miała być tak strzte zawarta przeciw zasłużonym Ludziom WK.Mosći y Rzpltey, pokazalismy tez WK.Mosći Statut, gdzie donationes bene meritor filae et firmae, permanere debent ukazał tez tenstatut ktorzy tosą, bo nunc in bello, nunc in consilio. Nie pokazał się ten statut nigdzie koronny, gdzieby tenstatut był złaman, konstytucye Piotrkowskie tych nie taczemy ostro rozumieli, ale iż są ostre przeciw onym krajom. prosiemy WK.Mosći naszego miłego Pana a WK.Mosc ich aequitate moderowaić raczył, gdyześ WK.Mosc iest głową prawa wszystkim masz WK.Mosc Senat koronny pode sobie, na ktorych ramionach prawa koronne leżą y wolnosci, bo są custodes legum, masz tez WK.Mosc Posły koronne, ktorzy strzegą prawa pospolitego, możesz to WK.Mosc uczynić nie nowe to są rzeczy, bo JK.Mosć SP. oyciec WK.Mosc czynić to iest raczył, że Prawa ktore był widział ostre, y przeciwne rycerstwu Swemu, one według czasu, mieysć inszemi Statutami, kaził niektore moderowat, czego nam y Prawa pisane, zostawić iest raczył prosiemy aby WK.Mosc nasz miłosciwy Pan miłosciwie a łaskawie posłuchać raczył:

Statutum Lectum.

Revolventes Certa felicis 1507. memoriae Joannae alberti, et Alexandri Regum fratrum, et praedecessorum, nostri statutae non nihil in Jllis communi praelator, Baronū et nuntior terrestrium

con-

universu moderati sumus, quaedam addimus et aliquo quae in usu non erant innovakijnus et praesenti decreto, innovamus et ratificamus perpetuae duratura Item sed non omnis lex obus una et comoda esse pos sit, quo in neusse sit aba aliis statuti ea, quae pro ratione temp. et hominii plerumq mutari ac varia ri, recte praedecessores nostri reges poloniae suos quoq leges et constitutiones pro ut res et locus, exibat, unde re solebant quae jam pridem collitiae et in unum volumen reductae conspicientur,

Nie ktore insze prawa Nayiasnieyszy a miło- sciwy Krolu JKMość SP. Oyciec WKMości miarkował wedle czasu y odmieniać raczył, iedno te statuta Kro- la Alexandra, bo JKMość wziął był raczył Państwa swe pobrać swey iako kroniki piszą, zatrudnione, a znać zawiedzione, wziąwszy tego statuta, nie używać iest raczył, owszem dawał wieczności, lenna, pieniądze zapisywał, iako to widziemy przed majestatem WKMo- sci były kładzione, WKMość nasz miłościwy Pan używać go też po sławnym Krolu SP. Oycu swym nie raczyłeś, aleś WKMość dawać raczył wieczności, len- na y summy, a gdy oney SP. Oyciec waszy KMości nasz miłościwy Pan używać go nieraczyłeś, ani WKMość nie raz ie prosiemy pokornemi prosbami naszemi, używać i teraz przeciw zasłużonemu, rycerstwu JKMości, wziął też JEKMość Oyciec wasz KMości z mocnemi nieprzyiaciola mi państwo swe, z Moskiewskiemi, Prusay, Wołochy, z Tatary był srogim nieprzyiaciołom swym, niczym innym ieno rycerstwem swym, był sprawiedliwy, wszę- dzie swym miłościwy w karaniu nie co nam in- nego zostawić raczył, ieno WKMość naszego miłości- wego Pana, na ktory patrzemy, iako na murzczaj zaczw- tnąca szlachetnego Drzewa, nie inaszych się tedy owo- cow od WKMści spodziewamy, y zapewne ie mamy, iedno tych ktorzy pochodzili z tego szlachetnego rodu a Swiętego Krola, Bo aczkolwiek nasz a miłościwy Krolu excu- sujiemy się WKMości upominali, alesmy oławowy nigdy nierozumieli, boś my ia rozumieli, ut unus quisq in republica exaquatur, munus suum, to

sięft.

to iest: aby każdy powinności swey w Rzeczypospolitey dosyć czynił;. Prawa też wszystkie w porządek się wpraw[i]ły swoy, poczawszy od osoby W.K. Mości naszego Miłościwego Pana iesli by rzeczy albo Prawa nasze, tego potrzebowały. Jakoż prosiliśmy W.K. Mości o sprawiedliwość, o obronę, o Unią, potem też do Jch Mści Panow, Duchownych ieśliby powinność Jchmościow potrzebowała czego, ut sit Unus Rex, una lex, unus Deus, et unum Baptisma, aż do Jmściow Panow Woiewodow, Starostow, do Rycerstwa, y do miast, aże też y do dobra stołu W.K. Mości non est postrema pars executionis akac iako non postrema, tak też nom prima aż też iż iest pars wszystko być może, a my we wszystkiem potrzebowali tey exekucyi, bo nasza miłościwy Krolu byli ludzie, byli widzieli, żeby tylko na tey iedney części Dobr stołu W.K. Mości exekucyą należała, nigdy by byli, Praw swych nieodstępowali; prawa nasze od Krolow przodkow W.K. Mości ŚP. nam dane tak mowią; Nemini bona nec Posesiones recipiemus, nisi prius per Judices competentes, vel per Barones nostros sit condemnatus, odstąpiliśmy to dy tych praw swych ordinarios judices stopniow prawa, dobrowolnie, przedtem rady Jmo [illegible]omi, potem też wszystko rycerstwo przed majestat W.K. Mości dzierżawy swe dobrowolnie położyli, nigdy się niespodziewali aby zasłużony kto, miał wziąć za zasługi swe hańbę, albo odebranie, ale tym więcey aby okazał w tym iż to dobrze zasłużył będą, to przodkowi Oycu ŚP. W.K. Mości. będą też W.K. Mości Naszemu Miłościwemu Panu, bo każde opuszczenie W.K. Mości stanu dobra swym poddanym czyni odbieranie żeżywość, Prosimy tedy Nayiaśnieyszy Miłościwy Krolu powinnemi naszemi prośbami od braci swey onych krajow aby W.K. Mość nasz Miłościwy Pan miłosierdziem łaską swą Krolewską moderował rzeczy, a przełożył aequitatem rigorose stricto jure, gdyż cum aequo et bono nihil pugnare, videtur, quam vis strictum rigorosum. Raz W.K. Mość prosiemy zostawić zasłużone, W.K. Mości rycerstwo swe uznawszy z radami swemi,

przy ich.

przy ich wysługach, nie raczysz WKMość nasz a miłościwy Królu odsyłać odsyłać do Braci naszey z żałosnym sercem, i zapłakanemi oczyma, ciężki a żałośno to raczysz będzie Nayiaśnieyszy a miłościwy Królu, w domach zasłużonego rycerstwa WKMości opłacaiąc ten inkaust żałosnemi łzami, poczciwi a zasłużeni ludzie, w onych krajach, bo Nayiaśnieyszy a Miłościwy Królu, Ruskie, a Podolskie ziemie dopiero ożyły a osobliwą łaską Oyca S.P. WKMci a WKMości naszego a miłościwego Pana, boć niedawno za króla Albrechta Stryia WKMci przeszedł wszystkie ziemie Ruskie, Podolskie przeciwko Turecki aż po same Krosno, Rycerstwo porażone onych ziem drugie w pogańskie ziemie pobrano za Oyca S.P. WKMości po sam Rzeszów Tatarskie Woyska wypaliły Podolskie, Ruskie wszystkie, ziemie y bliższe ziemi, że się już w popiół obróciły one kraje potym za osobliwą szczodrobliwością swą świętey pamięci Oyca WKMości osiedli, bo nie tylko sam nadawać puste mieysca raczył ale y starostom swym pogranicznym dozwalać raczył, iako Chmielnickiemu, Kamienieckiemu, Barskiemu, aby puste mieysca Rycerstwu dawali im za potrzebą a za tą szczodrobliwością nie tylko naród Polski, ale też i znaiomy pogański, naród zasiadł iako Czeremisa, moskwa, Wołoszy, ziemię one słysząc o miłościwey Łasce Królewskiey, ale mieysca proste, nieczyniły pożytku WKMci a gdy pożytku nie czyniły, szkody uczynić nie mogły, a gdzie szkody Kiełpiny nie masz, pod Statut Alexandrów nie mogą podlec. My też pokornie prosiemy łaski a miłosierdzia WKMości naszego miłościwego Pana, którzy tu przed Majestatem WKMci stoiemy, od Braci swey posłani, aby nam to niełaski WKMci nie niosło, że złemi proźbami, ku WKMości przychodziemy y owszem się WKMci opowiadamy, naszemu miłościwemu Panu i świadczemy że my tu na braciey naszey, nie na tym Seymie Warszawskim nie ustawiamy, ani zwalamy ani się tu dzieie Warszawskim Seymem y prosiemy aby nam WKMość raczył dopuścić protestacyi na piśmie uczynić autenticae—

Tamże tegoż Walentego Orzechowskiego Sędziej Przemyślskiego ku Senatowi Polskiemu mowa;

Miłościwi Panowie, tak iakomy y pierwey WMciów prosili, o miłościwą a łaskawą przyczynę, tak y teraz prosiemy WMciów aby JKMość nasz miłościwy Pan wzgląd raczył mieć na one kraje, JmMci Panie Wojewodo Ruski, Mości Panie Wojewodo Podolski, Mciwie Woynicki wy ktorzy tego rzemiosła używacie, prosiemy wstańcie z mieysc waszych, za rycerstwem Krajow onych, gdyż wy tu siedzicie natych mieyscach zacnych, niesami osobami swemi dostąpiliście się tey sławy, ale onym rycerstwem sławnym ktorymeście obciowali łaski Pańskie, strzeżcie tego aby oni WMciom nie mowili tego, wiesz Mości Panie Wojewodo Ruski. coś onym szlachetnym Rycerskim ludziom obiecywał, gdy potrzeby bywały co im teraz obiecały, gdy ono staranie swe, prace ich, zaniosiu ich w niwecz się z niemi obrocą a wtenczas iesli wszyscy ludzie i Panowie płakali bardziey, wnet Panowie dway Wojewodowie, y Pan Woynicki okrutnym płaczem mowili; zmiłuy się Nayiaśnieyszy a miłościwy Królu prosiemy za Rycerstwem onym, nie okazuy swey srogości, Pańskiey nad sławnym Rycerstwem swym, oto nam pobierz wszystko co mamy, onych nie karz niełaską swą, nas karz za nie prosiemy, Krol JMość kazał Panom schylić się do siebie na godzinę, namawiali potem Panom Posłom Ruskim tę odpowiedź przez Pana Marszałka Koronnego dać iest raczył.

Mowa. Marszałka Koronnego do Posłow Ruskich.

JEgo Krolewska Mość nasz miłościwy Pan prośby Wasze przyimie łaskawie, wszakoż JEgo Krolewska Mość wam da odpowiedź nato, gdy wszyscy Panowie wradzie będą, bo nie było wielka Panów namawiało o Unij. potey mowie Marszałka Koronnego. Pan Walenty Orzechowski Sędzia Przemyślski Mowę tę zaś uczynił ku Krolowi JEgomości.

Nayiaśnieyszy a miłościwy Krolu, szlachta a Rycerstwo Województwa Ruskiego y Podolskiego, powiadaią, żeby miały być iakie Przywileje od przodków WKMości ziemiom Ruskim i Podolskim nadane,

Gdzie

gdzie wszystka lenna przodkowie WK. Mości nadali tym ziemiom imiona ich zadziedziczne, a owo obrócili wszystkie lenna w dziedzictwo. Prosiemy iesliby śmy z takowym Przywilejom przyszli, aby mieli miejsce przed Majestatem WK. Mości; gdybyśmy, że kiedy uważali bo nietylko w tamtych krajach niespokojnych, zaraz mogemy ku przywilejom przyjść ale WK. Mość raczysz wiedzieć że i w skarbie WK. Mości wszystko smy się dopytali przywilejów potrzebnych koronie;
We czwartek który był przed miesopustny dzień 10 Febr 1564to Anno.

Panowie Łaszy z wielkiej Polski przyszli ku Panom Polskim Posłom y oskarżowali śmierć i zamordowanie brata ich, który był najpostradze JK. Mści zabity, gdy iechał w poselstwie Inflant, y prosili aby się Panowie Posłowie przyczynili do JJ. Jego Królewskiej Mości aby się im ta żałość nadgrodziła. Co Posłowie to uczynili y poruczyli tę rzecz przełożyć Walentemu Orzechowskiemu Sędziemu Przemyskiemu przed Królem Jmcią, która tabyła, gdyż najjaśniejszy a miłościwy Królu każde doległości, żałości, trudności, nie gdzie indziej uciezki maią y one się pocieszaią, ieno o Majestat WK. Mości Panowie Łaszy żałość swą przynieśli przed Majestat WK. Mości o zamordowanie okrutne, brata ich który był w rzeczach ważnych posłany od WK. Mci do Inflant, które to zamordowanie tak się srogie stało że i on sam zabit tam, sługi i statek wszystek stracił, oco się WK. Mość nasz miłościwy Pan obrusżyć, jako Król możny bardzo był raczył, że się to prawo WK. Mci złamało, które nietylko Panowie Chrześciańscy y pogańscy zwykli chować, a takeś się WK. Mość obruszyć raczył że WK. Mość nielitować raczyłś ani nakładu swego, ani rycerstwa swego ani nakoniec osoby swej królewskiej, zacnej, folgowaćeś raczył alęś WK. Mość osobą swą, na nieprzyjaciela raczył, za którym ruszeniem przyszła tu rzecz ku zgodzie per contract, a iż przysłali proszą Panowie posłowie, za Pany Łaszkiemi, aby WK. Mość ich też opuszczać nieraczył, aby oni byli utuleni, w tak wielkim żalu swym gdyż się to stało zwierzchności Jego Król. Mości Naszego Miłościwego Pana —

Odpowiedz Jego Krolewskiey Mości.

JegoKrolewska Mość nasz Miłowy Pan Wasemu przyczyny przyjmuie łaskawie y musiem to nadgrodzić Panom Laickim - aże imsię tak długo nie nadgrodziło przyczyna ta iest, że ta rzecz iest w milczeniu zdawana,, We wtorek po mięsopustach który był dnia 22. Febr. 1564ro Anno.

Król Jmść. przysłał posłowy którzy aby szli do Krola JegoMości, którym tę rzecz podano od Krola JegoMości, przez X. Podkanclerzego, z iakowym staraniem JKMość to czynił, aby była ta Unja się skonczyła to Pan Bog świadek y WKMość wiecie że JegoKMość y zdrowiu swemu folgowaić nieraczył, ale iż się to niestało tedy JKMość czasowi przyięła, a na inny czas się dalibog się stanie a tak Krol JegoMość Seym składa z Pany litewskiemi w Parczowie na przyszłe Swiątki rigore huius conventus a Posłowie aż by byli a nie insi seymów Powiatowych nie trzeba czynić. JKMość zkończyć chce iedno.

Panowie Posłowie prosili o wyiście do Izby swey, tam się wszyscy zgodzili na Seym do Parczowa, chyba aby Seymiki niebyły Powiatowe bez tych nie chcieli Woiewodstwo Ruskie Podolskie nato nie zwoliło, bo Konstytucya Piotrkowska iest taka żeto wszystkim prawom a niejednemu prawu ma się wykonanie stać, ależ Unja nie doszła, rewizya niechay niebędzie, aby rewizor do Domow szlacheckich nie iezdził, aż się Unja skończy y prawa się wykonaią,, Posłowie inni powiedzieli nie idzmy do Krola mow Panie Marszałku Siemieński na gorze tę rzecz uczynił.

Nayiasnieyszy a miłościwy Krolu zwalamy nato abyś WKMość Seym raczył złożyć, do Parczowa ale aby Seymiki były nie miały, nato nie zwalamy rewizyą abyś WKMość dokończył prosiemy rewizory posłać raczył, do Jmiontych sądy wszystkie iesli mogą być odprawione tedy criminalia wżdy JKMość odprawowaić racz Posłowie Ruscy wystąpili tę rzecz przez Orzechowskiego Sędziego Przemyślskiego uczynili.

Tak nam Nayiasnieyszy a Miłościwy Krolu panowaić y krolowaić raczyłeś, iako Pan i Krol Chrześciański, że w swobodach w wolnościach nas naszych iesteś powinien, chowaić przez przodka WKMości nam

pisanym

pisanym prawem dane, a nie tylko przez przodka WK. Mosci, ale tez przez WK. Mość nam na przesztym Seymie, Piotrkowskim opisałeś raczył Konstytucyę, które to Konstytucye Piotrkowskie tak mowią, że WK. Mość ten seym złożyć tu raczył, dla wykonania wszystkich Praw Koronnych, osobliwie WK. Mość mianować raczył, Unią, ostatek generalitates WK. Mosci zamykać raczyłeś.

Konstytucye.

Ten Seym walny z Litwą y Prussy będziem powinni wedle statutów złożyć, by tam że w doskonałą Executyą tę Unię przywieść y in corporalia tym obyczaiem iako przywilei spolne tak dawne iako też za Krola Alexandra Stryia naszego uczynione, ieno, a tam na tym seymie wszystkich Statutów, y przywilejów, koronę debitu executionis, przewiedziemy y uczyniemy, a czto iedno bez drugiego być nie może, boś to WK. Mość tak koronne Statutkim, spół raczył że nullo jure unum ab altero divelli potest, tedy my się opowiadamy, że my na te rewizory iako Posłowie nie zwalamy. y prosiemy abyś ich WK. Mość stać do maiętnosci ludzkich nie raczył, y oświadczamy się Panu Bogu Wszechmogącemu y WK. Mości, y WM. Mości Panowie Senatorowie, koronni, że na to nie zwalamy bo contra legem scriptam et legis significationem nie śmiemy tego uczynić iż iest zakazanie braci naszey.

Do Panów Koronnych takzez, była Walentego Orzechowskiego Sędziego Przemyskiego.

Tamże mei Panowie prosiemy iakoście powinni, aza sie stupowie, y strone Rzpltey abyście WMoście strzegli tego czego sie powinni aby się niedziało nic contra leges et libertates regni, na to JK. Mość zadney odpowiedzi nie dał iedno krzęcił głową, a Panowie koronni niedali odpowiedzi, ieno pierwsi sciężli, iako y na pierwsze mu my posłowo Ruskich bo im to nie miło:

dnia 28 Lutego.

Pan Mikołay Sieniawski Wojewoda Ruski, Hetman Wielki koronny człowiek wiele ręcznymi sprawami Krola JMci Rzeczypospolitey zasłużony, kład listy z wielkim żalem płaczem wyliczaiąc posługi swe, takze Pan Trzebinski zdworskiey Ziemi człowiek Syna Rycerza Wielkiego, zasłużony Syn takze kładł z płaszem listy swe, y podciwe Oyca swego zasługi wymieniał przed Krolem JMci y te rzez uczynił gdy się to tu przytrafiło, abym ia też tu listy kładł, swe przed WK.

Moscią

Mościę moim miłościwym Panem, potrzeba miłego abym WKMości Panu swemu Miłościwemu to pokazał jako i prze co to Krol Jmc SP. oyce WKMości Oycu memu dał raczył, iż nie precz innego uno przez poczciwe słuzby Oyca mego, w rzeczach ryczerskich męznego a sprawnego, i wyliczał bitwy w ktorych był, y iakie postugi czynił zacne, czterdzieście potrzeb wyliczał, Co Panowie rady jako JKMość Pan Krakowski, Pan Wojewoda Ruski, swiadectwo dawali; o Grzebinskim iż te postugi są prawdziwe, o ktorych powiadał a po wyłozeniu tych postug iał mowić Pan Grzebinski Nayiaśnieyszy a miłościwy Krolu, gdy Oyciec moy na postugach WKMości, stryia Krola Alexandra y też Oyca SP. dosyć słuzgis tak zacnie, pilnie, nie wiele wysłużył, wszakże to iz tak przyiemnie załaskę Oyca WK. Mości bo Oyciec mój więcey sobie uważywał sławę, dobrą cześć, postugę Pańską, niż dobre mienie, bo był ważył więcey dobre mienie, niż sławę dobrą, tedy byłby usiadłszy doma, więcey mogł był z gospodarstwa swego pieniędzy zebrać y między więcey zosta wić, aiż jużtę wysługę iego stracić musza, według tey konstytu cyi Piotrkowskiey żałościwym, bardzo, Nie idzie mi to o ten kes tey maiętności Oyca mego ale poczciwe słuzby Oyca mego ze mu giną. Proszę WKMości nasz Miłościwy Krolu abyś WKMość mnie przy tey wysłudze Oyca mego zostawić raczył, bo ten Oyciec moy przedał Imienia w Polszcze, abyłem mogł godniey słuzyć WKMości Oycu, y wykupił te puszkę nia ktorą mu Oyciec WKMości dał raczył.

Potym Mowił Pan Walenty Orzechowski Sędzia Przemysl ski te przemowę do Krola JMości uczynił.

Nie wyzdasz się nie Nayiaśnieyszy a Miłościwy Krolu w Woje wodztwo Ruskie y podolskie na ostrość konstytucyi Piotrkowskiey bo widzą kto a jako ie będzie sądził, widzą, że WKMość nasz mi łościwy Pan y z tym sławnym senatem, Krol sprawiedliwy, Krol Chrześciański i miłościwy Pan poddane swe prawem miłego Boga, mowi, Dignus est mercenarius mercede sua Oni sławni Rzymianie, ktorzy mało nie wszystek Świat rządzili, tę konstytucyą ludziom zacnym, godnym uczynili verus, justus, atque honestus labor honoribus praemiis ac splendore, derivetus, Prawo też polskie przez sławnego Krola Władysława Jagiełła Dziada WKMości, nam zostawione też iest za zasługo nemi ludzmi, i tu wątpię tedy Wojewodz two Ruskie, y Podolskie, w łaskę WKMości, tedy prosi, aby WK. Mość miłościwą łaskę onych ogarnąć raczył, a zostawić ich przy wysługach ich raczył, uznawszy z radami swe mi, zasługi ich ałaa iakośmy tu od niektorych Panow

zacnych

zacnych rad WKMosci słyszeli, iesliśmy co wątpili tedy nas tak karać będziesz raczył iako ona matka dziatki swe karze, ktore się pogrozi nie snacze, zamierzy, nie uderzy, ale i owszem temi szczeremi skrzydłami swemi ktores WKMość nad nami zwierzchnością swą Pańską szeroko rozpierzyć raczył, łaskawie przyjąć pod nie będziesz raczył, y będziemy się WKMości przyczyniać, iako ona poganka przyczyniała się Panu Chrystusowi ktory się iey naznaczał, też iakoby taka Konstytucya Piotrkowska, ale ona nic nie dbała i owszem mowiła, Domine nam et catelli edunt de micis quae cadunt de mensa Dominorum suor, iesli psiontkom małym dopuszczono się pod stołem żywić Panow swych daleko więcey nie wątpiemy, żeśię będą żywić ci Ludzie ktorzy sa, ku czci, sławie, pożytku WKMości y Rzeczypospolitey - A czhu iest scopus Poselstwa naszego abyśmy WKMości prosili, za zasłużonemi ludźmi, tedy iako na poczatku wposrodku seymu tego nigdy nie opuszczamy tego abyśmy mieli omieszkać prośić WKMości Naszego Miłościwego Pana czyniąc dosyć uskazaniu braci naszey, ktorzy nas tu posłali, ku WKMości naszemu Miłościwemu Panu, tak teraz prosiemy aby WKMość przy wysługach ich zostawić raczył,

We czwartek 10 dnia marca sotnicki Poseł z Woiewodztwa Ruskiego tę rzecz ku Krolowi Jegomości uczynił;

Nayiaśnieyszy a miłościwy Krolu iakośmy zawdy WKMości, naszemu Miłościwemu Panu prośby nieśli za zasłużonemi ludźmi, aby na zasługi ich była baczność a ta Konstytucya Piotrkowska, aby była moderowana prosiemy, coś nam WKMość obiecać raczył, tak teraz gdy iuż te rozruchy w Ziemiach Podolskich słyszemy, zatem Wołochów, turków znać dosyć, prosim być WKMość nas łaskaw puścić raczył, do domow naszych, a tę moderacyą uczynić raczył, abyśmy ktorzy zatem pocieszniym przyiechali, do braci swey, a niedowtocznie gdyż iuż i strach nas, bośmy żon dzieci swych odiechali, w tym niepokoiu i też starawować się iuż czem nie mamy;

Krola Jegomości ta była odpowiedź, Krol Jegomość chce oteni mowić około tey moderacyi y skonczywszy inne rzeczy y poda tu między Pany Posły, ale się to skonczyć musi coś się przeto:

W poniedziałek po Niedzieli Białey ktory iest 20 Marca. Gdy iuż posłowie Koronni namowili się aby się iuż ta rewizya skonczyła, a Panow kilku zrad koronnych przy niey

zostali.

zostali, y z Posty Deputowanemi a Król Jegomość rozkazał naznaczać Konstytucya, Seymu, aby te rzeczy ktore się nie mogły skonczyć wedle Konstytucyi Piotrkowskiey na inszy Seym się dokonały, a rewizorowie aby iechali dobrzy już popisować, wszakoż tak aby żaden w possesyi iego niebył przenagabawan aż Król Jegomość wszystko wypełni co iest powinien wedle Konstytucyi Piotrkowskiey, Panowie Posłowie nadół się zeszli, tam iedni chcieli iako wielka Polska poł posłów Koronney ziemi y wszystka generalitet Wielka Polska a Województwo Ruskie też z niemi, aby wszystko Krol Jmć odłożył do Parczewa, aby rewizorów niesłał, do Jmion, ponieważ Pan nie uczynił powinno swey dosyć intoto aby się wszystko zawiesiło, Województwo, Sandomirskie, Chełmska ziemia, Bełzkie Województwo, mazurowie i zaraz chcieli by się rewizya dokonczyła, i rewizorowie aby iechali iwo jewodztwo Ruskie, a prosili teraz moderacyi, a gdy czas nie zniosł bo była gadka otym nie mała, panowie posłowie wszyscy powiedzieli, być to teraz nie może Trzebinski ze Lwowskiey ziemi Poseł Wapowski Stolnik Sanockiey ziemi a niechcieli zwolić iedno aby ta moderacya była, Orzechowski Sędzia Przemyślski zwolił aby to Konstytucya było obwarowano, na Jnny Seym przychylaiący się do posłów Wielkiey Polski, a gdy Posłowie iyli się dzielić aby szli iedni do krola zasadem wszystkiego, a rewizorów aby niesłał drudzy aby tę rewizyą konał, Starosta Radziejowski pytał Posłow Ruskich Panowie Ruscy znami, zwalaycie, Orzechowski powiedział a z Powiatu Przemyślskiego zwalam, a Trzebinski z Wapowskiem Stolnikiem Sanockim my niechcemy, iedno aby teraz moderacya była; Zatym Panowie Polacy powiedzieli a niechcecie posłowie Województwa Ruskiego dobrze, my też niechcemy idźmyż na górę zgodnie aby Krół tu rewizya skonczył i rewizory posłał; Na górę przyszedłszy do krola Jmc tę odpowiedź Krolowi Jmc oddali posłowie, zgodnie Nayiaśnieyszy a miłościwy Krolu takeśmy się zgodzili, aby WKMość raczył tuy rewizyą dokonczyć; deputowawszy zrad kilka Panów a Posłów a drudzy skonawszy Seym Posłowie odiechać mogą, Rewizory WKMości obierać racz i posłać do Jmion.

Krol Jegomość tę odpowiedź dał przez xa Podkanclerzego,

Rewizyą skonczy Jego Krolewska Mość zlany temi ktorych deputuie y zposły Rewizory JegoMości WMości koła swego obieraycie a Krol Jegomość zrad ie będzie obierać i z

Dworma

i zdwoma o obranie WMw mowie WMc Jam zas Skotniczi wystąpił do Posłow woiewodztwa Ruskiego.

Naiiasnieyszy a miłosciwy Krolu iumi nałe reuizory nie zwalamy ani ich braci swey niesć będziemy ani chcemy WKMosci się oswiadczamy, y prosiemy abys WKMość nam dopuscić raczył protestacyą napismie, Krol Jmc powiedział nie przymuyię, ale ią, posłe bo konstytucya Piotrkowska, ta iest uchwalona nie wasza protestacyi nie dopuszcze, a gdy było nadole między Posły tedy obrali Siemickiego, aby tę konstytucyą spisawszy ukazał wkoło, a iuż do Krola Jegomości zostali, ztemi Konstytucyami Jam Walenty Orzechowski Sędzia Ziemski Przemyslski, swiadczenie między Posły czynił, wedle oswiadczenia czyiego, swiadczymy się że my tych reuizorow nie niesiemy Braci swey, ani na nie zwalamy odpowiedzieli Posłowie nie zwalacie bo my to mamy w konstytucyi Piotrkowskiey. odpowiedzieli gdzie by się dobrze stało dosyć tey konstytucyi aby Pan uczynił dosyć powinowactwu swemu, ale prosiemy aby zaniechawszy wszystkiego było namowiono iakoby zasługi ludzi dobrych niegineły, Posłowie koronni powiedzieli że otem czas, nie może zniesć mowić, ale wpiszemy to w konstytucyą a gdy wpisał Marszałek były czczone między Posły, a gdy o inszych rzeczach czczono, tedy napisali wedle paragrafu wkonstytucyi, dołożył tych słów wszakże tak że zasługi były płacone, coby nie było przeciwko prawu pospolitemu Orzechowski Sędzia Przemyski boże uchoway niebyło by to nie by te słowa miały stać, albowiem wszystkim danyny swemi lenna są przeciwne tey konstytucyi, ażeby nie nam nie nie dali oprocz reuizora, tedy nałę konstytucyą zwalamy ale nałę niezwalamy to iest aby ten powoy miał bydz przy okazywaniu, aby też i temi reuizory miał bydz ten obwarowan pokoy y prosiemy aby mowiono o mieysciech, gdyż Krolowie Jmc Panowie rady, są natym aby o nich mowiono reuizorom opatrzenie nie zdaię nam albowiem włożyliście Crimen Lesae Majestatis, ktory nie idzie ledno in personam principis summam, Pisał to Marszałek per vota wszystko, czoto zwołało się, żedobrze zwalamy aby to opatrzenie tak było Gdy przyszło na woiewodztwo Ruskie, tedy Sieninski wotował iako na reuizora niezwalam tak mu o opatrzeniu nie myślę i nie zwalam aby ta Konstytucya miała bydz; Trzebinski także chyba zdym dokładem ona opatrzenie pokoiu na okazowanie

niezwalamy

niezwalany a czemu? kto czysty iest bezpieczny temu na rumnu tego nietrzeba, ale kto winien tedy się boi, y tey konstytucyi chce, stawić mnie ich niepotrzeba, ani na nie zwalamy. Gdy domowił Trzebinski, Łukowski, Sędzia Sędomirski temi słowy iął mowić, Nieboy się żaden tego oskarżywania, ani się ciebie bać kto będzie Trzebinski, ale podźmy wszyscy do Krola Jmi aby Krol Jmo takowe karał, ktorzy się podeymuią poselstwa przeciw prawu pospolitemu nieprzystoynego. Trzebinski iako nie będziesz mi srogi, Łukowski nie żyw wszak Cię nie mianiu albo się wszem czuiesz.

Marszałek potem kazał Walentemu Orzechowskiemu mowić ktory tę rzecz uczynił, Panie miły Sędzio Sendomirski raczyłeś tu przypomnieć do Krola Jmi iść a wszakoż kto nieprzystoynie, był co sprawował, podz, ato tu Krol iest, ukażę ja tobie przed Krolem że my przystoynie poselstwo sprawuiemy, a słusznie naypierwiey wedle Pana Boga, wedle prawa pospolitego y wszystkiego świata a iż słusznie i przystoynie tedy Krol Jmo y rady zwołały o tem mowić, y to niektorzy odc posłow zatym Sieniński wyrwał się temi słowy na Sędziego Sendomirskiego, Zły Człowiecze przyczytasz jakobyśmy co nieprzystoynego uczynili, Dalibog to uczyniemy, co nam przystoi ty nie przystoynie uczyniesz bo radzisz aby ludzie poczciwi byli złupieni, z wystąg swoich, ale mu wierszmi, obiecuię oddam ci to potem się do siebie porwali Posłowie, wszyscy ich rozegnali i rozsiedli ich, potem drudzy po mieyscach wotowali, po ćwierci godzinie wyszedł Sędzia Sendomirski z mieysca swego i idzie do drzwi tam Sieniński za nim skoczył i stało się zamieszanie wielkie, Czarnkowski go ułapił u drzwi co ledwo ustanowili a to było we środę po kwietney Niedzieli potem odwotowawszy szli do Krola z onemi Konstytucyami, a Panowie Koronni drudzy też pisali, aby też formowali i gdy na gorę przyszli, wyszli z Izby wielkiey do Izdebki Panowie, Krol kazał aby tamże konstytucye rewidowali, y z posły temi a sam poniey oni tam byli nareszcie Sędział, Panowie ci się zamknęli X. Biskup Krakowski, Pan Krakowski, X. Podkanclerzy, Posłowie ci Starosta Radziejowski, Marszałek Poselski, a Sieniński, brzeski, Sędzia Środzki, Krakowski tam korygowali, z korygowawszy wyszli do Krola, y czytali ie głosem, a gdy przyszło de meritis tedy dołożył aby niebyły płacone, tak coby było przeciwko prawu pospolitemu gdy doczczono, ozwali Panowie radni, y Posłowie wszyscy Panowie Posłowie Rusey każą mowić Sędziemu Przemyskiemu: –

Naypierwszy.

Nayiasnieyszy a Miłosciwy Krolu raczyłeś też WKMość włożyć ku tym zasługom, ktore by nie były przeciwne prawu pospolitemu, a tak prosiemy aby to było wymazano, iż iuż wszystkie daniny, lemma, semissa, przeciwko tey konstytucyi ktorey zowie WKMość prawem Pospolitem a tak WKMość nie tu potrzebnemu Rycerstwu zastrzożonemu zostawiać raczysz, X. ArcyBiskup Gnieznieński, Pan Krakowski, inni posłowie Panowie inni zucili się Posłowie. Boże uchoway Nayiasnieyszy a Miłosciwy Krolu, niekaz WKMość wymazować, a Pan Starosta Radziejowski przystąpił przed Krola, Nayiasnieyszy a Miłosciwy Krolu, widzę do czego iuż Sędzia Przemyski wiedzie aby przeciw WKMości, wiełnosciami to wysługi ich płacił, czego Boże uchoway, na to Orzechowski — Nayiasnieyszy a Miłosciwy Krolu, Gdy nie słyszy nikt abym ia miał WKMość uczynić czym, a iako WKMość zrada swą nadgradzać będziesz wysługi Rycerstwa swego raczył, iuż to niech będzie na łasce WKMości, ale gdzie zostać będzie, erit pejor priori error, Krol JMć tak odpowiedział, Dayciez pokoy, musi się tak stać, a tam Pan Skotnicki, Poseł z Kaliskiego Powiatu, tę rzecz ku Krolowi JMć uczynił,

Nayiasnieyszy a Miłosciwy Krolu, wiem że się iuż ma konkludować Seym, WKMość obiecował nam moderacyą zasługom Rycerstwa swego, o ktorą iuż jeż WKMość prosiemy Jeż WKMość raczył rewizory deputować do Dobr albo Dzierżaw ludzkich prosiemy aby WKMość stać ich nieraczył, gdyż WKMość nie wykonać raczył, inszych rzeczy wedle konstytucyi Piotrkowskiej y swiadczymy się Woiewodztwo Ruskie, że nasze rewizory, niezwalamy, ani ich brać swey poniesiemy,

Krol na to odpowiedział moderacya będzie, ale rewizor poiedzie, bo iest opisany w konstytucyi przeszłego Seymu Piotrkowskiego, ależ to lepiey dla was dla zasługi że będę wiedział z inwentarzow, kto wysłużył za imienie, a tam uważywszy nadgradzać będę, też dla tego, wobec nie wypełnionato, tedy nikomu nic nie wezmę aż się wypełni wszystko, Grzebinski już był wystąpił Krol JMć wstał, Nayiasnieyszy a Miłosciwy Krolu gdyż nam te zasługi też nie mogą nic przeto że mego Oyca podeiwe służby są snazione, ale drugie mi idzie, od ktorychem posłan iasię opowiadam, że nasze konstytucye wszystkie nie zwalam, Krol JMć rzekł, nie będzie to na tobie iednym Panie, wszystka korona zwalała, rozeszli się, Krol JMć dał propozycyą abyście WMć mowili obronę, gdyby to na zajutrz, zeszli się Posłowie wszyscy prosić Sędzia Przemyski

ostyszenie

ostyszenie Posłow i tę rzecz do nich uczynił:

Mści Panowie Bracia gdyż przez te dwadzieścia Niedziel nic inszym inszym barda nie isz od nas, ieno o zasługach pozcinych ludzi, aby były przy nich zostawione, ani WKMści ani WMości nie możemy tego uprosić, przyczyna tego inna nic iest iedno grzech nasz, ktoremeśmy Pana Boga obrazili, po powiada pismo odwrocę uszy krolow, ludu nieczyniącego przykazania mego, do czego my się znamy, że my grzechy złemi obrażamy Boga, lecz się nam to zda, że słuszny pobożny przystoyny rzeczy prosiemy, a uprosić nie możemy. Niech że iedno to brać nieszczy odniesiemy. Z tym oświadczeniem iako się WMściow oświadczamy, około tych rewizorow, a gdy to odniesiemy, a zas się obawiają znaci pospotu, że się tego przestaną upominać u Panow swych, gdy Krol Jegomość rady koronne y Panowie Posłowie iesteście przeciwo temu, a my nie mamy iuż dalej czego czenić, o obronę radzić nie będziemy, bo nie śmiemy, a WMściow proszę za osoby swey aby WMć iako bracia mię mili, iaczyli coś się tu działo, między nami z łaską przyiąć a darować tu ieżeli się co wystąpiło słowem przeciwo WMć. iako w rzeczach naturae, tak Sieminski, Trzebinski, Kapowski i inni posłowie,

Potem Starosta Radziejowski wstał i szedł do Sędziego mowiąc: Przenity Bog nie chcay się tego, będziem o tem mowić, że się to wyimie z tych mieszt, y namawiali y zwolili wymazać, potem posłowie Ruscy się zahamowali, wszakoż chciał Sędzia Orzechowski, aby to dołożono aby ludzie zasłużeni, nie byli w ich wysługach ucieśnieni to do Krola Jegomości odłożyli, a tam Posłowie Ruscy zwolili na te Konstytucye czytano: gdy do tego paragrafu przyszło, o mieszczach gdzie wymazano tu coś powiedziano, to co? A panie niech to stoi co wymazano; potem Sędzia Orzechowski prosił Krola Jmći aby tego na to mieysce dołożono proszę Nayiaśnieyszy na miłościwy Krolu, aby to dołożono, aby w wysługach swych nie byli ucieśnieni, Krol Jmć a Panowie nie chcieli, potem gdy oczcili tych Konstytucyi, Sędzia Orzechowski z rozkazania braci swey, tę rzecz uczynił dla onegdayszego świadczenia Pana Trzebinskiego, aby go nie odbiegać choć się od siebie świadczył,

Nayiaśnieyszy a miłościwy Krolu onegday świadczyliśmy przeciwo tym Konstytucyom nie prze inną przyczynę tylko żeśmy się im niedobrze byli przypatrzyli, ale teraz na nie zwalamy y braci odniesiemy, wszakoż tylko onewizora się świadczemy że nań nie zwalamy, według onegdayszego świadczenia P. Srotnickiego, Jeśli WKMści masz

tego.

tego rewizora i stać go będziesz, tedy nie naszym uradze-
niem ale Piotrkowską ma co my nie zwalamy;
Krol Jmć ale to macie iże w Konstytucyi Piotrkowskiey
iest ergo poydzie, zwadzcie się = Potem Sieniecki excypował Po-
wiat Chełmski iż się ma ukazować nie pospołu w Glinian
w Województwie Ruskim czego Wojewoda Ruski nie chciał
zwolić, Orzechowski Sędzia Ziemski Przemyski powiedział;
Nayiaśnieyszy a miłościwy Krolu, iesli z Ziemi Chełmskiey excy-
pują będzie, proszę ja aby my Przemyślanie ukazowali się w
swym Powiecie, przed Kasztelany, tak też Sanocka Ziemia
prosi, Krol Jego mość puscił to per vota, Panowie Radni zwolowa-
li, iż to nie może być przeciw Konstytucyi Drudzy powiedzieli
że to słusznie ma być a zwłaszcza ci, ktorzy pochlebiali Kro-
lowi Jmć, pozwolił wspomnie wielki Pijak pobor co i uczy-
nili, Wszakoż posłowie Ruscy przez Pana Sienickiego wywodzi-
li się temi słowy, gdyż widziemy że WKMość pilnie chować każesz
te Konstytucye, tedy my wywodzimy się iż my nad rewizo-
ry nie zwalamy, ani ich brać swych nie chcemy,
Ten Seym trwał in circa niedziel 20.—

1563. Do Dyaryusza Seymu 1563 roku.

Rzecz Jmć Pana Woiewody Wileńskiego do rad Koron-
nych, i Panow Posłow,

Sprawa i potrzeba na ktorąśmy przyiechali acz nie iest
nowa, ale i owszem starodawno postanowiona, przy ktorey, i
my teraz stoiemy, A iż niektore moderacye, potrzebne, co się
znaczy, może spisków Krola Olbrachta, i Krola Alexandra,
iż przodkowie nasi, potrzebowali nieiakiey moderacyi, tedy-
śmy my k temu przyiechali, abyśmy i tego coby ieszcze ta
sprawa, potrzebowała kończyli; a to co się z dawna postano-
wiło, ratyfikowali, i przysięgami utwierdzili, owszem tracta-
tus wspolne, z WMościami iako z bracią Confidenter, czynić
będziemy, Sprawa ta w sobie zawarta jako iest dobra, nie
widzę aby czego było potrzeba, na ten czas długiemi słowy powia-
dać, Atoż Veritatis simplex est sermo, aby nic inszego w so-
bie nie miała iedno to, co zawiera miłość spolna, dosyć się
sama przez się zaleca, bowiem gdzie iest miłość tam iest
Pan Bog, Rozplenienie nasze między sobą to dosyć sprawę
te komendnie iakoż i w tym kole wiele by się należało kto-
ry się arctissimis necessitatibus, spolnością złączyli, co wszy-
stko przodkowie nasi, z iaką chęcią uczynili, wspominać te-
go nie chcę, My też tąż chęcią, w tymże rządnoszczenu, teraz
chcemy nie inszą też nadzieję, u WMościów maię, baczemy to
iż WMć rozumiecie, Quod nobis minime imminent. A

niosiemy

możemy na ten czas tu one słowa przywieść: Co nam
dziś to wam jutro; Co się nam po Inflanciech stało, tegoż
się i WaMm spodziewać trzeba, Nieprzyjaciel nie siebyś
miał był in foribus ale prawie in visceribus już nie
tada wrota wywalił. a teraz my do WMw jako do braci
przyjechali, czego by w tych spisach niedostało, abyśmy
to in hereditate namówili, zachowawszy to wczem by się
obyczaje, Oyczyzny, nienaruszeszy i oglądając się na zasadze-
nie, nasze. a tak dali Bóg. sine facto et colore mówić o
tym, dawszy sobie dextras fidei, Będziem z onym
błogosławieństwem, Ecce quam bonum; habitare fra-
tres in unum winszując tego tey sławney Koronie, aby
ab oceano usque ad pontum rosła, a w tym zjednoczeniu
abyśmy nań nieprzyjaciela wspólnie się oburzyli, według
oney pieśni: Hey Polanie nie z Bogiem na nie bo uczy-
nił się to na on czas skoro po zjednoczeniu działo, w teraz
gdyśmy się iuż tak z sobą k... zjednoczyli, kiedy ten
Akt stanowion był wedle zacnych ludzi, a prawie pierwszych
domiech i z synaczki swemi, byli, chcąc aby się temu przy-
patrowali, Jako i teraz wiele ich iest, którzy do Endus-
tryia synaczki swe brali, aby się też tey sprawie przypa-
trowali, wszystkiey ut testa imbuta, sapiat odorem, te im
szkołą daiąc, aby to na potomne czasy, mocnie a nienaru-
szenie strzymali, Nie tak jako drudzy u nas calumniose
wykładaią: aż tu chęć iest we wszystkich nas, oto my,
Rady, Księstwa, i Rycerstwo wszystko, przyjechaliśmy na to,
chcąc to wszystko potwierdzić, chcąc przytem stać wedle wszy-
stkich obowiązków Rycerskich, a gdzieli potrzeba i Deploma-
tu, na to dać aby iuż nam panował, ieden Pan, ie-
den Król aby iuż była iedna obrona i spolne ziazdy
et quod reliquum est abyśmy żyli. WMow consilia et
auxilio; Na czym aż nam schodzi i w WMw nie we-
wszystkiem zupełna iest rada, i ratunek, wszakoż i
wielka siła której nie podeprze uprzeyma chęć nie zawżdy
wielkiey mocy, Przytem Pana Boga prosząc aby floren-
tem hanc rempublicam, długo w dobrey sprawie w do-
brym porządku chować i mnożyć raczył, ku wielkiey
sławie, JKrolewskiey Mości a osobliwie też ku mojey wielkiey
pociesze, którym się osobliwie w tym kole spowinowaciło.

1552. Ex ms. Bibl. Załus. N° 369.

Acta Seymu

Piotrkowskiego 1552 roku.

Coście tam działo przez te osm niedziel, na seymie to WMu oznaymuię; Nicesmy inszego nie sprawili ani spracowali, ieno była ciem wszystka rzecz, iż Posłowie Ziemscy mieli wypominanie to od wszego Rycerstwa, prosić Krola JMci aby rozruchy które byłyby między rycerstwem, a Duchownym stanem uśmierzył. a, porównać raczył, to iest: że Xięża JMcio pozwali się kilka osob zacnych, pro haeresi. i osądzili ich czci, gardła i maiętności, czego pierwey nigdy w mocy nie mieli, Ktemu sobie wysprawili mandat, u Krola JMci przy Koronacyi tey Krolowey nowe do Starostów, aby to starostowie exequowali, co by oni osądzili, Ate osoby są pozwane, od Xiędza Arcybiskupa Pan Ostroróg, Pan Lasocki, Chrzstów, od Xiędza Biskupa Krakowskiego Pan Krupka od Xiędza Biskupa Przemyskiego, Pan Stadnicki, Ci są przez Xięży przesądzeni, na czci na gardle, na maiętności co dotego wszego stanu Rycerskiego, przodkiem rad pańskich i wszego rycerstwa acz nie wszystkich z panow radnych, ale ich żadnan większy poczet. Panowie posłowie niechcieli się w żadną rzecz wdać aźby Krol JMć tę jurysdykcyą Xięży de Haeresi. ktora w sobie to niesie poczciwość gardła i maiętności nasze, w niwecz obrocił, ponieważ iż tego pierwey w mocy swoiey nigdy nie mieli, ani im tego było nigdy zwierzono, Mandat też ten który był, Król JMć wydał, do Starostów od exequandum tey Jurysdykcyey, Xięży, przeciw prawu pospolitemu, tego się też Posłowie Domawiali, aby był w niwecz obrocon. owa przez te osm niedziel, niebyło inszey sprawy, ieno około tego Xięża tego niechcieli odstąpić a Posłowie tego nie chcieli pozwolić. Od Krola JMci nato powiedziano panom posłom, wszą dotycze czci gardła i Imienia, tedy to sam JKMość znać raczy, iż nikomu inszemu nieprzystoi sądzić o poczciwość o gardło o Imienie ieno JKMości, w inszych rzeczach JKMość niechce się w to wdać, aby któremu stanowi prawo ubliżyć miał, iako wam Rycerstwu swemu, tak też Xięży; Jz Xięża powiadaią iż to ich jurysdykcyi należy, tedy mu się niegodzi w to wdawać, aby my ich wolności mieli kazić. Potem posłowie Krola JMci prosili, ale Jurysdykcyą i stany wyżey wypisanemi, które Xięża przesądzili, zawiesić raczył, do drugiego Seymu.

który.

ktory Krol będzie raczył złożyć w koronie, Krotko pisząc od Krola Jmć, powiedziano, iż się nam tego niegodzi uczynić bez woli Księży. Posłowie potem szli do Księży Jmć i prosili Księży Jmść aby Księża Jmć obaczywszy inne potrzeby korony in Republica nie zatrudniali te rzeczą więcej, aby nato przyzwolili iż by wszystko było odłożono do drugiego seymu, Księża czyniąc prośby a rzętliwości dosyć Panow posłow przyzwolili nato; iż wszyscy Rycerskiego stanu maią bydź wolni, od Jurysdykcyi Księży Dettaeresi to sobie kostanowiwszy iż in extra plebeos chcieli rosciągnąć te iurysdykcyą swą panowie, Posłowie tego odstąpić niechcieli, i owszem ich prosili, ponieważ iż WM. nas miłościwa Księża zostawili przy tey wolności, więcey się to godzi i przystoi, abyś WMć nasze poddane w tey wolności zostawili, Księża to przypuścili nażądanie JKMości iesli że [illegible] zdało JKMości tedy my na to przyzwalamy. Potem szli wszyscy wespoł do Krola i Księża i Posłowie gdy przyszli do tego, iż Krol Jmć nato zezwolić ~~mch~~ chciał iżby byli wszyscy zawieszeni in generali, i Rycerstwo i plebei tedy Księża u stawiczy opowiedzieli się iż nato zezwolić nie możemy, ani się nam godzi, aby byli plebei zawieszeni, ieno to cosmy zezwolili, Rycerstwu iego pozwalamy. Acz było więcey słow, ale ia breviter piszę, od Krola Jmć opowiedziano nato, zgodzili sie się in parte, zgodzcie się in toto, ia w tey rzeczy żadnego decretu uczynić niechcę ponieważ iż w tym żadna kontrowersya niebyła. Jmćpan Krakowski Sędzic powiedział Księży też przy Krolu Jmći i przy wszystkich radach, Iżta chcecie mieć Księża miła chcecie i nam wszystkim rozkazowáć, i poddanym naszym ale do tego nieprzyjdzie. Biskup Krakowski nato mu odpowiedział; niewiele Wielkości rozkazujemy miły Panie Krakowski, i kiedy wam robąć rozkazowáć, tedy nie możecie niesłuchać, Jmćpan Krakowski, zasie na to odpowiedział; bęcę Cię słuchał Księże Miły iesli mi co potrzebnego powiesz około zbawienia, ale żebym cie tego pozwolił miał. aby ty miał mieć poddanego mego, [illegible] posłuszeń stwem swym, abo w Jurysdykcyi swey, tegoć ia tobie nie pozwolę, Panowie posłowie potem wyszli na rozmowy, rozmowiwszy się nato szli rano do Krola Jmć iako w tę przeszłą sobotę i opowiedzieli się są Krolowi Jmć temi słowy:

Ponieważ Naiiaśnieyszy a Miłościwy Krolu wczoraysza

go dnia

wczorayszego dnia Jmć Pan Krakowski imieniem wszystkich, Swieckich Rad WKMości powiedziec raczył, iż JKMości panowie, wszyscy niechcą nato zezwolić aby poddani Jehmości, sub jurisdictione waszey Jehmości wy też posłowie od Rycerstwa WKMości, się oponowadamy, sprotestuiemy, iż też poddanych swych, niechcem mieć ani poddać, w Jurysdykcyą Jehmości Xięży Król Jmć nato nic nie odpowiedział ino tysko kiwnął, a rzekł fiat, A potem, panowie wotowali na propozycyą JKMości, otam się seym dopiero począł, Jnszego nic WKMości naten czas pisać nie mam, Krol Jmć obiecał posły, swe posłać na concilium, i z Rad i z Rycerstwa, a iesli by tam iakie postanowienie, niebyło dobre natym concilium, tedy krol Jmć obiecał złożyć, Concilium nationale, wkoronie Swey.

Dyaryusz Seymu.

1573.

1573. a die 4 Maj. Ex Ms. Arch. Bibl. Zału. nº 397.

Dyaryusz.
Elekcyi Króla Henryka.

Ad diem Mensis Maij, omnes Status Regni Poloniae caeterarumq eo pertinenentium, dictionum in Agro Camenensi, ad Warsuviam, convenerunt et ibidem singuli, Palatinatus suo quiq loco et ordine collocati de rebus, ad Electionem novi Regis pertinentibus et praecipue de nominando illo, qui in Regem sit assumendus consultarunt; Cumque Palatinatibus Posnaniense, et Calisiensi in quibus nimirum et Jurisdictio Archi Episcopi Gnesnensis, tanquam totius Regni Primatis, comprehenditur, jus prioritatis competeret, ab eodem Archiepiscopo, postea quam ab ipso solleniter S. Spiritus Praesentia ('ut in tali actu moris est) invocata esset, causae ejusdem conventus nec non nomina Competitorum, Regni ordine recensa fuere. Postea Suprema capitaneus Majoris Poloniae quem Generalem vocant, Dominus Zamchoviensis Czarnkowski ad Marschalci Praefecturum deputatus, a singulis singulorum, suffragia et sententias Requisivit.

Ibi princeps Archiepiscopus primum suffragatus in hanc sententiam locutus est; se quidam Caesareae Majestatis filium quo minus is ad Regnum capessendû accerseretur suo suffragio non excludere si praesertim Lithvaniae res exterorum auxiliis, contra Moscorum grassationes indigere viderentur, sin vero minus alienis auxiliis indigerent et ipsi Lithvanorum vires ad sustinendas hostes per se sufficere judicarent se sentiae suae pleniorem declarationem sebi reservatam velle. Hunc in suffragiis suis explicandis ordine secuti Episcopis Posnaniensis et ejusdem frater Dominus Castellanus Calisiensis, iidem quoque suffragia sua ad Caes: Mattes Filium converterunt pure et absq ulla conditione. Caeterorum fere omnium, suffragia Indigenam v Piastum, (ut vocant) vel Galliae Regis Fratrem expetiverunt, duorum solum Moscum et Illum Sueciae Regem. Cum utro omnium suffragia uno eodemque, die propter suffragantium multitudinem cognosci et exaudiri minime possent, hoc die conventus dissolutus fuit, sequenti die qui fuit V nonus Maii reliquorum Statuum ad duos

supradictos

supradictos Palatinatus pertinentium sententiae dictae sunt quae in eum prorsus finem directae fuerunt, ut vel Piastus vel Regis Galliae frater in Regem eligeretur, ii tamen qui ex Piasti partibus erant, expressi hoc postulaverunt ut si fere contingeret, Piastum ab hac electione excluderet et extraneum remaneret. In caeteris quoque, Palatinatibus omnium sententiae eo die explicatae sunt candidatorum nomina tum retinentibus Serenissimo Archiduce, Ernesto Caesaris filio, Andium duce Henrico Regis Galliae fratre Joanne Sveciae Rege d Piasto, sub cujus Piasti nominatione etiam Borussorum Princeps Marchio Fridericus Albertus et Dominus Wilhelmus, Rozenbergius Boemus habebantur. Et quamvis in singulis fere Palatinatibus tantum aliqui Cas: filio suffragati essent, omnes tamen Episcopi cum suis Collegiis (excepto Cujaviensi qui ex professo Galli partes tuebatur:) omnes quoque Palatini inclinata Lithvaniae et si Radzivilius Palatinus, vilnensis, item Korkovitius in explicandis suis sententiis studiose moram interponerent ret et deinceps temeritatem et inconstantiam suorum in hoc negotio (Caesari magis testatum facere) Archiduci Ernesto unanimi consensu adhaeserunt, simili non mino Palatinatus Kijoviensis in Russiae et qui meo palatini prefectura erit dum Constantinus tres quoque Palatinatus Prutenici (excepto Calmensi cujus praeses cum Kotka et quibusdam aliis Gallum sequebantur cum majori nobilitatis parte fuerunt omnes item civitates Prutenicae cum toto tractu pomeranico suffragia sua Caesaris filio contulere ita ut hoc negotium totum ad Caesaris partes inclinare et propendere videretur. Hoc cum ii qui ex Galli partibus erant, intelligerent, omnem moverunt lapidem, ut vel Caesaris res impedirent vel eas saltem interturbarent, suas autem quibus modis possunt, stabilirent ut pro moverent, quod quidem his artibus (ut summae authoritatis viri id pro comperto habent) ad ipsis atentatur fuisse accepimus.

Orator Gallicus Johannes Montlucius cardinali Commendono Pontificio Legato 12000 coronatos, a mui in Gallia reditus

reditus quod viderct regis sui nomine promisit, si Regis sui causam ad exoptatum finem perduceret. Commendonius spectatorum in Gallia reditum illectus negotium aggreditur Reginam Annam demortui Regis germanam in suas partes perducit, cum Kotkovicio et Radzivilio (quibus a Gallicis legatis itidem ingentia dona nimirum centum ducatorum millia data fuisse dicuntur) facit et iis, ut levissimis, et inconstantissimis hominibus persuadet ut non solum ipsi Caesaris partes desererent sed caeteros etiam Lithvanos eo deducerent, ut a Caesare prorsus omnino deficerent, Quod quidem unum quam vehementer Caesaris res perturbant afflixerit eventus postea edocuit, dicunt Reginam Annam Varsoviae Regis Sigismundi Augusti germanam, feros et barbaros illos populos quos Masovies vocant ad Galli partes suscipiendas, easq urgendas perduxisse, de quo tamen, ipsa Regina se postea quam diligentissime excusavit. Postero die astantibus praesertim iis, qui Piastu extraneum praeferri cupiebant, eundemque in Suffragio quisque suo nominatim expressisset, magnae contentiones exortae. Volebant enim ut ii qui Piastum generali vocabulo expetebant, ipses nomen ac ipsi in nominando extraneo fecissent itidem nominatim et specialiter exprimerent, Cumq his de rebus et praesertim uter alteri praeferendus esset inconsilio multa essent disceptata in hanc demum sententiam simul omnes iverunt, ut haec deliberatio ad Senatum totius Regni remitteretur et quidquid ab hoc conclusu foret, id omnes ratum et acceptum haberent expresse tamen sibi hoc, qui erat ex Piasti Partibus reservarent ut haec sententia Senatus si Piastus in Competitor numerum non admitteretur, ipsis postea in nominando extraneo minime praejudicaret.

VII Die Maji antequam in Majori Senatu conventum esset, status ex Posnaniensi et Calisiensi Palatinatibus singuli suos Piastos nominavere et cum postea in frequenti, et majori Senatu omnium Suffragia exaudita essent, Vilnensis Palatinus, et Praeses Samoitensis cum assurgentes à Communibus statibus postulassent, ut quando ipsi à Caeteris Lithvaniae statibus in Colloquium foras avocarentur id iis per Communes status liceret, absq mora foras egressi.

egressi; et cum caeteris Lithvaniae Statibus vix quarta horae parte, collocuti, in Senatum redierunt, quisq; suum locum occuparites. Ibi Palatinus Vilnensis impetrata Dicen di venia Communibus Statibus proposuit. Quidquid in Com muni Consilio a Statibus Lithvanicis circa Electionem novi Regis unanimiter conclusum, esset, id ipsos a Kotkowszio cui haec Provincia dicendi ab ipsis demandata esset audi turos. Post hunc Kotkowscius exorsus, quod felix et faustum sit totique Reipublicae salutare inquit, ex certo, et maturo consilio gravissimis maximisque de Causis unanimi consen su hoc decernimus: Si Andium Dux Religionis Exercitium nobis liberum concesserit, Reginam Amiam Conjugio sibi legitime junxerit, contra Moscum, nos defendendos susceperit, libertates denique, nostras et Privilegia, se integra et inviolata, conservaturum promiserit, eum pro Rege nostro eligimus, ipsum pro Eo habemus et agnoscimus. Ad hoc verba a multitudinae quae ad id absq; dubio subornata fuit, ingens clamor excitatus et hae voces exaudiétae. O egregios fortissimosq; viros vos Littavos hunc nimirum Regem habebitis Sanguinem et vitam pro vobis effundere parati sumus.

Post haec omnium ordinum et Statuum Suffragia nec non Candidatorum nomina descripto excitata sunt et exclusis aliis soli Competitores reperti sunt Caesaris filius Andium Dux, Rex Sveciae et Piasti vel indigenae aliquot numero septendecem in recitatione autem ha rum Personarum, ubi Andium Ducis vel Galliae Re gis nomen a factiosa multitudine exauditum est, o mnes fere Galli Galli nomen geminantes, tum et nul lum alium in Regem suum postulavere, ita ut prae strepitu et acclamatione tumultuantium vix quispiam proprias suas voces intelligere, multo minus de rebus tantis et seriis quam aliis conferre posset dum haec ge runtur, et cum tumultus paululum sedati essent; Palatinus Cracoviensis Regni Supremus Marescalcus omnes obtestatus et majorem in modum adhortatus, ut in tali et tanto actu pertinente nimirum ad totius Regni Posteorumque ipsorum salutem et incolumitatem sedatio ribus tantum animis uterentur, et tumultus hos quibus modis possent compescerent in id unum integris judi ciis conversi, quo talis Rex ab ipsis communibus Suf fragiis eligeretur, qui Regno huic amplissimo summo

honori

honori, maximoque emolumento esse possit, utque ad eam rem certi quidam deputarent, qui in publico rationibus certantes de his et tantis rebus conferrent. Quam Marescalci sententiam reliqui status quoque approbaverunt, et ab ipsis interlocutores dati, qui Caesaris partes tuerentur, Episcopus Plocensis Dominus Semen Palatinus Warbergensis, et Praeses Lubetzki, qui vero Galli Episcopus Culmensis, Palatinus Sandomiriensis Sporowski et Praeses Gedanensis Kostka, qui demum Sueci Palatini Cracoviensis Podoliensis et Hauseriensis, quorum disceptationibus et interlocutionibus totus hic dies datus fuit. VIII Maji In singulis Palatinatibus separatim de supradictis Candidatis consultatum fuit, singulis suas rationes in medium adducentibus. Et cum multi ex praecipuis intelligerent Piastum ab electione prorsus exclusum iri totus se ad Caesarianas partes converterunt, et filio Caesaris ex professo suffragati sunt.
Ad IX vero diem Maij cum omnes Status in magna frequentia convenissent et Piastum ex numero Competitorum rejecissent, interlocutores supra nominati rursus in publico Candidatorum nomina proposuerunt et deligendo uno ex illis consultarunt. Ubi Episcopus Plocensis primum verba faciens in hanc sententiam locutus est, se statibus Regni ordine demonstraturum certissimisque rationibus id evicturum; quam honorificum ipsis futurum sit, quaeque commoda, et emolumenta, toti Regni imo toti Christianitati inde proventura essent, si Romani Imperatoris filius ab ipsis in Regem assumeretur, his verbis vix pronunciatis rursus vociferationes et tumultus a multitudine excitati sunt ita, ut etsi Plocensis pergeret, verba facere tamen ex militibus vix unum verbum ad astantium aures pertingeret, Acclamat enim multitudo continuo Gallum Gallum, Cum Cujaviensis post plurensem verba facere instituisset, actum silentium fuit. Is pro Gallo multas rationes afferens has pro praecipuis allegavit.
1. Regno Polonico cum id aere alieno obstrictum et multis sumptibus prope exhaustum esset magnopere expedire ut ad talem Regem deferatur, qui parata

pecunia.

pecunia ipsi subveniret, et Regios Camerae Proven
tus redimeret, aliaque quae res postulet praestaret.
2. Opus ipsis praeterea esse forti, et magnanimo Re-
gi rerum bellicarum perito, qui eas pro occasionibus
dextré administraret.
3. Ex re ibidem regni futurum si talis Rex ipsis con
tingeret qui pacem cum Turca vicino et praepoten
ti hoste perpetuo construeret,
4. Non minus reipublicae expedire, si talem regem
nanciscerentur, qui et prius in Regni gubernatione sit
versatus,

Cum igitur haec omnia solus unus ex competi
toribus nempe Galliae regis frater et praestare, posset,
et vellet et populus tandem suffragiis suis exposcerit,
vocque Populi vox, Dei esset. insuper et ipse alios com
petitores numero suffragiorum superabet, judicaro
se inquit Cujaviensis hunc praecaeteris eligendum
esse. Ad quas voces multitudo iterum vociferari et
tumultuari coepit Gallum Gallum sibi denuo Regem
postulantes hunc optimum et nullum ipsi alium
esse praeferendum, Quos etsi ii qui ex Caesarianis par
tibus erant, prohibere vellent, minime tamen hi
propter strepitus et tumultus exaudiri potuerunt,
Ierunt tamen interea Episcopum Plocensem et Prae
sidem Lubetzki constantissimé negotium Caesaris
adjuisse his que de rebus prudentissimé dissenisse, ita
ut si ad aequos Judices res devenisset Caesarem prio-
res partes. facile abtenturum fuisse crederetur. Summa
Argumentorum pro Caesare haec fuit. Valde honorifi-
cum Polonis futurum si ex ea familia Rege assu
merent, quam Deus Opt. Max. prae omnibus caeteris
familiis orbis Christiani ad summos dignitates et
amplitudinis, gradus vexisset, ut ex qua tot praeclari
Reges. et Principes longe serie prodiissent et deinceps quo
que absque dubio prodituri essent, debere Polonos memi
nisse quoque vicinitatis et amicitiae multarumque
aliarum necessitudinum quae ipsis cum Austriaca
familia intercederent et quod ea nunquam offensae
alicujus et simultatis ipsis causam vel occasionem
praebuisset

praebuisset, quae quidam omnia vicissim grati animi declarationem, et recompensam quandam a Polonis repetere viderentur.

Constare praeterea Omnibus austriacos Archiduces Jagiellorum, et super Demortui Regis familiam cognatione et affinitate quadam attingere, aequum igitur in esse, ut in hac electione Jagiellonicae Domus ratio aliquam habeatur et is potissimum, qui Superioribus Regibus consanguinitate junctus esset, in Regem accipiat. Nec esse quidquam quod in hoc Austriaco Duce desideratet ipsum enim optime et liberaliter educatum praeclaris animi et corporis dotibus instructum, qui et in gubernatione regni, suam dexteritatem et peritiam, pacis et belli tempore aliquando praeclare testatam facere in animo haberet. Callere insuper hunc Archiducem multas linguas ut ipse per se nullo adhibito interprete, tam cum subditis quam cum caeteris rebus necessariis colloqui, posset. Non quoque dubitandum esse si hic in Regem eligeretur, quin ordines sacri Romani Imperii cum Polonis firmam Amicitiam et perpetuum foedus sint inituri. Et Res Livonicas et Prutenicas hac ratione in Statum meliorem deventurus, quod si fieret, non solum id ipsis Polonis Prussiae et Livoniae, sed Germaniae quoque Bohemiae, et ita toti Reipublicae Christianae magnopere profuturum. Nec Turcam indesi Austriacum concordibus animis eligerent, causam movendi belli contra Polonos habiturum, si praesertim in locis ipsi finitimis parate viveretur nec a Polonis ipsis contra Turcos, hostili aliquid attentaretur. Si ultro cum a Arma devenire contingeret, non dubium esse, quin ipsa Caesarea Majestas et Status S. Romani Imperii ipsis Polonis etiam tanquam Confoederatis suis auxilia pro viribus sint subministraturi et ope et consilio, quacunque occasione id fieri posset constanter sit adfuturi. Cum etiam ab imperii Electoribus et Regno Bohemiae legationes tam honorificae ad hunc Electionis novi Regis actum sint destinatae et ipsi Electores una cum statibus Regni Bohemiae pro austriaco tum diligenter.

deligentere interciderent, indigna sane et absurda res fo-
ret, si hanc Electorum et Bohemorum (quos fratrum ap-
pelatione dignarentur) inter aspionem et petitionem initam
esse sinerent. Ac ne ea qua Moscus per Legatos suos pro-
posuisset contemnenda esse. Si nimirum in hac Electione
Austriaci ratio haberetur se cum ipsis perpetuam pacem
et amicitia culturum et contra Turcam quando res
ferret suppetias quoque ipsis laturum Ex eo quoque re-
bus Polonicis non exiguum emolumentum proventu-
rum, si ea quae de novigatione Narvica superioribus tem-
poribus amoreinis controversae fuisent Electione Austria-
ci componerentur et hac ratione incommoda quae ex hac
novigatione ipsis evinisset prorsus everti et ola omnia in
meliorem et butiorem statum redigi possent Si autem
hoc fortasse animos quorumdam perturbaret vel suspen-
sos retineret, quod Caesarea Majestas nondum expressis
verbis demonstrasset, quae benefitia gratitudinis loco
in Polonos praeterea sit collatura, et quibus officiis hunc
delectissimum filium suum sit prosecutura. Non esse
possum esse optimum Imperatorem (si modo tractatio
hujus negotii suscepta esset) ut hac in parte vel inde
claranda sua erga hanc gentem benevolentia vel in sin-
gulari affectione erga electissimum filium aliquid
quispiam desiderare possit. Et si quoque ea quae Catho-
lici Regis Legatus ad Polonos sui Regis nomine praeferre
in Mandatis haberet a Legato nondum essent exposi-
ta non tamen dubium esse quin hic Rex quoque cum
ex eadem Austriaca familia natus sit in honorem fa-
miliae suae Polonis ea quoque sit concessurus, quae Rei-
publicae non minus utilia certe et conducibilia futu-
ra essent.

Id quoque hanc minus a Polonis pro nihilo ha-
bendum imo Caesareae Majestati pro hac sua affe-
ctione et voluntate maximas gratias deberi quod
ea recepisset se curaturum, ut centum ex Polonica
nobilitate adolescentes quotannis in suis vel aliis di-
tionibus studiorum gratia alerentur destinato ad eam
rem victu, et aliis rebus necessariis, nec ea contemnen-
da qua Caesarea Majestas itidem obtulisset, quod
ipsa Dominis Polonicis et Lithuanicis concessum
sit liberam facultatem, exportandi vinum ex Ungaria
absque vectigalium persolutione.

Hoc

Hoc cum ab iis qui ex Caesarianis partibus erant commemorata essent, ipsique judicarent Consideratis omnibus circumstantiis Austriacum aliis Competitoribus jure praeferendum, Palatinus Cracoviensis qui Socii nomine in hoc Colloquium venerat, ejus Regis causam, quibuscumque potuit modis diligentissimé quoqué agere coepit sed cum initium sermonis fecissent a vociferante multitudine non minus ac caeteri impeditus vix exaudiri potuit. Is tamen honori Regis optimé consultum cupiens in hanc sententiam locutus fertur. Non prorsus reiciendum hunc ex numero Competitorum. Ipsum esse enim ut res ipsa declararet pium certe Regem et Religioni maxime deditum.

Habere et eundem in Matrimonio Sororis Regis germanam, ut pote ex Regia Antiquae familiae progenitum ex qua et prolem suscepisset, quod quidem diligentissimé considerandum esset. Valere eum quoqué ingenio et dexteritate in rebus administrandis sive foret in bello sive pacis tempore.

Hoc quoqué non in minimis ponendum quod tam patienter et Constanter iniquissimi fratris sui Regis quondam Erici injurias et contumelias, nec non cum uxore et liberis carceres et egestatem tanto principe certe indigna multos annos pertulisset, et cum beneficio Divino liberatus ex iis omnibus occasionem habuisset ulciscendi Fratris Tyrannidem et impietatem, se tamen a caede fratris cohibuisset, et hunc pessimé de ipso meritum captivum saltem detineat, quem etiam nunc Regis et Fratris loco etiam habeat

Velle eundem Regem quoqué Sueciam Poloniae adjungere et unire, ut haec duo Regna in unum et idem Corpus coalescant.

Velle eundem non minus tam summam pecuniae quā Augusto Regi affini suo mutuo dedisset et pro quā possessiones quaedam sibi oppignoratae essent ad 120000 taleros excedentem a Polonis non repetere, imo et ea', quae sibi propter dotem sororis regiae conjugis suae et eidem ex haereditate demortui Regis deberentur, ipsis remittere et condonare.

Cum et

Cum et is dominium balthici maris obtineat non defficite ei futurum, ut accessione hujus amplissimi Regni navigationem illam narvicam prohibeat

Nec esse eum ignarum Poloniae linguae, quam gentem etiam singulari quodam studio et amore prosequeretur. Non foret quoque ut Dania vel quivis alius propter hoc quod Suecus in Regem Polonorum electus esset, Polonis bellum inferret vel faederis jus violaret, cum ipse Suecus Danos nulla ratione unquam offenderit. Imperator quoque et Sacri Romani Imperii Status ipsum omni tempore amici et vicini loco habuerint.

Ad quae Kotkovius, qui tamen ad hoc Colloquium et consultationum non invitatus aut destinatus fuerat propria quadam temeritate in hanc sententiam erupit, optimo Regi ne scintillam quidem honoris, aut boni nominis relinquere capiens.

Dicit primum in rege sueco nec mentem nec ullum prudentiae vestigium apparere, ad gubernationem prorsus ipsum esse inutilem, de quo ratio vitae et victus ipsum convinceret. In multam lucem enim sterteret, exlecto egressus ad speculum barbam comeret mulceret, et crines componeret, his ineptiis duas ad minimum horas impendens postea prandium adiret ubi Regi pro exquisitissimis fructis essent intestina piscium, quae cum prius a sordibus repurgentur et assentur postea in Regia mensa apponerentur finito prandio rursus somnum caperet, et cum ad horas aliquot dormiisset vel in Area Regia Arcis vel in horto deambularet, donec iterum ad caenam vocaretur. Ita ipsum omne tempus terere et hoc apud ipsum Regium imperium vel regia magnificentia dici. Fieret quoque si quod ad gubernationem attineret a Regina Conjuge non ita omnia recte administrarentur ut ipse longo jam tempore ante vel a subditis occisus vel e Regno expulsus fuisset.

Esse et hoc reprehensione in eo dignissimum quod

Perjurii et violati juramenti accusaretur. Cum enim a Fratre Erico propterea quod contra ipsum cum pluri-mis aliis conspirasset in carcerem detrusus fuisset; non indignas paenas daturus is quoque fratri culpam sibi hanc condonanti facti promisisset, se nunquam contra ipsum facturum sed ipsum potius ut Regem toto vitae suae tempore observaturum postea tamen fidem fratri et Regi datam nefarie fregerit, et ipsum bene demerentem in carcerem detruserit in quo quidem magis Tyranni quam pii Fratris nomen referret.

Hunc Suecum etiam toto vitae suae tempore oculis suis bello congredientes non aspexisse multo minus bello ulli unquam inter fuisse, fratrem Ericum autem qui nunc indignissimis modis tractaretur belli cupidissimum, et fortissimum semper Regem extitisse nulla que egregia facinora edidisse cum hic domi ad focum continuo desedisset et intra parietes latuisset.

Considerandum et hoc esse quinam hujus Regis majores fuissent, cum enim ex obscura familia ortum habeat, minime is dignus esset, ut ad tanti Regni Gubernationem adhiberetur.

Egentissimum insuper hunc Regem esse, ut qui nec hos suos oratores, propriis suis impensis, ad hos conventus ablegere, ut viatico necessario instruere potuisset, cum enim ii huc et ad tantae Rei tractationem mittendi essent, is toti Regno suo pecunias imperavit; ibi Rusticos Suecos, quibus duo cochlearia argentea fuissent, Regi unum, quibus tria fuissent Regi unum cum dimidio contribuisse in eum saltem usum, ut his Legatis viaticum inde comparari possit. Item quoque nullius prorsus momenti esse, quod promitteret se Regnum Sueciae Poloniae velle ajungere aut unire, cum hic Rex Suecis adeo invisus esset ut si vel semel pedem ex eo Regno ferret, ipsi nunquam postea eum in Regnum sint recepturi. Ea etiam nullius ferre aestimationis esse quod diceret se debita quodam, Item dotem et quae alia Regiae Sorori ex herrita te Polonici Status ubi deberent velle remittere et condonare cum ipsi omnino nihil a Polonis debeatur

dotem

dotem enim cum Regia sorore ipsum tam amplam accepisse, quanta vix Caesaris quoque filia elevari potuisset; Damnum etiam illud quod plures munitiones, Livoniae ad Poloniam pertinentes ipsius culpa in Moschi potestatem pervenerint, his debitis, quae socerus a Polonis reposceret, vix compensari posse, imo hanc ob causam plura etiam ipsum Polonis, quam Polonos ipsi debere.

Quod ad peritiam linguae Poloniae attineret, posse quidem hunc Regem duo aut tria verba Polonico idiomate proferre, sed qua benevolentia hanc gentem prosequi solitus sit, ii dicturi fortasis essent, quibus in Suetia apud Regem negotia fuissent, eos certe non negaturos, se apud Socerum etiamsi ipsi diligenter commendati fuissent parum humaniter fuisse tractatos imo canem apud istos pluris fieri quam Polonum. His Calumniis cum Kotkowitius hunc optimum Regem coram tanta frequentia et in Consessu tot amplissimorum Legatorum perstrinxisset plurimi certé ex his nec nom proceres quidam Polonici gravissimé, id tulerunt Acrioribus etiam verbis id Kotkovitio a Statibus Palatinatus Podolien sis reprobatum fuit sed multitudinem nemo prohibere potuit, quin iterum exclamarent, non svecum sed Gallum Gallum habebimus, Vive Vive Galli hic est Rex noster. Qui tumultus cum ratione et judicio averti non possent, ii Proceres qui Partes Caesaris et Regis Sueci fovebant ex Senatu, abierunt. Cum a multitudine clamante etid exposcente, Archiepiscopus interpellatus fuit ut Gallum pro ipsorum Rege pronuntiaret. Noluit autem hoc die Conventum dissolvit.

Sequens dies, qui erat Pentecostes, rebus sacris datus fuit, Altero die, qui fuit 11 Maij factio Gallica tanquam ad praelium accincta cum armis, et amplo comitatu in loco destinato convenit, et in majori tentorio stationem sibi praeoccupavit,

Caesaria-

Caesariani autem et Sveci seorsim apud Palatinum Cracoviensem convenerunt consulturi ibidem de rebus necessariis. Hos qui e Gallica factione erant ad se accersi jusserunt: Quibus Caesariani responderunt ad se accersi jusserunt: Quibus Caesariani responderunt, sibi in his turbis et multitudinis concursu rebusque sic stantibus non integrum nec tutum esse ad eos venire agerent igitur quid deberet, se quidem omnia haec Deo commendare et temporum conditioni tribuere se perspicere se quoque non nisi cum ingenti animi dolore, hanc novi regis electionem hanc esse ut res postularet, voluntariam aut liberam sed potius violentam et coacta quod tamen aequo animo ipsis quoque ferendum esset, Haec cum ii qui ex Galli partibus stabant intellexissent, omnes fere simul ad tentorium Cracoviensis receperunt, Equitatus eorum (quem ad id secum adduxerant) circa tentorium collocatus, et in tres partes distributus fuit, Ibi vidisses singulos equites pileos vel equos frondibus virentibus redimitos quas loco signis Castrensis habebant. Aliqui ex ipsis cum tentorium Cracoviensis ingressi essent, Caesarianos minacibus admodum verbis sunt adhortati; ne se hac in Causa ab ipsis sejungerent, Que cum audissent Caesarianisque constaret si dicto non obedientes essent fore, ut omnes trucidarentur in majori tentorio absque mora cum aliis convenerunt, Ubi palatinus Cracoviensis à Communibus statibus qua potuit contentione petiit ut in hac electione hic modus et processus servaretur, de quo non ita pridem Communes status Warsoviae congregati unanimiter convenissent Quorum summa haec fuit.

Si Status Regni sententiis variarent, in Electione Regis deberent omnes Palatini et quisquam eorum seorsim corporali juramento Deum optimum maximum contestari se nullis Adeutum commoditatibus amicitiis odiis aut aliis privatis affectibus inferendis suffragiis suis cum aliis sibi adjunctis et ex composito sententias collaturum, sed id per se tantum spectaturum et dicturum quod intelligeret pertinere ad gloriam Dei et Communis Patriae salutem. Si vero inter Palatinos in nominatione Regis nedum conve

nireт.

convenirent essent, tum requirendi in omnibus Palatinatibus ex Procerum ordine et nobilitate, viri quidam graves prudentes, nullis affectibus dediti nullisque suspitionibus obnoxii qui non minus deberent juramento corporali obstringi se induendis suffragiis nullis usuros affectibus, sed id solum modo in Personis candidatorum consideraturos, quod in Rei publicae honorem salutem et comodum vergeret. Hi deinceps suffragia et sententias in scripto consignatas Dominis Palatinis exhiberent quas ii diligenter examinarent, et postea comunibus statibus afferent, ut Collatis ita omnium sententiis ad declarationem, et nominationem regis expeditius perveniri possit quando autem nec hac ratione electio Regis procedere vellet, tunc demum statibus aptissimum videri ut in hac electione exemplum appostolorum sequerentur et implorata prius numinis divini praesentia per sortem Regem exquirerent. Haec omnia cum palatinus Cracoviensis comunibus statibus in mentem revocasset, addidisetque ut hic ordo et Processus in eligendo Rege servaretur non solum se et comunes status, qui acta conventus Varsaviensis et hunc Processum eligendi Regis rata habuissent, vehementer praegravatos iri. Sed Caesarem quoque ideo quod is propter suffragia quaedam a pluribus filio Ejus collata, tacitum quoddam jus in hac electione praetensurus esse videretur, et alios competitores gravissime id accepturos.

Cui Cracoviensis sententiae plures quoque alii Proceres fuerunt, qui et ad seniorem Rei testificationem ista acta Varsoviensia iterum de scripto praelegi jusserunt in Contrariam sententiam vero ab adversariis perfidis vel et Lithuanis nihil aliud productum fuit quam istis actis et constitutionibus non omnes assensisse (quod tamen audacissime fingunt) et hac nullo ante debuisse in deliberationem vocari, nunc ea iri nimis longum tempus esse reservata. Superare quoque Galli alios Competitores numero suffragiorum, quibus igitur omni jure prae

ferendus

praeferendus videretur. Tunc iterum a multitudine tumultuatum fuit, quae nullum alium nisi Gallum, Gallum sibi regem pertinacissime postulavit.

Interea cum hi tumultus fierent, plurimi Proceres cum Cracoviensi Palatino se clam ex Sena tu subduxerunt. ArchiEpiscopus vero cum videret multitudinem tumultuantem, et quasi ferocientem aliter ad quietem flecti et sedari non posse, a facto ne Gallica quoque exstimulatus Gallum Poloniae regem, appelavit ad haec populus gratiis actis sua inde exclamavit: Vivat, vivat Gallus electus Rex Polonorum.

His ita peractis visi quidam magni nomine, ex procerum Ordine inter quos et andeas comes Goreaviensis et Dominus castellanus Schirpensi gravibus verbis archepiscopum allocuti sunt, illi in peiorem partem vertentes quod ausus fuisset hunc Regem pronuntiare, cui nec ipse, nec Communes status conjuncti suffragati fuissent, demonstraruntque quod pronuntiatio Regis in talicasu non ad ipsum, sed ad Regni Marescalcum pertineret, non agnoscere se igitur hanc pronunciationem pro vera et legitima et de hoc se solemniter protestari velleque cum ocasio ferret hac de re cum ipso pluribus agere.

His respondet Archepiscopus quidquid fecisset id bonorum horum virorum (Gallicae factionis homines innuens) jussu fecisse. Equidem et nos inquit Goreaviensis de bonitate nihil ipsis concedimus, et nobis nihilominus ac ipsis jus eligendi et nominandi, Regem competere et hac absque nostro omnium consensu non ita fieri debuisse tu opinione nostri, cum autem has altercationes nox dire misset, postero die Gallicae factionis Proceres horum qui Caesarianas partes susceperant animos omnibus modis et persvasionibus delinire et ad suas partes pertrahere conati sunt, qui tamen ab ipsis nihil aliud responsi tulere, quam hanc pronuntiationem novi Regis ad Archeepiscopum nequaquam pertinuisse cum presertim ii quibus non minorum ac ipsis

jus

jus eligendi esset hanc electionem non ratum et acceptam habuissent mirari se quoque dicunt quod in tanto actu non praemeditatius agerent, et omnia ita interverterent et perturbarent, nam se quidem Galli nomen non adeo odisse ut Epis imperium detractarent expedire tamen comuni bono, antequam hic in Regem eligeretur, ut orationibus ipsius, quibus conditionibus Rex fiere velint demonstraretur.

Et ante omnia opus esse, ut ea quae inter ipsos Status in Causa religionis antea acta et pertractata essent subscriptione et consignatione tam Ecclesiasticorum et secularium Procerum confirmarentur, ne aliquando haec res ad apertum bellum devenire necesse esset. Ut quae Oratiores Gallici fidem facerent se in iis, quae sui Regis nomine communibus statibus proposuisse et sancte recepissent a Rege et fratre Regis sufficiens mandatum accepisse, demonstrarentque, qua ratione communes status de eo assecurari debent, productis ad eam rem, Regis mandatis et instructionibus.

Ut ex ipsis oratioribus cognoscerebus, an quoque Rex ea, qua communes status unanimi consensu conclusissent, et consignari jussissent, et nunc quoque consignari deberent, rata et accepta habiturus et ea omnia juramento confirmaturus esset.

Haec omnia si electionem praecederent et si in his quoque communes status conquiescerent se postea (inquiunt Caesariani) quid ultra fieri expedirit significaturos. Quae cum Gallica factio etiam approbasset et ea ut maxime necessaria ita fieri oportere censeret, eo die ex Senatu discessum fuit. 13. Maij actum est de rebus ad Confoederationem quae Religionis nomine inter status tractabatur pertinentibus.

Ei spirituales Proceres excepto Episcopo Cracoviensi subscribere recusarunt, praetendentes, cum ea Romanae sedi cui juramento obstricti essent vel maxime praejudicarent se nec velle nec posse his subscribere Plures tamen ex secularibus.

senlaribus ei non gravite sub scribserant. Hic dies prae omnibus reliquis tempore hujus electionis rixis et alterationibus totus impensus fuit. Eo quoque die Varsoviam venit Legatus Turcia Imperatoris quam Czhauszam vocat stipatus duodecim equitibus, qui a Domino suo statibus triplices exhibuit litteras. Unas Procerum ordini, alteras nobilitati tertias Communibus statibus inscriptas in quibus (ut ex Relatione Legati intellectum est) Turricus Imperator expresse postulavit, ut nimirum nisi Galliae Regis fratrem in regem assumerent. Qui legatus tamen non prius auditus fuit antequam ab oratoribus gallicis adea quae ipsis proposita essent certum responsum elicerent, quod eam ob causam fecisse dicuntur ne in praejudicium futurae aliquando Electionis ad Turcici ~~Electionis~~ Imperatoris voluntatem et praescriptum Regem nunc eligere coactos fuisse putarentur.

14. Maij In primo consensu Ecclesiastico ordini ad deteriorem partem datum fuit, quod confederationi de qua antea subscribere noluisset, isti vero sententiam suam pertinaciter tutati sunt, postea de forma juramenti regis controversia fuit. Cum enim quidam ex illis confederationem juramento comprehendi quidam vero id minime fieri vellent, nihil hac in re conclusum fuit, de conditionibus, tamen, quae Electo Regi praescribendae essent deliberarunt, quas has fuisse constat.

1. Ut rex novus privilegia Regni confirmet ea nullis modis infrigat aut immineat, sed potius angeat.

2. Ut Religionis nomine, neminem ledat multo minus eade causa bellum cum aliquo suscipiat.

3. Ut Rex quo ad vivet cum statibus Regni de successore regni non agat aut deliberet, nec tale aliquid ab ipsis petat.

4. Ut insciis Regni Proceribus ad exteros Reges et Principes nullos oratores mittat, aut cum eis federa ineat.

5. Ut omnia quae Oratores sui Statibus promisissent

promisissent, et suo nomine recepissent fideliter observet sin secus faceret hanc Electionem prorsus iritam esse sciret.
6. Ut absque procerum regni approbatione nullam ducat, nuptam nunquam repudiat etiamsi pontificii consensus accedat salvo tamen jure Divortii, quod in novo testamento allegatur.
7. Ut ab eo juramento quod in assumptione Regni praestiturus esset, nunquam se absolvere sinat vel per Pontificem ipsum vel Ejus Legatos.
8. Haec concedat ut exteri Polonas Conjuges sibi sumant possidentes bona immobilia, nec tulia bona cuique extero divendant, nisi interveniente expresse consiliariorum regni consensu.
9. Ut militi quam extra fines Regni ipse Rex ducturus sit, pro trium mensium stipendio /: fortasse adendū singulis mensibus :/ octo aureos persolvat.
10. Ut nullo unquam tempori neque in extremis quoque casibus auxilia aut Suppletias a Turcis aquiratur.
Si quid praeterea his Conditionibus Communes Status addere vellent id eis omnino liceat.
Quae cum in Senatu ita tractatu essent, inter Status quoque convenit, ut postero die oratores Galli in Senatum accersentur et iis exponerentur ea, quae his diebus in communi deliberatione fuissent, ut quae de iis quae ad Regia mandata et assecurationem pertinerent cum ipsis conferetur.
Haec sunt quae circa hanc Electionem usque ad 15ª die Maij. Varsoviae ordine peracta fuerunt, Eo quoque die et Antea plures ex proceribus non salutatis sociis nec impetrata venia abierunt, Ferebatur palatinus Cracoviensis non minus profectionem ac Caeteria dornasse, qui si abijset absque dubio Gallus in Regem non pronuntiatus fuisset, cum constaret omni ejus pronuntiationis solum huic et non Archiepiscopo competere,
Jd quoque admiratione non indignum est videlicet à 13. Maij usque adhunc diem factionem Gallicum non adeo laetitiae aut gaudiis indulsisse. Cum tamen Priores dies displodendis tormentis, Instrumentis musicis et commessationibus totos impedissent, nunc autem plures demissis vultibus incedere, haec verba sonera, dolere se quod ab allis seducti hunc sibi Regem voluissent et huic negotio amplius interesse noluerunt,
sent

sent nunc enim nimis sero intelligere se omnium rerum ambiguitatem et incertitudinem. Caesariani quoque rem taliter se habere compererunt.

1 Cum Oratores Gallici ante Electionem spem multis fecissent, se quam primum dux Andegaviensis Rex appellatus esset, singulis Militibus Podoliensibus singulos Coronatos in praesenti pecunia persoluturos, et haec oratoribus a Lithvanis in mentem revocata fuissent dixisse oratores, pecuniam quidem in hunc usum a Rege Gallico destinatam. Sed eam cum Noribergam perlata esset a Caesarea Mtte esse interceptam.

2. Oratores Gallicos quoque hanc Electionem non aliter factam arbitratos esse quam ut cum hic Rex decederet Regnum ad posteros Ejus transferri deberet.

Nunc autem se intelligere communes status hanc Electionem sibi liberam reservare, quod quidem Ejusmodi esset, ut in id sine expresso mandato Domini sui nullo modo consentire possent.

3. Hoc sibi id quoque Regis sui nomine promittere integrum esse, ut is Reginam Annam Conjugem accipere deberet. Cum norit quisqiam alteri sed unus quisque per se sibi Uxorem eligere soleat.

4. Audivisse se quoque alia quaedam multo duriora a Communibus Statibus suo Domino propositum iri, quae certe ipsi, ut qui ex libera et Regia Domo originem haberet, nimis gravia et Molesta essent, futuram nec igitur in his sibi cum Statibus conwenire imo necesse se habere ut haec omnia prius ad dominum suum referent.

86

Dyaryusz Seymu.
1587.

Dyaryusz Seymu Konwok. Warszawskiego

Ten Dyaryusz pisany i posyłany do Mar. Kromera Biskupa Warminskiego od jakiegoś Anonima, ktorego Autograff bez początku iest w Bibliotece Kr.

Mościwy Xiąże a Moy Mciwy Panie!

W pierwszym pisaniu swem oznaymiłem Wasz. Mości swemu Mościwemu Panu: jako 3. die Februaris Jchmość Panowie Senatorowie mianowicie Jmć X. Arcy Biskup Gnieznienski X. Arcy Biskup Lwowski X. Kujawski Płocki, Przemyski i Kamieniecki, Wojewodowie Kaliski, Płocki, Mazowiecki, Kasztelanowie Płocki, Kaliski, Jnowłodzki, et caeteri, bo ich jeszcze niewiele się zjechało było, pierwszy raz zasiedli w radzie na Zamku Warszawskim w Izbie wielkiey po ranu. Nayprzód JmćPan Marszałek Koronny proponował trzy rzeczy to iest: czas godzina schodzenia się do rady spisanie a podanie Artykułów z strony porządku, a bespieczności oczekiwanie Litwy, per vota albo suffragia zgodzili się byli Jchmość nato: nayprzód z strony godziny że hora octava matutina maią się Jchmość schodzić z strony artykułow: że maią bydź spisane przez Pana Marszałka i na zajutrz publicae czytane. Z strony Litwy Jmć Arcybiskup pod sumieniem to powiadał że Litwie durma (?) wiadzilania przed tem rychley dał znać o tey Konwokacyi niżeli inszym; bo bardzo prędko był wysłał do nich pacholę, ale niedługo ta sessya trwała.

Teraz swemu Mościwemu Panu wypiszę, co się in reliquis sessionibus usque ad hanc diem traktowało. =

4. Februarij.

Prowadziłem Jmć Xiędza Biskupa Płockiego do Krolowey Jmci tam ią witał, uskarżała się na niesposobne zdrowie, że się Jey od bolu głowa dobrze nie rozwalu, w gardło też iey coś przyszło, że ani spać ani

ieść

iesć nie może. Mazano icy gardło zaczym sadłem, poprawiło się trochę, Powiedała też Krolowa Jeymość że się cieszy dobrą nowiną ktorą miała o Krolewicu Szwedzkim, siestrzeńcu swym, i obycu iego Krolu szwedzkim, że to baśnie były o ich wzięciu albo poymaniu, Potem zeszli się Jeymość Panowie Senatorowie wtory raz do rady, i przybyło iuż więcey Kasztelanów. Naypród pytał Jegomość Pan Marszałek Koronny, ieżeli maią być czytane artykuły oporządku, ktore są spisane iako się wczora obiecało? podobało się Jehmościom i były czytane, artykuły oporządku, ktorych to iest Sentencya |: a gdy będą publikowane tedy ie w mości swemu Mościwemu Panu przyślę |. In communi esto lucta ad hanc maximam, quam habemus, libertatem eligendi nobis inRegem, quem volumus, Studendum est imprimis paci et tranquillitati. Nemini liceat quequam occidere, vulnerare, vim alicui inferre, non portare arma prohibita tempore pacis ut pote, bombardas, Siekierki, czekany, praeter miecza, szable, rapiry, to wolno nosić to. Gospodach aby się każdy skromnie zachował a to wszystko sub poenis antiquis superiorum interregnorum, praescriptis, inConstitutionibus Anni non et anno n) zobaczysz tem numerum) in delinquentes autem exequutor justitiae ma być Marszałek Koronny, do czego maią mu być przydani Deputaci duo ex Senatorio ordine z koła większego et duo ex Equestri ordine z koła mnieyszego etc. Po przeczytaniu artykułowłych pytał Pan Marszałek coby się zdało Jehmościom ieżeli co każą poprawić, przydać, albo odmienić, Jmość Arcybiskup Gnieznienski pochwalił wszystko, a osobliwie to pochwalił, że od Dleknuyonem Panu Marszałkowi maią być przydani Deputaci. Ksiądz Biskup Kujawski rzekł: o nas wszystkich idzie, dobrze iest mieć rząd, aby się swawolności mordestwa etc: nieDziały Kł Płocki prosił aby było do artykułów przydano że zakazuiemy nocnego strzelania, Pan Marszałek nato iemu rzekł ajakoż mogę każdego w nocy postrzec? gdy każdy znas Senatorów swoim tego serio zakaże, wtedy się uskromi, gdy się przykaże, żeby też każdy swoim tego zakazał. A gdy my odsiebie dobry rząd zaczniemy, może się i minoribus in Universalis przykazać, aby to było pohamowano, X Przemyski powiedział, żeby też to było przydano, żeby Liden Dzu

gienu

drugiemu nagospodę nie naieżdżać, a Kamienieckie przydać, aby ucdrożemey i postronni ludzie nibyli puszczani nato mieysce kędy, aby niepodsłuchiwali, oczymsię traktuie. odpowiedział Pan Marszałek iesli te Artykuły maią, bydż posłane Panom Posłom Ziemskim, aby nam dali znać, iesli się ze chcą przyiąć? podobałosię wszystkim i szedł zniemi P. Chodzinski Kanonik Krakowski, przyszedł zaś powiadaiąc, ze Panowie Posłowie proszą oczas, aby mogli deliberować. Podługim czekaniu powtore posłano doniechżegoż, ale oni odesłali prosząc, aby ich darowano tymdniem Jnterim inter mutam colloquio, dixit Marsalcus inter alia; non prius intelligemus, qualem Regem habuerimus, quam viderimus, qualem post habitari sumus, Erubescant, qui iactantur cum Moseis et obitum Regis cum totus mundus eum lugent. X Podkanclerzy rzekł; że słyszał że iniektora Moskwa go załuie, Woiewoda Płockie począł na tez na malignitatem quorundam załować ktorzy figure, obraz tego krola drapią. Potem P. Marszałek rozmawiał że pro futura Electione dobrzeby, abyśmy się porachowali społem, qui sit suspectus, qui se male gesserit, talis est eiiciendus et futura Electione; a nie umiało się zachować, wpierwszych Electiach, podz że tez teraz prosz et petit Marsalcus; ut ab ipso incipiatur Ejus modi, Jnquisitio et procedat ad singulos, Mamy suspicia iedenodrugim, niech taniego ponarę, Japrzysięgę, nie mocie się kto na mnie porace, za czasu Henryka krola na P. Arcybiskupa niektorzy amaryzowali, zego rarami obrał iak się codobrego dziać miało absque ratione. Potem panowie posłowie posłali do Jchmościow Panów Senatorow, prosząc, aby deliberatia tu de Articulis traditis była zawieszona a zedo przyiazdu inszey Braci Posłow, ktorzy ieszcze nie przyiechali, ale maią być naiutrzeyszy dzień Placuit, concessum est, et conventus dimissus, Jnter alia dicebat quoque Marsalcus, aby niedwie, rzeczy iedna by nie rzucono; znać że nieczuje, druga aby nie urząd ktory wkoro wam Bog zna, żebym na Elekcyą nie przyiechał.

przyiechał. X. Arcy Biskup Gnieznieński odpowiedział: było
by nas tanich, więcey. Rzekł Marszałek, iako większey kupy
przystanę, i tego za Pana przyznam, przy ktorym więcey
ich stać będzie. Powiadaią, że się Litwa gniewa na X. Arcy
Biskupa i że non communicato cum ipsis consilio, zło-
żył convocationem; ale nie powinien był, bo i Polaków się
tego niedokładał, Litwa tak mowi wy polacy, obraliscie
sobie dwoch krolow, obierzem my też trzeciego.

5° Februarij.

Trzeci raz JmćPanowie zasiedli naradę, Jmći. Arcy Biskupa
Gnieznienskiego przez chore zdrowie niebyło. Jchmć na-
czekawszy się dosyć długo posłów ziemskich, posłał Jchmć
Pan Marszałek koronny do nich Sekretarza Pratałowicza
goś, aby ich prosił, żeby Jchmościowie tak nie włoczyli,
przyszedł zaś Sekretarz powiadaiąc że wszyscy niesą goto-
wi gdyż JmćPan Stanisław Czarnkowski, dopiero przyiechał
że nie wiedział o wszystkiem, znowu zaczęto deliberować,
i co było deliberatum, to rozprót. Za wtorym długim cze-
kaniem posłano powtorę do nich tegoż Sekretarza, aby nie
mieszkali daley a deklarowali się iesli zezwalaią na te
Artykuły, ktore im wczorayszego dnia były przez JmćPana
Marszałka podane? wrocił się zaś Sekretarz od nich i po-
wiedział że Panowie posłowie już byli gotowi do Jchmościów
przyiść z deklaracyą, ale że Jmć X. Arcy Biskup do panów po-
słow posłał, opowiadaiąc że Panowie Litewscy maią przy-
być naipierwszy dzień albo naydaley na sobotę a tak żeby
im kondonowano ten dzień albo dwa, ażeby się nie skwapia-
li obraziło to Pany Senatory. Pan Marszałek deklarował
się, że w niedzielę przyszłą chce odiechać i podał do Panów
iesli posłać po X. Arcy Biskupa, aby do Rady przyszedł.
Jtaque Suffragiis tak Duchowni iako i Swieccy na to się
zezwolili, aby po X. Arcy Biskupa posłać, i żałowali się
nań: coto iest gdyż sam ich natenczas zezwał, te-
raz oto zwłacza, do Rady nieprzyszedł, chorobą się wy-
mawia, Posły hamuie, acz duchowni modestius mo-
wili, ale inter Saeculares Wojewoda Płocki bardzo
wiele a   mowił na X. Biskupa gdyż on iest

primasem

Primasem, ma zawsze bydz w Radzie, bo bez iego stanowić, nie niechcą, przeto serio go trzeba napomnieć, aby officio suo satisfaciat niezwłocznie etc. Woiewoda Mazowiecki breviter mowił, ale in presentia samego Arcy Biskupa obiecał quod sentit. Pan Podlaski mowił: że iesli X. Arcy Biskup nie może sam przyiść do rady przenieśpoważne zdrowie, gdyż on sam podobno propozycyi czytać nie będzie aby ią na piśmie podał do rady ~~p~~ Sekretarza, aby była czytana, Jehmość usłyszawszy deliberować bydź, — A iż nie iest rzecz potrzebna, czekać na Pany Polskie in ista convocatione, gdyż to chcą pokazać w statucie, że taka wała Konwokacya, gdzie się traktuie de loco et tempore electionis, może albo ma być odprawowana przez same Pany Senatory oxrom Panow posłow Ziemskich — choć mię do nich kto doniesie nie dbam, co mowię wszędzie mowię wstydzić się nie bydź, Panów Litewskich też nie powinniśmy czekać, bo oni z gotową rzeczą do nas przyiadą, z tym co ustanowili na Konwokacyach i ziezdziech swych; bo iako oni bez nas tam seymiki, deliberuią, tak my też tu bez nich może my a potym z gotową rzeczą się ziydziemy.

Pan Sochaczowski powiedział: że się dzieie teraz właśnie iako gdy on Satyrus u chłopa polewkę iedząc dmuchał na nię, zaś ięcia stoiąc narzce chuchał; pytał go on iego gospodarz, co było czynił? odpowiedział na polewkę dmucham bo gorąca, na ręce chucham bo mi zimno; rzekł mu chłop ia z tobą niechcę przyiąć towarzystwa, bo z iednych twoich iest i ciepło i zimno pochodzi; także oto X. Arcy Biskup inszy znaniu stanowił a teraz zasię insze z Posłty etc ~~brq~~.

Pytał potem P. Marszałek kogoby pod. Arcy Biskupa posłać iesli ktorego z Sekretarzów, albo kogo z Senatorów? Zgodzili się panowie żeby kogo z Senatorów posłać, i kazano Panu Sochaczewskiemu z Panem Podlaskim aby zebrawszy te Suffragia wszystkie, przełożyli ie mu, A gdy się zasię wrócili, powiedział Pan Podlaski, że X. Arcy Biskupa zastali na łożku nie pomału chorego, i prosi Jehmościów aby mu zezwolowali do przyszłego dnia, że sam chce officio suo dosyć uczynić i proponować propozycyą, ażeby to Jehmościów nie obrażało, że do rady dzisiay nie mogł przyiść, gdyż on przez trzydzieście kilka lat, nigdy nie omieszkał etc. Zaraz potem przyszedł od Arcy Biskupa przed Jehmościów

familiaris

familiaris ejus Pan pisarz miejski et impetrata audientia, toż to powiedział co i Pan Podlaski, tego dokładając gdy by nie mogło być inaczey tedno dzisiay propozycya proponować, że inscripto legendum ią chce podać. Interim radzą znać Panu Marszałkowi, że Panowie posłowie idą wszyscy; uczyniono im wnet plac, - et ipsis dway wystąpili Pan Uchański miecznik i Pan Czarnkowski Stanisław pytał Pan Marszałek Jchmościów Senatorów: jesli pierwey odpowiedzieć na prośby Arcybiskupa albo Panów posłów słuchać; na to przyszło że pierwey Panów posłów słuchano aby im czasu nieprzedłużano. Pan Uchański piękną mowę miał in eam sententiam. Gdyż z woli miłego Boga korona ta nasza miła Patria orbata est tali et tanto Rege, którego Pan Bóg nieupośledził był omnibus iis quae requiruntur in tali Principe, bo była fides in deum et intemerata Religio, prudentia in administrando, robur, magnanimitas, in promissis fidelitas, doctrina multa, inde magnum judicium, constantia tollerantia ze takiemi stworzoi w czasów swoich Królewskich przebaczeń, w potrzebach reipublicae amor ingens in Regnum istud et Patriam nostram; tedy że tak wola miłego Boga cui nemo resistere potest, że go nam dawszy, on sam go nam przez grzechy nasze odiął, który króle wsadza i zsadza, nic inszego się nam niegodzi, tedno samemu Panu Bogu za to podziękować sit nomen Ejus benedictum in saecula ipse faciat nobiscum, quod est bene placitum in oculis Ejus. Teraz oto bracia nasi mili, którzy Doma zostali, obmyśliwaiąc bonum Patriae nostrae et tranquilitatem, posłali nas tu in theatrum hoc do W. Mościów Naszych Mościwych Panów braci starszey służby swe powolne, zalecaiąc etc. Oddzyniąc zatę pilność tossaranie którescie Wasza Mość zaczęli z strony naszey miłey osierociałey Oyczyzny obmyśliwaiąc Jey bonum et incolumitatem etc prosząc przytym Wamiwo aby Waszmość nasi mościwi tak consultatio swe zaczęli i kończyli coby się ściągało naprzód ku chwale Pana Boga Wszechmogącego ku pokojowi a obronie naszey miłey Oyczyzny, abyśmy nasze Konsultacye w zgodzie w bojaźni miłego Boga

w miłości

w miłości obopólney Braterskiey stanowili, aby wszelkie rancores odia, wanie nastronę odstąpili, aby ktokolwiek przeciw komu kondonował to miłey Oyczyznie, tranquilitati et incolumitati publicae etc. aby się postronni nie śmiali nie urągali, z nas etc. nasza miła ta Oyczyzna była kiedyś upadła, srog iey był nieprzyiaciel, oto dał nam był Pan Bóg Pana tamowego, który ią zaś wystawił i ocześmy pierwey zawsze nieprzyiaciele mieli, teraz iednak tak nas Pan nasz odumarł i zostawił zetanowego gwałtownego nic nie wisi nad szyiami naszemi. przetoż się nam teraz naybardziey oto starać potrzeba, abyśmy przystąpili do tych naszych deliberacyi z bojaźnią miłego Boga a miłością obopólną, etc. co się dotycze Artykułów podanych przez Pana Marszałka strony zachowania pokoju, i securitatem czasu tey konwokacyi to się Panom Posłom podoba, a wszakże też i swoje artykuły podadzą, na które się zmówili i ex scripto ie potem czytać będziemy, przed Iehmościami a proszą Iehmość Panowie Posłowie Jmościów swych Miłowych Panów żeby tę przewłokę naszą, nieracżyliście ważności przyczytać czasowi inszemu tylko że się Jehmość tak rychło przygotować nie mogli, gdyż inter consultandum et deliberandum zawsze co nowego przybywa etc. trzeba się na rozmaite sztuki i porady oglądać, i oto Jmć Pana Czarnkowskiego dopiero przyiechał nie wdział owszystkich naszych deliberatiach Tu się zaraz iakoby z Turyą porwał Pan Czarnkowski /: bo nastołku siedział podobno podagricus:/ i rzekł odtańce nie trzeba tego, bom ia nie turbator, etc. odpowiedział Pan Uchański i dla Boga ia nie mówię nic ex odio przeciw Wmości wszak ktoś inszy też dopiero przyiechał i tak się trochę pogadawszy /: bo znać że inter eos s   quae dam intercesserat, ianom zrozumiał podobno oto: że pierwey mówił niż Uchański niźli Pan Czarnkowski/ przestał mówić Pan Uchański, Pan Marszałek rzekł posłuchaycie Waszmości Pana Czarnkowskiego a Pan Czarnkowski powstawszy mówił tak: Mościwi Panowie! ia zawsze Oyczyznie tey służyłem wiernie, a sincere, na

żadną —

na żadną privatę swoię Bóg świadek nie oglądaiąc się
nikogom nie oszukał, nie zdradził nie nie
uwinienem nikomu nic, ale mogłbym pokazać zemnie
kto winien, alety Boże Judex et vindex i teraz Mościwi
Panowie wtey szczyrości swoiey nie ustawaiąc, iedno iako
zawsze obmyśliwam tey swoiey miłey Oyczyzny dobro
etc. Ale Mościwi Panowie prze Pana Boga racżcie
dume nato pilnie bacżyć, coto iest przez Braci swoiey
Panów Litewskich stanowić nowe rzeczy? Panów mowię
na ktorych większa część Krolestwa należy, Panów
wielkich, zacnych bogatych maiętnych familli wiel-
kich: wszak oni wszędzie amaryacią na kwamow iak
się mi to wiele bardzo donosiło i teraz iescze bardziey
i rozpisali wszędzie po Powiatach obciążaiąc się że non
consultis ipsis Jemu oto X. ArcyBiskup moy Mościwy
Pan konwokacyą tę złożył; wszak to ponurze statutis
et legibus że i sam Krol nie może konwokacyi albo sey-
mu złożyć nisi communicato consilio cum omnibus
Senatoribus oni są Waszmość we wszystkiem rowni
i godziło było communicare cum ipsis consilia. Pomnij-
cie Wasz Mość nato ziawną wielką pracą a trudnością są
inkorporowani a unioniwani donas za Czasów panowa-
nia onego sławney pamięci Krola naszego wielkiego Zy-
gmunta Augusta zaktorego panowania wiele się dobre-
go działo i iest godzien wieczney pamięci wspominania
i miłowania i teraz po śmierci. Dla Boga Mościwi
Panowie! niechay komu niebędzie milsza privata swo-
ia, i poważanie oto tych kilka trochę dni, niżeli uczcić
a poważanie tamtey naszey drugiey braci, nieczyńmy oto
dla małey rzeczy rostargnienia, roserwania Pomnycie
jako Szląsko się było oderwało, et fere in simili causa.
Niech Waszmościów pobudza chęć ich oto nie nam że aż
obrażeni są na tym, że non communicato cum ipsis
consilio Konwokacyę czyniemy, przecie nam są życzliwi
chcą oto przyiechać, proszą o przedłużenie kilka dni, ta-
kwiczyszcie to wszędy, niżeli rosiekać się roserwać nie

czekaię

czekaiąc niżeli potem znowu Konwokacya, strów, Bo aże teraz iest dość młodych Senatorów i u młodego czasem ostrzyyszy dowcip, niż teraz u starego, przecie iednak niech basztarem gardzie, bo my starzy więceyśmy iuż widzieli i doświadczyli niżeli młodzi, co oni teraz są lub chcą bydź tośmy my iuż byli, gdy do tego pieca przyjda w którymeśmy my, obaczą dobre, Pamiętaycie na to mówić Panowie, co smy Przodkowie nasi piecztowali, toście na ow czas czynili; Potomkom waszym abyście intemeratum zostawili etc. Co mówię mówię sincere, życzliwie, dali Pan Bóg kołeskoa tenu, Do reliquo iuż też oto tendimus ad Patres. Starałem się nieprzegratem się, kart kostki nigdym nie grał, ad favorem nullius mówię; wszak waszmość dobrze wiecie, iże w Litwie nullum favorem mam, ale co barzo bydź pożne bro bono Republicae, oto się staram, proszę, upominam, bo Czarnkowskiemu zawsze to wolno było mówić, i będzie mówił poki będzie raczył miły Pan Bóg i będzie mówił że białe, białe czarne czarne. Po tych oracyach zażał Pan Marszałek i powstali Panowie Senatorowie i do kupy się złożyli; Post longam deliberationem usiadłszy Jmć Xiądz Arcy Biskup dwojako odpowiedział Panom posłom: naprzód za pozdrowienie za winszowanie i życzliwość dziękował, że Jchmość Panowie Senatorowie idem vicissim repraecantur, de ornamentis Regiae Majestatis co przyłożyli, merito et juste factum: ktoby inaczey rozumiał, byłoby było malignitatis et ingratitudinis summae. Co się dotyczy Artykułów, żeby i swoie oznaymili, Co oczekiwania Panów Litewskich: ponieważ in genere tak iednym iako i drugim należy, pro 2. Februarii iest złożona Konwokacya cum nulla parte communicato consilio, Gdyż Litwa przyczyny nie miała, że nie przyjechała a oznaymiono im to także było nie barzo, Jchmość Panowie Senatorowie czemu by na nie z propozycyą czekać mieli, ponieważ się iuż ich nie mało ziechało i codzień więcey przybywa. A że impedimentum zaszło dzisiay to iest choroba JmXX. Arcy Biskupa Gnieźnieńskiego tedy na prośbę i żądanie iego propozycya do utrzeyszego

dnia

dnia odłożone będzie, i pytano posłów, jeżeli na nie się zgo-
dzą? obiecali, podał potem Pan Uchański spisane artykuły
tak Pana Marszałkowe, jako Poselskie z strony porządku, po-
koju a tranquilitatem czasu tey Konwokacyi, iżeby X. Pod-
kanclerzemu Marszałek powstał i szedł ku X. Podkanclerzemu mó-
wiąc, że to Marszałkowski urząd porządku stanowić: day
mi Wasz Mość Mościwy Xiądz Dziec dam ja w mej laski być z le-
pszym pożytkiem, iżeby mu X. Podkanclerzy onę kartę, czytał
Pan Uchański artykuły iako pierwey przez Pana Marszał-
ka były spisane / o ktore postarałem się, że iedostawszy de
verbo ad verbum przypisze i w mości swemu Mościwemu
Panu przeszlę, z ktorych ta summa była, aby według kon-
stytucyi duorum temporum praeteritorum anni hujus
et hujus teraz czasu Konwokacyi był zachowany wszę-
dzie pokoy: aby arma prohibita pacis tempore, iako rusznic-
e, siekiery, kiloffy etc. nikt nie nosił, okrom miecza, sza-
ble rapira aby się nikt nie ważył kogo zabić ranić, naie-
chać etc. sub poenis eisdem constitutis etc. jakom pier-
wey wypisał, Executor justitiae ma być JmPan Marszałek
a mają mu być przydani ex Senatoribus trzey, a ex nobilitate
te trzy, jako wczora tylko o dwoch a dwoch wzmianka była.
Przydali panowie posłowie, że te artykuły tylko tempore
hujus Convocationis mają valorem suum habere — to też
przydali że ad executionem poenarum in delinquentes
Panowie Posłowie chcą mieć Executorem swego Marszałka
Poselskiego in suos proprios, a Pan Marszałek koronny niech
też eiciho in suos. Pan Marszałek obmawiał swą rzecz
i podał inter Senatores i owszem deklarował się że nie chce
być przy tym nie zgodzie; ale nieprzystał, kto nie dziedzic chce
odsiedział. Suffragiis itum. X. ArcyBiskup Lwowski
powiedział, żeby to było in praejudicium Marsalci Re-
gni, stanowić nowe Marszałki penes quos sit potestas
animadvertendi in delinquentes; gdyto usłyszeli Panowie
Posłowie, a zaraz był wotował X. Biskup Kujawski,
porwali się bo stali na przodku na mieyscu Krolewskim,
poczęli uchodzić precz, rzekł im Marszałek: Panowie
nie chcecie słuchać votum X. Kujawskiego? Ej panowie
czcimy się, tak że się zaraz wrocili. Potem breviter
kazał inszym wotać Pan Marszałek aby się długo
nie zawieszali Panowie posłowie i zapał tego Pan

Marszałek

Marszałek, aby iesli kto co nań wie, żeby liber powiedział; X. Podkanclerzy obmawiał Pana Marszałka o sobie iego zaczney mądrey ettc. a X. Kamieniecki adhortował go serio aby nie odieżdżał, co było była za konwokacyą, bez Marszałka Koronnego; żeby pomniał na powinności swe, na starożytny zwyczay obyczay i postanowienia, ettc. Także to wszystko słowo słowo, każdy przyto(?) dziś był; Gdyż ta sessya trwała, ab 8 hora matutina, usque post tertiam horam pomeridianam. Za Imćpan Marszałek rozkazał, aby się na jutro na ósmą godzinę wszyscy zeszli słuchać propozycyi Jmx. Arcy Biskupa —

Tegoż dnia rano wiechał rano do Warszawy Pan Jędrzey Zborowski Marszałek nadworny, było go tylko 60. koni a Rotmistrzy(?) i [illegible] Trzydzieście kilka, drudzy powiadaią że miał pięćdziesiąt Rotmistrzych; drudzy że ich było sto [illegible] Także też na Zamku słychać było że Krysztof Zborowski, do Polski przyiechał ma 600 Knechtów i 400 koniczych(?), żeby miał splądrować Klasztor Częstochowski, którego skarby szacuią na dwakroć sto tysięcy ale to fabuła. Powiadano też że Pan Dzierżowski(?) umarł.

Mówią że Elekcya, chce X. Arcy Biskup złożyć we dwie niedziele po Wielkiey nocy.

Byli też przy dzisieyszey radzie nie iacy posłańcy powiadaią że od miasta Elbląga i inszych miast Pruskich po niemiecku byli, było ich sześć albo siedm osób. Opowiedział ie Pan Marszałek Panom na Radzie i pytał iesliby mogli mieć iakie mieysce ku siedzeniu? Odpowiedział X. Kujawski że obyczay bywał, by siedli, i dano im mieysce na ławie w tyle stołków Senatorskich po iedney stronie ale nie mówili ani czynili, i gdy ie było zastąpiono miał na to baczność Pan Marszałek i rozkazał aby ich nie zastępowano. Słyszałem że Pan przywitał Pan Marszałek koronny dzisieyszego Pana wiśnickiego Kasztelana człowieka starego; Panie Wiśni mieysce w urzędowości Marszałka, mać ta Kasztelania climactericos annos — Jednego spalono, drugiego ścięto; patrzcież wy, aby was nie obieszono.

Bardzo

Bardzo dziwno ich wielom, i że JmćPan Marszałek teraz się tak humaniter et patienter z ludźmi obchodzi, gdyż niewymowna była ciżba i wołanie i nie trzeba do łaźni chodzić wypoci się tam dobrze, choć w tamtey izbie nie palą; Prosi pyznice etiam vilio res, niefuka, nie bije, ale nie dziw: bo prudentis est pro ratione temporum accomodare se omnibus. i sam ze wczoray per jocum powiedział publice, gdy niechcieli ustąpić musi teraz Marszałek transformare in Angelum lucis, nie trzeba fukać, niektorzy powiadaią że dla tego pan Marszałek odiechać chce, /: bo się grozi w niedzielę przyszłą odiechać/ że się boi Pana Woiewody Poznanskiego, ktorego bardzo wiele ludzie ustfert. O krolu Jmć mowią: że w chorobie swey na to narzekał, że mu było zakazano wino pić sed solum aqua temporalem drugą że zpokoju nie miał wychodzić ale bydz.
Tego dnia gdy umierał miał mowić Deus, Deus morior

6. Februarij.

Poranu prowadziłem Jmć Biskupa płockiego do Krolowey Jeymosci było tez tam kilka Senatorow — nie długo potem przyszedł Pan Andrzey Zborowski Marszałek nadworny witać Krolowę. Przyniesiono potem na pokoy tarcze Czarnym suknem nakrytą, dla posłow Margrabskich z Prus. przyszli trzey videlicet Ciże doctor Fridrich Scharff i Cancell. i Kittlicz. Ci przewitawszy Krolową, Jmć Doctor Scharff pozdrowiwszy ią od Margrabie tainszemi słowy oddał literas credentiales, Kazano im siedź po przeczytaniu listu doctor Scharff zaraz rzeke potaiemnie in eam sententiam. Serenissima et Potentissima sacra Reginalis Majestas Domina nostra clementissima. Illmus Dux Prussiae etc. non potest non commoveri in communi isto luctu et acerbitate, orbatae praesertim Republicae tanto Rege et Patre Patriae, atque communi nostro protectore, Maerorem tamen sacrae Reginalis Majestatis Vrae et omnium Ordinum solatur spe ea quod non diffidimus Deum optimum Maximum

huic

tuis^de^ solatiae Reipublicae alio modo opitulari et subvenire posse. Jnterim Jllum Ducem Prussiae tanquam vasallus Regni hujus suae Reginali Majestati fidelitatem et obsequia sua deferre, Jura atque Privilegia, quae habet in Ducatu Illo, ut ei sarta tecta, conserventur, a sua Regia Majestate petere, Id quod etiam petitur, sumus suo tempore in publico consessu senatorum etc. JmX. Biskup Płocki od Krolowey Jmc odpowiedział Sermam Reginam gratias agere Jllmo Duci pro amica salutatione et solatione non diffidere Deum optimum Maximum his adversitatibus repente obviaturum. Jura et Privilegia Jllmi Ducis sarta tecta sibi semper fore etc. Potem oddali inszy list, na ktory nie na ten czas nieodpowiedziano i odeszli wszyscy. O dziewiątey godzinie JmcPanowie Senatorowie, w Radzie zasiedli, i X. ArcyBiskup Gnieznienski choć chory przecie przyszedł ale przybyło ich juz porzędnie ile swieckich, bo duchownego zadnego niebyło. Pan Marszałek Zborowski też przybył, cujus fortunam omnes miserantur, bo super alia est tactus w Szyię tak; że głowy obracać nie może, ale gdy się na ktorą stronę chce obeyrzeć, wszystek obracać się musi bo i ręce i nogi mu iakoś paraliż. Tam naprzod od Panów Posłow Ziemskich rzecz mowił nie iakis Pstrąkoński, iże coś się dotycze Artykułow od JchmościPanów Senatorów Panom Posłom podanych, że Jchmść Panowie Posłowie zezwalaią, na nie tylko chcą, żeby występni Poselskie były karane przez Marszałka Poselskiego a nie koronnego. Pan Marszałek koronny prerogatywy swojey juz bronił że tak zawsze ch tempore aliorum interregnorum zachowało, że Marszałek koronny Executor bywał tanowych wystepków nowych praw stanowić żadną miarą niechcą ale przy starych uchwalonych przestawać a to iesscze snad zwyczay przydawaią Deputaty z Senatorów i z Rycerstwa i appelatii pozwalaią od Senatum abo.

do przyszłego.

przysztego Pana, a poniewaz Urzędu nie chcę, ato i ia sędzią nic nie chcę — nie chcę przytem bydz i w Niedzielę odiezdzam a protestuię się solenniter, że iesli wcale co takowego tu stanowić będą, cosię nie będzie zgadzało z Staremi Statuty, że tego przymować nie chcę, ani mogę. Zaraz potem wstał Pan Marszałek Zborowski i uczynił rzecz in hunc modum: Mościwy X. Arcy Biskupie i wy moi Mościwi Panowie bracia. Ponieważem gotów zawsze był i za sławney pamięci nieboszczyka Pana naszego i teraz gotowem iestem pokazać niewinność swą, bo i urodziłem się nie w pogaństwie, ale w Domu zacnym, sławnym, ale gdy się tak miłemu Bogu podobało, że prze grzech sam tylko, ręka Boska dotknęła, etc nie winność moja dosyć pokazała się etc. i wziąwszy laskę Marszałkowską od sługi, usiadł, Jmcz Arcy Biskup do niego mowił tak: Mościwy Panie Marszałku: ta była wola Krola Jmc, czegom iesli kto tedy ia naylepiey swiadom, żeby był nie zszedł urzęd temu wiale, by był temsu przysądził, i ia teraz pospołu z Jchmościami wiale

iasności przysądzam. JmPan Zborowski podziękował prosił potem aby mu też Artykuły ustawione pokazane były. X. Arcy Biskup zaraz ie wziąć od Marszałka koronnego i podał ie Panu Marszałkowi Zborowskiemu. Zaraz uczynił rzecz Pan Zborowski Marszałek, ktorey ten sens był że mu się zda, za rzecz słuszną brać swey Panów Litewskich pirzekać, a nie więcey ote sześć albo cztery dni czynić, niżeli o zgodę uciłoć, a urażeniu bratskie bo tym oczekiwaniem nie tylko się oczeniwa na Litwę ale i na swoje na całe Województwa, niektore jako na Województwo Krakowskie, Sandomirskie i insze w małey Polszcze, ba i w wielkiey, także i nawszystko Podlasie, ktore się zatrzymali tym samym że wieść przyszła od Panów Litewskich że tak rychło przybyć nie mogą, i proszą o przedłużenie iednią, gdyż gdy wieść przyszła do nich o czasie Konwokacyi, oni dopiero Seymikowali i ia-bym ci tu był rychley przybył, ale widząc otem impedimentum, i zatrzymaniu drugich zatrzymałem się, i choć na mniey pieniędzy mam niżkto z Waszmciów przecie dla zgody i miłości Boga Braterskiey tych kilka dni łutować niebędę etc. Pan Marszałek koronny przecie to zbiiał, żeś Konwokacya iest na 2 Februaryi złożona, wiedzieli otem czemu

nie

nie przyiechali? iam się na czas naznaczony stawił. cały tydzień czekam – derogując mi urzędowi memu, gdyż to Filarij koronny trzy urzędy, Marszałek, Kanclerz, Hetman, etc, Pan Wojewoda też płocki ex libro statu torum czytał Articulum electionis negotium ad solos senatores spectare, et quo Rege defuncto Senatores soli convenire debent etc, gdyż tedy Nasz Mościwy X. ArcyBiskupie złożyłeś nam czas tylko ad constituendum locum et tempus Electionis pro 2da Febru: in Mosvandum, nie powinniśmy bawić się istis inutilibus disputationibus, nunciorum et expectationum, etc. X. ArcyBiskup odpowiedział, że in ista convocatione non solum agitur de loco et tempore Electionis, sed debet esse tanquam praeparatorium quoddam ad futuram Electionem in ista Convocatione sunt componendae res omnes, de pace et tranquilitate atque securitate constituendum, de defensione limitum, si quid ardui ingrueret etc. Marszałek respondit cavendum ne cum isto ordine fiat turbatio, non morarinos inter Angelos, nullam esse obedientiam etc si militer et Palatinus Plocensis et Palatinus Masovien sis dicebant, non debere istam esse convocationem praeparatoriam sed simpliciter se convocatos esse ad praefiniendum tempus et locum electionis i ci dway Marszałek Koronny i Wojewoda Płocki acerrime instabant ażeby nie czekać na inszą bracią, że ia chcę odiechać iako niepowinien na basniach siedzieć i upominał Wojewoda Płocki X. ArcyBiskupa, aby w Radzie bywał, i officio suo dosyć czynił, także potem Jmć X. ArcyBiskup a animo prolocutus est; że każdy stan aktuby swey wyszedł – Marszałek nie, Wojewoda nie, ten nie, ow nie, – Dla Boga miłego do zgody – Uchowa tego Pan Bóg żeby było tak simpliciter de loco et tempore stanowić, a nieprzygotować pierwey, co przynależy taić wszystko należy należy Konwokacyi, i prawie iądro samey rzeczy ista sunt, essentialia in re ipsa: stanowić o porządku o zgodzie, o pokoju o przespieczności

Przeto.

Przeto dla miłego Boga proszę i upominam, aby się każdy zachował wedle powinności a condescendował jeden drugiemu etc. wolałbym śmierć etc interim udał się Jmci Arcy Biskupowi płacz, tak, żeśmy same go wojewodę Płockiego obszczatl primum suem poruszył, et multis atque mihi ipsi excussit lacrimas, bom stał przy stołku Jmci bo a nogo by ten miły staruszek ztemu in adversa senili valetudine. into curis nie poruszył. Jui nań krawai że złożył konwokacyę non consulti Senatoribus, Jui wołaią że in gratiam Lithuanorum zatrzà proponere propozycionem. Gdy się tak dowoli nagadali pierwey Pan Zborowski Marszałek z Panem Marszałkiem Koronnym z strony czekania Litwy i inszych województw braci naszey i Jmc Xiądz Arcy Biskup z wojewodą Płockim: gdyż tylko w tym się nie zgodzili Panowie Posłowie w deputatach podanych, że chcą mieć swego Executora karania występków poselskich Marszałka Poselskiego pytano pierwey nogo by do nich posłać? X. Arcy Biskup Gnieznienski prosił wojewodę Płockiego, aby szedł, bo gdyż WMć Prawa a statuta dobrze umie, perswadowy im WMć ex statutis et constitutionibus, żeby tak upornemi byli, żeby praw nowych nie stanowili przy starych statutach stali, wymówił się tak wojewoda usum antiquum przywodząc i statutem pokazując od Senatores spectare convocationem et deliberationem de futura Electione. Posłano do nich Pana Sokaczewskiego z Panem Nakielskim / bo sążan Podlaski wymówił: żeby do Panów posłów odniesiono z strony wczoraysey mowy, aby im perswadowali Gdyż się tu zeszli stanowić de pace et bono communi, aby to u siebie uważali nałoszą tu zjechali videlicet trankowai de pace de ordine et tranquilitate, o Kapturach i opiepieczenstwie, gdyby zkąd na nas wtanowego twardego przypadło, aby teraz nowych praw nie stanowili, starych się trzymali,

a żebyśmy

zebysmy mogli przystąpić do samey rzeczy do propozycyi przeto by na nie zwłoczyli dalcy. Ci dway kasztelanowie poszli do Panów posłów i przyszli za się z odpowiedzią, że ci Panowie o tem namawiaią, a proszą o wycierpienie. Jnterim przyniosł list Pan Żarnowski synowiec X. Biskupa Krakowskiego od niego ad Senatum, i oddał go X. Szyszkowskiemu sekret wielki. X. Arcy Biskup kazał mu otworzyć list i czytać. X. Podkanclerzy rzekł prosiemy X. Arcy Biskupie przełożonemu, bo nalezy my bronimy dignitatem swoiey nie raz też swoiey moiey przełożonskiey tamać sprawać rzekł X. Arcy Biskup tak zawsze się zachowało, tak obyczay był. miły Panie wszcześciej były pisarzem w kancellaryi i rzekł potym X. Arcy Biskup X. Szyszkowskiemu: daycie mu, daycie i oddano mu listy, a on ie dał czytać publice, X. Gaszczynskiemu summa literarum ze X. Biskup Krakowski iuz na drodze był, ale przez wielki s zimna zdrowiu Jego wstrzęślatach starych szkódliwe, musiał się wrócić a tak prosić ut sit excusatus. Co Jehmość ustanowią, chce zachować przy władzy swey nihil responsum ad istud scriptum. Pan Żarnowski też breuwier odmówił X. Krakowskiego. Zaraz X. Szyszki pozdrowiwszy i zaleciwszy służbę od Jmiłana Kanclerza Jehmościów oddał list ad Senatum X. Podkanclerzemu, który czytano summa iego była; ze Jmiłan Kanclerz nigdy się nie wzbraniał być przy sprawach rzeczypospolitey, a teraz że urząd Jego hetmański tego żąda aby granice, gdyż tego potrzeba, obwarować, opatrzyć, tedy prosi aby był wymówion: że nie mógł przyiechać nato zebranie etc. przytym gdyż niektorzy priuata autoritate w rząd mu się wrywaią, zołnierze przyimuią, prosi Jehmości iako Panow swych po kilku, aby obmyślali o tem wszystkiem, urzędu swego Hetmańskiego nie dopuścili deptać o obronie i odporu nieprzyiaciołom przemyśliwali a potrzeba przyległa gdyż woysko tatarskie gotowe iest i iako słychać złączyli się z Bogayskiemi i ieśli iuz niewtargnęli podobno wtargną, ludzi sam nie wiele, żołnierze odpuszczenie biorą, gdyż się im niepłaci etc: przecie za łaską miłego Boga do tych czasów starałem się oto używałem X. Wojewody Kijowskiego, wojewody Bracławskiego i samem swego przyłożył ze

się.

ze się niedopuszczało wtargnienia. Teraz proszę JMci aby obmyśliwać otem iako by się wszystkiemu wewszem dogodziło, potrzeby się opatrzyły, Król nieboszczyk tylko mi był zostawił Osterysta Żołnierza etc. Data listu z Zamościa etc. Na ten list odpowiedział X. Arcy Biskup. iże post propositam propositionem, gdy będziem stanowić definium defensiwne, tam się ten list namienić może. Interim aby zgodnemi sercy a umysły bez rozerwania a suspicyi ieden od drugiego do tractationem przystąpiliśmy, prosił potem X. Arcy Biskup gdyż mi mało i zledu mam, abym za łaską Wmościów mogłem odeyść stąd. Marszałek koło my powiedział proponuię nam Wasemość pierwszy propozycyą abędziem X Arcy Biskup powiedział, gdy Panowie Posłowie przyidą a zgodzą się z nami o Artykułach, oto in scripto będzie czytana; zdał Skrypt X. Biskupą Mienu. Tam zaraz JmPan Woynicki począł Zembacie mówić a invectivam czynić nałacie, którzy to więcey private swoie przekładaią bono communi, bawią się gadaniem, nihil volunt condonare, amori fraterno et tranquillitati publicae, notabat autem Marsalcum, qui discessum minabatur etc. JmcX. Arcy Biskup approbata ejus oratione, vero senatore digna, powstawszy od Stoł, Boska wołano długo na Pany Posły trzy razy po nie słat, Pan Marszałek Pana Bonieckiego. Przyszli potem ruszy mówił Pan Rey, że się wszyscy zgodzili wyiąwszy tylko iednego Województwa nato dla miłości braterskiey a dobra pospolitego wzenać na Pany Litewskie panujące nato z iaką piaią unia się stała za sławney pamięci Krola Augusta, przeto nie dawać przyczyny do rozerwania i przy tym na Województwa Krakowskie, Sandomirskie, Podolskie, i inne z których ani Panowie, ani posłowie ieszcze nieprzybyli, a te kila dni darować miłości a zgodzie bo concordia parvae res crescunt discordia maximae dilabuntur — co oni ponas bardzo tym chętliwiey przystąpią traktować z nami de futura Electione. Jest tedy wola wszystkich, gdyż i większa część Senatorów dnato zezwala

z propozycyą

z propozycyą czekać do 12 diem Februarii, gdyby na ten dzień absentes – nieprzybyli, obiecali nobis Jchmość steczne- mi słowy die 13 Februarii w Imie Boże zaczyć postępować ad propositionem. Jnterim do propozycyi przystąpić panowie Posłowie żadną miarą niechcą, ażeby się pierwey zabierało potrzebie ku obronienia i obwarowania granic. Drugi za się zdaniem Posłów powiedział; iże Jchmość Panowie posłowie zezwalaią na Artykuły podane na wszystkie, ale że Marszałek koronny albo Marszałkowie maią czekować, tego pozwolić niechcą ale chcą aby był Marszałek poselski, który by wystąpił poselskie zaraz. Marszałek przecie i Woje- wodowie Płocki z Kaliskim resistebant, że ia Marszałek niechce aby dysputowano i indebiam przywodzono prawa mego i prerogatywy ani otem mówiono, i wolę odiechać a przy tem niebydź etc. ale się między nami zaiżeś smopi- te, ieden drugiemu nie ufa ale się lepiey obaczcie, co kto na kogo wie a porachować się społem, żemy na czas naznaczony stawiliśmy się, niepowinniśmy na nogo czekać. Pan Woynicki rzekł: że interim mogą bydz te lepsze sprawy odprawowane, a z głównieyszemi poczekać do braci. Deliberationem otey rzeczy odłożono na iutro senatus Dimissus.

Trwała ta Sesya a hora 9. ante. merid. ad vesperem fere.

Na tey Sessyi rumuięzć Pan Marszałek tumultuan- tes, natarł idwoch po ruszniey ieden był komornik kro- lewski, a drugi pachołe Pana Woynickiego i kazano obu- ma dać powrozem.

Com przebaczył propter labilem memoriam Gdy Pan Marszałek z woiewodą Płockim tylko ciągnęli ad simplicem consultationem De loco et tempore Electionis, a powiadali że te stanowienia insze albo praeparatoria miasto rządu mogą większy tumult przynieść dla nieposłuszeństwa naszych, rzekł im X. Arcy Biskup żeby nie źle tuszyli ale semper meliora sperarent – mam nadzieię w Panu Bogu i rozumiem to o każdym, że się zachowa wedle powinności, bo żaden tam niebędzie zapamiętały bo by był sam

sobie

sobie ale nietylko Oyczyznie tey nieprzyiacielem. A toia nie umię aże trzeciego Krola koronowáć bydź, anie bydź szpat / bo iuż dwoch koronowat Regem et reginam /.

7. Februarij.

Rano panowie posłowie od wszystkich województw które tu iedno przybyli witali Krolową Jmci w Izbie wielkiey, żałuiąc pospołu znią tak prędkiego niespodzianego zeyścia Małżonka iey Pana naszego, ze nam oto teraz Pan Bóg na powiesze zostawił tanquam religuias inclytae Jagellonicae familiae. Waż Krolewską Mość która dawno byta pogrzebła Matkę opłakała, Dwie siostrze, potem brata pogrzebała i teraz oto małżonka postradała etc. cieszyli ią potem multis verbis. Od Krolowey dziękował Pan Ochmistrz.

Tegoż dnia Jmć Xiądz arcybiskup nieprzyszedł do rady dla chorego zdrowia. Opowiedział zaraz Pan Marszałek Koronny Panom senatorom i ze uniego w gospodzie iznaią posłowie Pruscy i proszą o audienciyą. Posłano po nie Pana Boniedkiego z Panem Kossem bratem X Proboszcza Warminskiego (ktory Koss pilnie służby swe Jmć Mosiężny Xiąże zaleca) a także z Kobierzem postawiono między Pany Marszałki przyszli Posłowie Pruscy trzey cicze co wczoray u Krolowey byli kazano im siesć i Doktor Scharff. potainie przemowił Reverendissimi Illustres Principes et Dnis Dnis Georgius Fredricus Marchio Brand. in Prusia etc. Dux Dnus noster clementissimus Rmas Jlres et Mas Duaones Vras per nos allegatos suos salutare studiaque et officia sua deferre jussit. De bona valetudine ipsarum congratula~~tum~~tur atque in posterum et in multos Annos eam ipsis omnem felicitatem precari lubens literasque istas eis jussit tradi. X Podkanclerzy uziął list, otworzywszy przeczął i powiedział, że tylko są creditivae literae. Zasię perorował Doktor Scharff fere ita: Jllmo Dnii Prussiae dolorem hunc esse communem cum inclytis Senatoribus et ordinibus Regni huius ab inopinatum et repentinum abitum Smi et perpetua memoria Digni Regis Stephani, cujus vilutes fortitudo magnanimitas in regendo dexteritas clementia

clementia liberalitas omnibus magis notae sunt quam ut nunc enumerentur. Nihil temere et sine causa, sed Providentia Divina cuncta accidere. Hoc autem in votis esse Illustmo Duci, ut Deus optim. vicissim. huic inclyto Regno per alium bonum et pium Regem provident, ad cujus rei curam non opus esse ut Illmus Dux Amplissimum senatum exhortetur, qui per se prudentissimus est etc. Cum vero cognoverit Illmus Dux frequentem Senatum in hunc locum convenisse ad deliberandum et tractandum de nova Electione; petit inclytum senatum et ordines, Illmus Dux, ut sibi de jure etiam suo nihil derogetur, sed in proxima futura Electione votum quoque ei suum liberum concedatur; id est ut Dux Prussiae votum etiam suum proponere possit et suffragium ferre in futurum Regem pro antiqua consuetudine, sicut ex Chronicis animadvertere est, ut in simili negotio non deterior quoque sit conditio Illmo Principis atque jus suum integrum ad posteros quoque, suos transmittere possit et transfundere. Orbato autem Rege Regno Illmus Dux Ducatum suum Prusiae inclyto senatui tanquam fidelis Vasalus Regni hujus commendat tutelaeque committit. vicissim omnia studia officia et fidelitatem, ad quod jure jurando se obstrinxit semet. huic Regno et inclyto senatui ordinibusque defert etc. Pan Marszałek kazał Panom Senatorom aby się dokupy zeszli i post deliberationem zasiadszy X. Podkanclerzy odpowiedź dał Posłom Pruskim, Communis maeror Illmi Ducis cum maerore nostro gratissimus est amplissimis Senatoribus, pro salutatione et comprecatione omnis fidelitatis gratias agunt vicissim Illmo Duci meliora precantur. Faxit autem Deus Opt. Max. ut afflictae patriae tali ratione et modo iterum provideatur, quae ad laudem primum Divinae Majestati, pacem vero et tranquillitatem Reipublicae cedat, Postulatum Illmi Ducis senatum perspexisse

percepisse de eoque suo tempore et occasione deliberaturum atque Dnis Oratoribus responsum daturum. Interim se in hospitium suum conferant. Podeyscii Posłow Pruskich pytał Pan Marszałek iesli pierwey dać odpowiedź Posłom Ziemskim na wczorayszę, czyli słuchać Dworzan Krola Jmci ktorzy przez swoie posłane proszą audencyi; ? placuit aby pierwey słuchano Dworzan. Ci uczynili rzecz naprzod post salutationem et delationem suorum servitiorum, de virtutibus y darach Krola Nieboszczyka, potem gdyż o tym dobrze rozumieią że Jchmość Panowie Senatorowie nałośnieyszą tu zebrali, abyście obmyśliwali pokoy i wszystko dobro Rzeczy tey pospolitey, że też i na nas, iako na sługi Krola Jmci nieci będziecie baczenie, ktorzy oto i gardła i zdrowia i maiętności swoich dotąd nie żałowaliśmy przy Krolu Jmci gdy nas nadzieja obmyślić uczebędziecie o nadgrodzie tego wszystkiego obmyśliwać, ale rzeczą apetyt uprowab sługom swym Jmość daie, żetym chętliwsi będą do wszelakich postug Krola napotem Pana naszego i wszystkiey rzeczy pospolitey. Powiedzieli potem że maią spisane artykuły żądania swego. Kazano aby były czytane, ale nie byli prawie przygotowani do nich, rzekł Pan Marszałek żeby się lepiey nagotowali, a zawsze będzie im audiencia dana, a iesli się im też zda, żeby z tą rzeczą, Dorznali Panow Litewskich poniważ oni są lepiey ich świadomi dlatego, że tam Krol więcey przemieszkiwał i tam umarł i też dla tamtego skarbu, tedy mogą się zahamować — odpowiedzieli Dworzanie, że maią artykuły ktore zachowaią do przybycia Litwy, maią też niektore, ktore się przed Jchmościami coram praesentibus odprawić mogą, i przeto żyli tylko ten ieden że Panowie Dworzanie Braia ich, ktorzy tam zostali przy ciele Krola Jmci nadalszy, czas dostatniego opatrzenia potrzeb nie maią; bo pewna rzecz iż za onym Panie nie wysłużyli, że tego na umarłym wysłużyć nie będą mogli, a tak żądaią Jchmciów Panow Senatorow aby dogadzaiąc uczciwość ciała Krola Jmci byli potrzebami,

potrzebami opatrzeni;. Sam zaraz X. Arcy Biskup Lwowski przyczyniał się pilno za Pany Dworzany, causae ich załaczaiąc, przytaczaiąc tez exemplam suam in simili superioribus temporibus. Odpowiedział potem Pan Marszałek Koronny panom Dworzanom, obiecuiąc to po Jch Mościach i Staranie wszelkie uczynić z Urzędu swego Marszałkowskiego że się ich potrzebom dogodzi, na słuszne żądanie baczenie się będzie miało, tylko aby wytrwali trochę aże do przyiazdu Jchmościow Panów Litewskich, bo iakośmy Krola za żywota iego miłowali, tak i teraz i po śmierci nie mniey; etc. Potym rzekł Pan Marszałek aby Jchmość radzili o większym; to iest z strony czekania Panów Litewskich; ad 12 diem Febr. i strony Artykułach a jurisdykcyi urzędu swego Marszałkowskiego, o ktorey prosi, aby nie dysputowano, ani iey in dubium przywodzono, gdyż woli przy tem nie być i iutro odiechać chce, do czego go wielkie przyczyny ciągną, etc. Nate słowa Panowie zeszli się w kupę bez Marszałka i post deliberationem X. Arcy Biskup Lwowski uczynił rzecz do Marszałka, iże aczkolwiek Wasmość Mościwy Panie Marszałku ma racyą, po sobie strony odiechania swego, i nikt niepowinien czekać tych, ktorzy ad praefinitum tempus nieprzyiechali. Urząd Wamości ma też być w całe zachowany, przecie iednak poniewaz się ten error stał, a co uczynić, iedno trzeba się akkomodować potrzebom nagłym a pilnym w Oyczyzny miłey naszey a z nami pospołek devorare hoc taedium et hoc dolium volvere, gdyż Wamc Pan Bog obdarzyć raczył godnoscią wielką, baczeniem mądroscią, biegłoscią, aby Wamc raczył z nami consilia sua communicare, radami swemi ratować bo multa salus, ubi multa consilia a nie opuszczać nas w tych trudnosciach, w tych rozterkach zamieszaniu, subvenire instanti necessitati publicae, etiam privatis rationibus et rebus post positis — o to pilnie Wasz mości prosiemy i powstali wszyscy Senatorowie, i gdy dalej i gdy daley mowił X. Arcy Biskup powstali powtore i po trzecie. Co bardzo poruszyło Pana Marszałka i powiedział sub conscientia o swoich wielkich potrzebach nie tylko Domowych i spolnych, ktorych tu przytaczać

i przypomi.

i przypominać nie chce publicae, ale że privatum niektórym z Jchmościów iuż kommunikował dla których był omni no postanowił jutro odiechać. Ale gdyż Jchmość mu tak rozkazuią, żeby jeszcze się zahamował, tedy gotów oto jeszcze kilka dni potrwać nie litować pracy, zdrowia i kosztu gwoli Jchmć potrzebom Rzeczy pospolitey dogadzaiąc, to sobie przecie zostawuiąc. i o Jchmościach to pewnie rozumieiąc, iże ieśli po kilku dniach przyczyny te iego przyciskać go bardziey będą do odiechania, że mu za złe mieć niebędą. Powstali zaś się wszyscy Senatorowie, dziękuiąc mu wszyscy za zostanie. Pytał potem Pan Marszałek co czynić? ieśli odpowiedzieć Panom Posłom na wczorayszę? Pan Marszałek nadworny powiedział, żem gadał z niektóremi z posłów a osobliwie z panem Ilchańskim, którego oni sobie za Marszałka brali czasu anni i do tego przyciągnął, że evidenter condescendere, i na wszystkie Artykuły z nami się zgadzać. Potem prosili niektórzy Panowie Pana Marszałka nadwornego aby ieśli temu by tak było, aby sam raczył do nich iść, a perswadować im, żeby w słuszney rzeczy zgodziwszy się, wspólnie przystąpić mogli do propozycyi. Alias gdy się do zgody niebędą, chcieli dać przywieść że Panowie Senatorowie to odprawować będą, na co się zeszli; Ale żeby się uwiedziało z czem do nich iść tedy lepiey żeby Jchmość Panowie Senatorowie zgodzieli się na iedno a zdanie swe powiedzieli; videlicet strony czekania, strony Artykułach: wotowali tedy Jmć X. Arcy Biskup Lwowski powiedział, ponieważ Panowie Litewscy maią przyiechać na poniedziałek przyszły, sama się rzecz pokazuie, żeć ich przyidzie poczekać, gdyż iutro niedziela, dzisia też wiżnie się zaczząć nie może. strony Artykułów żeby tentaret ieszcze z niemi Pan Marszałek nadworny. X. Biskup Kujawski powiedział, toć nie powinna rzecz czekać na kogo, aby to potem nieprzyszło in seque tam komu. ale ieśli to z dobrem rzeczy pospolitey, videatur iać nie tuszę żeby i na poniedziałek mieli być przeto by dobrze zaraz Deliberować, aby tylko o potrzebie a o potrzebie granic gdyż tam naypilniey, wszak i tego żądaią Panowie, posłowie i do propozycyi przystąpić nie chcą, póki

się nie od-

nie odprawi a nie postanowi ta potrzeba. – Strony Ar-
tykułów: ponieważ iako powiedział Pan Marszałek nad-
worny żeby się mogli dać na wiśę, fiat per circulum. X.
Płocki powiedział sama rzecz skazuie iesli wspomniedzia-
łek będą, żeć ich dokończać musiemy, bo dzisia iuż czas
zszedł, jutro się Kościołem bawić będziemy, de articulis simi-
liter. Similiter Episcopi Premisliensis et Camenecensis.
Woiewoda Kaliski wyszedł był z izby. Woiewoda powiedział:
że non manemus in terminis. nasz inszego my się zieszli
a na czem inszym czas trawimy, pokazało się ex statuto
de Privilegio Senatorum in tali actione, quae spectat ad Ele-
ctionem, – widzę, że stanowi postowie nie prawie się zna-
mi obchodzą, insze nam doma obiecali, bo też od nas nie-
których wzięli nie co in mandatis, ale insze sprawowia, obie-
cali bez nas niedoboszopszy się nas nic nie stanowić ano
przecie bez wiadomości naszey dysponenszy traktuią etc.
lepiey będą propozycyi przysłużyć a zaraz deliberować, gdy
potem przybędą Panowie Litwa, i ci drudzy Woiewodztwa
Krakowskie, Sandomirskie etc. które dla nich pozostali
tedy im opowiemy. Jesli się im będzie zdało tedy popra-
wiemy etc. Woiewoda Mazowiecki mowił: wezwano nas
tu dostatku zakrytego, na godzinę pewną, iż uszczem potrze-
wy żadney nie widział, uszczem nusiadł: nubarzoć temu
swemu Gospodarzowi dzyknie (Archiepiscopum Gnesnen[sem] no-
tabat). iest przypowieść u Włochów = Chi fa il conto senza
il hoste, bisogna cha faccia il conto altera volta con
il hoste. U nas tego nie masz w Polszcze, bo często wroć
gość nie ceby się miał porachować z Gospodarzem a zapła-
cić niedobrze ale słusze Gospodarza. i dzieje płacisszy po-
kdzie przez czemu? libertas nasza ale w porządnych
miastach ca w Niemczech we wszystkich gdy się gość u Go-
spodarza naje porachuie sobie sam uważu, wiele stra-
wił to za kapłuna 4 gr. za mięsa 2 gr. za pieczenią 3 gr. etc.
Przyjdzie sam Gospodarz pocznie rachować, ktadzie in
duplo: gdzie 4 gr. tam gr. 8 położy. Przeto kto bez Gospoda-
rza rachuie, musi z Gospodarzem znowu rachować,

tą rzeczą.

sawie i bracia nasi bez nas stanowili, bo nato przyidzie, że się z nami znowu porachować będą musieli. A chwalę, że gdy pierwey tylko poduo posłów posyłali, teraz y każdego Województwa po 12 in quadruplo posyłali a z naszego Mazowsza posłali ich Dwadzieścia kilka. U Rzymian gdy plebs illa, czwo Zdawna iest miała tylko Dwoch tribunos suos, prosiła plebs, aby im dano drugich dwoch odpowiedzieli panowie dla Boga dawcie z temi dwiema dosyć pienia, gdy im dano co żądali chcieli potem 6. tribunos. Antonius rzekł: dla Boga daycie im chcą li i Dwadzieścia trzydzieście bo iednego dwu trudno oderwać, trudno odciągnąć gdy się do nogo przytuli; ale własnicy gromadkie tatowey tego i owego na naszą sentencyą odwieść a oni dway w drugich zamieszania i pomieszania wszystko. Jan że i tu w naszych braciach etc. Wojewoda Podlaski, Pan Woynicki, Pan Płocki, Pan Podlaski, Pan Inowrodzki, Arcy Biskup Marszałek, Pan Nakielski, rzekli; że nad czas niemasz nic droższego, do propozycyi przystąpić potrzeba. Bo wsię dotycze strony obrony a opatrzenie granic; i toć wsobie też będzie miała propozycya. De articulis przez Pana Zborowskiego Marszałka cum nunciis senatu dum. Pan Sochaczewski, począł narzekać na X. Arcy Biskupa, że się znami nie directe ale oblique obchodzi. by nam był zaraz powiedział, że stanowić nic nie możemy bez Panów Litewskich, to bysmy byli te leusze rzeczy odpracowali; ale nas nato tu zezwał, a oto zwłaszcza, a pejus est errorem non agnoscere, sed tegere velle, quam fateri etc: Pan Marszałek Koronny powiedział nie wiem czemu, albo kogo czekać? do propozycyi co nayrychley chcemy przystąpić; jeśli dali Bog w Poniedziałek X. Arcy Biskup nie będzie, chciał proponować tedy my sami sobie proponować będziemy: Niebędzieć w tey propozycyi nic innego, iedno w po wszystkich Seymikach uchwalono iest. O urzędzie swym Marszałkowskim nic mówiąc nie chce, gdyby in interregno miał szwanku iaki wziąć, aże czasu mego tedy byłyż insze Dignitarstwa ustąpić musiały, żeby i Arcy Biskup i Wojewoda i kto inszy w klubie swey stać nie mógł. Urząd Marszałkowski iest też między inszemi żaden filar tego Królestwa słabić nie może. Nimium altercando veritas amittitur. Potym Pan Marszałek nadworny

rzekł.

szedł do Panow Posłow z Panem Podlaskim. Interim postanowili JeichMość aby w Poniedziałek zaczęto się traktować o Kapturzych a Konfederaciach: a że maią wszystkie Kaptury po wszystkich Powiatach postanowione, zebrać, i zgodzić a ieden Kaptur uczynić — à Deputaci do tego maią być naznaczeni, ieden Duchowny drugi świecki. Przyszedł potem Pan Marszałek Zborowski od Panow posłow z odpowiedzią, i że iuż czas zszedł, iutro Niedziela, do Poniedziałku odłożyć się musi. Conventus dimissus, bo każdemu i mnie samemu, w brzuchu wurczało.

Mosiawy Xiąże

Cosię stanowiło usque ad 23. diem Febr. tom wwii przestał, przez Pana Naidaikowskiego: quod sequentur jam spectemus.

24. Februarii.

quae dies erat D. Mathiae sacra.

Po mszy zeszli się Jchmość Panowie Senatorowie już w Południe sami do mnieyszey Jzby na taiemną radę, Ja interim szedłem do X. Legata oddałem mu list, ktory przeczytawszy go powiedział; iże deligenter chce te listy ktore Sukcessorowi swemu oddać i negotia porucżyć, neyokiim etiam campanae hujus - tamżem ze z nim obiadował Narzekał na niektore Senatory heretyckie, ktorzy złą suspicią maią de Nuntiis Apostolicis et de successore etiam suo; iakoby on wielkie pieniądze przywiozł na praktykiey. Szedłem do Poselskiey Jzby po obiedzie, konkordowali, kaptury swe partykularne de iudiciis tylko mowiono iakie maią bydź in interregno et post comple toriumm wyszli Senatorowie z taiemney Rady, alismy się o niey niedowiedzieli; Przeszłey nocy Wojewodzic ie dnemu, zda mi się Kaliskiemu albo Mazowieckiemu Sługę z rusznice prestrzelono a niewiedzieć kto, dano ui dzę iako widzę zmawiaią się postowie nato, aby okazowanie wszech Wojewodztw było w b.[ta] Niedziel po wielkiey Nocy i Electya we cztery Niedziele poświątnach tu w Warszawie, a wszakże iescze nic nie konkludowano. A iże na nie maią iechać pospolitym ruszeniem ucżysny in Armis propter pericula,

25 Februar.

Zeszlisię zaśie Panowie do mnieyszey Jzby na taiemną radę; maią bydź czytane listy niektore a privatis i sezwolili się nato panowie aby privatem były czytane, i prosił Pan Marszałek nadworny, aby wszyscy, stantes ustąpili do wielkiey Jzby, et factum est; Marszałek Koronny dzisiay rano, z Warszawy wyjechał już precz. Prawie w ten czas wyiechał, kiedy się Panowie do rady ziezdzali; Postowie też dzisiay się zawarli w swoiey Jzbie, taiemną Radę maią.

Chłopca zabitego też dopiero. wwiziono w pocziwie

niepoczciwo na balach, mimo gospody mówią, ten Szlachcic quidem był, ale okradł iednego sługę Pana Kasztelana Sochaczewskiego wziął iednego z drugim iako 90 flor. i gdy dosięgano postrzelono go z Półtoraku zi Dachu.
Iuż też wszystkie Województwa zezwoliły na Kaptur Generalny, tylko dwoie nie, iedno Lubelskie a drugie nie wiem iakie. X. Gawłowski dzisia umarł tu w Warszawie; mało dni iako zdrowo chodził, 26. Febr.
Znowu taiemna rada była maią listy iakieś taiemne czytać Panowie Posłowie wszyscy zgodzili się na Kaptur Generalny. Pan Czarnkowski obmawiał Xiążę Pruskie, iże fidelis est Regno, nietrzeba się nic obawiać, ieśli opatrzie swe zamki nie czyni to we złym obyczay non contra regnum etc. Albowiem Pan Czarnkowski iest Niemcom i Domowi też Brandeburgskiemu affekt; bo iest za Consiliarum przyięty od Administratora Magdeburskiego i ma Jorgeld rocznego 300 flor. Pytał mnie też dzisiay w kole owi kni wiele iest Wa Mcze bardzo stary? ieśli kim copisze? et alia plura, Przyszli potem do koła pospolitego JmPan Woiewoda Poznański, i oba Panowie Zborowscy Pan Gnieźnieński zostanie Marszałkiem i nanowiwszy się dosyć w Izbie mnieyszey, weszli potem do Panów Posłow i uczynił Exordium Pan Marszałek preparując attentionem etc. Potem wszyscy usiedli i czytał Pan Marszałek ex scripto lament swoy in eam Sententiam Jże in interregno my stany Koronne mamy libertatem obierać sobie Pana, którego chcemy, tedy też tego przestrzegamy aby pospolite prawa w swey klubie cało zachowane, a Exorbitancye wszystkie, zgwałcenia Praw, ukrzywdzenia naprawione były, bo sobie tego wszystkiego Przodkowie nasi wszystkiemi prawy zastrzegli, Krzywda domu naszego Zborowskiego znaczna iest,

którą

ktorą nim tu przed Waszmościami przekładać będziem, o
łaskawe słuchanie prosiemy Waszmościów naszych Mościwych
Panów a z gruntu każdą rzecz przekładać nie będziem
bo to sam będzie, gdzie Adversa pars stanie, ale tylko
to przełożem wprzód się prawu pospolitemu gwałt
a urzędowi uczynił stało. Zamoyski Kanclerz będąc
Starostą Krakowskim brata naszego Pana Samuela
Zborowskiego w nocy naiechał w Domu szlacheckiey
wdowy niegdy siostrzanki swojey i onego nieprze-
strzeżonego, żadnego crimen majestatem manifestam
na sobie nie noszącego, ludźmi zbroynemi, których
po większey części, cudzoziemców było, Dwor obsadziwszy
iego poymał, i wszelkiemi sromotnemi sposoby nad
nim się popastwiwszy dał non convictum jure potem
niewinnie ścięzyć, a bez prawego sądu bez actora,
niedbaiąc nic na protestacyą wielkiey części, szlachty
tamtego Województwa nie przypuściwszy do niego sa-
dnego z powinnych dał go katu, więc, i Jemu haneb-
nie zamordować kazał, (Samli czytał Statuty diver
sum regnum, locorum et temporum) a po śmierci
dopiero przeciw umarłemu processus criminaciae, aa
luminae de laesa Majestate Regia etc, a ieśli kto ban
disowanie by chciał obiicere; bandysowanie dobrze
iest przeciw swawolnym a tyrandem exercere, qua
lem Ejusmodi, injuriosum est, odii privati causa;
Zasię druga krzywda od Dwirzna tegoż Kancle-
rza, przeciw Panu Krzysztofowi Zborowskiemu odiffo
mayą coszą stało non in suo Faro, gdyż iest statut,
że nie tylko urząd żaden, ale ani sam Król ma wy-
ciągnąć Polskiego szlachcica extra, Powiatu swego;
niedopuszczano mu causam suam tueri non respon
dere, non habere procuratorem, sed vi armorum omnia
fiebant; ano- martyrium saltem propter deum a to
non tentando Dominum probatur in religiis impro-
batur, Król Jmć sam był, accusator, sam scrutator sam
delator, sam Judex contra statutum, quod in ejus mo
di, actu integrum iudicium sua deferre debet quod

in ejus.

in ejus, modi actu intergrum iudiciam Rex deferre debet, ad Senatum. Glejtu mieć nie mogł, a iesli mu godawano, tedy to był gorszy glejt niżli gwart nayrozszy etc, Król suam causam indykował, contra statutum Alexandri: gdyż Maecenas, Augusto, suo sic scribit, si quis delatus ad te fuerit ex Senatoribus tanquam vitae tuae insidietur ne facile credas, nam apud Principes multi delatores, non est probabile inermem armato insidias struere posse, — non cum ipse judica sed in senatum statuito; ipsi cognoscant, causam, si reus convictus, fuerit, quam moderatissimas paenas ab eo sumito etc. Owo przywodził Pan Marszałek ex diversis Statutis bardzo wiele, contra quae peccatum est in Judicio utriusque Zborovie Samuelis bardzo wiele, contra quae peccatum est in judicio utriusque et Christophori, nie wspominam świadki przenayęte potwarzy zmyślone wszmy gotowi na mieyscu swym dowodnie pokazać. Przetoż prosiemy Wasz naszych Mościwych Panów w tey wielkiey krzywdzie naszey o ratunek i wspomożenie, ażeby się Wasz a przyszłey Elekcyi nieprzystępili ad nominationem, ażeby się pierwey uszkodzonemu rzpospolitemu prawu na osobach naszych nadgroda stała, bo iako przyszłemu Panu tak pogwałcone Prawa oddamy, a w klubę swą ich pierwey nie nawiedziemy. Trzeba się bać ne ex uno errore in plures et crassiores prolabamur. Przeto prosiemy Wasz naszych Mościwych Panów (ate powstali wszyscy) abyście Wasz w tey wszystkiem, niewinność naszą ratowali, a ieśli więc ktoś się winnym okaże, więc go karali; Macie Wasz wzgl. mieć, macie i Prawo. Juste Judicate filij hominum. Boć o Wasz samych idzie o wolnościach prawach waszych, których gdy na naszych osobach naprawicie, et necessitati, fraternae dosyć uczynicie, et Reipublicae huic atque matri communi winnemi, niezostaniecie etc.

Po takowem łamentliwem czytaniu ozwał się Zborskie, wski wojewodzic Bełzki nigdey posłaniu siedzący i zatem wspomniano a winowano Jmćpana Kanclerza pominnego mego, tedy ia proszę aby mu też zostawiono bęła.

była, zupełna causa i koło całe doobowiązenia, a rasz cie też Waćmu zostawić drugie uczho przeciwnej stronie; wszak Jmćpan Kanclerz kilka razy za nieboszczyka króla sprawę osobie dawać chciał etc, Pan Wojewoda Poznański który stał, między dwiema Zborowskiemi odpowiedział iżeście przyczajali oczywa tedy mnie się też milczeć niegodzi chciał Pan osobie sprawę dać, a iako? z zapalonemi knoty, kurzyło się pod okny naszemi, i pod Dachami w kuchniach, w sklepach pełno hajduków było, więc gdyż armata manu omnia fiebant, et per vim atque libidinem, tedy my ukrzywdzeni, a tak ukrzywdzeni, że też takiego żałosnego przypadku a wielkiey niewymowney krzywdy nigdy w koronie tey słychać niebyło taki żal a krzywda stała się w zacnym Domu moim, tedyśmy cierpliwie to znosili, na Pana Boga składali, et inservabamus nos melioribus temporibus — Teraz, teraz że czas tego, teraz miał tu Pan dać osobie sprawę. Prosiemy Wmci, naszych Mościwych Panów z przyjaźliwemi oczyma żebyście na tak znaczny gwałt, a wielką krzywdę Jchmościów Panów Zborowskich i swoię też baczność mieć raczyli, a przedsięwziąć chcieli, bo iśli tak znaczney krzywdy w tak sławnym starożytnym Domie zaniechali byście, która krzywda, dla krwie niewinnie przelaney, niebiosa i serce nasze przeniza, boyeie się aby na potem i na was samych i na potomkach, waszych całkowego kto się niesmiał ważyć. Marszałek Poselski od wszystkich Posłów mówił uważaiąc się iż lutuiąc tamtey zacney familji uszczerbienia a obiecuiąc od wszystkich, tak się za Jchmościów krzywdę uiąć, i że słuszna nadgroda i pocieszenie ukrzywdzoney stronie stanie, Potem prosił Pan Zborowski Marszałek aby Jmć Panowie Posłowie wszyscy raczyli, pospołu z nim iść do koła wielkiego Jchmciów Panów Senatorów — a toż też wi tu było, pospołu z nim przed Jchm przełożyć. Pytał Marszałek Poselski Panów posłów: iśli przyzwalaią? wszyscy obiecali iść i prosił Wojewoda

Poznański.

aby pozwano, aby posłano do Panów Senatorów że do nich chcą wszyscy przyjść a przeto żyć skargę Jchmć Panów Zborowskich i szli dway do Senatorów i posłli wszyscy do wielkiey Izby Senatorskiey. Senatorowie też przyszli a gdy się usiedli. (bo był wielki konkurs) Pan Marszałek Zborowski przemowę uczynił: Iże acz krzywda Domu naszego żałosnego utrapionego tak wielka a znaczna iest i taksię wpamięć dobrze wbita i w serca, żeby się bardzo dobrze, bez wszelakiego przeczytowa wypowiedzieć mogła; iednak aby ato mowę naszą i naszey nie wywracać ani rucerowć, zdało się Jchmom Panom Przyiaciołom moim, aby się to wszystko spisało a z przepisu przed wmm: przeto były, Siedli potem wszyscy i czytał P. Zborowski Marsz. toż co i u Panów Posłów, Po czytaniu ozwał się Pan Podlaski Kasztelan Lesnowolski Woiew. i pozwał obiaw iać kanclerza i prosić, aby mu całe koło było zachowane do tey sprawy, bo aco to ieszt: wnosić takowe rzeczy absente altera parte, iać porwada zatem żałosney przygody takiego wielkiego zacnego domu, ale to też rzecz się musi że Jmo Pan Kanclerz Zdrowia poma zania Bożego przestrzegał, gdy tak mowił; poczęli wszystka Szlachta krzyczeć, a wrzeszczeć, a szczać, kąsłać, że mu mowić niedopuscili i zagłuszyli wszystko co było cum maximo dedecore et indignitate senatoris ejus - i wszelką go drudzy zwali, - aże ledwo uskromił Pan Zboro w. Marsz. mowiąc niepotrzebuiemy tego; Pan Woiewoda Poznański potym pluribus verbis uskarżał się i żałował na Pana Podlaskiego, iże on będąc Senatorem który Boga naprzód a Panu przysięgał tueri jura omnia et nulli parti favore etc. sam śmiał interloqui, na tak ową wielką znaczną krzywde, takową okrutną niesłychaną Tyrannidem et oppressionem Jurium et libertatis prosił potym o płaczem Jchmć Panów a że Gdyż teraz tempus teraz tego, aby tak się mieć chcieli, żeby satisfacere parti laesae, Senatorowie się do kupy zeszli, u Pan Czarnowski wołał ażeby mowili per vota; każdy singillatim. Potym od Senatorow do Biskup Kamieniecki mowił; Iże iako godzi się dobremu Szlachcicowi a więcey Senatorowi radować się ex quacunque publica prosperitate tak też przystoina rzecz smęcić się wielsim ex omni adversitate. Tak ten wielki Jchmości Panów Zborowskich Senatorów wielkich obchodzi wszystkich abat

był Bóg by się to nigdy niebyło stało. Ale gdyż tak podobno było przeyrzenie Boże zePan Bog indecito quo scit suo te Familię porazić raczył; quod factum est in fectum fieri ne quit, – Coż inszego uczynic, iedno PanuBogu poruczyć, ato tez PanBog nie mały i teraz smątek przypuscić raczył na wszystkę koronę, że jey takowego Pana a Obrońcę Odiął, etc. więc to wszystko skromnie odPana Boga przymować. Ale Jchmość iako stroże pokoju iDobra pospolitego, staraią się oto już to niepierw mały czas i chcą się dalej starać a pilnością wszelakiey przykładać, iakoby to wszystko tak pogodzili, iporownali żeby obojga strona naten przestawała i uMmciw Mosciwi Panowie prosiemy, mościcie li nam takowy sposob takowe medium podać, żeby ku Dobremu pogodzeniu przyiść mogło, żebyscie to uczynili żeby ze złey rzeczy Dobra stać się mogła, albo więc by w gorszego ze złey nie wyrosło. Ależ uwem Jchmść Panów Senatorów tak zacnego wota niepomału od waszmcw obraza takowe małe poważenie acoz to iest! My się tu schodzimy prace Zdrowia nielitując my radząc odobra pospolitem a zato wodnosiemy oto kuranie, wzgardzanie, wołanie, iest tu Odszczepiec, roźnio są nas i was hanbić to nasza wielka etc. Za oracja J. Kamienieckiego Parti adverzae et omnibus adstantibus niepodobała się, bo stała była nalak wielką skargę, i poszli mascotać, Pan wojewoda Poznański rzekł zaraz iżci to kranie, wzgardzanie, nie zanaszą się wolą stało ani się z tego cieszymy a że się masz zacbardzo wdymować alepiejby żebyscie się Waszmość wdymowali za krwią niewinną, ktora woła doPana Boga, tak ci wszyscy powstali masnowszę, Wojew. Poznanski zdrugey poszli się obuszać, na A Kamienieckiego dla tego tak niedbaley odpowiedzi Pan Czarnkowski poszedł wołać a wiem Xiąże etc. bo się w tumulcie słyszeć nie mogło. Marszałek też poselski zgniewany się porwał i drudzy posłowie poszli masnołać taiąc, zowiąc Senatory łotrami a Zdraycami Rzeczy pospolitey i cuszcze by się ta Akcia była dłuzey wlokła, i więcey bysię było utinque mowito.

ale tumultu wielkiego Marszałek hamować nie mogł, bo wszyscy z mieysc swoich ruszyli się velat indignitate responsionis permoti ad tam solemnem querelam i posli Panowie Senatorowie, do mnieyszey izby zaś na taiemną radę, a Pan Woiew. Poznański sobie ma Pany Zborowskiemi na ludnych saniach iechali do gospody. Co zmieszana ze w Poselskiey izbie przy dzisieyszey sprawie tan wielki konkurs był, ze wiele pacholików miasto było na piec wielki kaflowy, gdy naypilnieyszea audvencya była, zapadł się zmiemi obalił wszystek piec, ze tam drudzy do pieca nadoł powpadali kachle się porostałaty w izbie szczawey dość było, Dzisiay tez w iedney gospodzie dwoch razem zabito Pana i sługę. 27. Februar.

Posli Panowie Senatorowie do rady taiemney. Pytałem X. Tylickiego co pod dwie w taiemney radzie, radzili? opowiedział, że nic masz nic takowego, ale nayniecey agebant, de partibus diffidentibus, listy czytane były niektore consultabant etiam quodam alia, oczekiwaiąc nakapstur od Posłow ktorego naypilnieyszy, Poszedłem zaraz do Posłow albowiem teraz naypilnieyszy u nich bywać, gdy się do konkluzyi ma. Gdy zasiedli czytał Pan Marszałek poselski ex scripto to wszystko na co się pod czasy zgadzali z przodku wiele było o Sądach a Arędach, iako się wtym wszystkiem zachować in interregno, A wszakże gdy się czytało, każdy poprawował co musiż zdało wrzaska było dosyć, Potem było o Skarbich wszystkich koronnych, a nayniecey Tykocinskich ktore był zostawił nieboszczyk Krol August, aby Deputatowie byli, ktorzyby ie oglądali, Panu Podskarbiemu Koronnemu podali, żeby ich przyszły Krol nie szafował nad wolą, Panow koronnych i stanow, aby Ferensa zahamować poznać, żeby sprawę dał o inszych Skarbiech ktore w swey mocy miał ktorych nieboszczyk Pan odumarł, A ponieważ Pan Ferens ma*

pieniądze

wielkie urozmaitych kupców, tedy y postać do Pana Podskarbiego nadwornego, bo on ołem wie a zaaresztować ie, Dochody wszystkie Krolewszczyzn i koronne cła, myta, kwarty, Ekonomie, trzy części z żupy. Starostwa aby były oddawane swego czasu, i co zatrzymano aby każdego opowiedziano, a to wszystko do Pana podskarbiego koronnego, ktory on sam ma być instygator na takowe, et vigore hujus Conventus, ma być wszystko exekwowano, paena confiscatio bonorum peculatus. Prawa natłamane, ukrzywdzenia każde aby były nadgrodzone sprawiedliwość każdego aby w kluby swe była wstawiona, a to się stać ma każdemu istatecznie obiecaniemy pierwej do Elekcyi nieprzystępować. Że Pan Czarnkowski cedułkę podał na ktorey też to było pisano, aby co komu de facto wzięto aby było powrócono, i prosił aby haec particula inseratur, non placuit reliquis, gdyż specyfikacya żadna nie ma być w generalnym kapturze, ale in genere zamknęło się to in positis verbis, wszystkie krzywdy etc. albowiem wiele posłów, ktorzy są przychylni Wojewodzie Mazowieckiemu, (a ten trzyma starostwo płockie ktore Krol nieboszczyk wziął był Panu Czarnkowskiemu absenti gdy jeszcze u Cesarza był) niepodobało się to aby non indicta causa et non indicta brano komu co, co kto trzyma, ale aby przez pozwu się działo, Pan Czarnkowski rzekł nikogo pozywać niebędę, bo nie wojew. Mazowiecki mi wziął Starostwo Płockie, bo iemu bym pewnie go był sobie brać niedawał, ale Krol mi ie wziął, i co inszego więcszego pobrał, A toż tu mere agitur de curandis Vulneribus Reipublicae, vulnera autem Reipublicae non sunt idea quaedam vel imaginationes, sed res ipsae et in privatis personis ich patrzyć i łożyć, ia mam krzywdę, ma drugi, trzeci. etc. Jeśli na naszych osobach, tego liczyć nie będziecie a uciąg się dobrego i porządnego będziem mieli spodziewać z tego interregnum ktory, u nas niegdy bywał i ma być cało Annus Jubilaei więc WMM proszę ia chudzina ślepy stary, com 40 lat wysłużył to mi pobrano raczcie te cedułkę wpisać i włożyć w Kaptur wszakże mi to zawsze na sey

mach,

na Seymach, i Seymikach obiecywali, albo więc solenniter
protestuię, przed Bogiem i Jego Swiętemi i ze o tym, co tu
stanowicie wiedzieć niechcę, i na to przyzwalać niebędę, ale
przecie niechcieli Posłowie, mowili że dosć dobrze in genere
pisano, specificatii nie trzeba, A Pan Czarnkowski mity
rozgniewawszy się wstał y poszedł precz mowiąc czyńcież
tu co chcecie. Potem przyszedł do Posłow X. Sylicki od Pa-
now powiadaiąc że Panowie nalezli nie małą summę pie
nięży ktora się in pokazuie znayduie ale aby wynalezli
sposob ktorymby obyczaiem przywiedzeni mogli być ci
na ktorych oddawać należy, aby wszystkie całe oddali
do Pana Podskarbiego – odpowiedzieli Posłowie iże iest zezwo
lono, że maią oddawać wszyscy, ktorzy zatrzymali i na
ktorych należy vigore huius Conventus, i tego Kaptura
sub paena Confiscationis bonorum etc. Posłowie Podol-
scy, i Ruscy pytali; coby im za obronę chciano dać?
odpowiedzieli niektorzy a osobliwie Kazimierski iże gdyż iuż
iest na Podolu tysiąc konnych, tedy gdy ieszcze ze dwa
tysiące będzie przydano a z tych pieniędzy ktorych iest go
towych, trzydziescie tysięcy płacić się im będzie na ćwierć
roku etc. odpowiedzieli Ruscy i Podolscy, i żeć my na tey
obronie żadnym sposobem nieprzestawamy gdyż kra
kowianom pozwolono pietnascie set ostrowiira a nasza kon
dycya daleko inaksza niż krakowian bo nieprzyiaciela
zawsze post foribus mamy, przeto iesli nam nie pozwo
licie pięć tysięcy iezdnych, bo piechoty tam nie trzeba, tedy
my tu tego Kaptura czynić niebędziem ale wrocimy się
do naszych domow naszego opatrzać, a bronić a swego się
Kaptury dzierżeć, bo gdyż każdy będzie też chciał być na
elekcyi iakoż my mamy bespiecznie naszego tamtego
kraju odiechać nie zostawiwszy dostatniego żołnierza
a też żołnierza tam nie zachowamy po pietnascie zło
tych płacąc bo ma z targu żyć niechcemy by się po
domach naszych rozwiązać miał a toż my swiadomi te

piey

lepiey tamtego naszego kraiu niz ato, za 15 floren tam żołnierz być nie może poprawić mu trzeba, bo gdy teraz sobie każdy Pan Tapa sługę i poprawicie mu myta, dale ko więcey żołnierz teraz poprawy będzie chciał, a ledwo będzie służył za 20 albo ze 24. Złotych. Niektorzy rzekli, żeby popra wić po 18 flor. rzekli Podolanie i Rusey Ato dayecie nam Bo- tmistrze swoje, ktore chcecie tylko żeby osadzie wszech wy- szyscie, będą li mogli wychować żołnierze 15 flor. albo kopa? przyzwalamy krzyzacyli wszystey. Więc wołem Stencyą złożyć we Lwowie i sami tam przyiechać: rzekli Rusey, Boże day to stanie nam za żołnierza, Ale widzi mi się drugi woląt pozwolić i po 30 flor. na żołnierza niże tam sam iechać, Nataniowego żołnierza ma dostać Pan Podskarbi pieniędzy wrychtey, iesli gotowych tak wiele nie masz więc skarby Krolewskie ktorych ma część przy sobie, zastawić a gdzie ezwie opieniądzach dostać a nabyć, A otem wszy- stkiem czytał Marszałek gdzie było trzeba wierali wszy- scy a poprawowali. Daley czytał, aże każdego wojewódz twa poswych powiatach ma być okazowanie pospo lite wszystkich, czas tego okazowania sześć niedziel po odpra wieniu i konkluzyi Konwokacyi tey - A że tu szczmy wpo- niedziałek konkludować tedy od przyszłego poniedziałku w 6. niedziel a no to okazowanie maią być Deputaci z każdego województwa ieden albo dwa wystawieni gdzie się każde województwo okazować ma, tedy się uszcze ma- ią, zrozumieć.

O tym też siła czytano i gadano, aby nim nowego Pana obierzem korona była zawarta od Tatar, Turek, i Moskwicina, aby przesyłanie kupiectwa żadne nie były, drudzy chcieli aby wszędzie zawarta była i od Niemiec. Nie podobało się drugim, bo trzeba do Niemiec posyłać po zbroie, procy ruszenie etc. Drudzy mówili że tego dość w Polszcze i u Zydów zastawnych dość i letrze ba dostaniem. Mówiono wiele otem żeby nie prawny kowal nikt nec cum externis nec cum internis żeby pieniędzy nikt nie brał, i to wszystko sub paene presen tis, convocationis vigore, wszystkie mandaty etc. tak maią być pisane. Nos Proceres et ordines Regni etc.

Aby

Aby żaden nie wysyłał zbrony za granicę. Alij: może wysyłać poco mu trzeba ale judices maią bydź postanowieni po Powiatach, ahto wysyła ma opowiedzieć judicibus, żeby ktoś chciał praktykować tedy by dojść można kto? akto? bo Szpiegowie wiedzieć bydź, kto wysyłał, Alij rursus rzeć to nie pomoże temu kto będzie chciał bydź nie cnotą, bo sub spe cie negotiorum aliquorum może praktykey stroić. Owo plurima dicebantur ab omnibus in simili. Potym czytano: aby vigore hujus Conventus wszyscy cudzoziemcy ustępowali uprzątowali i rumowali z tych Dzierżaw, które nad Prawa koronne, i przywileja dzierżą, a Elekcyja tego ma być, przez Wojewodę każdego województwa. Wyrwał się jeden rzekąc: i w Prusiech także odpowiedziano nietrzeba spęcyfikować, dość generaliter. Rzekł niejakiś Lichinski: i Batory także rozmaił się wszyscy Potem Marszałek poselski to wszystko a wszystko dał ad mundum przepisać, a gdy będzie przepisano jutro przełożyć przed Jchm Pany Senatory. Potem przysłali Panowie do Posłów, aby rzeli z siebie do nich posłali, posłali trzech albo czterech w przyszłoszy powiedzieli; i że Panowie Senatorowie ad concordandos deffidentes / na czym wiele adjutoram quae tam electionem należy / deputowali z siebie sześciu a żądaią też Panów Posłów, aby im też z pośrodka siebie przydali, drugich sześciu ad tentandam concordationem placuit. Ale iuż wieczór był. Anunciował potem Marszałek Poselski petitiones particulares diversorum: że maią bydź admitowane. Ultimo mówili: aby na Elekcyą z Cudzoziemcami żaden nie przyjeżdżał, aby żadnego cudzoziemca nikt z sobą nie brał. Potym też aby Posły Cesarskie którzy tu do Królowey przyjechali, aby się co rychley odprawić, bo tu nie po nich, et periculosi sunt propter practicas. Drudzy też mówili: że i Legata nietrzeba, bo nieprzysłucha do Elekcyi i nich nam nieprzeszkadza. Marszałek rzekł: że go zawsze trzeba propter spirituales necessitates. Ktoś się nawoniał z Posłów ozwał; i Batory precz, krzyknęli wszyscy precz, precz, et cum risu et acclamatione discessum est. Jutro maią się zeyść hora 6. vel. 7.

Sancitur dzisiay conclusum, aby Elekcya była w Warszawie

wedwie

we Dwie niedzieli, poswiętnach. Interim Korona krolewska ma bydz oglądana a ozrenia iey na znaczyli Posłowie Deputaty przy Panu Podskarbim Pana Balcera Porembskiego ztanem Kuzmirskim Nicolajem.
Posłali tez byli panowie do posłow; ize oni namawiaiąc rzeczy potrzebne, inter alia rzecz potrzebna, bydz należi tamten Blokhaus opatrzyć w Inflanciech; aby im powiedzieli tez sposob swego Zdania: odpowiedzieli Posłowie ize pilniey pieniądzy na strony tamte pograniczne. Ale wszak iest Ekonomia Inflantska, ztamtąd pieniądzy patrzić
Ultima Februarij.
Był nie wymowny mroz, a chłopista Polsey piec obalili, i wszy myśli rzyli 6 vel 7. hora to się ledwie hora 9. zeszli Panow Senatorow bardzo mało było, szli do matey Izby na taiemną radę Posłowie też causas parti culares traktowali, bo kaptur iuż zpisano ieno go na gorę podać. Naprzod poczęli mowić o Opactwie Sulejowskim. Po Dalmacie nie bo nieprawnie był wsadzon na nie. Zakonniey tamtego miysca upominaią się prawa swego videlicet liberam electionem,
Nie mal wszystkie wojewodztwa okrom podobno iednego przyczyniaią się za JmX Arcybiskupem Lwowskim aby przecie w niczem nienaruszyła się libera electio conventualium, ale salvo in omnibus eorum Jure przyczynie się atoli republica do Zakonnikow, aby per liberam Electionem obrali Archipium Leopol. gdyż iest zastuzony Reipublicae na wysokiem stołku siedzi, a opatrzenia według tego przystoinego nie ma, gdyż bona illa circa Leopolim partim Tartari occupaverunt partim sunt desolata.
Potem o panow Batorych Kardynała i Balazara tractatio dosyć długa była. Zezwolili się wszyscy, aby iesli w Koronie ich nie masz, aby iesli by chcieli przyiechać na granicach narad wroceni byli, a iesli w Koronie ktory kolwiek z nich iest aby go modeste napomniano, zeby wyiechał, a nam nieprzeszkadzał, aby się tam gdzie indziey zatrzymał usque ad Electionem, wszak
post.

post Electionem mogą za się przyjechać, i na pogrzebie być, wszak prowenta mu przecie, mogą iść tym czasem bo powiadali niektorzy, że iest wielkie periculum, gdyby tu Batorowie ante Electionem po Koronie przesuszać się mieli, bo Węgrowie iuż naszych spraw dobrze swiadomi, a powiedział ieden Poseł, ktory w węgrzech bywał, i zatam w iednym miescie (ktory on mianował) zawsze maią 1000 haydukow dobrych strzelcow, po inszych mieysciach też po kilaset. w Polszcze powinowactwo maią możne u niekto rych partes wielkie otoż tam z siedmi grodzkiey ziemi naywiększe periculum bo tu były się mogło wspraktykować przez ich powinne, ondzie też lud gotowy zawsze ktorzy czekali nato, i mogliby nam dać per vim Pana. Pan Żołkieoski wojewodzic Bełzki obmawiał Pana Kanclerza (bo iawnie przerzeczone rzeczy nan się sciągały) iż on żadnemu powinowactwu nie iest więcey przychylny ni źli Rzeczypospolitey i że się sam declarował do większey kupy przystawać. Pan Batory albo Xiąże Batory, iest też takowey modestyi że on gdy się ieno dowie o woli Waszmościow z chęcią ustąpi z korony pierwey niżby mu kazano Ale iesli maią iedni Ordzoziemcowie ustępować niechże też ustąpią, Pdrudzy to iest: niemcy i Włosi, Cesarscy Posłowie, i Legatowie, boiemy się praktyk zwęger boymy się też i z Niemiec a niotrzeba się przesuszać poruszenie po zbroie do Szląska iedzie. odpowiedziano, iże od Cesarza niemasz takiego periculum, bo nie zbiera na nas ludzi, ale w Węgrzech iest iuż zawsze lud gotowy. A i wszystkim posłom iakimkolwiek niedopuszczać się po Koronie przesuszać, ale przez starosty pograniczne hamować ie, aby czekali Ellekcyi. Rzekli drudzy a osobliwie Pan Czarnkowski: iże byłoby to contra jus gentium bo Poseł może co takiego potrzebnego koronie przywieść, albo ostrzedz etc. więc by go niepuścić? toby nam też drugie naiye tak uczynili zasie może iaki poseł dokrolowey Jmci iechać ianoż iescze odpowiednych ze Szwecyi nikt nie był fortasse propter impedimentum in mari (to byłey pociechy a uczciwości Krolowey Pani naszy niedać? ktora w wielkim poważeniu ma być iako Krolowa z Krolow

dla Jey

dla Jey pobożnych cnotliwych postępków, dołana Boga
modlitwo etc. odpowiedziano że sub specie ista salutatio
nis Regnalis, mogłby kto co inszego sprakktykować.
Odpowiedziano – sprakktykować nie może gdy się taki po-
seł przez Starostę pogranicznego opowie bliższemu Woje
wodzie, a on Wojewoda będzie examinował takiego posła,
i da mu glett, a pod glettem y przystawami przydanemi
prowadzon będzie aże do Krolowey i powysłuchaniu (i to
przy kilku Senatorow, ktorzy co bliżey maią być zwoła
ni do Krolowey JeyMci) zaraz odprawion będzie, i każą
mu zarazodiechać. Rzeczono iże i Staroście nie trzeba
wierzyć i Wojewodzie i z tym i z tym by praktykować
mogła, a co po posłech in inter regno Krolowę pozdrowić.
a to ci już ią Cesarz i Krolowa Francuzka przez posły
swe pozdrowili, Jeśli też Poseł powie że iedzie do rzem
publicano: tedy Rempublicam niebędzie, bo się wszy-
scy rozjedziemy, Conventum też stroić dla iednego Po-
sła niebędziemy – ad privatas Personas też posła teraz
nie trzeba choć do iednego choć z do kilku. Rzekli drudzy
więc nietylko posłów i cudzoziemców niedopuszczać ale
i my sami nie wyieżdżaymy ani wysyłaymy za
granicę bo i przez Furmana i przez kupca może się
dziać praktyka. Drudzy rzekli więc się na to sprzysię-
żmy wszyscy. aby ieśli by nam iakiego Pana per vim
chciano dać żemy go niebędziem powinni słuchać, ani
posłuszenstwa żadnego oddawać etc. Mowili drudzy
ieśli by się ci mali posełkowie przebiegali, żeby każde-
mu szlachciewi wolno było takowego poymać. Dru
dzy mowili więc gdy się boiemy cudzoziemców dla pra
ktyk, ustawmyż sami naszę penae z nikim niepra
ktykować, pieniędzy niebrać vigore tey konwokacyi,
zakazać Starostom aby niepripuszczali. Drudzy rzekli:
że to trudno, bo Starosta rzecze nie iechał przez moię
Dzierżawę i zasię drugi co przyiedzie może być po-
tentior niżeli Starosta pograniczny, trzeba by Staro
stom ludzi przydać, etc. Rzekli drudzy a to dość ciężny

Strony

strony bo Gmilanu Woiewodzie Krakowskiemu porueczono iedną stronę, i ma lud nagrany. Drudzy zasię więc lepiey rozesłać do Panów postronnych, aby nieposyłali żadnych Posłów durante interregno, a że od ipsem Electionem, Drugi się wyrwał, Ponieważ się boiemy Węgrów i Niemców więc żadnego z tych dwoch nie bierzmy sobie za Pana ale polaka iakiego dobrego, sed caeli mo[?]... plus est, Pan Preturisz Podolanin rzekł, a kiedy by kto do naszego kąta przyiechał a przestrzedz chciał, albo powiedzieć co potrzebnego, albo gwałtownego to by nie puścić. Drugi rzekł a gdyby od Turka przyiechał a kazano by musię zasię na pewny czas wrocić, iako tam obyczay, to byłżeż niepuścić? post tot concertationes, do tego przyszło: że articulos istos duos de Battoreis et extraneis legatis vel nuntiis podać do Koła wyższego iz Jchmościami się porozumieć, a potym wpisać w process. Dalmaty niechcemy Batthorego nie, Kieszkę nie, Kanclerza iakiegos Węgrzyna nie, ale Pan Ferens niech z nami zostanie, a wszak go zahamować. Potem też niektorzy prosili, o swe prywaty, iako Dworzanie, iako Broinski ktory do Tatar iezdził. Pan Czarnkowski prosił aby mu wolno było contra scriptorem rerum Mosovitarum de injuria, aby mu Kapituł na to nie zawadzał. Pan Starzechowski o summę pewną, ktorą dał Oyciec Jgo na Sambor i Mednicę, drugi o zabitego Syna Pana Lwowskiego, drugi o mężobóycę pierwszego męża żony swoiey et alii plures quaerelas suas deferebant, prosząc aby Panowie Posłowie raczyli w to wszystko weyrzeć i partes też suas inter ponere ad Senatum. Wpisano każdego akcyą. na Ferensa też ktoś powiedział; iże mu Król kupił wieś Dembno za Dwadzieścia kilka tysięcy ale pieniądze były dane od Pana Podskarbiego Mlodzieiowskiego skarbu rzeczy pospolitey. Mowiono też o skarbie Tykocińskich a pieniądzach na Żołnierza o Żołnierzu i kto ma

nad

nad nim Hetmanie etc. et alia plura. ale tylko o tych
rzeczach namieniwszy o nich traktować odłożono na
poniedziałek przyszły, a interim posłać do panów Sena
torów, opowiedzieć im i że iuż mamy zgodnie na
mówiony i spisany kaptur generalny, a tak chcemy
do Jchmościów iść i przełożyć przed nie; a ponieważ ich
tam nie wiele, tedy prosiemy, aby się wszyscy obe
stali i dali nam znać, Et factum est ita, Gdy Se-
natorowie zszedłszy się dali znać posłom, zeszli się wszy-
scy Posłowie i Senatorowie do wielkiey Jzby. Jmposito
silentio, Marszałek Poselski uczynił przemowę, aby im
za złe nie miano, że tak długo o potrzebnych rzeczach
ku pokojowi a porządkowi domowemu namawiali, gdyż
tego rzeczy potrzebowały. i ich statuczne uważenie gdyż
nie próżnowali, ale za pomocą Pańską takowy kaptur
Generalny postanowili ut sequitur in eam senten
tiam.

My stany Stany Duchowne i Swieckie i Ry
cerstwo wszystko Krolewstwa Polskiego i W. X. Litt.
Ruskiego, Pruskiego, Mazowieckiego, Wołyńskiego, Pod-
laskiego, Podola etc. Żmudzkiego, Jnflantskiego, etc
Oznaymuiemy to wszystkim którym należy, ad per
petuam rei memoriam iże na tym interregnum ze
brani wszyscy na konwokacyi tey Warszawskiey,
stanowiliśmy i wespół wszyscy zobowiązali się
przyobiecali sobie i przyrzekli konfederacyą tę i ka
ptur generalny z strony zachowania pokoju i po-
rządku domowego, aby pokoy zgoda miłość zachowa
na była między wszystkiemi stany aby obrażenia
żadnego iednego nad drugiego naiazdy, gwałty vindi
ctae privatae etc. nie były, ale mali kto przeciwko-
mu, aby go prawnie pozwał Pozwem pargamino-
wym przez pisarza Ziemskiego albo Grodzkiego pod
tym tytułem. Vos Proceres et Ordines Regni a Pozew z Nie
dzieli przed tem oddał a on ma stanąć et respondere we
dwu niedzielach potem. A Sędziowie będą postanowieni
po Powiatach i będą sądzić vigore huius etc. Potym iako
się sprawować w Arendach; Gdyby Arędarz był pożywcy

szy

poźniejszy niżli ia z imienia nie ustąpić niechciał, gdy czas wynijdzie iego, albo gdyby mi winowayca uciekł do Ziemianina rodem: aresztować go et alia similia. Konfederacya inter Catholicos et Evangelicos aby była trzymana aże do Elekcyi w pokoju, a ktoraby pars alteram tenderet, tedy nad takowym Kaptur ten ma być rozciągniony. Vulnera wszystkie reipublicae, gravamina et exorbitantiae aby były ułożone, i co się wykroczyło w Klubę swą stawione; tak iże do Elekcyi nie przystąpić sobie statecznie obiecuiemy, póki wszystkich ukrzywdzenia, ktoreby się ieno po zmarłym Panie pokazały, każdemu nie naprawiemy etc. Aby z Cudzoziemcami żadnemi żaden na Elekcyą nieprzyieżdżał, ani z Nizowemi, ale owszem ich użyć, aby granic przestrzegali; Iże pospolitego ruszenia nietrzeba, tedy okazować się maią, po wszystkich województwach w sześć Niedziel poty konwokacyi, in locis, na ktore się zmowie, na co maią być Deputaci. Korona ma być rewidowana w Krakowie przy P. Podskarbim Deputaci nasi Porembski z Kazimirskim. Aby przed Elekcyą wszystkie dobra i urzędy ktore Cudzoziemcy trzymaią, przeciw prawu przez Pana Podskarbiego koronnego były pobrane, aby skarby wszystkie koronne były rewidowane i panu Podskarbiemu koronnemu były oddane, ażeby iemi Pan Przyszły nie szafował bez woli Senatorów i Stanow wszystkich. Aby dochody wszystkie Krolewskie, i te co maią być dane, i te co są zatrzymane ze wszystkich ceł, myt, Zupp, Poborów, kwart, Ekonomij z Starostw. i wszystkie inne ktorekolwiek tam in genere quam in specie były oddane przed Elekcyą do Pana Podskarbiego, i porządnie zniesione sub poena Kaptura tego confiscationis bonorum etc. Potem rzekł Marszałek Poselski iżesmy Mościwi Panowie dwu Paragrafów videlicet de Cardinali Batthorae i de intromittendis quibuscunque legatis vel nuntiis aliisque exteris hominibus do tego Kaptura przy

przytączyć niechcieli, ażebyśmy pierwey też zdanie Waszo
ołem usłyszeli, ale Jeh mość Panowie Posłowie zgodnie na
to się zezwolili wszyscy, aby in isto interregno nie było w
Koronie ani Bathory, ani Posłowie Cudzoziemcy, ale aliż
na samą Elekcyą i oddał kaptur X[ks.] Arcy Biskupowi
Gnieznienskiemu ktory go zaraz kazał przepisować.
Mościwy Xiąże! i ia się ostarać będę pilno, abym ten ka
ptur mogł mieć deverbo adverbum; iakoż to wszy[stko]
publikowano być musi. Potym tamże przed Pany Parli
mentaria, rozmaite przynoszono a diversis. Jże Kamienieckie
chory będąc [adwiedzy mowią, że iuż umarł Surrogatorem
sobie chciał wziąć Starostę Smatynskiego powinnego swego.
My podolanie nie dopuścimy tego; ale in interregno my sobie
Surrogatora mamy obierać a przyszły Pan potym może od
mienić, i inszego dać, boć ten taki Zamek uprzywilejowany
iże podstarościć i samego starostę do niego nie puści, gdy
się zamknie i raz wojewod. Poznanskiego do niego puścić nie
chciano gdy w więzieniu przyiechał. Wię Buszyn przyiechał. bli
sko wystawią kopią, wyznie etc. Przyczynili się też Posło
wie nie mał wszyscy za X. Lwowskim o opactwo Sulejo
wskie iis modis ut superius K. Lwowski dziękował, ale się
opowiadał: iżeś on z żadnym z Posłow otym nie mowił.
X. Arcy Biskup Gnieznienski też na to coś mowił, ale bardzo
cicho żem dosłyszeć nie mogł, chociem niedaleko za nim
stał. Za dworzany też się przyczyniano osobliwie za Broin
skim, Et alia supra notata. Prosili też Panowie Posłowie:
aby im z Skarbu było dano po trzydzieście Grzywien na
Strawę, bo pracują pro Republica. Przełożony też nad Nizo
wemi [zdami się oczeszowskie] przekładał posługi swoje
i prosił o Zapłatę, i o nadgrodę, był ubran po Grecku,
a gdy czytano Jego żądanie, usiadł międzý Pany na Zie
mi po Turecku. Wojewoda Trocki powiedział; protestuję
się i ia my Litwa tego Kaptura waszego niechcemy, bośmy
iuż swoy doma uczynili, Aż się zwalamy na co inszego
ale na to okazowanie się nie możemy propter longinquita
tem loci, a mamy też imiona w tych tu województwach
waszych i żony nasze: Podkomorzey Kostka też rzekł: My
Prusacy nie zgwałamy na ten Kaptur, bo mamy swoy
Praski ale do tego Kaptura przystać nie możemy dopoki
nam praw przywilejow naszych nie naprawicie, a naybar

dziey

a naybardziey abysmy nie mieli Cudzoziemców.

Mościwy Xiąże! że trochę od rzeczy odstąpię: Aż ci
mi ten iów powiedział to i owo, ale poprawdzie mowię,
i że quod ad aures meus attinet, żadnegom nie słyszał,
ktoryby Wmci expresse mianować miał, ale tylko węgry
wszystkie, Dalmatę, a Rzeszę, Więc też nie masz oco mowić.
Ale jeszcze że nię napomniono in superiobus wasmości
przestrzegłem de custodiae et cautela wszak i Pan Naida
chowski Wmci nie wypowie, per quem plura scripsi.

O soli tez siła mowiono:. Wielcy Polacy skarżyli się i że
sól ruska tego lata przeszłego nie iest przypuszczona do Byd
goszczy, ale ią rozprzedaią gdzie indziey. Podskarbi nadwor
ny wymawiał się małą wodą, ale że iest dosyć soli bę
dzie spuszczona. Wwieco. Poznański i Pan Czarnkowski przy
mawiali bardzo na Młodziejowskiego o żupy że chcą mieć
rachunek, gdyż szkoda się dzieje, słupy solne wyjmuią w
Bochni, a drzewiane wprawuią. Kamy wywożą a z niego
sól rośnie. Ogień szkodę uczynił wielką w soli, sól drogo
przedaią, i mianowano praetium wymawiał się Młodzie
jowski: że słupy od wiatru bywaią w niwecz obracane,
i robotniey sami wychodząc psuią ie żabkie wyłamu
ią. Ogień ktory się był od robotników imięży słupy drew
niane ukradł iest iuż zatłumion, szkody nie masz etc.
Tamże mowili wielmo polanie że gdy inszey soli niestanie
wolno im używać grudowey, etc. Mowiono też o cle kopy-
tnym w Rusi: że od kopy 6 gr. dawać muszą. Item cło
iakieś nowe wielkie na moście dałszym Toruńskim i
tarowe cła zakładaią z nim mandatem z Kancellaryi i czy
ni to cło wielkie pieniądze, y inwektywe czynił Pan Czarn
kowski o Ekonomię Sztumską i że Pisarek z Ekonomii
wielkie pieniądze zbiera, i mnemie skupuie etc. Potem o Deren
się mowiono: i kazano sprawić się Panu Młodziejowskiemu.
ktory tak powiedział: i że prawda iest że Król nieboszczyk
kazał nadać na tamto Dembno zdami się dwa
dziesia i dwa lub cztery tysiące złotych i dano ale ex
proventibus regiis non ex publico. Kazano potem aby

o inszych

o inszych rzeczach sprawiedał. Powiedział: i że wiem że Pan Terens ma pieniądze u Kupców w Krakowie, u których? nie wiem ale rozkażcie WMć posłać tam łatwo tego dojdziemy. Co się dotyczy po śmierci Królewskiej, gdzie się co podziało, tak WMć rozkażcie wiedzieć; iże gdy Król Jmć umierał miał niechciano nikt tam przypuszczać, ale gdy umarł dano nam znać i aby żadnego tumultu onej nocy nie było / gdyż śmierć Pańska zataić się nie mogła / posłano po mnie i po P.a Podskarbiego Litewskiego i byliśmy onej nocy na pokoju, rzeczy wszystkie, które tam w komorach około Pana były, pozamykaliśmy popieczętowaliśmy magierkę z Zaponką naleźliśmy pod łożem, schowaliśmy ią i zamknęli do inszych rzeczy. Potem szliśmy do sklepu samego Terensa naleźliśmy kilkanaście soboli, Rysiów etc. popisaliśmy wszystko. Szliśmy nadto do sklepu Królewskiego, były skrzynie nie otwieraliśmy nich, ani oglądali, ale sklep zawartszy popieczętowali, Pytałem Terensa, gdzie ona zielona Skrzynka, która zawsze przy Królu bywała, i którą do Obozu zawsze ośmiu hayduków nosili? rzekł Terens fracta est. Pytałem a pieniądze gdzie? odpowiedział Disposuit Rex pro voluntate sua, ia się tobie sprawować niebędę. Przyszliśmy potem do inszego sklepu nie bardzo warownego były tam dwie skrzynie obwinione płutnem i powrozami powiązane pytaliśmy coby w nich było odpowiedział że są w nich Klejnoty skarbów Tykocińskich, popieczętowaliśmy one powrozy i pozamykaliśmy Pan Maciejowski Komisarz pytał: gdzie iest ów rząd co kosztuie pięć tysięcy Flore. w którym kamienie drogie osadzony odpowiedział że nie wszystko przy Królu iest. ale insze rzeczy w Krakowie, w Warszawie, etc oddał nam klucze od wszystkich Sklepów prosząc abyśmy do nich bez niego samego nie wchodzili; i chcę oddać wszystko wedle regestrów zupełna, które ~~nam~~ mu podał był Jmć Król i powiedział:, że chce wszystko w cale oddać bo ia chcę z wami mieszkać w Polszcze, niechcę od was precz iechać.

Pytaliśmy

Dytalismy go potem gdyż pierwey nie tak wiele wozów bywało, czemu natenczas było dwanascie wozów, gdyzto co widziemy mogło by się na trzy wozy zabrać. Powiedział ize swoje rzeczy ia na wozach Krolewskich woze etc. Potem gdym iprze dworzany odprawował, upominał się u mnie zapłaty a powiedział że ab Anno 82. miała mu iść za płata na każdy rok jemu samemu Cztery tysiące floręn na 30 Pachołków na iednego po 6. Talarów i posłał mi regestr węgierski zem go nie rozumiał, posłał mi taunsbe i obrachował toraz że by mu przez ~~tata~~ te lata przyszło Dwa dziescia tysięcy floręn. Iam mu ich dać niechciał azbym się pierwey Waszmcw mych Mościwych Panów dołożył, i obruszył ci się był na mnie, ale ianoh iego obruszenie ni zeli wmcwu mych Mościwych Panów.

Post haec et alia Panowie Senatorowie żądali od Marszałka Poselskiego, aby praeticulatia ista postulata et petitiones singulorum zebrał na kartę iedną, a podał czer vota o każdym namowiać chcą, na kapturowe paragrafy też rozmówić się ale żeby w wieczór blisko a sobota rozeszli się.

Mościwy Xiąże ize do mnie posłał z Folwarku Pan Koss Brat X. Proboszcza Wanninskiego tedy com miał gotowego, a zwłaszcza co się traktowało usque ad hodiernam diem ultimam Februarii wmci mościwemu Panu przesyłam na przedce spisawszy. Raiz wmci za dobre przyiąć; Angustia temporis magna est et scriptor inexpertus non exercitatus.

Co się działo Mościwy Xiąże usque ad finem Febr. tom wmci memu mościwemu Panu przez sługę X. Kossowego przesłał. Quid Martius pariat, iako się co notować będzie, wmc z łaską raiz przyiąć.

1. Martij Niedziela.

2. Martij

Porano wszedłem za Jmc X. Arcy Biskupem Gnieznienskim do Izby wielkiey Krolowey Jmsci gdzie Jey Krolewska mć była z niektoremi Senatory przyszli zaraz także Posłowie Cesarscy (o ktorychem wasin in superioribus pisał ize salutationis et consolutationis causa tylko do Krolowey od Cesarza posłani byli; ieden iest Opatem Sirmieńskiego w Morawie

we Wrocławiu po X. Cyrunie, był pierwszy kaznodzieją Biskupa wrocławskiego, i zaś ominięciem tegoż Klasztoru S. Wincentego a przy nim drugi świecki Pan Wolscicki ſi odprawowano ich tym sposobem Biskup Kamieniecki do Krolowey mowił potainie in eam sententiam = Reginalem Majestatem Caesarea Majestati Fratri, Consanguinea, affini propinquo et vicino suo charissimo summas agere et referre gratias pro tam benevola visitatione et consolatione in gravissimo luctu quem concepit non solum ipsius Reginalis Majestas, verum totum hoc Regnum ex obitu optimi et potentissimi Regis Stephani mariti sui charissimi et desideratissimi. Bene tamen ipsius Reginalem Majestatem sperare de misericordia omnipotentis et benignissimi DEI, ejus gratiam et clementiam, quae sunt pacis et tranquilitatis, optimo huic Regno in omnibus provisuram. Gratias itaqué maximas agit ipsius Reginalis Majestas suae Sacrae Caesarea Majestati pro tali fraterno officio, vicissim precatur suae Caesareae Mtti omnem felicitatem una cum omnibus Regnis et ditionibus suis. Sinceritatibus vero Vestris ipsius Reginalis Majestas benignitatem et gratiam suam defert etc. Opat zaś odpowiedział Nomine Caesareae Majestatis arctissimo Sanguinis vinculo conjuncta cum Nobilissima Jagellonum sanguine precando Reginali Majestati et Salutem et longaevitatem et omnem Consolationem a Deo patre misericordiae et totius consolationis qui est Pater pupillos et protector Orphanorum. Regno vero huic incitijto incrementum et ab omnibus incursionibus hostium protectionem et defensionem, se ipsos vero gratiae et clementiae ipsius Reginalis Majestatis deligentissimé et subjectissimé comendando. Idata im Krolowa JEmści list i pożegnawszy ię et caeteros caeterosque odeszli. Krolowa JEymści szła zaraz do Kościoła na mszą i na kazanie, a Panowie Senatorowie na taiemną radę. Panowie Posłowie nie rychło zasiedli, poczęli naprzod mowić niektore primata, o opatrzenie Rzeczy powszechney też powiedział ktoryś i że Xiądz Arcy Biskup Lwowski onegda publicae rzekł: iże go nie pragnie

niepragnie. Marszałek Poselski nato rzekł: trzej Medya par
Czerwonych Złotych rzkomo się zbrania wziąć od chorego
a prziżby i więcey wziął (ten tu Dalmata Mościwy Xiąże
mieszka teraz niedaleko moiey Gospody i gadał dzisiay
zemną, żałował swego nieszczęścia iże mu tam iwiegoś
intruza dawaią, pytałem go czemu go ztamtąd wyfory-
towano? odpowiedział: mówią, iżem contra leges Polni-
cas tamto Opactwo trzymał, uskarżał się; iże mu Mnisi
Subkowscy Cztery tysiące złotych wzięli a iescze co gorszego
iże słyszy że go Senatus et ordines omnino ztamtąd degra-
dować chcą. Ma iescze Kanonika z dwoch stajen ieden za
niem coś niosł siedzie zdamisię) Poczęli potem Panowie
Posłowie do rzeczy przystępować a drugiey iuzci propozycyi
ta iest o obronie pogranicznej namawiać i szli per vota

obrona pograniczna.

każde województwo. Naprzód Krakowskie, potym Poznań-
skie, Sendomirskie, Wileńskie, Ruskie, Kijowskie etc. Sum-
ma wszystkiego wotowania iest: nie mal wszyscy się
zgadzali, że dość na tamten kont Ruski trzech tysięcy
żołnierza, bo za pomocą Bożą tymsię obronić będziem mo-
gli, a ieśliby co gwałtownego tedybyśmy się wszyscy
ruszyli by wiem Ukrainy odbierzć. Kozacy Niżowi też by
bronili przeprawowania i dawali by nam znać o nieprzy-
iacielu, a nadniemi przełożyć Pana Orzechowskiego go-
towych pieniędzy pewnych podaie Pan Podskarbi z tego
by zapłata na ćwierć roku miała iść. Na Pana Kan-
clerza żeby miał być Hetmanem nadtym ludem nie
wszyscy zezwalaią, a osobliwie Pan Czarnkowski mówił
otem: że wiary nie trzymał, Privilegia fałszywe prze-
ciw przysiędze pieczętował, in terrore była Respublica
bo u nas oppresserat omnia, więc przyszło do połamania
a zgwałcenia praw i Przywilejów, zatym przyszło do dif-
famacyi nie słusznych, przyszło do miecza teraz dał Pan
Bog Jubileusz teraz iuż poczynaią drudzy otrząsywać
się i ożywiać. Ostroróg mówił: (tez Poseł) iże novita-
tes et mutationis sunt periculosae rebus publicis ale
gdyby się nie zdało sc. Pan Kanclerz miał Hetmanić tedy
consultius est, gdyż on iuż świadom spraw ludu
tamtego żołnierskiego aby in suum locum permitte-
tur.

ci sufficere aliquem idoneum, praefectum exercitus etc. Sta-
rosta Kowinski Pan Przyiemski tez Cancellarius rzekł: ize nie
prelatur favoris: si qui ato na kogo wnu zgodza, zeby Het-
manie miał, dotego iatez zdaniem swym przystanę etc. Dru-
dzy zasie mowili, a osobliwie Rusacy i Podolanie ize to ma-
ła obrona trzy tysiące Zołnierza, bo ktoby bacżył szerokości
tamtego kraju, inaczeyby indykować mogł, ale zadali pięć ty-
sięcy, albo sześć tysięcy. Drudzy tez mowili, zeby Krakowianom
siedą ze sto Człowieka wybraniow. Jeden tez rzekł: że prozno
o pieniądzach gadamy, bo drudzy mowili: że trzeba więcey pie-
niędzy na większy lud, azeby Pan Podskarbi dostał u kogo
wie na Zastawę :) gdy ludu nie mamy, pieniądze nas bro-
nić nie będą etc: Zbił mu to drugi: że to szalona rzecz lud
zbierać nie maiąc nervum: pilnieysza tedy naprzod pienię-
dzy, quia omnia per ipsam facta sunt etc. Drugi powie-
dział: ize gdyz res publica ista et salus ipsius in qua-
tuor istis Columnis suffulcitur, videlicet in istis qua-
tuor magnis officiis Regni Marsalcatus, Cancellariatus,
Thesaurariatus et Hetmanatus i budowanie to kwadra-
towe iest, bo na czterech słupach gdy dwa słupy dosiebie
się przymkną, ex quadrangulo fiet triangulus i musi ono
budowanie upaść. Ideo non est bonum, że Kanclerz miał-
by Hetmanię, bo ista duo non sunt compatibilia, bo tego
mnie trzeba, zebym zostanem Kanclerzem co mi trzeba mo-
wić: Panie dobry, czemuś temu a temu przeciw prawu po-
spolitemu, przeciw przysiędze swey pieczętował?
Ale iesli będzie miał w poruczeniu lud takowy, azwcześnie się
niebędę mu śmiał nic rzec. Drudzy zasię mowili: ize iest
rzecz niebespieczna, zeby taki miał hetmanię, ktory się
spowinowacił z temi o ktorych mamy suspicyą że am-
biunt nobis regnare; a gdyż pierwey ma potentiam,
źle iest przydawać mu majorem potentiam. Pan Czarn-
kowski inter alia rzekł: że nam Węgrowie nigdy ani
wiernemi byli, ani sprzyiali, a no Władysława Krola
naszego Polskiego, także i Ludwika z krwi polskiey uro-
dzonego iako na męczne iadki byli wydali, iako odstąpili
w niebespieczeństwo przywodzący, i kakie bunty i konfedera-
cye stroili przeciw polakom. że ich omnino między sobą cier-
pieć nie chcieli, i gdy Krol stary Zygmunt prosił u nich
na Brata swego Kardynała iednego Probostwa boga-
tego w Węgrzech, (i mianował locum) tedy mu ku medo

wanie

kondedowania niechcieli etc. Drugi rzekł że nietrzeba o tem gadać iesli Pan Kanclerz ma hetmanić albo nie? wszak non in pugnat ipse, ale trzeba iest tylko abyśmy mianowali, kto by miał hetmanić? ozwał się Żołkiewski że honorowi ni- czyiemu nie trzeba derogować. Mowili drudzy że Panu Kan clerzowi nie iest dano hetmaństwo na seymie, a ma być na seymie dawane, bo to iest wielki urząd. et praecedit Po- testatem Regiam etc. Zowią go Imperatorem campi ductorem summum Exercitus praefectum, A ci wszyscy, co byli con- tra Cancellarium (ianoż longe major pars) nominowali, aby Hetmanił Pan Starosta Sniatyński i zalecali męstwo i dziel- ność Jego ex multis. Drudzy też dawali optionem albo Staro- stę Śniatyńskiego, albo Woiewodę Kijowskiego, albo Syna Jego Woiewodę Wołyńskiego. Drudzy też mowili: żeby dwaj Het- manili takowi ludzie, coby neutri parti adhaererent, sed sincere et fideles essent; et ut juramento obstringerentur Reipublicae, albowiem mowiono też inter alia: iże etiam istam ob Causam Pan Kanclerz nie może hetmanić, bo go trzeba na Elekcyą, a tak praesens by nie mogł być przy ludziach tamtych, za się ma wielkie waśni i zaiątrzenia z wielkiemi stany a gdy mu oddereetur potentia ista faci lius partem adversam opprimeret, Et diverso niektorzy ex partibus Cancellarii nie ktorzy zalecali go de fidelitate ergo rem polonam, a iże ma prawo dożywotne od Krola Jmci na Hetmaństwo a prawa niegodzi się nikomu łamać a nayważey mowił Świrszczewski procurator też Poseł, (: i powiadaią że tym wszystkim defensoribus ejus nasmaro- wano się :) et ex istis niektorzy tego nie approbowali, żeby Kanclerz odieżdżaiąc, miał ex sententia sua aliquem alium substituere, et praeficere Exercitui, bo exercitus non est Cancellarii exercitus, sed totius Regni exercitus, ale aby Pan Kanclerz przecie został przy Hetmaństwie swoim bo gdyby miał być motus loco, causa exercitaretur gra viorum odiorum et dissensionum a na miejscu Jego żeby był Pan Herbort Mściday, i komendowali go bar- dzo ab experientia, ab arte militari, et quia a neutra

pendet,

pendet parti bo nie znai zadnego piorza na nim, a tak kontentowai by go isto officio: quia od huc niestata mu się nadgroda zadna za pirwsze etc: a takowego tam człowieka trzeba, ktory by wasni z nikim nie miał, neutrius partis aby był, ale tylko fideliter securitatem publicam procuraret, ale niedla tego takowy mabych wielkim Hetmanem: boć to nie nawieki ma być, ale tylko aże do Elekcyi ma bydź wodzem nadtamta garstka ludu tego, i przyczyniali się takowi za P. Herbortem Mikołaiem Człowiekiem rycerskim dawno wtakowych sprawach bywałym i biegłym ioneguż też iuż był naznaczył sam Pan Kanclerz, i chce mu lud poruczyć, Drugi rzekł że ieden koronny urzędnik drugiego podawać nie ma, boiako Marszałek koronny nie podaie Marszałka nadwornego ani Kanclerz podaie Podkanclerzego, takze wielki Hetman nie ma podawać Hetmana Polnego. Odpowiedziano że ten urząd będzie temporarius tylko do Elekcyi et non dożywotni. Nietrzeba się bać żeby się tym miał zmocnić P. Kanclerz garstka to tylko ludu, mała etc. Drudzy mowili że poniewaz tego trzeba i tan waszmć nato się zgadzaie, że Pan Kanclerz musi być dla wielkich przyczyn na Elekcyi, tedy raczie się wmć zezwolić naraniego Dobrego człowieka, ktory by tym czasem tamtego ludu wodzem był, aby granic strzegł, na Elekcyą nieprzyieżdzał. ale aby przy wielkim Hetmanstwie ostał się przecie Pan Kanclerz. Quod autem nominantur ab aliis wojewoda Wołyński, Starosta Śniatyński sunt laudabiles etc. ale nie przyjmą oni Conditionem istam bo było było z ich więszą utratą etc. i śmiał ieden radzić aby pisać dopana Kanclerza i prosić go, aby non denegaret, tani praesentem conditionem żeby chciał tlzdzić tamtym ludem, boć to wielkie go nakładu potrzebuie etc. Pan Starzechowski woiewodzic rzekł: iarom we Lwowie na Konwokacyi naszej nie łaknął, Kanclerza Hetmanem, tak go i tu teraz nie pragnę. et alia plura dicebantur pro et contra, aże wieczor zeszedł. Pan Czarnkowski osobliwy

iest.

iest wszystko inwektywy czyni na to, że to tak urzędy
lada komu rozdawano, i lada kto pieniędzmi nabywa a Koro-
na nic ma nie. Daycie mi też powiada, aby iakim Pisar-
kiem mógł być, a lem slep, albo też co urzędnę, ale nie wczas
etc.

3 Martii.

Senatorowie się zawarli, nic inszego tylko kaptur posel-
ski roztrząsaią, et inter dissidentes componere student, wła-
snie Posłów nim się wszyscy zeszli 4 praesentes aderant, mo-
wili nic to o Kamieńcu mówie, że iest Zamek pograniczny komu
by go powierzyć? Drudzy nie na tośmy tu przyiechali, aby-
śmy Starostwa rozdawali. Wieść też przyszła o Staroście
Kamienieckim i że umarł; a iż gdy chorował Surrogato-
ra sobie uczynić chciał Pana Starostę Smotryckiego i Pa-
nowie Senatorowie tego przez list swoy dopuścić chcieli, i iuż
był napisany list tedy Panowie Posłowie posłali do Panów
Senatorów prosząc, (gdyż wieść przyszła insza) aby listu
takowego u Surrogatora takowego, nie rzkąc nie posyła-
li, ale ani pieczętowali, aż by go pierwey dali przeczytać Panom
posłom, i ich się też w tym dołożyli uprosili Panowie Po-
dolanie, aby sicut in caeteris, tak by im też to samo wol-
no było in Interregno: nie żeby Starostę nowego, ale Sur-
rogatora obrać z siebie i postanowić qui sit Judex cau-
sarum illius territorii etc. A gdy Pan będzie chciał. Pano-
wie Senatorowie obiecali zatrzymać z listem, gdyż ięsz-
cze różnie twierdzą o śmierci Starosty tego. Gdy się iuż ze-
szło więcey Posłów poczęli odprawować wczorayszą rzecz to
iest: namowę o obronie: Naprzód Pan Pretwicz Podolanin
powiedział post eum alii quoque: że trzy tysiące Żołnierza
to iest: Dwa tysiące iezdnych a tysiąc Strzelców też iezdnych
które nam iuż mu pozwalaie na obronę strony naszey, nie
dosyć iest. Na Niżowe Kozaki próżno się spuszczać, gdyż
choćby chcieli tedy nas ratować nie mogą, bo iest pieszy
lud i tylko na wodzie się chowa, Stypendium po 15. zło-
tych tedy gdy ieno pewna zapłata będzie, na Ćwierć roku
może się Żołnierz obeyść z targu żyiąc, bo u nas nie tak
drogo, iako Krakowianom, i gdy byśmy ieno pewni by-
li tego żeby tam nie szarpano naszych Poddanych, nie wy-
przęgano wołu, nie brano gwałtem, tedy byśmy się iuż z
Pany Rotmistrzy porozumieli, żeby iuż na pewne mieysce
nasi Poddani potrzeby wieźli, gdyby iedno pewni byli o
pewney Zapłacie od Panów Żołnierzów. Pieniądzy, iako Pa-
nowie Deputatowie, którzy byli przy Panu Podskarbim,

dali

Podskarbim dali sprawę, że nie prawie wiele, tedy prosił Pana Podskarbiego, aby się starał opieniądze, ato na wielka noc drugie maią być znoszone. Pytał się też gdzie się pieniądze podziały, ktorych Pan Pdumart, iakiż tuskowa iest, że przy żadnym Krolu Polskim tak wiele nie znaleziono. Pytał się po onych rzędach kosztownych na koń, po oney zaponie ktorą szacowano na pięćdziesiąt tysięcy Złotych nie na insze rzeczy ktore na stronę poszły, do maiąc zastawiwszy mógłby Pan Podskarbi pieniędzy nabyć i potrzebie tey dogodzić. Co się hetmana dotycze: życzyłbym aby nikt ruszan nie był, ale gdy się wmć zda tedy iakiż tak rozumiem: że Jmć Pan Starosta Śniatyński Pan czysty i nie nowina, nie zwierzyna to w iego domu z nieprzyiacielem krzyża Swiętego zatrzeć. Nie mniey też Jmć Xiążę Wojewoda Kotyński i wojewoda Bracławski ludzie możni, potężni, zacni, zawołani, wojenni, ale mnie się zda mieć baczenie na Jmć Pana Wojewodę Kijowskiego, za ktorym wielka obrona przybyć zawsze może tamtym krajom naszym, gdyż on zawsze może mieć swego własnego ludu pięć tysięcy człowieka. Niteż Syn Tego Xiążę Konstantyn, ianoż się sam ofiarował na tamtym naszym kurdzie Ruskim, i że gdy mu ieno dadzą znać, pogotowiu będzie etc.

Rokowanie też z Moskwą na granicach tempore definito autem alege in Jurio iest potrzebne, dalsze też siła ostatnich województw wołałoato, były wszystkie ex parte Cancellarii a osobliwie z województwa Belskiego Żołkiewskiego i collegae iego mowili broniąc Pana Kanclerza, czemu by miałbyć degradowan? czemu by iemu prawa, a przywileje miano łamać, gdyż iest zasłużony Rzeczypospolitey i czytali z Statutu niektore paragraffy a Hetmanie wielkim, że ma być, a daleko więcey in interregno, gdzie większe niebespieczeństwo. Zbijali też Argumenta albo suspicye Adversariorum de ipso: iże się ofiarnie pacifice iako unus ex privatis przyiechał nalleczyą i każdemu się usprawiedliwić crotty żadney ktorą zwykli zawsze przy sobie miewać Hetmani z sobą wodzić niechce, a iże to

iest

urząd dożywotni exemplis probowali. Co powiadano de qua
tuor Calamnis Reipublicae, iakoby ten urząd Hetmański
miał bydź in compatibilitate compatibile, tedy ia tego nie wi-
dzę – bo ten urząd zawsze biegał z inszemi urzędy etc.
Potym zgodnie o to prosili, gdyż tego potrzeba iest, że Pan
Kanclerz musi bydź obecny na Elekcyi przyszłey, aby Jego
urzędowi Hetmanskiemu nic się nie derogowało, aby przy
nim hetmanstwo wielkie zostało, a nad tamtym ludem,
aby interim rozkazował Pan Mikołay Herbort Podkomorzy
Halicki i zalecali go bardzo et usu longo et peritia Artis
militari etc. gdyż iego na naszym ziezdzie Lwowskim
na prośbę i żądanie naszych podał i naznaczył sam
Pan Hetman, a gdy ieszcze juramento będzie astrictus, Kom-
missarze też etc. Nizowych też użyć aby tam bronili po
ganinow przeprawienia i przyscia. Pan Kazminski z
Województwa Krakowskiego zbijał cancellariis to, co
czytali z Statutu iże to nie wieczny przywiley iest, ale
privata Constitutio onego czasu krolewska, a stoi tam
że: na żołnierza ma bydź płatne po 6 floren. Jesli
illa constitutio deberet esse privilegium sempiternum
etiam pro nunc, to bytezby i teraz dosydź płacić żołnie-
rzowi po 6 floren i ukazował e diverso Statutu i że Het-
mana wielkiego ma Król obierać cum Ordinibus Re-
gni. Teraz że Krola nie masz, tedy Respublica ma
Hetmana obierać: bo in interregno iano silent sub sel-
lia, także spi władza Hetmańska. I nie mowie myć my
tego, żeby zgoła degradować Pana Hetmana, bo tego nie
możemy. Ale iano in Interregno nie przymuiemy ża-
dnego Starosty z Starostwa Jego ale przecie władzą iego,
to iest. sądy mu odeymuiemy na ten raz, i wkładamy
ią na deputaty kapturowe, także o władzy Hetman
skiey teraz się rozumieć ma; obieramy sobie inszego wo-
dza na lud nasz a Hetman przecie zostanie. i gdy będzie
Pan nowy, może mu Hetmanstwa Jego poprawić. A to
i w Województwie Krakowskim nad takim ludem
potrzebnym do tego tam kraju, obralismy sobie sami
starszego Pana Wojewodę Krakowskiego. Et alia plura
dicebantur pro et contra. Owo iakem baczył, na tym

się

na tym się zgodzili wszyscy, żeby dosyć na Podole dwa tysiące żołnierza konnych, a tysiąc wybranców strzelców wszystkich trzy tysiące, płacić im na ćwierć roku po 15 złotych, a pieniądzy ma nabyć Pan Podskarbi, albo obadwa Podskarbiowie. Że Hetman nieruszany, ale że człowieka trzeba nad tamtym ludem wiernego, pewnego, któryby granic strzegł, alteryi dał pokoy, tedy sobie obieramy takowego adversarii Kanclerzowi nominowali ipsorum aliquem Starostę Śniatyńskiego, Wojewody Kijowskiego, Kotłubskiego, Bracławskiego, a Cancellarjani przyczyniali się za Mikołajem Herbałtem Podkomorzym Halickim, bo co przeciwko Starostę Śniatyńskiego tedyć i ten ma zwaśnione z Wojewodą Kijowskim, więc iemu lud poruczyć nocivum erit, i probowali tego exemplami; gdyż raz propter discordiam similem duorum praefectorum Tatarowie wtargnąwszy, wielką szkodę w naszych uczynili etc. i miał konkludować Marszałek Poselski, ale że się poczęli wadzić żołnierskie województwie Bełzki Cancellariames acerrimus z Janem Herbortem jednym z Posłów adversariuszem wielkim Kanclerza około tego że propter diversitatem votorum, do Izby Rycerskiej przybywa, i groźby słyszano, tedy za prośbą wszystkich Posłów aby była pacifica consultatio, kazał Marszałek, aby kto nie Posłem, aby wyszedł i wyszli wszyscy, Interim też byli posłali Senatorowie do Posłów okiła Deputatów ad concordandum negotium Panów Zborowskich, i posłano kila, Quid sequentia parient sentiemus.

Mówił też ieden z Cancellarianis, iże nie trzeba mieć żadney suspicyi o Panu Kanclerzu, bo iest Polski prawy szlachcic a każdy taki nie ma być inaczey rozumian tylko iako się przystoi o prawy krwi polskiey, tylko teraz było że się drudzy zaprzedawali do Moskwy (notabant forte Zborovianos, albo Oszczyka) aniż wiele na Panu Kanclerzu żeby Hetmanem był należy teraz Reipublicae), gdyż tosam car Tatarski przez Posła swego zeznawał się był nie dawnego czasu, a otóż Pana Kanclerza tylko ośmset ludu.

Osmset ludu było, okrom nas przyiaciel: w tanim postrachu był Pan Kanclerz urbąniana ettc.
Mowił tez ieden z woiewodztwa Mazowieckiego (et hic contullati adversarios) ize pisano: ze aiz Kanclerz Chrześciański zakazał mocno, zeby lud miał być z węgrzech iaki przymowan na graniach polskich, przecie nie iako Pan Battory zbiera lud nie mały, na granicach to iakie niebespieczeństwo! otoz trzebaby i z tamtey strony od Węgrów opatrznie się mieć. Dzisia rano tez Posłowie Cesarscy odiechali, A.X. Legat iako barze, iest solliciteus i często do mnie posyła dowiaduiąc się iesli czego nie stanowią contra Pontificios; bo przętło było mowić contra illos.
Tegoz wieczora (iam niewiedział ale widzieli drudzy) i ze gdy iuz Zołkiewski woiewodzić Bełski na koniu z Zamku wyiezdzał, chciał uderzyć go z tyłu i ciągł nań czekanem Sługa Pana Gnieznieńskiego, ale go przecie nie ranił około Zołkiewskiego aiz wiele sług było przecięsię nikt nieporwał; Ale Zołkiewski rzekł a na mnie to? odpowiedział owsługa na ciebie skurwy synu i stringendo odiechał Zołkiewski. – i aiz miała być konkluzya ostetmanie tego wieczora, przecie nic się nie stało nie mogli się zgodzić.

4. Martij.

Tego Kapturu ktory iuz począli szyć pole czasy, dzisiay przypatrywali, ale nie wszystkim wczas był, i mało go zasie nie pruli, i wołali wszyscy, ze przestawaią na swych kapturach, ktore poczynili po woiewodztwach swych, gdyż się na generalny zezwolić nie mogą, ale do uczynania i przysądzania przyszło ato tak było: Brila tych dniów iako Panowie Senatorowie w Taiemney radzie zasiadali, mastygowali podany namowiony kaptur Poselski, ani wszystek ci się Senatus schadzał, ale Deputaci niektorzy, przy ktorych tez byli Deputaci polscy i napisali Panowie Senatorowie inszy kaptur i dzisia rano przyniosł go do Posłow Biskup Kamieniecki: naprzod Arynga wyższa

była.

była videlicet, My rady Duchowne i Swieckie korony
Polskiey i wielkiego X. Litt. etc. Czasu tego interregnum zie
chawszy się społnie zgodnie na tę konwokacyą Warszawską
potrzeby korony tey i swobody obmyśliwaiąc postanowiliśmy
to między sobą, co się ściąga ku pokojowi wszelk wobec. na
przód obiecaliśmy to sobie i zobowiązali dismembracyi za
dney między sobą nie mieć, do elekcyi i nominacyi Pana
nie przystępować, poki by omnes excessus nie były napra
wione a do obierania Pana ieden stan bez drugiego nie
przystępować, ale zjednoczywszy się pierwey wszyscy etc. za
dnych krzywd ieden drugiemu nieczynić, ale we zgodzie
w miłości ku elekcyi nowego Pana przystępować, pra-
ktyk żadnych nie stroić, darów pieniędzy od nikogo nie
brać etc. Articulos suo ordine podali. ale to się im nie
podobało w Kapturze Poselskim iże sie subsellia rozworo-
cili, gdyż lepsze były stare sądy, stare prawa, bo te sądy ka-
pturowe a zwłaszcza in civilibus tym czasu żadnym spo
sobem dolxekucyi nie będą miały in tempore interme
dio usque ad Electionem. Artykuł konfederacyi inter
dissidentes de Religione wszystek wyrzucili. Także Arty-
kuł o okazowaniu powszech województwach. Po odezwie
Biskupa Kamienieckiego obraziło to Posły i że nam na
sze Artykuły bardzo potrzebne od wszystkich zezwolone
wyrzucili a umbram suam malaniną podali. Konfe
deracyi iako była za Henryka nie odstąpiemy: boć to
naypilnieysza rzecz by gdybyśmy się sami bić albo poko
mieli okazowania nie odstąpiemy. Ma być albo de
subsellijs a to medium: causas civiles odkładamy do
pierwszego seymu albo sądu po koronacyi Pana nowe
go, ale criminalia tylko maią być podzielone Sądowi
kapturowemu, boć ich też takowych nie wiele będzie,
bo się każdy kapturu obawiać będzie, a też od criminana
lia tylko też przydać violentam expulsionem, i wiele
iuż Posłowie posłać do Senatorów z tą rzeczą, owie interim
przyszli do Posłów Wojewodowie Krakowski, Poznanski,
Brocki, Kasztelanowie Wojnicki, Gnieznienski, Czarski,
i Pan Marszałek nadworny. Wojewoda Poznański powie-
dział: że się nas to doniosło, że od Panów Senatorów do

wymienionych

wmowiło postano, nie chcąc o konfederacyi inter dissidentes nie wiedzieć, tedyć my się oswiadczamy, żeć o tem nie wiemy, bo tam teraz nie wszyscy bywaią Senatorowie, a tylko Deputaci, także też uvvew. Groicki mowił: Marszałek Poselski odpowiedział: i że tym to rądniey słyszemy, bo nam też oto idzie, i dopieroś my z tym nagoń postać chcieli. Potym zaraz Pan Woynicki uczyniwszy Przedmowę, czytał ex scripto, przekładaiąc skargę swą o gwałtownym najechaniu (nie mianował nikogo tylko Gwałtownika podobno Ciołek) na sieła Grzydeusie trzech swoich i w Zamku (nie mianował ale podobno Rytwiany) gdzie w Poniedziałek wielkonocny naiechano wybito bo dwrze wrota a trzecie żelazne wyrąbano z Ludzi oziemny hayduki nasiechano szlachciców nie mało tlucz swoich krew wylano, rynsztunki zbroie insze potrzeby domowe z ktoremim się na potrzeby Rzeczypospolitey chował pobrano, skrzynie powyłupywano, domowe sprzęty pobrano etc. Za nieboszczyka to się Krola działo, i wyprawiłem był sobie przywiley na Exekucyą; ale dano mandat na mandat owdzie publicae indzie zaś privatim insze i tym mnie kazano skarać żem na przesztym seymie niechciał być etc. i dano mi było tzew criminaliter etc. ta krzywda moia wielka prosze aby była wstawiona pod kaptur ten. Aiz w ten Kaptur te krzywdy są włożone wszystkie, ktoreby się ozwaty post mortem Regiam; przecie i przeszłe krzywdy też tu przysłuchaią, i probował konstytucyą, iedną warszawską etc. proszę tedy, aby gwałtownik tanowy Dobr i maiętności a Dzierżaw moich sądu kaptura tego podległ, a daley nie używał bez prawnie Dobr moich etc. Marszałek Poselski powiedział iże Jehmość przyiacielest mi miłe a idzyiezne tak i prośba będzie w słusznym uważeniu, iżego Jchmć strożami są etc. Aby każdy krzywdy swoiey nad grodą i pocieszenie miał a uspokoienie etc. Gdy odeszli ci Panowie, tedy gdyż w poprawie kaptura Senatorskiego iest to specialiter wstawione, aby krzywda Pana Woynickiego specialiter w Kapturze inserowana była. Nie zdało się i Marszałkowi i wszystkim posłom aby specy-

ficatia

specyficatia iauowa wtey konfederacyi miała być aby Polonizowi Boasi nie mowili zesmy partialitatem aliquam secuti fuerimus, zesmy iakiey osobie przychylni byli; boc by się tak wiele privata nalazły, wiec by kazde specyfikowac? nie czyniemy Dzieci wtym kaptunie, bosmy go iescze nie doszyli. gdyby iedną krzywdę specyfikowalismy, obrazili by się tym chudzinowie, że na wielkiego Pana większy respect mamy, a my tu iednako tak iednemu iako i drugiemu radziemy. Wiec te sprawe Pana Woynickiego na Elekcyą odtożyc inter exorbitantias: boć też to iedna exorbitancya Mandat na Mandat dawać, a prosić Pana Woynickiego, aby się tym nie obrażał. Napisali też Panowie Senatorowie albo Deputaci ich incorrectura Capturi o skarbiech Koronnych i Krolewskich tak poprostu iże skarbu ktore są w Grodnie, maią być przez Pany Podskarbie rewidowane, i zinwentowane, a do Warszawy przywiezione ante Electionem. Posłowie poprawić kazali, aby przy podskarbich Deputati byli, aby nie tylko inwentowano to wiest, ale też inkwirowano o skarbiech tych, ktorych nie masz a gdzie się podziały. A że Pan Sierens naybardziey wtey sprawie sobie uzurpował tedy aby nunc dozieran był i vigore huius confederationis ma stanąć przed nas na Elekcyi i sprawę nam zdać owszy- skiem i sam się stawić Pan Czarnkowski rzekł dayęc mi go ieno w ręce, dodzierzeć go ia wam, Poprawili to posłowie. że tym skarbem przyszłe Pan szafować nie ma bez woli wszystkiey korony i wiadomosci a nietylko te co w Grodnie ale ico w Warszawie ico w Krakowie maią być inwentowane przez Podskarbie popieczętowane etc. Przyszedł interim do Posłow Pan Łzicki Ochmistrz Krolowey Jeymci. że tu inter alia raczycie namawiać o Skarbiech i Kleynociech pozostałych ktore są w Grodnie etc. Tedy Krolowa Jeymość prosić wmmi przezemnie kazała; ponieważ takowe kleinoty są własne Jeymosci co się z iasnego Testamentu nieboszczyka Krola Augusta brata Jey pokazuie zebyscie wmmić o tych skarbiech tak tu stanowili i gdzie się druga rozpodziały, o tym się pytali; zebyscie przeciey Jey Krolewskiey Mości od nich nieodsądzywali, boć iey własne są iona ma ~~cey~~ ich uzywanie za zywota mieć i po iey smierci maią isć na rzecz pospolitą, tak ukazuie Testament bo iebył przy nieboszczyku Krolu Stefanie, kedyć Jey Krolewska Mość znaiąc zwierzchność małżonkową bronić

mu ich

mu ich nie mogła, iako Małżonkowi, ale używać dopuściła: Marszałek odpowiedział: że JKy królewskiey Mci Posłanie iako rodzyczne iest, tak też żądanie uważane dobre będzie, gdyż to mieysce każdego prawu sprawiedliwszei dogadza etc. Potem w Kapturze dalej gadali w Korrekturze senatorskiey było: że omnes Proventus regii maią być przez urzędniki do Warszawy przed Elekcya zwożone i dai im terminum perceptorium sub paena paenam przydali Posłowie quae ex nunc praefi nitur pro futuro tempore: bo tego trzeba aby Pana nowego maiąc mielibyśmy się też do czego rucić gdy potrzeba będzie, to iest: do pieniędzy, ale że inter legendum Korrektury tey wszyscy wołali bo każdy chciał korrygować, tedy Marszałek radził, aby oba kaptury i nasz i tamten i dolny i gorny przedłużyć, a gdyż nasz Kaptur i Artykuły jego dobre są wszystkie, tedy czego w iednym nie masz to suppleri ex alio uprosić Senatorów aby z nami pospołu na iedno się zezwolili i wystawił ich dwoch albo trzech na to Marszałek, ażeby to spokoyniey stać się mogło tedy i sam Marszałek wyszedł i siła Posłów się rozeszło i drudzy stronnikowie też poszli. Prosili też drudzy posłowie Marszałka poselskie go, aby posłał do Pana Marszałka nadwornego, żeby obesłał wszystkie Senatory, żeby plenus zawsze Senatus bywał, aby ie dni bez drugich nic nie konkludowali, gdyż ich bardzo mało w radzie, ale drudzy po gospodach. Prosili też wszyscy, aby się mieć do konkluzyi, gdyż się pobrawili: czas do Domu nie radzi by tu Kołaczę iedli Pan Czarnkowski rzekł i sam też iuż ostatnią kopę przepił. Skryptorowi też po chwili ubędzie.

5 Martij:

A ze popołudniu się zeszli obojga strona bo i poselski Marszałek też był zaniemogł, ale w taiemney radzie się byli wszyscy zamknęli X. ArcyBiskup Gnieźnieński chor iest. Skarbne wozy iuż natożone do odiazdu się maią tylko się na konkluzyą czekaią etc. Tumult się dział dzisiay po mieście albowiem Pan Żołkiewski sługę tego Pana Gnieźnieńskiego, ktory onegday czekanem nań uderzył do Zamku przez ulicę gonił – ciotki nań z szablą; nie wiem i we wsi Pradze za mostem w gospodzie iego obstąpili go byli ale dano wnet znać Panom Zborowskim i wiele luda wybieżało z miasta przeciw Żołkiewskiemu a naywięcey sług zborowskich i Pana Woiewody Poznanskiego, Aże

krolewa

krolowa słała ażeby się uspokoili, Jsciganoć potym Zoł-
kiewskiego, za mostem aże w Cwierć mili, ale wszedł prez
z Warszawy ch. Jegoż wieczora przyiechał z Inflant staro
sta Sędomirski nieiwiem ieszcze ziezem ale pewnie o takie
nek tamtey krainę bo taiemnie się wszystko działo, a
w zawarciu i aże godzinę wnoc rozjechali się Panowie
z Zamku co ieszcze nigdy niebywało.

6. Martij.

Wszyscy posłowie byli uPanów Senatorów, aleкто nic po
słem wynieść taiemnie kazano. Zgodzili się na Kaptur
i tylko o 6. artykułów się rozeszli na ktore się zgodzić nie
mogli a iuż też się zmierzchało.

7 Martij.

Rano hora Septima X. Arcy Biskup Gnieznienski pociechał
prez aż bardzo chor odpisu do Izmsie doponinałem się
czyto nie mogło bydz, bo niepuszczano doniego uPanów.
Do X. Biskupa Płockiego dzisiay z Sakramentem Nayswięt.
szym chodzono, a wszakże powiadaią że iuż to trzy dni
iak mu się poprawiło bo się bardzo źle miał nie pusz-
czaią do niego ani listów oddawaią —

Dzisiay iuż się wzamknęciu wszyscy i ma bydz
iuz konkluzya z Duchownych niebył żaden oprocz
X. Kamienieckiego, ale z dwie albo trzy godziny wnoc się
rozeszły za wielkim wołaniem a krzykiem chłopiąt wy-
nidzcie wynidzcie X. kantor krakowski krasinski powia-
dał mi dzis (bo ekrakowa przyiechał) że X. kardynał
Battory iest iuż w Miechowie przyiechał nie znakomicie
i powiadał że go nawiedzał.

8 Martij.

Id est Dominica Laetare. Rano byłem uPana Pod-
skarbiego koronnego: powiedział mi iże przeciw Wmci
bardzo się byli niektorzy obruszyli (ale to musiało być
in privato consilio bo in publico przyczym ia zawsze by-
łem nic takowego niesłychać było. ale on Wmci de-
fendował iak naylepiey. ale powiedział też mich
Jmc X. Warminski też to na dobrey baczności ma iż
nam zprzodku obiecywał, nie intrudować nam extra-
neos, bo my Indigenae mamy też działkę ktorey się

uczą

uzą etc. a tak dobrzeby żeby JMć w radzie z nami zasiadał niech na Elekcyą przyiedzie. Tam Mościwy Xiąże WMć wymawiał sobie iako y pierwey de chiragra i podagra etc. Pan Warszawski też tam na ten czas był też WMć wymawiał ob extremam senectutem et debilitatem etc. Ba i sam WMć, który WMć był pisał do Pana Podskarbiego, iako mi powiedział X. Makowiecki Sekretarz JEgo kazał był czytać w kole poselskim iescze z pośrodku iobmawiano tamże WMć. Naostatek mi rzekł Pan Podskarbi: niech JMć do mnie więc pisze, i iechał zaraz Do Rady na zamek iam się też tam wemknął, bo w małey izbie w Zawarciu byli tego dnia święcego niedzielnego anismy Kościoła widzieli obiadowaliśmy aliż w nocy i mało się wielkie zamieszanie niestało; albowiem kaptura iuż wszystkiego gotowego drudzy a podobno większa część oblec i ubrać się weń nie chcieli. Coś się tak działo wczora na tak długim siedzeniu, Rady i Posłowie iuż się byli na kaptur generalny zezwolili i konkludowali, czas też byli naznaczyli zjechania się na Elekcyą Diem S. Petri et Pauli to iest nazaiutrz zaraz i obiecali byli sobie dzisieyszego dnia nic nie odmawiać ale kaptur przeczytować. Gdzie się tedy dzisiay zeszli a iescze tumultuarie mowili Pan Czarnkowski i przy nim Województwo kila odmienili czas to iest: aby na S. Bartłomiey, albowiem na SS. Piotr i Paweł byłaby wielka angaria, et maledictio populi, boby żyta zboże podeptano, ozimina wszystka by przecz nie byłoby co z pola zebrać, ludzieby w nędze niedostatki i długi wielkie i my sami przyszli. Drudzy za się wołali: wszakeśmy sobie obiecali statecznie stać przy wszystkim a nic nie odmieniać nie przyzwalamy i swarzyli się długo. Drudzy secreto mówili że to praktyka przez noc urosła bo ze kontrybucyę census w Niemczech ależ tam o tym czasie na S. Bartłomiey dawane i znoszone bywaią, więc radzą czekać na ten czas, bo teraz Cesarz pieniędzy nie ma, ale ondzie będzie miał. Potym ktoś rzekł: więc niech będzie Elekcya pod Lwowem krzyknęli wszyscy więc pod Lwowem. Rzekł ktoś (contra Czarnkowskiem) lepiey na psim polu (Id est in silesia juxta Olesnicum prope austriacos etc) Potym zasiedli i Wojewodowie, Krakowski

Krakowski, Poznanski, Sendomirski, Trocki. Castellanii woy
nicki Gnieznienski, Łęczycki Marszałek nadworny i Posłowie
Ziemscy z Duchownych zadnego nie było i wielka część in-
nych tak Senatorów iako Posłow poiechali iuz precz /a podo-
bno ei naybardziey qui stant a partibus Cancellarii zeby ka-
ptura niepieczętować. X. Arcybiskup Lwowski ieszcze w no-
cy iako niektorzy powiadaią chory wyiechał precz drudzy
mowią ze po wysłuchaniu Mszy X. Podkanclerzy sobie cho-
robę zadał X. Płocki serio chor X. Kuiawski tez podobno
odiechał X. Kamieniecki wczora doswiey wsi odiechał ale
się obiecał zasię na iutro. Pytał tedy Marszałek co bę-
dziemy czynić podobno by pieczętować? Pan Woiewoda
Krakowski rzekł ia dowszystkiego się przychylę ale zeby
ze mnie się początek dziać miał niechcę; niechay Jmć
co pierwdenną siadaią, poczną, gdy na mnie kolei przyi-
dzie będę pieczętował. Inszi drudzy rzekli zeby poczęli pie
czętować biskupi ale ich tu niemasz obadwa Arcy
biskupowie odiechali choro X. Kamieniecki odiechał. X.
Płocki chorule X. Przemyski sobie chorobę zadał. X. Ku
iawski odiechał więc posłać do nich a prosić aby się ci
ktorzy są presentes podpisali i pieczętowali i prosili
Pana Marszałka, aby do nich posłał Pan Woynicki
powiedział ia obiecnie za X. Kamienieckiego, i ze bę-
dzie pieczętował, bo iutro ma zasię przyiechać i uczyn
Pan Marszałek Pana Woynickiego aby szedł z Panem
przyiemskim starostą Kowinskim do X. Biskupow Prze
myskiego i Płockiego i rozwazyli im to zeby pozwoli
li propter bonum pacis publicae. Gdy poszli interim
Woiewodowie Trocki powiedział ze ia nie smiem pie-
czętować bez kolegi mego Pana Podkanclerzego Litewskie
go Sapięę ale odiechał nierozmowiwszy się zemną
więc ia sam nasię nie takowego brać nie smiem
ale ze widzę wielką potrzebę Rzeczypospolitey tedy pro
szę poradźcie mi co czynić? zebym się brał swoiey spra
wie mogł y proszę zebyście mię wMćw we wszem za
stąpili etc. powiedział ktoś. Ze Pan Podkanclerzy Lite
wski zostawił sługę swego z pieczęcią, i był ten sługa

Sapiezyn

pieczęcią tam. Po małey chwili przybieżał drugi Pa-
cholik powiadaiąc że mię Imć Pan Podkanclerzy kazał
zdrogi posłać abym Pieczęć wziął bo niechce aby pie-
czętowano. za się burdy dosyć było i examino-
wał ci Pan Marszałek mego Pacholika ieślis się omy
lił, podobno Pan kazał abyś mu po pieczętowaniu
Pieczęć mu odniosł? on rzekł nie kazał zgoła pieczęto
wać, Pan Marszałek rzekł: a kiedy by iuż było pieczęto-
wano numeś ty przybieżał? chcieli w owego pachoł
ka co wmowić że się pomylił, i poczęli gdrudzy Wo-
jewodowie examinować, wziąwszy go każdy nastro-
nę że się też Marszałek począł gniewać też ci iaexa-
minować umiem i mało się nie poswarzyli: owo
zgoła pieczętować niekazał Pan Podkanclerzy. Prosili
tedy Panowie Pana Wojewody Płockiego aby się nie
wzbraniał dla nagłey potrzeby Rzpltey. pieczętować o-
biecał chętliwość wszystkę, lecz ieno z niego ale prosił
aby był zastąpion obiecali wszyscy Przyszli potem
ci ktorzy do chorych Biskupów chodzili powiedział
Pan Przyiemski Mości Panowie, byliśmy naypzod
u X. Przemyskiego zdanie wm̃ przełożyli, i prosili
Dowali, wszelkiemi racyami, aby nato się naurześć dał
etc gdyż i ta Konfederacya, de religione nie nowa iest
ale bywała pierwey zawsze etc. bo Zdie teraz o zgody
Rzpltey etc. On zdał się nie co chory, odpowiedział zgoła:
że będąc duchownym oddzielonym prawie od świata,
nato przyzwolić nie mogę, żebym bluźnierstwa i Kacer
stwa pieczętować miał, bom to przysiągł Panu Bogu:
wiary Katolickiey bronić i podpomagać, i życzyłbym
żebyśmy wszyscy iedney wiary byli: bo nam to Księża;
drudzy biorą, wrożą sadzaią etc. A żeby się miało niebo
obalić – nie przywiedzie mnie nikt do tego. Gdyśmy z nie
go mowić dałey Pan Przyiemski nie poczekać nie mogli
szliśmy do X. Płockiego zastaliśmy go chorego: przełożyliśmy
liże i onemu odpowiedział nam tak Mili Panowie iuż
to trzy niedziele iak niewychodzę z gospody i o niczem
nie wiem i tak wm̃ raczcie o mnie rozumieć iako bym
był odległ we 40 milach otoż i te trochę słów, ktorem

do wm̃

teraz mowiłem, ledwom z siebie wyieisnął, prosze abym był ze wszystkiego wymowiony. Nakoniec odpowiedzie Duchownych zaraz Pan Marszałek aby pierwsza Jchmoscionie mowili Wojewoda Krakowski chciał aby pierwey Wojewoda Poznanski mowił ale on nie chciał tedy zaczał Wojewoda Krakowski propter obedientiam był, słuchał iak starszego: Ale w tey sprawie mowić mnie młodszemu a w takowych przypadkach niezwyczaynemu iest rzecz trudna przed inszemi się wyrywać, ztobym powiedzieć miał nie wiem widzę zobudwu stron niebespieczeństwo wielkie; boradzić przystować kaptur bez Duchownych nie zda się, boby niebył generalny. nie radzić też nieprzystowaić, tedy ieszcze gorzey periculum de non securitate et licentia etc. owo toto nocte laborantes nihil caepimus. Ale tym się cieszę: ze widzę, ze ieszcze wielką łaskę nad nami Pan Bóg okazuie, ze nam pokazuie tych, przez ktore to się dzieie, i kto czego przyczyną. Jać do wszystkiego się przychylę, nacz się wszytcy będą raczyli zgodzić ioszą nay lepszego umysłem będzie zdało. Ale niebędzie li mogło przyiść do tego generalnego kapturu, tedy inszego remedium nie wiem iedno trzymać się swych ustawnych kapturów, ktoryśmy się postanowili per singulos Palatinatus, a okazowaniu temu per Palatinatus dać pokoy, a pozwolić pospolite ruszenie na Elekcyą. Wojewoda Poznański rzekł: że teraz się wynurzyło, co mieli Duchowni na sercu, ten iad swoy teraz prawie wyrzucili, co nam myślą iako się z nami obchodzą; trwali przy nas tak długo, a teraz ledwy drudzy się rozieehali a drudzy się porozniemagali, X Przemyski Jgoniusz niedalski moy sąsiad, że go Pan Bóg na ten stan wysadzić raczył, gdzieby wedle przysięgi miał być stroźem dobra spokoynego tey miłey Oyczyzny, tu bardzo się contrarium stawi, rozkazał do nas by do zagrodników swych, że żadną miarą nieprzyzwoli zeryehtey by miało ruere caelum, a więc to takowe nas uważenie od Jmo. iać nie wiem iestli im tak dobrze idzie owiarę iako podobno żeby się przy pochlebili tymto rzymskim legatom dla respektu iakiego: atoby lepiey zarazić tym legatom obiema wyiechać przez zwrony. Gdy to Wojewoda Poznanski rzekł ozwał się ktoś pocichu i rzekł: nie potem, usłyszał Wojewoda Poznanski i rzekł daley: A

nie po-

A nie potem więc niechay będzie nie potem. Ale więc Jchmć Xięża mieliby więszy respekt i baczność na niebespieczeństwo i dobro spokoyne rzeczypospolitey, a niechać każdego w swey wierze i konscyencyi, iako każdego Pan Bog nauczył. Ale tak two baczyć możem oco gra idzie, co o nas myślą – potwarzaią nas, że im Xięża urzęzemy, sadzamy, niech powiedzą niech ukażą kto? Gdzie? Ależ oni sami podobno dla tego znami konfederacyi mieć niechcą, że nam coś inszego myślą, albo więc to wczym nas sami potwarzaią – i toć to sztuk owych Jezuitow, ktorzy na tym tylko są, że insze na nas podżegaią, a radziby unas tak uczynili, iako było we Francyi. Ale od żalu dobre się serce nie rozsiędzie. Ale ponieważ JmPan Woyniecki przyczyna za X. Kamienieckiego, że ma być iutro i chce pieczętować, tedy w Imie Boże pieczętować, albo więc trzymać się swoych kapturów a pospolitym ruszeniem na Elekcyą. Woiewoda Sandomirski rzekł: dobrzem iaradził zawsze. Legatów tych niepuszczać do Korony a ten co siedzie iest bardzo możny iprzez nigdy tak możny w Polszcze niebywał, i wielkie pieniądze u niezie co chce praktykować, obawiamy się etc. Jenże radził pieczętować i oświadczał się także Wojewoda Trocki do wszystkiego, że na osobie iego nic nie zeydzie Rzeczypospolitey, gdyż prawi praktykować nie umiem, z cudzoziemcami nierad narabiam i iż to słowa u mnie abomi nabilia, bo bym nadybardziey praktykował, to pewnie wiem żebym iuż na mieyscu wyższym niesiedział niż iak teraz siedzę. Pan Woyniecki dziękował Woiewodzie Trockiemu za łaskawą życzliwość przeciw Rzpltey i musze prawi Jchmości bardziey miłować i affekt być Ale że Xięża Jchmość sobie choroby zadawaią, tedyć to tylko u żaków bywa, ktorzy do Szkoły nie iść zadawaią sobie niemoc szkolną, a ia będąc chłopiem tak nieraz czynił (i pisarz także) potym zdanie swe zdał aby pieczętować. Pan Łęczycki rzekł: nie zda mi się pieczętować bez Duchownych bo tak na przodku stoi. My stany Duchowne i Swieckie iakożto będzie Duchowne gdy się duchowni nie podpieczętuią. Pan Marszałek Zborowski rzekł: nietylko Xięży trzeba winować ale i drugich.

ale drugich, ktorych oto usł Pan Postów wrzesza wziąć wy-
iechali aby nie piurztowaić — Alci ia bacząc coś między na-
mi dzieje było naylepsze nay zdrowsze volum podać, prze-
cie się drugiemu niepodoba cóż ze musię sprzeciwiać cze-
mu? bo od strony od adwersarza poszło, i dzieie się tak
u nas, iako on, Kortezan Florenski napisał: że gdy w je-
dnym Senacie wotowali Panowie ieden wszystko drzy-
mał: gdy nań obudzili go trzeci, aby volum swoie
powiedział. On rzekł: Ja zbiiam volum tego, co tak tak
mowił temi atemi rzeczyami etc. Powiedziano mu iześ ten iescze
nic wotował, bo wyszedł popilnej sprawie ale przyjdzie
zasię. On rzekł więc to volum iego, ktore ieszcze dopiero
ma powiedzieć, zbijam etc. Alento miał wyższe miey-
sce nadeń i gdy nań wotum przyszło, że on adwersarz
iego iuż się zwotum swoim odprawił takież i ci się
za znami postępują chociem iakatolik znami stano-
wili idlatego teraz się absentują, zeby nam racye
nasze pierwey zbili, niżeli ieszłyszeli — Atuż piurzto-
wać ia nieradzę bo ci ktorych nie masz rzeką; że
nieszą podrzuceni temu kapturowi rzeką żeście stano-
wili bez nas na nas etc. mowił też Pan Zborowski
Ja Bog zna inszego nierzyczę, iedno wszego dobrego
i to mowię: ieśli onasz Dom Zborowskich idzie:
niech zginiemy niech familia nasza wyniszczona
będzie, adobro korony niech zostanie etc. Samże słyszał
tem Pana Gnieznienskiego, Jana Zborowskiego, przed
wojewodą Krakowskim i niektoremi inszemi Pany
privatim uskarżającego się na nieboszczyka Krola
iako on zpoczątku o naymnieyszą rzecz dostateczą się
miał ukazować gdy sobie we wszem kazał, a potym
tak per libidinem et violenter omnia tractata etc.
Posłowie potem niektorzy mowili: żeby piurztować
bo gdy bez tego Kapturu będziemy, wielkie morder-
stwa a zrucie rozlania między nami będą się działać
etc. Drudzy radzili niepiurztować ale przy swych
być a pospolite ruszenie etc. Potem prosili Posłowie
wszyscy, aby mogli wyniść i namowić się dosta-
teczinie

dostatecznie o tym, a iż było po niesporze, i wyszli tam radzić, aże do nocy i nie stało się, odłożono do iutra owo tę świętą niedzielę. Lecture tak marnie straciliśmy byli wszyscy i w kościele się nie było. i naposiedło się aże do nocy. Pytał mię potem X. Legat iesli dobrze Biskupi uczynili, że niechcieli przyzwolić? Powiedziałem że quantum ad Religionis negotium dobrze, ale quantum ad bonum commune et pacem bo idzie naywięcey o to, aby się obrona pograniczna nie omieszkała, nieprzewlokła kiedy cum aliquo medio et exceptione sine cantata mogliby byli w to trafić i dogodzić. Rzekł X. Legat tunc confoederatio ista facienda erat durante interregno tantum Deinde quia convocatio ista facta est tantum propter locum et tempus Electionis, quid opus fuit istis haereticis immiscere Confoederationem de Religione? Sed haeretici hoc volunt ista Confoederatione ut eis liberum sit publice praedicare et ut decimae dentur ipsorum Ministris.

Daniel Pinie Dworzanin Cesarski bawi się tu w gospodzie Pana Czarnkowskiego: zarzzałem dziś u niego Commoda et utilitates quae sequentur regno Poloniae ex Archiduce Maximiliano czarys się zaraz przedeminą Dlatego to pisze że z tąd Colligo iże Cesarz z Braci swey tego tylko Maxymiliana, albo naybardziey podoba, bo iest naywięcszy ze wszystkich braci i naymężniejszy etc. Biskupa Chełmskiego Pilchowskiego wczoray grzebiono u Bernardynów Ownie mówiący Ksiądz też przyszło było słychać że Ownie umarł ale że się nic nie

Gadałem potem z Panem princem o tem na kogoby z Austryaków naybardziey zdanie swe zdawali? powiedział że Cesarz pamiętaiąc na praetensa, na żadnego z braci swey zezwać niebędzie. Pytałem go a gdyby samego Cesarza? odpowiedział nieprzyiechałby nijakiem co. A wszakże Maxymiliana nadewszystkie przekładać ięst prawi własny Oyciec? Ernesty został iuż regem albo Gubernatorem Królestwa Węgierskiego. Matthias ie

chał przy.

Mathias wchał kędyś na Peregrynacią ale nieznaiome zniłą tylko osób. ale prawi że Krolowa Polska zasies. trzeniem swym laborie, nikt iey tego nie może mieć za złe, i gdy do panów swych przyiada, (od Austriacos) powiem im wszystko iżyż ich namawiał, aby sobie dali pokoy: wszak to cum indignitate illorum, iakie ustanowienia przeciw im suspicie opraszczach, orozdawaniu pieniędzy: spaczyć się na tym dobrze Oyciec ich nieboszczyk.

Wszystkich tem rzeczy potrzebnych i inszych, ktore się na tey Konwokacyi działy, przepisu dostał ekaptury mamy tylko Artykuły albo postulata Pruskie nie mogły się mieć de verbo ad verbum. Starałem się o nie przez X. Lwowskie go iu X. Gałczyńskiego i u X. Tyluckiego powiedział iże się gdzieś zawieruszyły i sam X. Płocki na prośbę mię słał do nich ale nie mogły być, ale powiedział X. Płocki iże nie masz czego żądać; antiquum est semper eadem cantilena; chcieli prawi Jchmość wyrzucić X. Kardynała także chcą, a tylko chcą mieć Indigenam, a chcą mieć tam swoie sey miki i Rady etc: Był na ten czas X. Kolgetweder u X Płockiego izeczy: iać nie wiem ktotam indigena? a kto nie? boć tam naywięcey Mazurów. Pan Czarnkowski miał te Artykuły Pruskie w szkatule, ale mnie chłopiąta zgubiły X. Marowiecki też tak mowił: o Artykułach Pruskich będziem gadać w Prusiech.

Podobno tak z woli Bożey nie mogły się dostać aby twmu mosanny etc: nuturbowały a wszakże X. Marowiecki obiecał mi ich dostawszy do Helebergu przesłać.

9 Martii.

Iuż dowarzany i prużlowany Kaptur, bo gdy się rzeszi praesentes. Rada i Posłowie aż iuż pierwey rano ięprze roznosło się było to po mieście że X. Arcybiskup Gnieźnieński umarł w Drodze dwie mili od Sochaczewa w wsi Kampinie, a tożby ona iego Profecya niesztu o ktorey ięm twmu pisał że mowił w Senacie = nie umrę aże Korono wać będę trzeciego Krola przecie niektorzy niedowierzali temu,

temu iakoz fatus rumor erat, Ale przyiechał X. Biskup Kamieniecki opowiadaiąc w kole wokazuiąc, i barzo iako potrzebna iest rzecz w takowym postanowieniu. Rzeczypospolitey Jey bespieczenstwo, przyzłował Kaptur i podpisał, a wszakże sub conditione propter bonum pacis publicae. Potem przyzłowali imi wszyscy. praesentes et debet valere, bo choć absunt multi przecie vigore praesentium volebit in omnes bo że byli wszyscy przyiechali i radzili wspolnie; tedy też choć odiechali a kto im kazał, conclusio facta a praesentibus ktorzy do konca trwali, valet et robur suum habet pro omnibus.

Szemrali drudzy przeciw Biskupowi Kamienieckiemu że on uwiedziony wnosił de morte Archi Epi Gnesnensis przyzłował konfederatio dlatego aby mu dano Arcybiskupstwo.

Pan Czarnkowski zaraz się prostestował o Arcybiskupstwo ale X. Legat mi powiedział że ma impedimentum acutatem oculorum. A wszakże twierdzą drudzy P Czarnkowskiego żeby on wnet dostał takowego Cyrulika, ktory by mu wzrok naprawił gdyby Arcybiskupstwo było bo mu tylko bielmem oczy zaszły ale powieki przecie otworzą.

Czas Elekcyi iest dies St. Petri et Pauli mieysce w Warszawie bo czekać na S. Bartłomieia byłoby niebespieczno dla iakiego wtargnienia nieprzyiacielskiego Y zaraz się iuż rozieżdzaią z Warszawy.

Drudzy mowią że ArcyBiskup: niech X. Legat temu omnino temu niewierzy, żeby umrzeć miał. i Medyk krolowey też affirmował, że żyw, bo widział się z Medykiem Jego

Panowie Zborowscy Kaptura przyzłować niechcieli, albowiem iako ich strona mowi, iest in fraudem: albowiem in Articulo Zboroviorum tak napisano; ßalen archetypus nie iest inserowany do Kaptura, ale osobno iest napisany i czytałem iego kopią w Gospodzie u X. Dyluckiego ß że my stany Duchowne i Swieckie i wszystko Rycerstwo etc. dla pokoju etc. stanowiemy aby żadnych naiazdów, mordów, uczynionego etc. niebyło sub interregno, sub paena virtute Confederationis etc. Pana Krzysztofa Zborowskiego restytuiemy ku sławie czci swoieyetc.

że mu to i na potomkach szkodzić nie ma etc. Abroguiemy dekreta Seymu Anni 1585 etc. a wszakże aby Pan Krzysztof Zborowski od przyiazdu do Polski wstrzymywał się sub Interregno, ale na pierwszy Seym post coronationem ma przyiechać etc. Potem tez wzmianka o Heidensteiniecke że z korony wywołać jego skrypta. O Panu Samuelu Zborowskim nieboszczyku; tedy złą wzrą maią Panowie Zborowscy zatrwać także na pierwszy Seym przyszły post coronationem i dać od judicandum causa istam Regi et Senatui, a na Elekcyą spokoyno przyiechać. A dla większey securitatem strona panow Zborowskich od strony Pana Kanclerza maią być od siebie we czterech Milach to iest każda we dwoch milach od miysca Elekcyi sub paene vigore confederationis hujus. etc.

Byłem ci ia dzisiay in privato Senatu, ale że kazano wynyść wszystkim, wyszedłem tez X. Legat potem stał, prosząc mię na obiad: siedłem. Uskarżał się contra munnerationes quorundam contra nuntios apostolicos; gdyż my prawi mało, rozkosz mamy z tego tu mięszkania. Vestrum salutem quaerimus non regna etc. Puszczono słuch: że nowy: Legat Krakowskie Kanoniki Oczęstował Bonytugę Batorego i był by on prawi tak małło, żeby się z tym naprzód przed Kanonikami odkrywał? Potym się uskarżał super avaritia spiritualium, et collectione non necessaria pecuniarum gdyż oto Patricius et Chelmensis reliquerunt multam pecuniam cui collegerunt? Montelupi z Krakowa też tam był i powiadał że iest Executorem Testamentu Patricii ale pieniądze inaczey się znać obracają.

Dalmata tez tam był i gdy mowiono de morte Archi Episcopi Gnesnensis baczyłem że kontent był i wypchnoł mię prawi z opactwa oto sam poszedł i przypomniał co Krolowa Bona mawiała tre cose sone sempre possibile che se rompe la barca che lu Domase ingravida, et che se morisce una parsona. Ale gdy potem twierdzono że X. ArcyBiskup żyw, tedy iakoś nie wsmak mu było i narzekał na X. Legata, że on nieratował go w tym nie pozwał adversam partem etc. X. Legat odpowiedział iakoż ia mogę arcyBiskupa pozwać?

habeo

habeo jurisditionem non habeo brachium. Carceris in hospitio meo non habeo, Nunc quando venit successor, jurisditio mea expirit. Jarzi to twierdzą i u Pana Podskarbiego że nie X. Arcybiskupowi. Ale Pan warszawski affirmat, że umarł in curra. ut ut est X. Tylicki sekretarz wielki powiedział mi de conclusione hodierna, iże aż się zaniosło było wczora do zaburzenia, gdy przysięgać nie chciano, ale dzisia, gdy przysiędzie X. Biskup Kamieniecki przysięgał i podpisał a wszerze cum ista clausula. Quantum ad pacem etc. tak i drudzy przysięgali Elekcya naznaczyła post festum SS. Petri et Pauli zaraz w Warszawie

O Hetmanie przypomnie iże na to się zezwolili, że nad tamtym ludem na Podolu ma Hetmanie Pan Herbort o którym wzmianka pierwey była i którego podobał sam Pan Herbort, o którym wzmianka pierwey była i którego podob Kanclerz. A wszakże non est factum praejudicium wielkiemu Hetmanowi, ale go napisano starszym etc. De morte Eppi Cracoviensis też mówiono ale falsum.

10. Martij.

Rano byłem u Pana Czarnkowskiego powiedział mi iże miasto Konkluzyi stała się konfuzya. Bo X. Kamieniecki wszystko podrwił, przysięgał, podpisał, a insi wszyscy Duchowni nie chcieli rozjechali się, rozniemogli Sam też powiadał, nie chciał przysięgać bo nie masz na co Akto być? kila Panów cóż to ma robur mieć? Prosiłem żeby Electioni czas był nad Bartłomiey nie chcie li iono na S. Piotr. Otoż Maledykcya wielka będzie bo szkody wielkie dziewać się będą stąd zbijania, mordestwa

X. Tylicki sekretarz wielki dzisia odjechał, iumu naypilniey służby swe zaleca.

D. Sylvester miał dzisiay listy z Krakowa, data 5 Martii, ale de morte Eppi nihil, imo valet.

Powiadał mi D. Sylvester iże Posłowie szwedzcy iadą, i za tym tego Królowa JMo bardzo że nie mogli być na konwokacyi tey maią być za tydzień. Mówiono o śmierci Królewny we Szwecyi bardzo rychło jeszcze in Januario bo mare illud congelatum erat. W tych kilku dniach usque ad 14 Martij jest co czynić stanęło się.

starając się naywięcey o Exemplarz Kapturowy, bo bez niego obeyść się niegodzi dla zimna i Deszczu: a teraz na początku z trudnością idostać, bowiem się z nim pisarze w Grodzie droża. Jest też co czynić przepisuiąc imie rzeczy, ktore się tu czytaty codprawowaty w Radzie: Jaroż WMci obaczysz zesmy tu niewiele prożnowali, i iuz tu od niektorych Panow ponowiny do mnie chodzą no, mało nie na kazdy dzień, by na targ albo do Jatek tak o mnie rozumieiąc, zem ia naypilnieyszy.

12. Martij

Cały dzień strawił się większa część nocy około kapturu przepisowania. Woiewoda Poznański ma tu nieco zmiesznać przy Krolowey JEMości.

Arcy Biskupowi Gnieznienskiemu maią za zło, iż Woiewody poznanskiego partes trzyma.

Exaptury teraz zprzedkie u Pisarzow w Grodzie Warszawskim bardzo drogie są; biorą za ieden po kilu Złotych.

13. Martij

Oczeniwałem na listy Pan warszawski raoby od WMci indicium miał de Oratione sua funebrali. X. Biskup Płocki iuż ozdrowiał, tylko że ieszcze słaby. X. Legat się gle oczekiwa na sukcessora swego, iesli tu setrwa per Pascha incertum. Drugiey wszyscy odiechali. Podstarości Pułtuski powiadał że X. Kardynał Biskup Batory na wiosnę ma u WMci w Helsbergu być. u X. Sylwestra pozyczyłem 10 Talerów bo wszystko bardzo drogo było, owies, drwa, ryby, insze potrzeby i wydatki, a za tego mało kontentować tez Gospodarza trzeba za Izdebkę.

Opisali WMci insi wszyscy, tylko u X. ArcyBiskupa Gnieznienskiego dla choroby trudność była, X. Lwowski powiadał przedtem, że do WMci iuz pisał i memoria posłał przez Pana Naydechowskiego. Komornik ieden Krolowey JEymości powiadał mi ze Pana Kasztelanka ma być na Sleszya Piętnaście tysięcy, ale mym

zdaniem

zdaniem usli go bęzie pięć tysięcy, dosyć. Deresto do-
syć się na pisało, nastepiało, narzuto, nachodziło, na
stało, naziembneto, napociło, nacisnęło, napchało, na
posiło, inaresztowało in summa naprawowało. To
musimy tozby wypiwać iano mowi polak mogłby
kopią gonić.

Providebit Dominus et Dominus.

Dyaryusz Seymu.
1606.

1606 1 Maij Do dyaryuszu Seymu.

Zdanie Pana Marszałka Koronnego na Seymie walnym koronnym 1606 1. Maij.

W tych zamieszanych czasiech Rzpltey kiedy z iedney strony poganin Oyczyznę naszą poszarpał, siła dusz w niewolą pobrał, z drugiey niesłychana zelżywość na naród nasz padła, z trzeciey w Krolewstwie Koronney nieprzyiaciel znowu gorę bierze, nażałośnieysza każdemu dobremu być musi, a słusznie domowa niezgoda, przez którą przyszłych czasów wielkie i sławne P. P. a tanie których moc nie przyiacielska przytłumić nie mogła do gruntu w padły gdy miasto pokoju którym stoi y kwitnie każde państwo mordy i krwie rozlania, miasto wolności y swobod tumulty, a za niemi zguba y niewola następowała. Czytaliśmy dawne Rzymskie y Greckie, przykłady a nie bez pożałowania, choć nas to nic nie dolegało, słyszeliśmy. o Francuzach y Niderlandczykach wieku naszego srogich y okrutnych domowych kłotniach, sami a świeżo lecz iesmy na tanie ognie przez sciany Sąsiedzką niepatrzyli dymy, pewnie tego pożaru poznawszy przez gory widzieliśmy z upadkiem onego też możnego przedtem, tak pięknego teraz zniszczonego y wniwecz obroconego. Krolestwa Węgerskiego. Zaczymby nie powinna ku Oyczyznie miłość by nie słuszny wzgląd na pozostaiące Potomstwo przywodzić nas do ulitowania się nad tą matką naszą, żałość przynaymniey ybo iazń złak okrutnych przykładow y niebespieczeństw następuiących, a strzeż Boże zguby ostatniey miałaby słusznie niektorych do lepszych zamysłow y zdrowszych rad przywodzić, więc coźmy z drugich tanich przyczyn, z tanich pożytków widzieli, darmo się spodziewać mamy, abyśmy się

czego

czego porządniejszego starich postępków doczekać mogli. Czytamy o początkach y przyczynach upadku oney sławney i wielkiey Rzeczypospolitey Rzymskiey za pierwszych niezgoda, mnieyszych nieposłuszeństwo, wzgardę Praw, odpołeżnieyszych lekce ważenie urzędów, swawolą żołnierza tak daleko zawiedli byli rzecz pospolitą, że iako ieden rzekł. Salva esse nisi beneficio servitutis non poterat. Czego z tych rzeczy u siebie nie widziemy? a zaś to wszystko tego roku niedoskonale okazało y odkryto; odkryty się niezgody z zazdrości i nienawiści pochodzące, pokazało się nieposłuszeństwo zakładaniem ziazdów publicznych mimo władzę. Swawola wszędzie górę wzięła, także nie to co kto był powinien, ale co mu się podobało, czynił, a iescze to iest tym żałośnieysza, że wszystkę winę na WKMość i nas braią swoie obaliwszy. wciekami płonnemi y inszemi różnemi sposoby ludzi spokoyne do rozruchów y tumultów pobudzali; y libertatem speciosum nomen praese ferendo, aby tym taieniey na cel wzmierzony niewiadome rzeczy przywiedli. Nie iest żadna wprawdzie zwierzchność tak od Pana Boga pobłogosławiona, aby wcale być mogła, nie masz żadney Rzeczypospolitey tak dobrze sporządzoney, aby zorbitancyi w niey być nie miało, pogotowiu w naszey, która według dawney przypowieści nierządem stoi, być to nie może, aby co z kluby swey wypaść nie miało. Bo i WKMość człowiek, Senat i Urzędnicy ludziesmy wszyscy, tym nad insze teraz nieszczęśliwsze iesli co z swego kresu wyszło, iesli w czem błędy dosyć się niedziało, wszystko na ieden raz na nas obalono, iakoby WKM. żadawne excessy odpowiadanie, y my wsmy urzędy naszę wszyli wszystkich excessowi eli iakie były wszystkich exorbitancyi autorami y promotorami być mieli, y iesli w czym ody WKMości nakazało, iakobyśmy to my zatrzymywali, żeby do tego affektu nie przyszło. Co nato uczyniono iesli się ale panowaniem WKMości z prywatnych urazów swych niekontentuie

aby i drugich

aby i drugich na swe zdanie przyciągnąć mogł. Co ze wszystkich miał y okoliczności pilno i bez przestanku tego roku robiono, nie dziwo ci to nayiasnieyszy miłości wy Krolu, że się niektorzy Panowaniem WKMości nie kontentuią, bo nie iest nic rownego od przyrodzenia ludzkiego, ktoremu varietas się podoba, co i w prostym pospolitym człowieku widziemy, ci co dzień pana a co godzina Urzędnika radziby mieli a pogotowiu w tak wielkim i szerokim państwie siła iest ludzi złych y dobrych: złym trudno się Pan podobać ma, gdy na ich złeysy animadvertere musi, dobrym zas y nie zawsze i nie wszystkim dogodzić może, do tego choć Pan dobrze rządzi, y sprawiedliwość sądzi, siłę obrażać musi, bo nie iest ludzi dobrych i sprawiedliwych tak wiele iako tych ktorzy krzywdzić się nauczyli, y ktorym w pokoju trwoga, y woyna w rozruchach odpoczynek y odetga się widzi; Dobrych zas y zasłużonych gromada iest wielka, a dla zasług swych i cnot nadgrod wielkich potrzebuią y oczekiwaią. A kiedy nie odnoszą tego czego pragną, bo iedną vacantyą siłam opatrzyć trudno, skoro ieden porwie, drudzy na WKMość narzekaią, y na Urzędniki się urażaią. Tak gdy złych w występkach hamuiemy i dobrym tak iako oni rozumieią, y sobie życzą nadgrody być dane nie mogą, wnet winy cięzkie na Pana cięzkie na Urzędniki kładą, z tąd potem nieukontentowanie rośnie, y pobudza ludzi do złego. Pana doludzi udawania, a z tąd nay więcey płonnych wieści o Urzędnikach rodzi się, ktore tak daleko się tego roku rozbieżały i tak się rozmnożyły, że z sprawowaniem się ich trudno. Aż widzyby w porządku oto się Rzplita pytała, kiedyby w tych Cenzurach miłość dobyczyzny nie prywatna nie nawiść albo zazdrość sprawowała a wby miało być dobremu człowiekowi nadto pocieszniyszego, aby in Teatro Reipublicae rationem villicationis

dawał

dawał, tam iako złoto w ogniu tak y cnota kaz-
demu w takim ciągu tymby się polerowniyszą
wydała, Zły zaś za postępki swe niech by się sro-
mał, y karaniu swym występkom należące odnosił.
Ale yto trybem w Prawie opisanym y w Rzeczypospo-
litey zwyczaynym odprawować by się miało, aby był
obwiniony Delator y Sędzia, więc ieśliby Sędzia obwi-
nionego winnym nie znalazł, aby ten delator pod
kaźń obwinionemu zgotowaną, ieśliby nie dowiodł
podpadał, co we wszelkiey Rzpltey zachowywa się
i paenam talionis nazwano. Ale to im iest nie
słuszniysza tym cięższa i żałobniysza z tego roku
drugim pierwszy stanu y existimatię stracić przy-
szło, pierwszy być osądzonym y publikowanym
niż powiedziano a co się kto iako sprawować miał.
Bo ze osobie rzecz, by mię kto był w czym kiedy
obwinił, gotow bym był zawsze i terazem gotów
rok bez pozwu przyznam; ieśli się kto z czym
odezwie w czymbym Oyczyznie miał być nie-
prawa ia z postępków praw y rad swoich liczbę
uczynić chcę, tu gdzie tego zawsze plac bywał, ma-
iąc pewną w niewinności ufność y że mię nieżyczli-
wy. w niczem takim nieposelstwie czymbym albo
wolnościom czyię albo Prawu uszczerbek, albo uro-
dzeniu Zachowaniu, y Sławie Domu mego co ubli-
żyć miał. Bo kto się obeyrzy nieprzesądzony móy
młodych lat wiek, kto na zachowanie tak doma
iako i w postronnych kraiach, kto na zabawy
moie u dworu y w woysku, kto na zachowanie
w sędziostwie, kto na obeyście się moie w naymniey-
szych urzędach poyrzy, z których okoliczności zwy-
kli ludzie każdemu sprawy sądzić, mam zato,
że nie takiego nie znaydzie, za cobym się kiedy
sromać miał słusznie. Bo acz się sam chwalić
nie chcę, to przecie rzec muszę, że postępki moie
cnotliwe zawsze y rady iesli nie subtelne albo
przymądre, tedy szczyre a życzliwe y panu Rzpltey

były

były, y nie posetakcie mnie w niczem y nieprzyiaciel bym prawdę znać chciał, w czymby Praw(om) ... wolnościom uszczerbek, y pomyśleniem uczynić miał, Niechay też drudzy tylko za tak wiele lat urzędów swoich spraw y z postępków swych się sprawuią, niechay tam in publicis quam in privatis sprawy ich roztrząśnione będą, niech tu gdzie tego płac ten rok odprawuią, mam nadzieię w niewinności swey a sprawiedliwości Bożey, że oni, a nie ia Oyczyźnie na liczbie zostanę. Nie będę articulatim y otem mówił, y nowinek po wielkie rozsianych się chwytał, siłaby czasu wziąć musiało, to tylko rzekę, że my się gorzey krzywdą dzieie: a taino każdy dobry y rozsądny temu wiarę da, ale na windycyą ... Rzpltey mów, kto na powstaiące potomstwo się obeyrzy, by inszych okoliczności, które z tego albo dobrego człowieka uczynią, a ante actum vitam nie kładł przed oczy, sem ... trochę się zabawił, powinni nemki ani WKMość ani Jermoc za złe mieć niebędą, nie masz bowiem cięższego uzaru na świecie, iako temu, kiedy z kogo honor zdzieraią, z sławy złotoczą tak że żeden dałbyt opłacę nieprzyiacielowi mówiąc; weź szczęście, weź maiętność, weź nakoniec zdrowie, ale sławy, y cnoty niebierz, bo ze mną y do grobu poydą. Mniejszy tedy rzeczy które czas a prawda iuż dokryła, nie iestem takim, abym dla prywatnych affektów, dla urazów własnych onę albo muszać albo gubić miał, gowszem oney iako nayprędszego uspokoienia życzę, by y z uymą iaką rzeczy moich prywatnych z miejsca swego oto uniżenie WKMości proszę, abyś WKMość co rzeczy pospolitey słusznie należy to cobyś WKMość albo zobowiązkiwo, albo zobietnie być powinien by na tym placu iako nayrychley wyjście z osoby swey dosyć uczyniwszy uspokoił sam siebie, z nas sinistras suspitiones et opiniones zniosł. A na coby się iescze Stany zgromadzone zezwoliły, z dobrotliwości natury swey, y żeś nam zawsze in benignitate et Clementia panował, y teraz to skutkiem pokazał; Na to żednak pilne oko maiąc, ne quid detrimenti Respublica patiatur, y z tych teraznieyszych

rozruchów

rozruchów ale iże z tych na potomne czasy przy-
kładow, Bo iż ludzie z przykładów radzi się chwytaią
a promptior est wyższa liczba z natury nadoswiato
się do tego obawiać się tedy trzeba, ieśli temu gruntownicy nie zaburzy, aby ci tamich wiatrów na potym
na Rzpltą nie puszczali, zeżo czasem iakim przykładem mogłaby in summum discrimen Rzplta przychodzić. Czemu wszelakim sposobem zabiegać trzeba
a Pana Boga prosić, aby on dalej y serca ludzkie y
sprawy teraźnieysze obrócić raczył, ku uspokoieniu
Rzpltey y ku zatrzymaniu uspokoiu Oyczyzny, a przy
Dostoienstwie WK Mości w całości Praw y wolności
naszych, W inszych rzeczach do propozycyi WKMo.
należących, iako y Jchm drudzy, to na czas inszy po utaiemnieniu tych rzeczy, ktore nas wewnątrz
officiunt, odłożyli, y Ja zmiyszca mego to w całą
wiarą ku WK Mości y szczery ku Oyczyznie miłości y szczerą życzliwość ku pomnożeniu Praw y
wolności moich każe z takiego dowcipu mego rad
się przymowię.

De J 1605.

Dyaryusz Seymowy.
Anno 1596. 26 marca Ex M. S. Bibl. Radziwil Nieswiez.

Diaryusz Seymu w Roku Tysiącznym Pięćsetnym Dziewięćdziesiątym Szóstym Dnia 26.ta Marca.

Na początku Seymu tego gdy obrali Marszałka
Jmcipana Dorohostayskiego Panowie Postowie między so-
bą przez kilka dni dysputacye mieli, strony posłów Woje-
wództwa Ruskiego obranych niezgodnie z których byli
Pan Łęgoza Kasztelan Czechowski, Pan Leśniowski Pod-
czaszy Lwowski Pan Szczęsny Herburt, Pan Stanisław
Stadnicki z Łańcuta y drugi Stanisław Stadnicki z ~~Łań~~
~~cuta y d~~ Oświla Pan Broniewski. Że posły gdy w
Wiszni mianowano, niektórzy nawiezli z sobą szlachty
sług, woytów, sołtysów, aby na nie wotowali, y tym
posłami zostali, co szlachta obaczywszy, że to oni in
detrimentum libertatis te facyą czynili, a mianowi-
cie Pan Czechowski nie chcieli w takowym rządzie sie-
dzieć, y posłali do Krola Jmci o drugi Seymik pro-
sząc, a dla niego y tych drugich Posłów niechcieli mieć.
Potem wszyscy uczynili protestacyą, y posłali (ut as-
serunt) z nią Pana Szeszowskiego Pisarza Lwowskiego y
Pana Krasickiego, z która Protestacyą gdy się na Seymie
opowiedzieli urosły między temi Posły wielkie Dysputa-
cye. Protestantes zadawali im to, żeście wy prywatne
osoby nie Posłowie, przyjechaliśmy się na was skar-
żyć, żeście się byli tam cum praejudiciatis animis sta-
wili, y gwałtem do tego uszrubowaliście się, Credensu
nie macie, który zwykli miewać Posłowie, y nigdy
bez Instrukcyi nie przyjeżdża tu na ten Plac żadne
Województwo, ani Powiat, oni odpowiedź dawali, że
modeste fraenis tam usi sunt, nic takiego nie czyni-
li, coby się z prawem y wolnościami nie zgadzało
ale każdy z nich solito more tam przyjechał. Co się
do tyż że Credensu, albo Informacyi od Krala, te cere-
monią mniey potrzebną rozumieli, bo informacye

tym który

tym ktorzy się niebaczą, bywaią dawane, y ktorzy są tyrones do odprawowania spraw Rzpltey.

Ale każdy z nas iest Veteranus a co większa na ten Seym cum plenaria potestate wszystkie Woiewodztwa Posty swe wyprawuią, aby przyczyny Jnstrukcya nie iest potrzebna. Daley to powiadali iż nas Koło Poselskie tu na Seymie sądzić nie może, ale tylko bracia doma, ktorym prawo pospolite kazało się sprawować y gdy będziem według Konstytucyi reddere rationem vellicationis suae, tam, albo nam nałaią albo podziękuią. Więc też to proponowali że Seym bydź nie może bez Ruskiego Woiewodztwa, bo ta materya tego Seymu o bespieczenstwie Woiewodztw Ruskich ma bydź namawiana, y tam tych krajow ten ogień iest nayblizszy. Toż przydali, że wy tu na nas, przez nas nie stanowić możecie ani będziecie mogli, y choćbyśmy też nas obroną iaką opatrzyć chcieli, mielem to nam zdrowo bydzie, iako gdybyśmy się mogli sami leczyć, ktorzy lepiey iesteśmy defektów naszych świadomi, J prosili aby tamci Protestanci byli repulsi, iako ci ktorzy przez Protestacye swe Seymik rozerwali, aby materyi była dyspulacya przez dwa dni pro et kontra dysputuiąc.

Tegdy Panowie Posłowie przypisali na swoy rozsądek, rożni rożnie rozumieli, Jednak przychylili się do tego iż było byto wielkie rzeczy gdyby protestacyami tak ważne rzeczy mieli rozrywać iżby za tą sequella, y Seym był zniesiony y Trybunał, ktory nam porownanie wszystkiey sprawiedliwości daie, musiałby się złamać /: czego Boże uchoway:/ bo tak wiey oprotestaycę, ludzi wiele niespokoynych dobremi się rzeczami brzydzących.

Atak dobra rzecz iest, zabiegać temu ogniowi, To też nie pomniyszey części przedsiebrali, iż ci Panowie Posłowie od Protestantów nagamieni ludzie są wielkiey sławy, y wysokiego baczenia y zawdy cum

honore

honore et decore w kole tym Poselskim slawali y nie są w niwczym podeyrzani. A gdybysmy ich ruszyć mieli, iuż by uszczerbek był honoru bo by byli in Regestro civium factiosorum notati, y prawo takich paena honoris karze, y życzymy tego, aby to mało na Domie tak ludzi zacnych zostawać. Jtak propter bonum pacis wszystkim siedzieć kazali, tak Panom Protestantom iakoteż y drugim tym ktorzy niewządnie byli obrani.

Dnia 29 Marca Witali Krola Jmci przez Pana Marszałka swego, tym sposobem.

Dwa się errores in omni Rei publica nayważsze Nayiasnieyszy Miłosciwy Krolu skwapliwość y lenistwo dla tych dwoch y nayważsze Monarchie Krolestwa, Prowincye, Twierdze, y Rzplite upadaią, A to dla tego że co nazbyt, est y co mało, miary nietrzyma ią, zaczym też apetitus rationi niemogą parere, co iuż wiekowi naszemu esplocatum est y iuż y tych czasow nato ledwych oczy swiże patrzaty, drugich uszy styszaty. Lenistwo nowię czyni obiectionem ani morum, sertilem aediuam, comptemtiom, et omni rerum amissionem. Skwapliwość zaś czyni to, że okazya bywa upuszczona, czyni strwożone animusze ludzkie, przychodzi też za skwapliwością zbytne osobie rozumienie, y dufność, ktora się z mądroscią nie zgodzi, pytnie, a nienamyslne rady, z poczatku zdadzą się dobre, w pozrodku trudne na koniec szkodliwe. Ci co to zwyczaią smiałoscią y dufnoscią rządzą, często upadaią, w boiaźń cum sua jactura ostaią, Umysł ktory się umie y wie czego obawiać a czego się iąć umie do rzeczy często przystępować dobrze i bonis auspiciis zaczawszy, koniec porządny zwykł miewać. Ten zawdy szczęsliwy bywał ktory się rządząc zastępowa Gdzie sito desalu te totius Reipublicae y rozmyslaiąc się na tę i na owę stronę. A rozmysliwszy się kiedy iuż do rzeczy przyidzie smiele czyni mogłoby się wiele przykładow naleść ktore mam to przed oczy wyrzucaią ale czasu krotkość onych wyliczać niedozwala. wszakże wszystkie Historye

swiadczą.

swiadczą że albo dla iedney z tych albo dla obydwoch
wielkie rzeczy zginęły. Swiezy przykład wołoska i mul
tańska ziemia niedla czego inszego zoserwana iest
tylko propter mala consilia. Mądry to człowiek, ktory
długo deliberuiąc prędko exekucye, a wtym ani na
prawą ani nalewą uciekasię. Co my wszystko wpo-
stępkach WKrolewi Mości widziemy, y szczęśliwe
Państwo ktore takiego męża ma, iakowego my
WKMości mamy, bodo tego czasu Rzplita nihil
detrimenti passa est. Za całością WKMości zamę-
stwem y dzielnością z cutą Jehmości Panów hetma
nów Poganin tak srogi iest uskromiony, y hardość
Jego zwiełką osławą podeptana, zaco niech będzie
Pan Bog czasy wiecznemi pochwalony. Wię i granice
Państw WKMci rozszerzone są a przy ktorem rozszerza
niu granic ianie Poganin Przymierze zawarł. Droga
pochwalone bydź musi. WKMość z tey miary
wielkie staranie o nas, żeś nas nieprzywiodł do
sporkow doktorych nas wiodli nasi sąsiedzi czasu
nie dawnego y ktoreby nam presens nego tium
cum summo periculo Reipublicae nudałeś przy-
wieść do tego, ani powinowactwem, ani perswazya-
mi, ani prozbami. Seym Krolewski roku przeszłe
go raczyłeś był złożyć, dla traktowania tych
rzeczy, na ktorym się nic nie sprawiło. Kommis-
sarze byli wysłani aby ex re, tempore, et occasio
ne consilia wziąwszy, ten akt zawarli. Strona
tamta do tego nie przybyła, y tak infectis, rebus
do Domow przyiechali. W tym wszystkim chwa-
lić każdy musi WKMość, żeś nieprędko chodził,
bo chciwy każdy chce wskok a kwapiące się wszy
stko popsuie. Kto słusznie co czyni, bacznie czyni,
kto się kwapi ślepo czyni.

Wielkim a uważnym sprawom przeciwnoście
wielki nieprzyiaciel. Teraz tu na ten Plac stawi
lismy się albo dlatego abyśmy zaczęte rzeczy do
konczyli, albo nowy sposob wynaleźli, w czem

wszystkim

wszystkiem ab jove Principium emanaes, ktorego ma my prosić, aby na sam dobro y pozyteczne ukazał dro gę, rządzić, y sprawować, y prowadzić, cujus nomen est benedictum. A iż poddanym chęć serce y posługi ku Panu więcsze rosty, gdyż onego twarz wesołą, y łaskawą ku sobie widzą, prosiemy uniżenie o przystęp do pocało- wania ręki WK Mości Pana naszego Miłościwego, kto- remu my długiego y szczęśliwego Panowania iako wier ni Poddani życzymy.

Za tym Xiądz Podkanclerzy przystąpił do Krola JMci y tam iako os Regis staranie, pilność obey Rzpltey pospołu z stany Radami deklarował. Za chęci ktore ofiaro wali Panowie Posłowie dziękował, gotowość Krol JMci z łaską swoią każdemu z osobna oznaymił.

Potym Xiądz Podkanclerzy Propozycyą imieniem Krola JMci odprawował.

Biskup Krakowski.

Pericula interna et externa przełożył.

Pericula interna iest nieufność między nami, mena rcsi, zawaśnienia wielkie conspirationes przeciwko po- spolitemu prawu, ziazdy prywatne przeciwko zwierz- chności Maiestatu Waszey Krolewskiey Mości, y con tra authoritatem Conventus. Alan dobry gospodarz dom swoy pierwey umieść ma, niż postawi informa y to oddalić coby było domowi iego szkodliwego, Pe- ricula externa, nieprzyiaciel Krzyża Świętego swą sro- gość rozciąga, y iako lew krąży, biegaiąc, y szuka quem devorat.

Gdy tedy widziemy, że tan oczy otwiera chrześcian stwu aby widzieli co na nich idzie, że sposoby się pokazują conservando statuts, nie odbiegamy ich, boć lepiey z inszemi o sobie radzić, mieli ich u siebie z więcszym szwankiem swoim czekać. Bo (uchowey Boże) gdyby wziął gorę nad inszemi, nie łatwie być my się mu oparli. A że się postanowieniu przeszłego Seymu przez Kommisarze nic nie stało, przyczyna ta została na Deputatach, że się z niemi ugodzić nie mogli. Obiecywali nadzieią iesrze ze lepszą przygodą

teraznieyszey

terazniejszy Seym ukaże z własnie że się ześ to teraźniejszy Oyciec Swięty Papież wołał, takowiey insze Pany chrześciańskie przywieść może authoritate sua.

To votum iego amplioribus verbis odprawowane było. Dołoż okazał, że nie pewne z Turkami przymierze.

Biskup ~~Krakowski~~ Kujawski.

Także na tęż wotował, iednak pierwey w swey mowie radził, poznać się z Karaniany, ktorey mało widziemy, żeby z nami Dokrycie było, nie simulując pokazał defekty nasze do woyny dla tego żesmy są złości pełni, krzywoprzysięstwa, łupiestwa wszystkie opanowały, tylko doma iesteśmy lingua audaces, a w rzeczy samey inermes. Młodzi się zakazała, in ludos wszystek żywot swoy powzięli. A więcey nam się nie zostaie, tylko wołać do Pana. Salva nos Domine perimus. Ampliora verba in eo subiecto proferebat, ktore tylko fundowały się na napominanie, y przykładanie srogości Bożey, ktora iest nad nami y iuż securis opposita est capiti nostro.

Biskup Łucki.

Panu Bogu iest za to dziękować, że tę Koronę w nawałnościach tak wielkich siedzącą, i wiatry burzliwemi ze wszech obrażoną, chować raczy, Więc za to choć errores wielkie przez spary się nam ne padły. Co rekwiruie deliberacya teraźnieysza choć tenuitas ingenij zagradzanie ale przecie pro vetle et posse z trzeźwości swey, życzyłbym sobie kilka słow rzec, y radaby każdy pro liberta te Senatoria mowił. Ale iż Pan Bog dał darmy rozmaite, iedni na złotych, drudzy na srebrnych, trzeci in vasis fictilibus ten trybut Oyczyznie swey przynoszą. Raczą tedy aby się tu W. Mość zapobiegły obiemał sporna mięt, to

sack

skok, to cel do tego wszyscy goniu mamy. Hic Rho-
dus, hic salta. Jakoż ~~wszyscy gonić mamy~~. i Le-
gat Oyca Swiętego Papieża toż nam perswaduie.
Lecz przecie obiecawszy się natymi, że pokoy, by
dziesięć razy dnia iednego poprzysiężony nie pewny
bo in fraudem Chrześciaństwa bywa od niego po
dany. I to staranie naypierwszeysze Jego, aby są-
siadem podle mieszkaiącym łupiestwa y tyran-
stwo mogł uczynić. A sąsiad pod pretextem pokoiu
aby go nie natował ato z sąsiadem będzie, że go z tey
szkienki pokoiu obiecanego zewlecze. Jako z pięciolet
nich pogróżek bez dania przyczyny ~~tak~~ y z tak
różnego przyięcia tatarów za własnym iego rozka
zaniem iasnie ukazać się może. A tak na obietni
cach, y ofiarowaniu Pogańskim rządzić się nam nie
trzeba. A y teraz wiemy że we Wołoszech przymie
rza zebrać, skromoty uczyć, a przecie się tu przyiecha
wszy śmiał ochlubić że uproszony pokoy dał woy
skom W. K. Mości, Przetoż iako Przodkowie W.
K. M. y insi woyną Pokoiu u sąsiad swoich
nabywali, także też nam potrzeba, tym kształ
tem drogę słać do Pokoiu, tylko mnie to nie czy
ni rezolutem, czegom iescze niewiadom. Jeżeli
krzywda nasza od tego Poganina, świeża teraz
we Wołoszech przytym Cesarskim się zatarła, tedy
by homini Christiano nie godziło się iuż wtym
grzebać. Ale do przedsięwzięcia się wracaiąc, to
iest nie mała pobudka, iż do woyny wstę-
pę taki mamy iakiego żaden przodek W.
K. M. nie miał mam racye; bośmy sposobniey
si niżli przodkowie nasi. Nayprzod wstępuiem
dobrym iest Wołoska ziemia ktora iuż pod-
daństwo W.K.M. oddała y Jeremiasz wszelakiż
swą życzliwość pokazuie, y pokaże bo mu się
też inaczej nie będzie godziło, y niegodne, gdyż
iasność swą od W.K. Mości bierze, Druga przyczy
na

przyczyna, że ziemie Multanskiey iest wyplo szony ten Poganin, y tak się nam przystąpić stał do Dunaiu a lepiey by nam Dunay graniczył. Trze cia przyczyna: Swywoli dosyć ktorey przed sobą armią wszystko, taby nie była in visceribus Regni, ale aby tam wszyscy wszystkie swe siły obrocili. Czwarta przyczyna; że ludzi wiele ma my młodych, ktory maią chęć do woyny, a wszy scy wołaią my tam poydziemy y pomożemy chrze scianstwu, iła w nich dmuchaia rowa, y zapala się iako ogień ktora iesli w nich wygaszona nie będzie, dosyć się uczyni przedsięwzięciu Jeh, a tak nie będzie tyle naleway(?)kow, y niebędzie trudnosci tych kot rozburzonych, hamować. Piąta przyczyna: Pan Bog nam dał, że iest militaris deseplina, y nie taka swawola, mię dzy żołnierstwem iaka była przed tem, y to iest nie mało pomocy zadowodem Bożym. A gdy po tym przystąpiemy do ratunku Oyca świętego Papieża iako niepośledni ratunek, ktory choć nie speculative, ale practice obiecuie. Szosta przyczyna idzie o estymacyą naszą bo o nas postronni zle rozu mieią, iakobyśmy z siebie, a z tym iedno sposobem iako Przodkowie nasi.

By był Zygmunt dziad waszey Krolewskiey Mości żyw, y ci wbyli na on czas barzo przyczy ny takie okazye, kondycye, iż circumstantiones mu tant casum, tempora, insze, natoż by byli za dziki. Lepiey jedy radsie oratunku niż oporo ju niepewnym. Prawda, że to być musi z kosztem ale communia minus cadunt.

Y choć byśmy spotki zaniechali, przeciw w obronie stać nam potrzeba, a obrona sama ma to nam nie nalawowy koszt wynidzie, y choć by tamten większy, ale przecie z większą

sławą

nasza, y lepiey by się to Panu Bogu podobało. A to naywiększa, że widząc niewidzimy, a słysząc nie słyszymy. Żaden nie iest, ktoryby nie negował tego, że pokoy nie pewny z tym tyranem otoż co ma być potem, lepiey zaraz, ponieważ ultimus illi dworan Dus Jeas. [illegible] insze nie będziem mieli, tylko złotoki. O Kozaki radzę aby ie znieść, ktore do Diabła przyrowny wam, a nas co cierpiemy od tey swawoli do chłopa.

Biskup Przemyski.

Coś się podobało Stanom na przeszłym Seymie raz, drugi raz iuż nie podobać się nie może, bo stateczność i fides nie naruszona niekaże, zkąd ia rozumiem że droga utorowana, bo pamiętamy racye, sposoby possibilita tes, pamiętamy Konsultacye y coś się z nich zawią zało, y naczym stanęło było. Ale y na przyszłe rzeczy patrzeć, ktore czas odmienia, ktory to czas explorat amicos, nie może żaden to sobie ustać, aby potym gdy finis impeditus być by nie miał się w rezolucyi swoiey zachwiać. Co wziąwszy przed się, bardziey się w rezolucyi zatrudniam, ile im presenti rerum statu, niż nad tym co sobie obralismy. I nie dlatego mowię abym miał zatrudniać rzeczy postanowione, ale dla tego, abym iako Senator deliberował Conscientiam meam. Było to żeby te rzeczy postanowione były, wysłani byli komissarze był i Seym naznaczony w pewnym cza sie, dla tego aby zaś co sprawiwszy y porozumia wszy co się u kogo dzieie, y czego chce do nie śli. Zlamtąd z gotemi nam pewroili, y ta Causa na tamtych została, bosmy my deligentiam suam wszystkiemu światu zostawili do widzenia. Na to się tedy wdzięczni musim, że były podczyzane kondycye o wołoszkiey ziemi, ktora miała być inter lactares conditiones Caesareovi Chrześciańskiemu podana od nas. Ktorey wołoszkiey Ziemi żadnej pretensyi in genere et specie nie miało zostawać dalej co tyczę deliberacyi naszey było to aby się nam dosyć stało od tych z ktoremi societatem contra finitimum hostem mielibyśmy z strony tranzakcyi z inszey miary tak że też z strony spolki tey do ktorey się mieli i insze Potentaty przymuszać niewiemy

tedy tego

tedy tego co Panowie monarchowie nato odpisali Toliz to Cesarz Jmc Rzymski miał włożyć na Ojca Swiętego Papieża y na Xiążęta Rzymskie. Na insze też suspicye, potrzeba mieć wzgląd, boć za prawdę nieswiadomości swey ale ex ore wszystkich mamy, czem iżto wiem że ten swawolnik. Nateraźno iż insszemi pod Chorągwią Cesarską to przed niewzięcie odprawuią z niebespieczenstwem naszym A y teraz wszą stato we wołoszech, że ten nieprzyiaciel Sauryslanus pusciłsię aby był tamte kraje nawiedził ust teraz nazad zwrocony a nam nie tylko co by miał podziękować za zagrodę to iescze Pana Woiewodę Siedmiogrodzkiego sposobił nanas nadto iescze poznaczywał do wkładni aby woyska były swiadzione ze tłuch; przywłaszczaiąc sobie to Woiewodztwo. Dotegoż są iescze i inne gorszi, ktore nam przestrogi daią iż się on prędzey obroci na nas niżeli na Turka. Z czego za rozumieniem być rzeczy wielkiey godne uważania albowiem boni civis est, wszey sobie życzyć. Ale obeyrzawszy się na drugą stronę, potrzeba okazuie abysmy ich nieopuszczali, iedno ostroźnie, bo iako pactaclaros faciunt amicos, trzeba tedy abysmy defekty znieśli ktore widziemy. A gdy się to opatrzy z dobrym rozmysłem, nie mogą rzeczom radzić, iedno ieby smy dotego swiętego spotku szli; Przyczyna tego ta iest że iga y Panu Bogu miła, bo się w niey zawiązuie Amor, et dilatio sone tra Deum et proximum, uskromni się pycha nieprzyiacielska. więc iżto nas inolat, że przez te kilka lat nieprzyiaciel widzęc, to zawasnienie z Chrzescianstwem gory niewziąt Jesli co było wspolnie się płaszczali, niech mi kto że teraz wzięto tak iest, wszyto ale przez zdradę za wydaniem zdraycy; Gdyby tam była iedna wiara, iedno posłuszenstwo, zgoda i cnota nigdy by był poganin tey pociechy nieogladał, miłosciwy Boże gdyby smy Bracią naszą scientes et volentes podali na

srogość

srogości iego. i gdyby Ręka Ręki nie umywała przekleństwo by było, y taki by był grzech iakobyśmy braci, matki, siostry, rękami naszemi pozabiiali, gdzie oyczyzny nasze, zaktoremi iako zasiana, siedziemy y bronimy się, Gdzie, lepiey nam siana gasić pierwey, niżeli ten zapał, wszystko domicilium ogarnie, Pana Boga trzeba prosić aby nas Confortował, wtym bez Przyiaciela trudno żyć, będą na nas krakać, potem y płakać że na nich baczenie nie mamy Asktrez bosz gdyby byli in externis angustiis, nas by samych iako hołtes opprymowali. Sławy trzeba nabywać, nie na Seymie siebie ipachołki upstrzywszy, ale tu na tym placu rachuią tych, ktorzy postram sercdiam prosząc iest wiele. Jesli tedy tak będziemy upornemi, żeśmy zechcemy przestawać z Turkiem przeciwko przysięgłości iest, taki autor nowo wydany, iest wprawdzie pismo, ktore iuży ipryka zuie, abyśmy mu przymierza trzymali, choć by też był in visceribus Regni atego nie widzi, ani pisze że u niego przymierze nie prawne, y choć też obiecuie konią przymierze, tedy go non secundum ordinem politicum trzyma, y gdy pod porożęcą sanmi niemca opanuie, nie uż to pokoy będziemy mieli, per gradus on idzie u swoim łakomstwie okrutnym darby to był Pan Bog gdyby była Liga Swięta tak rok doszła, uczyniłaby była pożytek wszystkiemu Chrześciaństwu, iako iuż był dobry ustęp przez zwycięstwo wołoskiey Ziemie choć się ściała ta była wielka impossibilitas tak rok niektorym Ale ci ktorzy to obiecywali, Beati qui prophetave sunt, my go nie wiemy iak kupowali a woyną mosem go sobie sprawić, albo z wiem kiedy od tego to trostwa witold nasienie, mieli iego Sukcessorowie woyny iak nasto lat pokoy &c. Okazanach radził aby byli wygubieni doszczęta.

Pan Krakowski.

Commune bellum cum aliis christianis duabus laudabat et ratione by gora justum est necessarium Justum gora pia arma necessarium vero, simul et justum bo de salute nostra, et totius christianitates

nitatis idzie ktore necessarium pochodzi ex necessi tate, propria et Charitate. Ex Charitate bosmy chrze ścianie, ex necessitate bo nanas koley a causa im pulsiva nas do tego wiedzie, bo u Tyrana, lubrica fides, ktory dziś przysiega, a narazietz przysięgę łamie dziś pokoy obiecuie, a narazietz po umin ki szle, czego Tatarowie przykładem, y Belgeberg ktory się sobotow niedarmo upominał. owo indeser towne tylko byśmy u niego, poki okazya czas y oko liczności nie daią pory, trzeba nam radzić osobie gdyż my żadni niebędziem u niego nad inne sąsiady Chrześciany szczęśliwszemi. J gdyby byli Grekowie rato- wali w tym zapale sąsiady y Greków wygrowie, ni- gdyby byli nie przyszli, ad hunc nędzi deploratam conditionem suam. Na co i my sukceny oczyma patrzeć nie możemy; iesli temu ktemu teraz nie są bieżeni, tego się po nim samego doczekać mamy Czeciu ktoremu, y ta racya in jure terio nieposlednia że nam znim nie pogloria et humana authorita te ktorey Bog nie rad widzi, sed pro avis fois et libertate Christiana, vita denique eximi caudum est bellum.

Czego Krol Stefan domyslny iest przykładem nie nowina toolem wpolszcze mowić iradzić, nie tylko Stefan ale Zygmunt Stary ktory spodziewał szczęśliwie niedy ligi z Chrześciany, nigdy z niemi wie- cznego przymierza nie zawierał. De modo zaczęcia woyny ante conclusionem nie mowię nie chcę.

Dyaryusz Seymu 1628.

Dyaryusz Seymu 1628 zaczętego dnia 28 Jun
skonczonego 12 Julii tegoz Roku.
1628° 28 Junij. Ex Ms Arch. Stan. Aug. Regis.

Witanie Pana Marszałka Poselskiego Krola Jmci
od posłow.

Nayiasnieyszy Miłosciwy Krolu Panie a Pa-
nie nasz Miłosciwy.

Nie masz pod słoncem i iako swiat stoi do-
tąd ieszcze niebyło Panstwa takiego, coby go ustawi-
czne szczęscie piastowac iednostaynie miało; Niebo tylko
samo to sobie perpetuitatem zostawiło, na ziemi wszy-
stko się obraca rerum mortalium orbis. Kiedy iednak
narody iakie rozmaitemi dolegliwosciami dotyka ciężka
ręka Panska, pewny to u nich przedniey pociechy pro-
gnostyk, zdrowie i całosc głowy na ktory zawisł Regi-
ment, a przytym porządne, mądre i zdrowe Rady. Nie może
być Nie może być nad insze szczęsliwsza i ta Oyczyzna
nasza, ktora tak wiele przeszłemi laty wiekow, doznawała
też na sobie zwykłey in humanis vicissitudinem, niéraz
w pożądanym kwitnęła pokoiu, częstokroć zaś pod rozne-
mi niebespieczenstw, woien, utrapienia, uczarami cięża-
ła. Był ten czas kiedy ozdob, sławy dostatkow zayrze-
li iey, był i ten kiedy z żalow i upadkow ucieszyli się nie-
nieprzyiaciele, a poniechawszy zastarzałych dawnieyszych
czasow, pamięc lat temu kilka, po onym sławnym z
Turczyną na wszystek swiat strasznym Monarchą zwy-
cięstwie, co nam od summam fortunam niedostawało, iedno
perpetuam felicitas? Ktora to między ludzmi niebywałym
gosciem. Ja wierzę że gdzies wracaiącey się z takim tryumfem
zacnego pław rzeczypospolitey naszey własny iest prze-
ciwny genius aby się na ostatnie obeyrzała koła, iako
ono niegdy w nayw[i]ększey Rzymskich Hetmanow pompie
tuż przy samym tryumfalnym wozie, szedł wrzy ieden
w zwycięzce aby rzeczy się obyczaynie upał napominał.
A zaraz potak wesołey na wszystkie kąty tey Korony
nowiny, nie nastąpiło prędko ziemi Inflantskiey stra-
ta, ktora się niekontentuiąc dziedzicznego waszey Krole-
wskiey mosci Panstwa dziedziczny rebellis, Prus niemałą

częsci

nie małą części posiadł. gdzie iuż z nami bienale bellum prowadzili, lecz przecież przy Łasce tego ktory woysk i zastępów Bogiem nazwanym bydź chciał, pośrod niesmacznych przypadkach na tych niemyślne przysłowy prosperitatis upatruiemy znaki zepsuty niesposobności, nalepsze iuż waszey Krolewskiey Mości zdrowie na tym mieysu położemy, że doznawszy świętey WKMości w obmyśleniu o dobrym pospolitym cnotości, z ktorey iż teraznieyszy Seym złożyć raczył, uniżenie WKMci Panu naszemu miłościwemu dziękuiemy, że widziemy tu wszystkie Rzpltey Stany, zkąd more institutoq maiorum na Oyczyzny w każdym Jey czasie ratunek publica consilia pochodzić zwykły. masz zaś sam WKMość nad sobą Krola Boga swego, ktory przez te wszystkie 41. lat dano nam szczęśliwie Panować raczysz, osobliwey swey nad WKMci opatrzności nigdy nie umykał. Ten ci to z przedwiecznych wyroków swych naznaczywszy WKMości Państw tych koronę między Dufami nieprzyiacielskiemi, włożył, ią na Głowę WKMości podał oraz i aemulum in victrices manus, ten Chorągwie, i woyska WKMości po Wołoskich, multańskich, Inflantskich, Moskiewskich Ziemiach prowadził, zdarzał sławne tryumfy, rzucał pod nogi połnocne zich monarchiami stolice, ten Caligeriom, ten Ozmanom roskazował aby z wieczną hańbą i sromotą swiią vieti aniperc leges. ktory przed tem każdemu srodzy panować a nieslucha(?) umieli, ten oną nieszczęsną i wieczną pamięcią zaniesione domowe rozruchy uspokoił, tronu na ktorym raz WKMości osadził, wzruszać niedopuszał, związki żołnierskie żadne podrugich szkodliwsze ustraszniejsze rozrywał, taiemne nieżyczliwych sąsiadow, z naszemi nieprzyiaciołmi obiaśnił. wyuzdaną Kozacką swywolą dwa razy zniewznie ochrzanał, zdrowie nawet W. Krolewskiey Mości in illo funesto casu a furioso impetu cudownie ochronił longam Panow naszych sterilitatem, urzernenie i krew Krolow, swych miłuiącemu narodowi naszemu nadgrodził, potomstwem WKMości, votis publicis godnym, owo zgoła zawsze i wszędzie stawał WKMości indeum

protectorem

protectorem et in domum refugii, a nędy zasmucił, to zaś et cum fenore (zełan nęny,) łaski swey swiętey pocieszył. Jenże i teraz przy poboznosci W. K. Mości dopomoże iawney nie bu i ziemi sprawiedliwosci, iednak mądrze ktoś chci z pogań słwa rzekł: cum Diis manus admovenda. Ponismy się nay iasnieyszy Krolu ze W. K. Mosci ca bac specula na ktorą wzywa dzony iestes, upatrować będziesz raczył wszystkie niebespie czenstwa i potrzeby tey rzeczy pospolitey w ktorey iako pier wszy i przednieyszy stan poprzedzisz i drugie obmyśliwa niem swym Pańskiem. Niewątpiemy że Jchmość Panowie Senatorowie nasi mościwi Panowie iżbalia starsi i W. K. Mości wierney a mądrey rady, i nam młodszym zarliwiey ochoty, do spolnego ratunku oddadzą. Natosmy i my szodbrani na szych doma pozostałych na tentu plac wysłani, abysmy nieodbiegali w takiem razie Oyczyzny ktoryiesmy pobo gu wszystko powinni i ktora omnes omnium caritates umplecti słusznie u nas ma, atą każdy z nas Jn tencyą z ziemianstwa swego in hoc teatrum Reipublicae się stawił chcąc nieprzyiacielowi wskazać, że taniey nam przeszuną Ziemi odiąć a niż urodzone odprzodków naszych prze ciwko Panu Oyczyznie studia, co niż rzeczą samo oświadczyć nam przyjdzie unizenie W. K. Mości Pana naszego Miłosciwego prosiemy, abyś nas zwykłe i miłosciwie do poratowania łąski swey przypuscić raczył.

A po przywitaniu Krola Jmci prosił Jmć Pan Marszałek Poselski, aby Krol Jmć wakancye rozdać raczył, to iest: Województwo Ruskie, Dworzę wielką, i Starostwo Krakowskie, potym uczynił propozycyą Jć Podkanclerzy Koronny, przy pominaiąc to iż Oyczyznę bez ratunku zostaią, velescit bowiem authoritas Seymów Seymiki zbowiem pomiesza ły, i Seymu poprawicą. Przypominał traktaty że przez nie Krol Jmć zyszył uspokoienia z nieprzyiacielem, ale w tych traktatach ludyfikacyą uczynił nieprzyiaciel, po gody do zamieszania naszego oczekiwaiąc, verbis iactabat, o Pokoju, ale iest alienissimum było odnego. Propo nował przytym zapłatę woysku Pruskiemu, ktoremu kilkanascie kroć sto tysięcy winnosi, pokazuiąc to na co się zanosi iesliby zapłata obmyslona niebyła, nescit ja nuis exercitus timere proponował i to iż woysko In flantskie zapłaty i porownania zapłaty żądu zwoy-

suiem

koronnym potrzebnie, a przytym tak Pruskie woysko iako Inflantskie wszelkiey gratitudinem, za prace trudy i niewczasy swe godne. Proponował iobronę ztamtey strony od pogan ukazuiąc pewną ich przyiazń, ito przypominaiąc iz by byli nie mieli między sobą zamieszania i nieomieszkali by byli państw koronnych nawiedzieć; proponował ito aby Gdanszowi dać subsidia, i zwego fidelitatem ktorey koronie i Krolowi Jmu dotrzymywa, aby omni gratitudine kompensować; aby ztyd i drugie miasta exemplum fidelitatis miały. Proponował ito iz chwali się tym nieprzyiaciel, iz wprzod wszystkie sekreta Rzeczypospolitey wie, aby wszystkie konsultacye Rzpltey quam secretissime seu exclusis his ktorzy do konsultacyi nie należą odprawowane były. A pro conclusione proponował to, aby gorąco się około tego zachodzić, aby też i ciężko sobie na czas nie uczynić, aby Prussy i Inflanty, dla ktorych przodkowie nasi wiele krwi rozleli, rekuperować i gruntowne poparcie tey woyny namowić, ukazuiąc to że same manes maiorum nostrorum potępiły by nas kiedy byśmy tych prowincyi et tantam injuriam Kościołow Bożych i sławy Rzpltey rekuperować nie mieli;

Po odprawieniu tey propozycyi został Krol Jmu nie dawszy responsu na uważanie

Dwudziestego Dziewiątego Sessyi niebyło propter festum Sanctorum Petri et Pauli, apostolorum. Trzydziestego czytany był list od Stanow Rzpltey do woyska Pruskiego mianowani około posłowiego do woyska Pruskiego Posłowi. Jmć Pan Alexander Trzebiński, Podkomorzy Lwowski i Jmć Pan Woyciech Brzeziński, a potem szli do Senatu Jchmciów Panowie Posłowie i wot Jchmciów Panow Senatorow słuchali, iakoż tegoż dnia odwotowali wszyscy Duchowni; a list do woyska od Rzpltey przez pomienione posły posłany takowy iest, 29 Junij. 30 Junij.

Mościwi Panowie Bracia.

Jeszcze i w domach naszych, kiedy nas doszła wiadomość Deklaracyi Wasze mościow, ucieszyliśmy się wielce, że Wasze Mości iako oni tey oyczyzny Synowie, stanu całość i bespieczeństwo iey myślą i odwagą swoią po rożnych miiach i na teraznieyszey expedycyi Pruskiey zatrzymuią

waią

zatrzymywaiące, niechcieliście ią w takim razie deserere, stawnym i u samego nieprzyiaciela i u potomnych wieków Przykładem. A tym bardziey nie może być iedno z wielkim u każdego, miłuiącego Oyczyznę, poszanowaniem, i z powinną wdzięcznością, ta waszmościów dostrzeby Rzpltey ochota, żeście Waszmość z takim niewczasem swoim bez którego nieraz płaczniemu, i chorągiewnie woysku trudno niebyć żądaniu Jego Królewskiey Mości Pana naszego miłościwego authoritati Jmći Pana Hetmana Wodza swego, a wrodzony ku Oyczyźnie miłości dalisie przywieść do poczekania ad ultimam Augusti Krwawie zasłużonego swego. Uważali to po wszystkiey Koronie na Seymikach bracia nasi, to iest mens, to uiłowanie na teraźnieyszym Seymie Stanów wszystkich aby Waszmość wszelaką gratitudinem oświadczyli, i to minio wszystkie Konsultacye przedsięwzięli, ianoby iu nayprędzey zapłata Waszmościów doyść mogła, iednak Waszmość raznę się szlachta, w tey Oyczyźnie porodziwszy i wychowawszy, wiecie dobrze zwyczaie, i Instituta Jey i iako w tak szerokich Państwach nanów Ustaw Seymowych nietak prędko Egzekucya być może, iako podczas sama wyciąga necessitas, bo choćbyśmy teraz nayleipey sobie uczynili (do czego niepochybne przyidzie) iano nayprędsze subsidia namówili, od obwieszczenia ich do złożenia, i do samego nawet od wybrania iesli sufficere mogą, od Konkluzyi da Bóg szczęśliwey Seymowey ad ultimam Augusti, te sześć niedziel na uważenie każdego z Waszmościów którzy nie są gościami tey Rzpltey podaiemy, wiecie Waszmość dobrze, macie świeże przed sobą przykłady że i w większych iescze długach zupełnie wypłaciła się woysku swoim Rzplta, tegoż i teraz pewni być możecie, tylko przez miłość Oyczyzny, dla którey dewowaliście ostatky i dostatki wasze, przez sławę narodów naszych dla którey tak wiele krwie niemal wdzień leieie prosiem i namawiamy bracia naszy miły abyście sami widząc impossibilitatem rawną tak prędkiey zapłaty, dłużey ieszcze poczekać chcieli, pobłogosławi Pan Bóg te żarliwość Waszmościów przeciwko Oyczyźnie którego się po nim wszystko powinni, zawdzięczy ią i Rzplta

Rzplita wszystka a nawet nieprzyiacielowi samemu ter-
rori taka ochota Waszmosciow bydzie, wczem aby się szcze-
rzey i rzetelniey do Waszmosciow umowili, uzylismy
Jehmości Pana Alexandra Trzebinskiego Podkomorzego Zie-
mi Lwowskiey i Woyciecha Brzezinskiego. A zatem stuz
by i chęci nasze braterskie Waszmosciom zalecaiąc uprzey
mie i oyczyznie i Waszmosciom od Boga sami zyczymy,
abysmy wraz to pocieszniejsze, nowiny o dzietach Odwa
znych iszczęsliwosci Waszmosciow styszeć mogli. Z War-
szawy z Seymu Walnego Koronnego Die 30 Juny 1628.

Julius.

Pierwszego. Na Sessyi w Poselskiey Izbie była kwestya stro-
ny liczby Pana Podskarbiego Koronnego, ktorey gorąco af-
fektowali Postowie Krakowscy, czego drudzy Jm pomaga-
li, i natym stanęło, ze Pan Podskarbi rekwirowany byłz
ma aby ią czynił, a potym szli Jehmości Panowie Posto-
wie do Senatu, i Wot Senatorskich stuchali ionoz tego dnia
odwotowali swiecy podwotowaniu panów Senatorów JX.
Podkanclerzy od Krola Jmści gorąco uczynił odkorstaniu do
Jehmości Panów Postów, aby widząc i styszac propozycyę
Jo Km. Mosci i Wota Jehmości Panów Senatorów, do tego
dyrygowali Consilia swoje iakoby iak nayprędzey wstręt
nieprzyiacielowi dany bydz mogł i stawa et in columi
tas tey Rzpltey zatrzymana była. Potey oracyi wital K. Jgy.

Trzeciego. Od Krola Jmści do Izby Poselskiey przyszedł JmPan
instygator koronny proponuiąc to, aby Trybunał Radomski,
ktory od dzisia dnia zatydzień przypada prolongowany był,
druga aby o kontrybucyę ktore natym Seymie uchwalone
były, natym ze Trybunale sądzowano było, na co nastąpi-
ta zgoda poselskiey izby, i list mabyć od Stanow Rzpltey
do Radomia napisany. Potym proponował JmPan Mar-
szałek deputaty na stuchanie liczby Pana Podskarbiego, ale
ta nie doszła propter paucitatem postow.

Potym czytany był list od Jmci Pana Hetmana
Polnego Koronnego, w ktorym przyczynia się za koyo
darem Wołoskim o Indygenat zalecaiąc iego porzą-
dek do Rzpltey affekt. Proponował JmPan Marszałek
aby secretum consilium było, ale od Woiewodstwa
Krakowskiego naprzod affektowano aby liczba czynio

na.

niona była przez Pana Podskarbiego pretendujące to że Województwo Krakowskie mową Pana Podskarbiego który iest sługą Rzpltey zachować suppositione iest wrażone przy Sentencyi iego, iako by zprywatnemi artykuła mi et ex privato odio iezdzie tu mieli Posłowie Krakowscy.

Post Conrado Osmanskiego Liteckiei questione ista non decisa wrzucił querimoniam na Jezuitę Kaznodzie ię, ato że Ewangeliki ex ambona traduciował; iakoby wszystkie Secreta mieli nieprzyiacielowi wydawać; zapi ta iest ta Kwestya przez Jmu Pana Marszałka, że mieysce huias loci izby rezerwować ustarszego sprawiedliwośći. Potym zstrony izrby była nie mała kontrawersya, ktorey serio urgebant Posłowie Krakowscy, a przy tem wraz województwa swego od Pana Podskarbiego introducebant, ktora rzecz także się uspokoiła. Co się tknie Izrby tey upomnieć się maią wszyscy Panowie posłowie przez Jm^a^ Marszałka swoiego a przy tem ma dotrzymać w mowie swey Jm. Marszałek z Strony urazu Województwa Krakowskiego od Jmu Pana Podskarbiego. Potym reassumował JmPan Marszałek propozycyą de secreto consilio, aby przy urzędem trybunatu Piotrkowskiego i Lubelskiego każdy z Posłów podniozszy dwa palce uczynił Jurament, super secreta non revelanda, do ktorey materyi Poseł Sniatinski powiedział, że zdarzało mi się zbontusem i ztaxe dami widziać u nich Seymów przeszłych Dyaryusz Seymowy, tak w Senacie iako i w Poselskiey Izbie, na tę propozycyą zgody nie było, bo niektorzy chcieli do Seymików Deputackich to odłożyć.

Potym mianowani są Posłowie do Izrby albo Deputacyi, z małey Polskiey sześć, z wielkiey Polskiey sześć, z Litwy sześć – Proponował potem JmPan Marszałek zapłatę woysku, ktorego iest wszystkich szesnaście tysięcy sześć set dziewięćdziesiąt dwa ktoremu wynosi 16860017.

Proponował i zapłatę woyska Litewskiemu, a przy tym aby Gdańsk ratować i opatrzyć, proponował i gruntowne poparcie woyny. Zdał Jm Jegomości tę propozycyą iako materyam gravem ad pernoctatus, a potem rozstali. Czwartego. Proponował Jmu Pan Marszałek z Strony

Prolonga

Prolongacyi Trybunału Radomskiego, aby uniwersałem do Lublina i na insze miejsce postaniem prolongowany był.
Potym czytany był list w kole od Pana Chmielewskiego Chorążego Bracławskiego, w którym prosi o wrócenie Expens wojennych, których Regestr posyła i których ma być circiter około ośm tysięcy, naco nastąpiła zgoda Poselskiey Izby, i ma JmPan Marszałek i merita i te wydatki jego, Królowi Jmu dziś zalecić. A przytym merita JPana Woiewody Smoleńskiego oraz zalecone być maią. Poseł Smoleński wniosł to, że od Moskwy niepewny pokoy, maią woyska kilkadziesiąt tysięcy, wsi zgruntu naszego znoszą, a naswoy grunt przenoszą nawet zaczepki z naszemi, częste naszym okazye do nieprzyiaźni daią. Potym przysłane od Króla Jmci o Deputaty do sądzenia kwarty i remiss których z Poselskiey Izby naznaczono: z matey Poselskiey Jmść Pana Podstarościego Chęcinskiego, i JmPana Podczaszego Bełzkiego z Senatorskiey Polski JmPana Pisarza Ziemskiego Kaliskiego i JO. Sędziego.
Potym wniosł JmPan Podczaszy i Poseł Bełzki, aby tych co Malborg poddali, natym Seymie sądzono, kontradykował temu Pan Dembinski Poseł Krakowski daiąc tę racyą, iż natym seymie żadne kryminalia sądzone być nie maią. JmPan Woyski i Podstarości Lubelski dowodził tego rationibus że ta sprawa ma być natym seymie sądzona.
Potem Jmść Pan Podstoli Koronny wniosł to aby Kurfirst był citatus ad dicendem causam extremy pro gressu woyny z Gustawem i Poddania Piławy. Pomagał tego JO. Sędzia Wschowski do tego dyrygując wotum swoie, aby Król Jegomość kazał Instygatorowi pozwać Kurfirsta naprzyszły seym. Teyże był sentencyi i JmPan Starosta Oyowski; JmPan Woyski, i Podstarości Lubelski dowodził że ma być sprawa o Malborg natym Seymie sądzono. Jmć Pan Marszałek perswadował aby cosię tknie Kurfirszta zatrzymać się ztym, gdyż z góry maią być niektóre rzeczy w tey materyi rewelowane. Potym szli na górę do Króla Jegomości ido Senatu wszyscy Jchmość Panowie

Panowie Posłowie i przez Jmci Pana Marszałka swego przypomniawszy konstytucyą anni 1562 o liczbie Podskarbiego uczynionej, affektowali aby Jmść Pana Podskarbi liczbę czynił, wnieśli przytym prośbę do Króla Jegomości za Jegomość Panem Wojewodą Smoleńskim i za Jegomość Panem Chmieleckim aby na nich Król Jegomość wegląd raczył mieć osobliwie aby Jmść Panu Chmielnickiemu expensa wojenne wrócone były. A przytem żeby sprawa o Malborgu podlanie na początku przyszłego Seymu sądzona była. Respons nato od Króla Jmci że już do służby naznaczył Deputaty, do słuchania liczby, na Jmść Pana Wojewodę Smoleńskiego i na Jmść Pana Chmielnickiego, chce mieć za oczyma respekt, iż wydatki Pana Chmielnickiego uważywszy, każe wrócić. Sprawę o Malborg, by była zgoda nastąpiła, gotów był i na tym seymie sądzić, wszakże na przyszłym da Bóg seymie sądzić ją będzie.

Samże na górę czynił justyfikacyą Jmść Pan Starosta Ojcowski z strony Artykułów proszowskich prudenter et modeste, na co Jmść Pan Podskarbi czynił mowę, a tandem przyszło do stołka Króla Jegomości kilka Senatorów, i pojednali ich z sobą obłapili i przeprosili,

Przy szóstej tegoż dnia do poselskiej Izby, proponował Jmść Pan Marszałek ~~senatorum~~ Secretum Consilium żeby było w konsultacyach Poselskiej Izby.

A potem przystano o Deputaty od Króla Jegomości ad causas, per directionis których mianowano Osm.

De Secreto Consilio przez województwa wotowali, były variae sententiae, potym zaś prędko się za perswazyą Jmść Pana Marszałka Poselskiego na to się zgodzili, aby każdy Poseł sub fide honore et conscientia obowiązał się na to revelare to co mu będzie za sekret od Pana Marszałka Poselskiego proponowano. Samże zaraz nimirum każdy z Posłów w bytu presentes uczynił ten obowiązek. Potym Jmść Pan Krzysztof Opaliński Podkomorzy Sandomierski inwektywę

uczynił

na Krakowskiego Sędziego Ziemskiego Posła Ponow
skiego, rekurruiąc to, że syn Jego porozumienie miał
z Gustawem i Kaduk po nim uproszono, i nasyne
Jo pozwano, justyfikacyą czynił ukazuiąc swoje co
gnationes et affinitates, któremu infaciem żadał
JmPan Potocki Wojewodzic Bracławski że wszy-
stkie Dekreta wydawał nieprzyiacielowi na wsię
onoprawował. Cosię tknie syna żeby miał służyć
Gustawowi, powiada że go Szwedowie w maiętności
mey pozmali, i sześć tysięcy za niego okupu chcieli,
i będąc kilka dni u Gustawa, przymuszony był od
niego aby mu służył, wszakże prędko odiechał do
Domu, i mieszka teraz Doma, i rozgniewawszy
się oto Gustaw żeodiechał Syn moy, posłał Ludzie
do maiętności mey i splądrować kazał. Potem
kazano ustąpić z Izby temu Sędziemu Ziemskiemu,
Pan Wojewoda Bracławski powiedział że słyszał w Pru-
siech passim to słyszał, że słyszę w Prusiech że wszy-
stkim Gustawowi ten Sędzia dawał znać i że syn
Jego Gustawowi służył i że dwoch co z synem iego
u Gustawa byli na pal wbito. A potem zgoda
nato następiła aby go suspendować do wiadomości
od Jegomości Pana Hetmana i nie ma tanti sper w Po-
selskiey Izbie zasiadać, aż do Rezolucyi Hetmańskiey
albo też aż się sprawa syna iego odprawi.
Piątego. Na Sessyi zaraz Ci Panowie Posłowie co
wczora absentes byli obstryngowali się fide, honore,
et conscientia, non revelare tego wbędzie secretum,
nawet i Pana Jana Ossowskiego sługę JmPana
Marszałka Poselskiego, który u stolika w Poselskiey
Izbie pisze tymże obowiązkiem onerowali. Potym
byli na Gorze wszyscy Jchmość Panowie Posłowie z pe-
wnemi postulatami na które respons dać im obiecano.

Ztamtąd przyszedłszy proponował JmPan Marsza
łek Poselski zapłatę Woyskie nakture przez Województ
twa wotowali, i nato się Województwo wszystkie
zgodziły że inszey sposób tak prędki do wypłacenia

będz

bydź Sługi Woyskowego nie może, ieno pobory, ażeby Kommissarze do zapłaty naznaczeni mieli potestatem iako in Anno 1623 dostawać Pieniędzy na Dobra Rzpltey Rołey deklaracyi proponował JmciPan Marszałek że niewszytkey tedy znano po przeszłym Seymie Podatki Dali, czytał Komput Skarbowy, ukazuiąc że iest nieszczęsna Rzpltey nasza; że niewszyscy ią iednakowo miłuiemy. Proponował przytem poparcie woyny ktora iest z nieprzyiacielem chytrym i potężnym, ktory ma nie małą potęgę, woysko nie małe, w Zamki w municye w prochy, kule i we wszystko dobrze się opatrzył.

Proponował ito, żeby uczynić sobie gwałt żeby pro sequendo bello gorzko radzili. O traktatach nadziei nie masz media et invertiones szukać, saletry mamy dostatek, a prochow nie masz; de prosequendo bello żeby iako na Seymie Toruńskim przez Deputaty umawiali się.

Proponował ito aby Gdańskowi ex sumptibus Rzpltey obrona namowiona była, a przytym obronę ukrainy, i to wszystko na pernoktatę podał JmćPan Jegomości Pan Marszałek.

Beostego. Ci ktorzy dopiero dziś zasiedali w Poselskiey Izbie, na pierwszey Sessyi Ante omnia onerowali honorem fidem et conscientiam, de non revelandis Secretis.

Potym oddany iest list od Xiążęcia JMci Radziwiłła, Hetmana Polnego Litewskiego, ktory czytany w kole iest, w ktorym prosi o zapłatę expensów uczynionych o opatrzenie przytym Zamku Birża Solicytacie. Respons honorifice przez JmćPana Marszałka dany, w ktorym przypominał onera wielkie Rzpltey iednak iak ten Punkt o Expensa woyenne, iako i o Birze odnieść ma Poselska Izba Krolowi Jegomości i całemu.

Potem czytany był regestr Skarbowey Poborów po przeszłym Seymie wydanych w Wielkim Xięstwie Litewskim. A iż z tego Regestru pokazuie się że iedni, mniey, drudzy tylko dwa pobory dali, tedy offerował JmćPan Marszałek aby porownanie było, na co Pan Księżew Pisarz Halecki wniosł to:

uczyniło to; aby od Toruńskiego Seymu to porowna nie było, i nie miał zgoła wszystkich na porowna nie, stanęła;

Panowie Litewscy na kongres słany senatory swemi do soboty przyszłey referowali się.

Potem proponował Jmść Pan Marszałek zapłatę długow żołnierskich, y oparcie woyny, i opatrzenie Gdańska; na rożne Koncepty swe, po woiewodztwach Powiatach, i Ziemiach, Panowie Posłowie proponowali.

Siodmego. Naprzod Posłowie ktorzy dziś przybyli do Izby Poselskiey onerowali, fidem, honorem, et conscientias suas, de non revelandis secretis, Potym czytany był list w kole od Jmść Pana Hetmana do Jmść Pana Marszałka Poselskiego, pisany de data 3 July w ktorym pisze, że nie ustąpią tego żołnierze, azby Jm a secunda septembris 600000 i kilka dziesiąt tysięcy oddane były.

Proponował potym Jmć Pan Marszałek Poselski zapłatę woysku y proporcye Woyny, izeby do Krola Jegomości posłać, żeby Podskarbi był sollicytowany o te pieniądze. Posłany tedy iest na Gorę JP Marchocki Starosta Cichowski ze dwiema posłami, podaiąc to do uwagi JJgo Krolewskiey Mości i Senatu.

Potym rekwirował Jmść Pan Marszałek Woiewodztwa Krakowskiego aby Sentencyą powiedziało, ktore do Poniedziałku wzięło sobie i Xięstwo Litewskie i niektore woiewodztwa. Potym proponował Jmć Pan Marszałek opatrzenie Gdańska, na ktorym iako wiele Kopłey nałoży, każdy bierzy ktorego po te czasy oraciamy obywano, aby albo praesidium, lub zwoysko imdać lubteż kontrybucyą, iaką ich naznaczy, Na to swoiem odztwa Krakowskiego Pana Stolnik Krakowski powiedział z gory od Krola Jmść i od Senatu chce wprzod słyszeć podanie iakie woly może.

Potem przyszli Posłowie z gory, ktorzy referowali to że Krol Jmć na tym z Senatem zasiadł że obmy-

sliwa

obmyśliwa to podaiąc, aby universał zarazem wy-
dany był, żeby w tym dnia pobory złożono, żeby ten
zołd żołnierzom pro termino Septembris zapłacony
być mogł, zaczym poszli znowu na górę Panowie
Posłowie, rekuzuiąc impossibilitatem złożenia przed-
tym Poborów, gdyż to iest inovitas et impossibilitas
podaiąc to razem Krolowi Jegomości, aby zmowiłsy się
z Panem Podskarbim tych Pieniędzy ad fidem publi-
cam, do czasu krotkiego dostać, lubo od Pieniężnych,
lubo od Miast.

Respons nato od Krola Jegomości.
Żeby siła czasu wziąło dostawiąc pieniędzy, bo tu
tych osób nie masz, potrzebaby Konstytucyą aprobo-
wać. Kontynuowali vota Jchmość Panowie Posłowie
o Gdańsk.

Osmego. Na Sessyi była Kwestya o Strony Sędzie-
go Pilnego, ktory chciał zaczęć i restytucyą o sobie
uczynić, syna nawet ostrzegawał. Nato Pan Komo-
rowski Podczaszy Bełski mowił, iż respektus et pro-
clamatus, aby tu miedziął a ze miał partes suas
ktorzy po nim byli, przez Woiewodztwa na to wotowali.
Wtego dnia dla inszych impedymentow nie
przyszło do affektu a on ustąpić musiał.

Potym przyszli Posłowie od Woysko Pruskiego,
ktorzy postulata pewne, po uczynionej Audiencyi
i oracyi czytali, y podali Jchmci Panu Marszałkowi.
Respons na to konkluzie dany, w ktorym Jchmość Pan
Marszałek przypomniał iż, nigdy się wtey Oyczyznie,
według instituta Jey, według czego w tak szerokim
Panstwie iest impossibilitas ad ultimam Au-
gusti zapłacić im, a zatem o prolongacyą, czasu
do zapłaty i aby wtakim razie nieodbiegali Oy-
czyzny prosił Jegomość Pan Marszałek.

Potym czytany był list od Jchmci Pana Lanckoroń-
skiego, w ktorym o Jnterpozycyą do Krola Jmci, Prosi o
nadgrodę zasługi. Respons nato że przyczynią się
do Krola Jegomości.

Potem Jchmci Pan Sędzia Zakroczymski i Pan Starosta
Ciechowski maiąc urazy z przymowek Jnstrukcyi

żołnierskiey

żołnierskiey, iustyfikacyą czynili, dezistebatem swoje opowiedzieli, za co podziękowanie od JmPana Marszałka publico nomine Donieśli. Potym wyprawił posły na Górę opowiadaiąc niemożność wczorayszą ze strony zapłaty żołnierzom; naprzód aby Trybunał Radomski do bre Anni ultima Augusti Dies odwrócił się. Druga examinowawszy rzeczy starał się będziem zdrowszy się być Imo Prima Ibris aprzytym Interrepcyą wnieść za żołnierzami. Respons nato more solito.

Potym wniesiony iest list od Siewierskiego Księstwa tudzież Powiatu Nowogródka, aby interponowani byli do Sejmu. Respons nato reieci iest deliberacyą tego Seymu, zaczym do przyszłego Seymy reiecta. Litwa tey inkorporacyi kontradycowała i chciała aby do Litwy a nie do Korony inkorporowani byli.

Potym proponował JmPan Marszałek pospolite ruszenie, aby było pogotowiu, widząc ciężkie pericula Reipublicae nowo przez województwa wotowałe.

Rożne województw Koronnych zdania były o pospolitym ruszeniu. Wielkie Księstwo Litewskie na nie nie pozwalało, zaczym ta materya na potym odłożona. Pro conclusione proponował, aby się na przyszłym tygodniu raniey schodzić i dłużey siedzieć co obiecali, żeby warowali do Uniwersału czopowe, składane, pogłówne żydowskie, arianskie, exceptis poprzedzonakis, o starych summach, solarea poborcom robota przyięta naznaczona natwarczał tych rzeczy.

A potym ze strony Indygenatu Bernackiego hospodara Wołoskiego uczyniona iest od JmPana Marszałka propozycya. Nie było kontradykcyi oprócz Kijowian, ito iednak że (JP Opolński Podstoli Koronny powiedział) że to dla prywaty JmPan Dyszkiewicz z hospodarem jednak że czynią a Pan Dyszkiewicz tego tam Seymiku był marszałkiem.

Dwunastego Sesyi nie było dla święta Bożego Ciała.

Dziesiątego, Naypierwiey ci dopiero zasiadali sub honore, et conscientia onerowali się De non revelandis secretis.

Posłowie Krakowscy nie chcieli iepierw deklaracyi De Subsidiis powziąć, ale zatrzymali się do doniesienia siostry.

Proponował tedy iednak że Pan Marszałek Deklaracyą do Uniwersału, to iest czopowe, składne, pogłowne

pogłowne Żydowskie, Szostkie, ormiańskie, kupcy, no
wa Schlachta, staresummy, solaria poborcom, mięy
se zapłaty Zołnierzom.

Uniwersał aby był spisany z deputaty z Sena
tu proponował Jmści Pan Łowicki Starosta Brzeski,
gdyż wielka iest w Uniwersale waryancya czemu
nikt nie kontradycował.

Na propozycyą od Jmćpana Marszałka podana po
Województwach wotowali.

Konkluzya o Czopowe taka stanęła, iż opowie aby
Poborcy Jurati wybierali iako i pobor a solaria Jm
przyczynić, Burmistrze zwyczayni Jurati ie w miasteczkach
wybierali, od Gorzałki także czopowe niebyło. A to
czopowe niebyło z infuturum a miasta co inwartał
do poboru a poborce do Skarbu oddawać maią.
Jedenastego. Naypierw ci co dzis zasiadali fide, hono
re, et conscientia onerowali się. Potym czytany był
list od Jmści Pana Podkomorzego Siwoskiego w któ
rym pisze o krzywdzie i niedostatku wielkim woyska
potym że woysko nasze na nas się zawarło i naypiy
idzie potężny, zaczym prosił Jmćpan Marszałek, aby
pomógli Jchmość Panów Posłow Krakowskich sollicy
tować, którzy tam długo konsultacyą swoę bawią, aby
w takim razie chcieli ratować Rzpltą. Z drugiem całem
plo było —

Potym proponował Aukcyą składnego czynnego
którą materyą o pogłownym Żydowskim po województ
wach Jmści Pan Marszałek.

Tandem po różnych sentencyach taka zgoda sta
nęła. Żydzi Koronni dzisz dziesięć tysięcy Złotych do
przyszłego Seymu dać maią a litewscy dwadzieścia
tysięcy Złotych a w uniwersale poborowym dołożyć
się ma tego że i Żydzi którzy w miasteczkach i mia
stach mieszkaią maią osobno płacić z domów i osiadło
ści swoich tak iako insi mieszczanie płacą a ten
szosz z osobna do poboru oddawać maią.
Dwunastego. Na Sessyą post onerata oper adve
nientes nimios conscientias. Mieszczanie Gdańscy

odprawowali Poselstwo, przez trzech Postow Calamitates swoie przełozyli. Proponowali exusta praedia, subditos spoliatos, necatos, impensas magnas in bellum, omnem commerciorum usum per biennium amissum, intolerabiles sumptus, erogatis contributiones, se indies aere alieno imminutos, tak że defectus victus, ito przydali że adiunxit sibi Gustavus Regem Daniae et alias Civitates maritimas. Itaq nullam aliam rationem habent, nisi pax constitui possit, vel si id fieri non possit, ut modos et rationes inveniant, quibus et regnum et civitas conservaretur, Ratio habenda et expensarum in bellum damna resarcienda non millibus sed millionibus sumptus erogati. De camera Debowienski, de mercibus Anglorum Elbingam translatis et Regiomontum, rogabant ut illa commertia Gedanum reducantur, deinde ut merces omnes non nisi per Gedaneum portum inducantur, et ut theloniis non onerentur, sperant propter fidem et ingentia damna, se prae mium a S^c R^e M^{tte} obtenturos. O czym privatim traktowali z Jmćpanem Marszałkiem Poselskim.

Respons nato przystojny colunka dobra gravissimis et ornatissimis verbis, przez Jegomość Pana Marszałka Poselskiego uczyniona, Informował, potem Jmćpan Marszałek puncta od Gdańszczan, albo postulata podane, których było sześć, Primo, De induciis, secundo, o liberacyą od podatków, Tertio: o subsidium Pieniężne, Quarto. o donatyuę, połowicę portoryi; Quinto: o Czirow i Puck, aby im darować, Sexto: aby merces angliae które się do Elbląga obruciły były, do Gdańska przemienione zostały.

Potem przyszło dwuy od Duchowieństwa Ksiądz Kostecki i Ksiądz Szołdrski z Kapituły Gdańskiey po zaleceniu modlitw Kapłańskich i usług Braterskich, aby nie dopuszczali zmnieyszać chwały Bożey, Religia święta szwedzka i zatrzymywa Państwa zahamowane census Juryzdykcyi Duchowney należąc, krzywoprzysięzców namnożyło się wygnany a Szek niedopuszczali dobrego aby się takowym gościom rozgościć niedopuszczali, o co przez miłość Boża proszą. Crimen inde cum nie ma sędziego, obrażenie słowa ustałoby, nastąpiłby pożądany

wdzięcznie

w Oyczyznie pokoy; niebył nigdy trudny stan duchowny od ratunku Oyczyzny lubo iest wolen od tego, rowno iednak z każdym szlachcicem ciągnął. Mi-to siła zynosić Kapłanom niewydawaniem dzie sięcin, wciągnieniem do poborow, podatkow. Niesłusz cie zarowno z oraczem kapłana Panowie Żołniersze oprocz tych co się Pana Boga boią / trzebią miestce ssenie maiętności ich, około gniezna dali po złotych dwanascie złotek chłopy obupowai muszą, sta nowiska sobie czynią, kiedy nie miał co ieść odiezdza iąc wieś zapalił, Insolencie się dzieią, nie masz rowno się od nieprzyiacielskiey chorągwie. Zatuie się tedy ze na przeciw nim prawa na seymach przeszłych pisse; żeby sołtysy ich wiersse pobory dawali, żeby z browarow ich czo powe były, ktoi kapłanow szanowali piastował Pan Bog Rzpltą, ktora strasena była nieprzyiacielowi, Prosza aby na nich prawa stanowione były. Snadz soli imextos bronił kupowai a Żydzi maią swoie fautory i prote ktory, my mniey obrony znamy. Ktorzy swoich saudo nes inaczey szanuią, to im aqua et ignis interdicitur aby im sól przedawano o interessya proszą, daią ieda dzą, ktorzy zmogą na rzecz pospolitą, a ie taki grosz niespory, krola Kazimierza przypomniał in exemplum przyczyniaiąc się za Prawy, i swobodami swemi aby prawo Duchownych wzad nawzpliwość nieprzyiaciele

Respons nato przystoiny JP. Marszałek uczy-nił, wszystkie imperia religione firmantur, za nabozenstwo, i modlitwy kapłanskie dziękował Jegomość Pan Marszałek i na wszystkie punkta honori feecentissime powiedział.

Potym z strony Gdańska traktat reasumowa ny był rozni, roznie tą materyą traktowali, Jegomość Pan Woyski, Lubelski powiedział, że czynili to wieley Krolowie, że z rebellibus brali, fidelibus dawali, otoż aby im dać wsi wszystkie Elblązan i merces Angel-nie domieść przyniesć, a przytem Durante bello intra ty z młynow Gdanskich, aby im Król Jegomość ustąpił, konkludowana iest ta Kuncktya i Posłowie na Gorę postani z tym; Primo durante bello aby

wolni

aby wolni byli od wszystkich kontrybucyi Publicznych. Secundo iż wdzieczny ~~Rzplta~~ Rzplitey raz potrzebnę sublevare onera i Długi Jch żeby znaczna summa na pewnych Dobrach primum in Prusia vocantibus asekurowana na Jm była. Tertio: z strony Dybowskiey komory aby im oto odpuszczono. Quarto. Commertia Anglicana ktore do Elbląga się obrociły aby do Portu Gdanskiego przywrocić.

Potym uczynił JP. Starosta Oyrzeński relacyą liczby ktora była dana in Speciali scripto, za pracę, i Kolegom i czemu podziękowano. Potym z strony stanu ~~rze~~-Rycerskiego dano aukcyą rekwirował JP. Marszałek Zdania wo-jewodztwa Krakowskiego, ale na aukcyą składnego pozwolić niechcieli.

Trzynastego. Post iteratas per advenientes nuncios instantias, referował JP. Podkomorzy Lwowski z Rozkazem Brzezinskim Poselstwo Rad Woyska Pruskiego, aby tak JP. Hetman Polmistrz, towarzysze i kogo ieno rozumiał, i optime egit cum re Publica. Uczyniony, by raty na ultimam Augusti nieodstąpić, do koła kazał Rezerwie itam umowę swoią mieli.

Potem przyszliśmy do Koła, proponowaliśmy im Jmpossibilitatem zapłaty pro ultima Augusti, czego i nie przyiął oczekiwaiąc nosmy odeszli wreszcie w kole nastąpił, nie mogli tego Dnia nie sprawić, ale Jch mollifikował JP. Hetman maią wszystkie Artykuły z Seymików i wiedzą że mediocrytes maią absolutum potestatem a zatym Radziby żeby Jm nie płacono bo by sobie zapłacili, podał potym od nich Skrypt na Pismie ktory iest osobny.

Po przeczytaniu tego Skryptu rozne roznych mowy i kontrawersye były tandem iż takowa legacya od woyska do Koła Jegomości Rzdo Senatu przysłana iest, zdało się tą materyą poczekać Zdania, Krola Jmci i Senatu ktorego się oni trze spodziewali.

Potym wniosł JP. Marszałek zapłatę woysku i prosecutionem belli, ukazując iako wiele Summ

Odzy

pieniędzy potrzeba. A jutro żeby traktowali z strony kupców i z strony uniwersału, a potem woiewodztwo Krakowskie żeby tandem nate propozycyą zdanie swoie powiedziało.
Czternastego. Odprawowali poselstwo Postowie Xięcia Kurlandzkiego, ~~drugi od~~ pogratulacyi uczynioney oddali trzy listy albo trzy kredensy, jeden od samego Xięcia Kurlandzkiego drugi od Szlachty Kurlandzkiey, trzeci od Szlachty Piltyńskiego Powiatu. Po oddaniu tych listów odprawował od Xięcia Poselstwo, przekładał calamitates naypierwiey od Zołnierzów agravaiąc studium Xięcia Pana swego durante isto bello, oświadczał wystawiając anno 1609 przypominał variis in juriis Ducem et nobilitatem ejus gravatos być powiedział non a S[a] R[a] Maiestate sed a militibus defensoribus nostris impetum hostis przypominał, uniwersał był od Krola Jegomości do żołnierzów, aby Xięstwa Kurlandzkiego nieturbowali, nato nie nadbali; zubożyli Państwo Jego, dystrybucyą uczynili stanowisk, tem prosił opatrzenia, do Krola Jegomości, aby Disciplina militaris in futurum coerceatur et ~~…~~ publica constitutione caveatur. Respons nato przystoyny iak Xiążęciu tako i Jnszym uczynił Jmć Pan Marszałek.

A potym exprobował revelationem secretorum że wszystkie particularia pisał dziś od Posła Xięcia Pruskiego, co onegday w taiemney sessyi traktowano.

Potem proponował JP. Marszałek żołnierzom zapłatę wczym nie mała alternacyja była, bo niektory limitatam postatem mieli.

Potem traktatsię zaczął de subsidiis od miast od kupców przez woiewodztwa nato wotowali, z Krakowskiego powiedziano że Krakow ma swoie onera strazy, żadnyjm akcyi postąpić nie może.

A że zdała się rzecz długa przez woiewodztwa te materyą traktować, zdało się owoto tego pierwey rozmówić, nie kładzie na miasta żadnych nowych kontrybucyi oprocz zwyczaynych. A potym z strony płacenia szosu wniesiona iest kwestya, iako ma być płacony? czyli tak wiele szosu ile poborow uchwalo-

nych

uchwalonych będzie i żeby tak Duchowni ~~ini~~ iako i szlachta płacili z domow Kamienic swych.

Potem Deputaci mianowani do korrygowania uniwersatu W.^n Xsiążę Wschowski, Jegomość Pan Stolnik Krakowski, Jegomość Pan Starosta Brzeski, Jegomość Pan Pisarz Ziemski Halicki Jegomość Pan Rościszewski Jegomość Pan Szostakowski z Litwy Jegomość Pan Jelski i Jegomość Pan Kędzierzawski, z Xięstwa Mazowieckiego, Jegomość Pan Podkomorzy Zakroczymski Potem dziękowanie było przez JMM. Pana Marszałka posłom codo woyska Cudzych, cum ea excusatione że się dla wczorayszego huku zapomniało było.

Reassummowany potem iest traktat z strony kupców naco przez woiewództwa wotowali. Interim przyszedł JM. Pan Wojewoda Witebski uniosł petita i za woyskiem Inflantskim, że naborg służą a potraciwszy chudoby Wziow był Felborg zamek, ale nie mogł go utrzymać. Także iż z JeMością Panem Wojewodą Smoleńskim nieprzeznawato Rycerstwo gardłowało, znaczną potrzebą wygrało, zrzuto Hetmana Polnego Gustawowego że aż wielki prosi aby porównanemi byli w Żołdzie z woyskiem Koronnym gdyż to iden nieprzyiaciel; powtore aby iedną ćwierć im darował Król Jegomość, to powiadaiąc że iesli nie otrzymaią tego, niemoże ich zatrzymać w służbie i Deklarowali się nie służyć. Potrzecie prosił o zapłatę Długów swych konstytucyą assekurowanych. Quarto. Że Żołnierzem cudzoziemcem aby za indygena przyięty był Kasztella nie iaki a Pan Stefan Baumonowicz żeby za szlachcica był przyięty.

Respons ~~ak~~ ko uczynił JM. Pan Marszałek honorifice. Umawiaiąc się obiecali o zapłatę Długu Jegomości, prosba gorąca o prolongatę strony nobilitacyi i indigenatu, iż to negocium na tym seymie traktowane być nie mogło reiecyonowano to na drugi seym

Przytym responsie wniesiona iest kontrowersia od Województwa Wołyńskiego na Kniazia Sużskiego, pod Regimentem Jego będącego że wielkie exakcye

na Wołyniu

na Wołyniu poczynił, drugą kwerymonię od Województwa podlaskiego o różne krzywdy od żołnierstwa iego.

Jegomość Pan wojewoda Wileński potym mowił że a Septembri wydał swych więcey niż osmdziesiąt tysięcy na woysko. Jednak deklarował się czynić i teraz na insolencye Żołnierskie powiedział: że się też nam dzieie od Rycerstwa koronnego i exempla przypominał wszakże karać swoich obiecał.

Potym reassummowany traktat o miastach i kupcach i złożona iest taxa, wsadzona na deputaty do korrygowania uniwersałów deputowane.

Potym proponowany był traktat strony porownania żołdu woyska Litewskiego z naszym, z strony Donatywy nało przez województwa księstwo Litewskie wotowało, naddem stanęła zgoda infuturum podwyższyć im żołdu i porownać że z woyskiem naszym a prawa wszystkie przeciwko nim obostrzyć ianoszą w konstytucyach koronnych.

Potym księstwo Litewskie wniosło to, aby in defecta Hetmana Wielkiego, Hetman Polny przy woysku rezydował, i munia Hetmowi wielkiemu należące odprawował.

Tandem natem stanęło że wnosić to do Króla JMci Mości byłoby indignum, ale interest samemu JmPanu Hetmanowi Polnemu Litewskiemu, aby reassummeret magistratum. Potym wyprawieni posłowie na gorę, o porownanie infuturum żołdu woyska Inflantskiego i o porownanie zwyczaiem koronnym. Nastąpiła potem Propozycya i Traktat o woynie uniparcia nieprzyiaciela i zapłaty Żołnierskiey, że materia gravis, naniętego dnia niewotowali ale do jutra odłożyli.

Piętnastego. Czytany był list od JmPana Hetmana Krola Polnego od piechoty Smoleńskiey, ta o zapłatę prosi a JmPan Hetman postulata woyskowe zaleca.

Potem

Potem reasummowana iest wczorayszа propozy-
cya z strony wyparcia nieprzyiaciela, i zapłaty woy-
ska nato po woiewodztwach wotowali. Interim
przyszli posłowie hospodara wołoskiego i po wnszo
waniu ięzykiem wołoskim ięzykiem wołoskim uczy-
nionym a przez Pa Marszałkowskiego uczynionym
tłumaczonym oddał iest polskie proszący o Indygenat
respons nato honorifice dany od Jpana Marszałka
Poselskiego.
Szesnastego. Sessyi niebyło dla święta Niedzielnego.
Siedmnastego. Traktowane było negocium strony zapłaty
woyska, ideoque sequendo bello rozne roznych sentencie
i deklaraczye były.
Osmnastego. Czytane były Konstytucye w cale poselskim
a przytym Deklaraczye były przez woiewodztwa z stro-
ny podatków.
Tandem wszyscy Panowie Posłowie szli na gorę do
Krola Jmci i do Senatu i tam byli przez całą noc
in ipse dilaniło we srodę seymsię skonczył i Posło-
wie Krola Jmci żegnali. Konstytucyi nie mało na tym
seymie, choć krotkim stanęło, ktore są w druku.

Dyaryusz Seymu 1633.

1633 6. Februarii Ex Ms. Archi. Stan. Aug. Reg.

Dyarusz.
Koronacyi Nayiasnieyszego Władysława Zygmunta IV Królewicza Polskiego a Swedzkiego Krola dziedzicznego.

Anno Domini 1633.

Die 6ta Februarii

A przytym pogrzebu swiątobliwych ciał Królestwa Ichmć świętey pamięci Zygmunta III Krola Polskiego i Konstancyi małżonki iego przez mnie Marka Radziejowskiego Kasztelana Wieluńskiego z wielką pilnością napisany w Krakowie.

Zjechali się Panowie Panowie Senatorowie do Krakowa i posłowie ziemscy die 23 Januarii na pogrzeb ś.p. Krola Jmci Zygmunta 3ᵗᵒ Pana a Dobrodzieja mego, także i ś.p. Krolowey Jmći Konstancyi wtorey małżonki iego, który przypadł według naznaczonego dnia na przeszłey Elekcyi nayiasnieyszego Władysława Zygmunta IV Krolewicza Polskiego pro 24 die Januar. Ale dla choroby tegoż nayiasnieyszego Krola Jmći, Władysława odwlókł się ten pogrzeb ad diem 4. Februarij a koronacya ad 6. Februarii. A iż koronacya nayiasnieyszego tegoż Krola Jmći Władysława przypadła 30 Januar. Życzył iż Król Jmć dla niesposobnego zdrowia swego nieprzybył, Jmcś. Jan Węzyk Arcy Biskup Gnieznieński zwoławszy Jmć. Panów Senatorów przyszedł na Zamek i miał mszą o Duchu S. śpiewaną die 31 Januar. Po mszy świętey zszedł się Senat na salę a posłowie do swey Izby poszli.

Posłał potym Senat zasiadszy do Panów Posłów prosząc aby chcieli przyiść do Senatu i wespoł z Senatem Posła Krola Jmći Jmći Pana z Tenczyna Opolinskiego Podskarbiego nadwornego koronnego poselstwa wysłuchali. Przy=szli potem panowie posłowie do Senatu, gdzie Senat mnie Marka Ra-

Radziejowskiego i Jmćpana Stadnuwskiego Kasztelana Rozpierskiego wysłał po Jmćpana Podskarbiego nadwornego Koronnego iako posła Krola Jmći wysłali się z posłow kilkunastu zposrodku siebie, gdzie zastaliśmy go w Kamienicy Jmćpana Podkanclerzego koronnego przeciwko Kościołowi S. Stanisława i prowadziliśmy go na salę do Senatu gdy oraz byli wszyscy posłowie.

Sam uczyniwszy Jmćpan Podskarbi nadworny koronny tak do Senatu iako i do posłow Ziemskich razem oddał list Jmx Arcy Biskupowi od Krola Jmći.

Po przeczytaniu listu odprawował poselstwo w ten sens. że JKrolewska Mość Pan moy Miłościwy bardzoby się był rad stawił, nietylko na pogrzeb świętobliwych Rodzicow swoich, lecz i na ten akt wczorayszego dnia z Elekcyi to iest 30 Januar. Koronacyi naznaczonego, lecz dla niesposobnego zdrowia swego, musiał obudwu aktow omieszkać, z kąd większy bol cierpiał niż od choroby samey.

Nie chcąc tedy in periculum siebie samego, a zatym oraz i wszystkiey Rzpltey wdawać przyszło mu te kilka dni dla wczasu w Warszawie przemieszkać azby do pierwszego zdrowia przyszedł. wszak że aby iakie rozne o JKM. nie było u WMściow zdanie przysłał mię JK. Mość Pan Moy miłościwy do WMściow pilnie prosząc aby nie WMść ten Seym Koronacyi od dnia dzisieyszego zaczynali, i on do szczęśliwey da Pan Bog J.K. Mości Koronacyi limitowali, obiecując się da Pan Bog WMściow stawić we środę, to iest w dzień Panny Maryi Gromniczney.

Po odprawieniu poselstwa Jmć xiądz Arcy Biskup dziękował od Senatu w ten sens. że wielce nas ufrasowała Choroba JK Mości Pana naszego Miłościwego, lecz z drugiey strony wielce nas uwesela ta nowina o polepszeniu Zdrowia Krola Jmći którego mu wszyscy zgodnie i wiernie od Pana Boga.

Boga Wszechmogącego życzemy i onego prosiemy aby go
nam szczęśliwie tu nato miejsce przyprowadzić raczył.
Co się tknie zawarcia Seymu i limitacyi iego do przy-
iazdu JK. Mości Sedy iż Senat niesam należy do tego
ale i koło poselskiego ktore iako bez nas, tak i my bez
nich nic nie możemy uczynić. Przeto uznawiwszy się
z sobą dany ~~wtro~~ słuszny Respons przez WMci X. J. Mi-
Panu naszemu Miłościwemu.
W tenże Sens i JMPan Sobieski Krayczy koron-
ny Marszałek przeszłey Elekcyi koła Rycerskiego (kto-
ry w kole poselskim dotąd dirygował poki marszał-
ka sobie nieobrali) Od koła poselskiego rzecz uczynił.
A zatem ia z JMPanem Rozpierskim i JMPany
posłami którzy go byli przyprowadzili, odprowa-
dziliśmy go nazad na toż miejsce do kamienicy JMPana
Podkanclerzego Koronnego. Potymesmy do Senatu a
Posłowie do swey Izby poszli. W Senacie per vota pu-
szczono tę sprawę i stanęło natym że się Seym od dzi-
sieyszego dnia ma zacząć, a do przyszłey Koronacyi
go limitować. Lecz w poselskiey Izbie tego dnia
zgody niebyło.

Prima Februarii.

Zasiadł Senat Posłowie też w swey Izbie zasiedli, Od
których długo nie mogąc się doczekać rezolucyi, poko-
iemy wszystkie w Zamku rewidowali bardzo zacne
i kosztowne, potymesmy przyszli do Senatu, gdzie-
śmy zastali trzech posłów z koła poselskiego do nas
przysłanych z wielkiey Polski JMPana Manieckiego
Podkomorzego poznanskiego, z małey polski JMPa-
na Kombrowskiego z Żywca co go zowią Oko, bo
wielkie oko ma, a trzeciego z W.X. Litewskiego nie po-
mnię iak go zowią. Co to referowali zezgodziło się ko-
ło poselskie nato, aby czekać Krola JMci z koro-
nacyą a zaraz i z Seymem. Ale o limitacyi i za-
częciu Seymu nic niewspominali zatymesmy się
rozeszli.

Secunda Februarii.
Sroda Dzień Panny Maryi Gromniczny.
Tegoż dnia Król Jmć przyjechał do pomnika, któ-
rego Jmx. Biskup Kijowski Brat moy z Proszewicz
przyprowadził ioraz mu za Biskupstwo Dzięko-
dziękował.

Tertia Februarii.
Czwartek.

Wyiezdżał wszystek Senat i Posłowie Ziemscy i wszyscy
Panowie i Szlachta przeciw Krolowi Jmći i tamżeśmy
go witali. A od nas którzyśmy byli z Jmx. Bisku-
pem przyiechali, Jmx. Arcy Biskup rzecz miał ioraz
iako iemu samemu tak i przyiazdowi Jego szczęśli-
wemu błogosławił. Wyiechał tedy tego dnia Król
Jmć Pan nasz Miłościwy z łaski Bożey dobrze
zdrów i wesoło, gdzie seta pańskich strzelnych poc-
tow było, huzarów, kozaków, i piechoty bardzo siła, któ-
ry wiechał do Zamku, godziną przed wieczorem. Tryum-
fy czyniono, z dział bito, piechota strzelała, dzień też
Pan Bóg dał bardzo piękny pogodny i wesoły, zkąd ma-
my wszyscy nadzieię, że to panowanie Jego, będzie da Pan
Bóg szczęśliwe, spokoyne i wesołe, a day Panie Jezu żeby
i długie.

Quarta Februarii
Piątek

Pogrzeb K. J. s. p. Zygmunta III Pana naszego który się
takim sposobem odprawował. Naypierwey wyjechano z
Ciały świątobliwemi Królestwa Jmći we Czwartek z
wieczorem do Ogroda Monte lupiego, kędy szopa
iuż była zgotowana i suknem czerwonym obita.
a ten ogród nayblizszy niedaleko za kościołem S. Florya-
na. Gdzie rano wszyscy Biskupi (międzi którymi był
i Jmksiądz Arcy Biskup iako Primas) zieżdżali się i tam
Pontificaliter stanąwszy byli przy odprawowaniu wi-
gilii. Zaraz się zszedł wszystek Senat i Dwór tak
s. p. Krola Jmći i Krolowey Jmći iako i Krola Jmci Pa-
na naszego i Krolewiczów JchMościów. A Krolewiczo-
wie

Krolewiczowie Jchmość trzech byli to iest Kazimierz, Biskup wrocławski, i Alexander w Kamienicy Montolupie go wtymże ogrodzie. Poktorych (gdy iuż ciała miały wyiachać z szopy) poszli PP. Marszałkowie dway nadworni koronny, i litewski zkilku Kasztelanów y prowadzili ich do szopy do ciał.

Potym Jnsignia s.p. Krola Jmći Krolestwa Polskiego i Szwedzkiego dano woiewodom i Kasztelanom pierwdnim, to iest Koronę Polską iednemu, drugiemu Szwedzką, Sceptrum iedno Krolewstwa Polskiego, Drugie szwedzkiego, każdemu z nich po iednemu iabłku złotem krolestwa Polskiego i Krolestwa Szwedzkiego. A JmPan Kazanowski i podkomorzy koronny niósł Aureum vellus które miał s.p. Król Jmć od Krola Hiszpanskiego. To wszystko nieśli przed ciałem Krola Jmć A przed niemi szli czterey puszkarze, Dway koronni, dway litewscy, ktorzy trzymali puszki w rękach odkryte, także i Mieczniк koronny z gołym mieczem. A iszcze przed niemi iechali Chorążowie Ziemscy z Chorągwiami w Kirysach strojno iswietno. A przed Chorążami szły processye ze wszystkich Kosciołów i klasztorów za ciałem Krola Jmći szli urzędnicy nadworni Koronni i litewscy, Krayczy, Podstoli, Podskarbi, nadworny, Cześnik i inni, z ktorym to iest za ciałem Krola Jmćі wieziono Ciało s.p. Krolowey Jemości Konstancyi przed ktorym niesiono Jnsygnia Krol. JeMości Krolestwa Polskiego to iest koronę sceptrum i Jabłko. A za ciałem Krolowey JeMości trzey krolewiczowie Jchmość Kazimierz Biskup wrocławski i Alexander. A Biskupa Krakowskiego niebyło, bo chorował i Krolewny JeMości niebyło ktora oraz z Krolem JmPanem Władysławem panem naszym na kamienicy ukryła z Kamienice Jmći. Arcybiskupa Gnieznienskiego zaszła ciałom y prowadziła ie z Krolewiczami Jchmosciami na Zamek do Koscioła S. Stanisława. Około ciała było świec haniebnie wiele iarzych białych tak iż ich policzyć trudno było. Senatorom zaś świece poadzynkowe iarzące dawano. Szli też i Unitowie

Unitowie, Metropolitowie i Władykowie, in Pontificali według stroiow ich przed Biskupami. A za chorągwiami czegom zapomniał wyzey napisać, zcmokieni niosł Chorągiew koronną, JmPan Koniecpolski Starosta Stryiski w Kiriwe zaniem iechał Czarną w kirysie Pokoiowy K. I. M. A zatym drugim pokoiowy ktory puchel niosł kosztowny, tam gdy wiechano w Zamek Chorązowie stanęli przed Kosciołem z Chorągwiami i Czekali aż się wszystek Akt pogrzebowy odprawił. A do Kosciołá niepuszczono nikogo ieno aż Marszałkowie kazali, oproc Kasztelanow Woiewodow urzędnikow, koronnych sług, Dworzanow wszystkich zaine Białogłowy iako Xiężne Woiewodzinę i Kasztelanki, Granayszmer s. p. Krolowey Jmści, ktory Dworzanie ludzie zaini prowadzili. Potym Ciała Krolestwa Jchmościow na katafalku położono, ktore były Czarnym Axamitem nakryte, a krzyże były przez nie z Teltu białego. A trumny same były axamitem Czerwonym i Cwieczkami srebrnemi drobnemi obite bardzo piękne. A na trunach przez wszystkie trunny były krzyże szczero srebrne na pol palca mięższe a szeroki na pol łokcia, ktore były przybite na trunach. Gdy tedy te Ciała przywieziono, niesli ie częsciu Dworzanie częsciu Senatorowie na katafalk, ktory był bardzo ozdobny i kosztowny axamitem Czarnym obity. Lamp i swic rzecz niezliczona ze w kosciele było widzieć iako od słonca, chociaż był kosciół wszystek i okna obite czarnym suknem, zetylko iedno okno nie obite zostawiono u wielkiego Ołtarza dla Mszy Swiętey. Gdy iuz Ciała położono na katafalku siadł Krol Jmść na tormie przy ołtarzu Wielkim, natym miejscu gdy s. p. oyciec Jego siadał. Podle niego Krolewicz Jmći Kazimierz. Podle Kazimierza Biskup Wrocławski, podle ktorego Alexander, podle Alexandra Krolewna Szymonie. A zatym siedział Jmciądz Kanclerz koronny i Litewski za niemi Xiężna Jmość Pani Krakowska

Krakowska i insze wojewodzine, a Fraucymer na Ziemi klęczał wszystek w białe płutno ubrany.

Przeciwko Krola JMci w drugiey formie siedział JmX. Legat, podle niego Xiąże Bawarskiego poseł także Xiążęcia Brandeburgskiego i Xiążęcia Pomorskiego i innych za niemi wojewodowie. A wszyscy Biskupi byli u W. Ołtarza siedzieli a JmX. Arcy Biskup miał mszą.

Potem mnie i JmX. Rospierowskiemu, kazano przy Miednicach stać na ktorych pieniądze były z ktorych ci co pieniędzy nie mieli brali i kładli na inszą miednicę wystawioną przed Ołtarzem. Naypierwey Jednak Krol JMość szedł na ofiarę za nim Krolewiczowie i Krolewna JMści ktorych wszystkich prowadzili Senatorowie aż do samego wielkiego ołtarza. Ale insi wszyscy aby się nie cisnęli przed ołtarz tuby ofiary kładli także miednicę, ktorą znoszono na wyższy stopień przed wielkim Ołtarzem dlatego żeby się niecisnęli do Ołtarza. Jednak ze trzykroć Krol JMość z Krolewiczami i Krolewną chodził na ofiarę. Teily onę miednicę przenoszono zaś przed wielki ołtarz dla honoru Pańskiego, aby bliżey był Majestatu i Ofiary Pańskiey i tam ofiarę kładli przed samym wielkim ołtarzem na osobną Miednicę srebrną, ktorą potym iakom wyżey pisał znoszono zawsze na nayważszy stopień dla tych ktorzy po Krolestwie następowali do ofiary żeby Xięży ktorych była siła przed ołtarzem nie ucisneli.

Po odprawieniu Mszy Swiętey zasiadł JmX Lubieński Stanisław Biskup Płocki Pontificaliter w Infule i miał przedmowę potaiemnie bardzo pięknną do Krola JMści do Krolewiczow JchMościo drugą podobną iey dat do Druku.

Po przedmowie tey poszedł JmX Arcy Biskup Pontificaliter ze wszystkiemi Biskupami do Ciał, ktore były na katafalku i tam bardzo długo kadzono, kropiono, modlitwy czyniono. Po odprawieniu tych Ceremonii Biskupich poszedł Krol JMość do Grobu przeciw Ciałom z Krolewiczami JchMościami. A dworzanie i Senatorowie drudzy Ciała nieśli wprzód

sp.

s. p. Krola Jmci zktorym i Legat i Posłowie Cudzoziemscy byli obecni. A my Kasztelani powrozysmy trzymali na ktore spuszczono ciała i ponieważesmy ie spuszczali do Grobu s. p. Krola Zygmunta Starego i Augusta.

Po wpuszczeniu Ciała Krolewskiego takżesmy wpuscili Ciało s. p. Krolowey JeyMosci potym się rozeszli. A iam przecie był tak ciekaw żebym nie miał bydz w grobie, wktorym bywszy tak go opisuie. W kruchcie przed drzwiami Kościelnemi przeciwko kamienicy JmciPana Podkanclerzego Koronnego tam otworzono wchod podniozszy kamienie, ktory idzie do Sklepu, to iest do Grobu pod Kaplicą s. p. Krola Augusta, wchod to ciasny połłokcia szerszy, niżeli trumny, ktory nieiest głębszy nad chłopa. Potym idzie zstępienie także wąskie na dwa albo na połtrzecia sążnia wzdłuż, aż do samego sklepu, a sklep na dobre dwa sążnie, a nie połtora wszerz. Wchodząc wsklep po prawey stronie przy drzwiach sklepowych Ciało s. p. Krola Augusta za nim Krolowey JeyMosci Anny, zda mi się że Małżonki Krola Jego Mosci pierwszey.

Po drugiey stronie przeciwko Drzwiom Ciało Krola Jego Mosci Zygmunta III^go a przeciwko Augustowi po lewey stronie Drzwi wchodząc w Grob trunna Krolowey JeyMosci Konstancyi. Tzto sklep iest głębszy pod temi trunnami, bo Sarcicami przyłożony iest, bo iż pod temi Sarcicami iest Ciało Krola Zygmunta pierwszego i starego i wdowy iego a żony Krola Stefana, a te trumny Krolestwa JeyMość włożono także w Grobie w trumny Cynowe Kosztowne ze Gdanska przywiezione, i te drugie trumny Krolowey Anny i Krola Augusta także cynowe są. Potymesmy się rozeszli prawie w sam wieczor.

Quinta Februarii.

Sobota.

Był Krol Jmc na swarce a Biskupi wszyscy po rożnych Kościołach obchody mieli i Msze żałobne spiewali. Potym tego z dnia po obiedzie wszystkich Senatorów zaprosił do siebie na obiad Krol Jmc na iutro, to iest na dzień Koronacyi przez Dwoch Komorników.

Sexta Februarii
Niedziela.

Zaszli wszyscy Panowie Marszałkowie, przed Bramę Zamkową niepuszczaiąc ludzi, ktorzy się gwałtem cisnę li natłok wielki Jest do Zamku, tylko puszczono Senatory, urzędniki, ludzie znaczne, ktorych rozumieli widoku tego być godnych w kosciele zaś rząd taki też uczynili JchMość Panowie Senatorowie ze JmćPan Kretkowskiego Kasztelana Brzeskiego z JmćPanem Ciświckim Kasztelanem Szrzemskim, Pana Broniowskiego i inszych kilku laskami z ramienia Swego Marszałkowskiego danemi postawili ktorzy Kościoł S. Stanisława zamknęli i niepuszczali nikogo ino tego kogo Panowie Marszałkowie Dozwolili. Jmć Xiądz Arcy Biskup Siedział iuż u ołtarza wielkiego ze wszystkiemi Biskupy i z wielą inszych kanonikow wszyscy pontificaliter. Sam Jednak Jmć Xiądz Arcy Biskup miał Mszą wielką śpiewaną, kazania niebyło Dla wielkich Ceremonii, potem Krol JegoMość przyszedł do kościoła, z ktorym wielka assystencya z Senatorowych Panów Arcy Krolewiczowie JchMość, to iest Kazimierz Biskup wrocławski i Alexander. A Biskup Krakowski nie był dla zimna, bo był trochę niesposobnego zdrowia. Zaraz tedy iako Krol Jmć Do Kościoła przyszedł prowadzono go do wielkiego ołtarza przed Jmć. Arcy Biskupa gdzie był rozpostarty kobierzec, na ktorym Krol JegoMość zraźu klęknął, a potym krzyżem leżał na onym kobiercu głową do nog Jmć Xiędza Arcy Biskupa tak długo iak Litanie Odmowiono. Po odprawieniu Litanii prowadzili go do Kaplicy Senatorowie przeciwko wielkiemu ołtarzowi w ktorey go ubrano w Szatę Krolewską złotogłową, właśnie na Chrystali Ornatu i prowadzili go do ołtarza a przednim niosł Koronę wojewoda Krakowski, sceptrum JmćPan wojewoda Sendomirski Hetman wielki koronny, ktoremu potym natym Seymie dano Kasztelanię Krakowską. Jabłko też niesiono

przed

przed Krolem Jmściu Miecz goły niosł Jmupan Miecznik koronny.

Tam znowu klęknoł przed Jmcił. Arcy Biskupem a iuż X iden odspiewał. Gdzie mu Jmcx. Arcy Biskup mazał z wielkim nabożenstwem głowę ięce oleiem S[tym]. potym mu na głowę koronę włożył potem sceptrum mu dał w rękę prawą, a w lewą Jabłko złote. Potym zaś przypasano mu miecz i ten mu oddał Jmcx. Arcy Biskup z błogosławienstwem ktorego potem dobył i obracał się z nim szermuięc w koło. Na ten znak day Boże szczęsliwy, że ma w koło wszystkich Granic Krolestwa swego obraniać i odpadłe Państwa Mieczem rekuperować. Po odprawieniu tego krzykniono vivat, vivat,

Potym go na Majestat Senatorowie prowadzili i Biskupi prawie wszyscy procz trzech, ktorzy przy Jmx Arcy Biskupie zostali. A ten Majestat był zbudowany między wielkim Ołtarzem i Grobem S. Stanisława, ktory wszystek był Axamitem czerwonym obity i poręcze także. Tam na Majestacie był Stołek srebrem oprawany pozłocisty, Axamitne w nim siedzenie, na ktorym go posadzono i tam trzymano przed nim Xięgi na ktorych czytał Mszą wszystkę i modlitwy Krolowi należące. Muzyka pięknie grała raz w Trąby Bębny, drugi raz we wszelakie instrumenta, w kosciele naokoło pobudowano Ganki na ktorych ta wszystka muzyka była, ale i białych głow znacznych Pań było nie mało ktore też na drugich gankach stały była też i Krolewna Jeymość siedząc tedy Modlitwy wszystkie odprawował tylko gdy przyszło do Elewacyi tedy klęknął, nosili mu Biskupi do pocałowania Ewangelią i Patynę według zwyczaiu, wtoro po mszy S. krzykniono znowu vivat, vivat, w Trąby uderzono i z Dział bito.

Potym krola Jmći prowadzono na zamek w koronie, trzymaiącego w iedney ręce sceptrum a w drugiey Jabłko a Miecznik z gołym Mieczem przed nim. Tam usiadł pod Baldachimem w Majestacie.

Potym przyprowadzono Krolewicza Jmc Biskupa Krakowskiego w Kardynalskiey szacie Czerwoney, a przed nim

nim na Srebrney Misie Biret, Czerwony niesiono.

Uczyniwszy teliy Legat Papieski wprzód rzecz do Krola JMci od Oyca S. Papieża, wziął Biret Kardynalski i oddał Krolowi JMci w ręce a Biskup Krakowski klęknął przed Krolem JMcią, na ktorego głowę Krol JE.Mość włożył on Biret i tak zaraz Krol JMc wstał, a Krolewic JMc Kardynał prowadził Krola JMci pod prawą rękę a Legat pod lewą i prowadzili go do dalszego pokoju. Potym zaś w godzinę dobrą dopiero Krola JMci prowadzono do obiadu na Salę wielką, ktora była obita pięknemi bardzo szpalerami gdzie u stołu Krolewskiego siedzieli wszyscy Czterey Krolewiczowie i Krolewna JchMość X. Legat. X. Arcy Biskup i Cudzoziemscy posłowie w tychże szatach w ktorych go koronowano i w Koronie siedział Krol JMc. Miecz trzymano i Jabłko a gdy iuż uszła Krolowi JMości korona na głowie zdięli ią i trzymano ią przed nim.

Na Szczerozłocie jadł Krol JMc to iest i połmiski i talerze były szczero złote.

Potym siedli Senatorowie wszyscy na tey Sali przez wszystką Salę, a z drugą stronę Panie wielkie liczne, woiewodziny, ktorych było do 50. Te wszystkie Krolewnę JchMość witały i sadzano ie z Regestrów, gdzie wielkim dostatkiem ieść dawano i wino bardzo dobre. Cizba bcyła zbyt wielka, kilka godzin w noc włokł się obiad i pił Krol JMc kilka kroć do wszystkich Senatorów. wszyscy zaś koleyne odprawowali zazdrowie Krola JMci, także do Białychgłow pił. Wstał potym kilka godzin w noc gdzie prowadzono Krola JMci do pokoju Krolewiczów i Krolewnę za ktorą wszystkie Panie szły. Senatorowie potem wracali się nazad na salę, ale nikogo nie chciano puścić ażby stołowe stoło i Srebro, ktorego siła niedostawało znalezione było, tak iż półtorey godziny JMci. Arcy Biskup i Biskupi Senatorowie musieli czekać nim ~~nalezione~~ otworzono. W Zamku potem była zbyt wielka cizba bo się i wozy były zatarły a tylko iedna Brama w Zamku

Nazaiutrz Krol JMc przyiechał na rynek, gdzie Majestat był zbudowany przed Sukiennicami i wszystek był Czerwonym suknem obity a Baldachim był złotogłowowy pod ktorym Krol JMc siedział a Senat wkoło.

w koło. Tam przyszli Mieszczanie którzy przynieśli kilka nasie rostruchanów wielkich pijanych złocistych i przysięgali wszyscy rzyrzęzwszy Krolowi Jmci a Jmcś. Kanclerz im przysięgę wydawał.
Po przysiędze uczynił kilku słów tepan do Krola Jmci którym od Krola Jmci odpowiedział Jmcpan Zamoyski podkanclerzy koronny.
A zatym witali wszyscy Krola Jmci. Po Dziwitaniu pasował Król Jmć na Rycerstwo zrazu, Szlachtę a potym Mieszczany Mieczem gołym, to jednak była różnica między szlachtą a Mieszczany że każdego Szlachcica trzy razy uderzył Mieczem a Mieszczanina raz, a raz By na kolano klęknął i nachylił się głową do nóg pańskich. Potym ciskano pieniądze. Ale król Jmć w szacich swych przyjechał z Zamku do Ratusza i w Ratuszu go ubierano w te szaty w których go koronowano, i w koronie przyszedł z Ratusza na majestat trzymając w jedny ręce sceptrum w drugiey Jabłko i w tychże szatach zaś zszedł z Majestatu.
Po odprawieniu tych Ceremonii stam się zaś rozebrał a jechał na koniu w szatach swych zwyczaynych bez korony jednak Sceptrum niesiono przed nim na koniach. Muzyka grała na ratuszu raz w Szatamacie drugi raz w bębny, w Trąby, z dział bito, pieniądze pomynnu rzucano i po ulicach vivat, vivat, wołano uczyniem wielkim, ludzi gwałtowna rzecz pomynnu, w kamienicach, po Rynnach po dachach wszędzie pełno było.
Z Jego majestatu wszystko sunno w mgnieniu oka wszystko rozerwano a nawet i sam majestat który był z Darcie zbudowany. Hayduny do domow rozebrali, że do wieczora ledwie znać było gdzy był ów majestat.

Dies Cinerum

Środa.

Król Jmć w Senacie zasiadł na sali, gdzie Pan Marszałek Poselski Jmć Pan Ostroróg wojewodzic Poznański a Starosta Kościański witał Krola Jmci od posłów

bardzo chędogo

bardzo chędogo.
Po odprawieniu oracyi i wotakin L.L. Posłów JmćPan
podkanclerzy odpowiedział i dziękował od króla Jmći
propozycyą swoią Król Jmć odczytawszy na zaiutrz na
dzień popielca którą potem odprawował JmćXiądz
Kanclerz koronny ipso die Cinerum. Tam stanęło na
Jmć Xię kanclerzu.
Nazaiutrz we Czwartek po popielcu wotował Jmć.
Kanclerz Ździdzy Biskupi i Senatorowie którzy sządownie
odprawili w sobotę w wieczor.
Po odwotaniu tedy w Sobotę przyniesiono koronę
szwedzką, Sceptrum i Jabłko i kleynoty bardzo kosz-
towne, które był Król Jmć wykupił z Moskwy, te
wszystkie Król Jmć darował Rzpltey. mogę smiele
rzec, że wszystkie te rzeczy bardzo kosztowne i ka-
mieniami drogiemi sadzone. Dziękował za to Jmć.
Biskup od Senatu, także i od koła Poselskiego Pan
Marszałek Poselski który tym swoią oracyą skonczył,
Pana Boga prosząc abyśmy ich Mość nie prędko dał
Bóg w Szczęśliwości tą koroną koronowali.

Quatuordecima Februarii.

Poniedziałek.

Król Jmć zasiadł do Sądów a nim zasiadł trzy Kro
lewiczowie, to iest Kardynał, Biskup Krakowski, Kro-
lewicz Kazimierz i Krolewicz Jmć Alexander przysięga
li na dotrzymanie wiary Panu swemu, ponieważ
iuż mieli dobra Rzpltey iescze za życia swego na
Seymie konferowane, Krolewicz Jednak Kardynał przy
siągł iako Senator Biskup Krakowski potem i Senatoro-
wie wszyscy przysięgali a ieden Krolewicz to iest Biskup Kra-
kowski nie przysięgał. Może tu przy tey okazyi żart na
pisać podten czas przysięgi Krolewiczów Jchmościów JmćPa-
na Łukasza Opalińskiego Marszałka natenczas wielkiego
Koronnego. Gdy Krol. Jegomość teraznieyszy Kazimierz chciał
stoiąc przysięgać rzekł mu Pan Marszałek że trzeba uklę-
knąć ob reverentiam Crucifixi et Juramenti, rzekł Krole

wicz Jmći

Krolewicz Jmći mu na ten czas. A wy zonom swoim czemu swoią przysięgaie ? odpowiedział Jmćpan Murszatek Dlatego u ktez często zdradzamy. Dobry zart z ty-ktem na Zezie iako mowią.

